

**ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ
ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ**

**ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ
ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ
ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ
1999**

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ 2000
ISBN – 960-15-0187-8**

ΕΠΕΤΗΡΙΔΑ ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

Συντακτική Επιτροπή

1. Α. Ράντος, Σύμβουλος Επικρατείας
2. Π. Νάσκου-Περράκη, Επ. καθηγήτρια Διεθνούς Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Μακεδονία, Τμήμα Διεθνών Σπουδών
3. Μ. Σταυροπούλου, Υπεύθυνη Νομικού Τμήματος της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες - Γραφείο Αθήνας.
4. Α. Σικιώτου - Ανδρουλάκη, Δ.Ν. Πανεπιστημίου Σορβόνης, Συντονίστρια του Νομικού Τμήματος του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες.
5. Ν. Σιταρόπουλος, ΔΝ (London, UCL), LL.M (Essex), Δικηγόρος
6. Ι. Μπαμπασίκα, Δικηγόρος, Νομική Σύμβουλος Ιατρικού Κέντρου Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων.

Επιμέλεια: Έρικα Καλαντζή, Δικηγόρος

Κείμενα για δημοσίευση (δισκέτα και δύο δακτυλογραφημένα αντίτυπα) αποστέλλονται στη διεύθυνση :
Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες,
Υπόψη κας Μαρίας Σταυροπούλου
Αγγελοπούλου 23 – 11525 Αθήνα, τηλ. 6726462/3, φαξ : 6726417.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αρθρογραφία	
Σιταρόπουλος Ν. : Το ζήτημα της σύγχρονης ερμηνείας της διεθνούς νομικής έννοιας «πρόσφυγας». Σχετικοί ζωτικοί προβληματισμοί και προτάσεις για μια μεθοδολογία βασισμένη σε γενικές δικαιοῦκές αρχές	13
Κορτσάρης Π. : «Κατανομή βάρους» ή κατανομή βάρους. Η κατανομή βάρους των Κοσσοβάρων προσφύγων στα Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη διάρκεια της φετινής κρίσης στα Βαλκάνια	27
Ερμηνευτικό σημείωμα της Ὑπατης Αρμοστείας: Το βάρος της απόδειξης και η αποδεικτική ισχύς των ισχυρισμών κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου	53
Εγκύκλιος του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου: Πρόσφυγες που εισέρχονται ή διαμένουν παράνομα στο έδαφος της χώρας	63
Νομολογία Ελληνικών Δικαστηρίων	
I. Απέλαση – αρχή της μη επαναπροώθησης.....	67
II. Είσοδος – παραμονή αλλοδαπών, αιτούντων άσυλο και προσφύγων	109
III. Κοινωνικά δικαιώματα: εργασία, κοινωνική ασφάλιση, σύνταξη αλλοδαπών	129
IV. Δικαιώματα υπεράσπισης αλλοδαπού κατηγορούμενου – Διερμηνεία	153
V. Διευκόλυνση εισόδου και προώθηση αλλοδαπών στην Ελλάδα – Ευθύνη μεταφορέων	159
Νομολογία Αλλοδαπών Δικαστηρίων	
Ανώτατο Δικαστήριο του Καναδά: Απόφαση Ward.....	173
Νομολογία Διεθνών Δικαστηρίων και Οργάνων	
Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: Ὑπόθεση Twalib κατά Ελλάδος	213
Πορίσματα του Συνηγόρου του Πολίτη.....	223

Συναντήσεις – Συνέδρια – Ανακοινώσεις	
Συμπεράσματα συνάντησης εμπειρογνομόνων με θέμα: Παρα- βιάσεις Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, δίωξη προσφύγων και μη κυβερνητικά όργανα δίωξης.....	227
Βιβλιογραφία.....	237
Ευρετήριο αποφάσεων	247

Η Ελλάδα σταυροδρόμι προσφύγων και αλλοδαπών

Η κοινωνία μας κινείται σήμερα μέσα σε πλαίσια ευρύτερα από εκείνα που την οριοθετούσαν πριν λίγες μόνο δεκαετίες. Και δεν είναι αποκλειστικά η αμφιλεγόμενη παγκοσμιοποίηση της οικονομίας που διευρύνει τα κοινωνικά όρια ούτε ακόμη συντελεί σ' αυτή τη διεύρυνση μόνον η ενοποίηση της Ευρώπης. Αναμφίβολά τα στοιχεία αυτά αποτελούν βασικούς όρους προς την κατεύθυνση της επέκτασης της σύγχρονης κοινωνίας. Το βασικότερο όμως είναι πως, ιδίως μετά τις ριζικές μεταβολές στα κράτη του υπαρκτού σοσιαλισμού και την αποδυνάμωση της μιας από τις δύο υπερδυνάμεις, φαίνεται σαν να έχουν πια καταρριφθεί τα σύνορα των κρατών, ενώ μεγάλες ομάδες ανθρώπων μετακινούνται από το ένα κράτος στο άλλο χωρίς να ισχύουν ουσιαστικά οι παλαιοί έλεγχοι και φραγμοί.

Η Ευρώπη – γιατί όχι και ολόκληρος ο κόσμος ; - μοιάζει σήμερα να είναι μια γειτονιά. Και αυτό έχει σαν συνέπεια και τη διαμόρφωση μιας ενιαίας αγοράς εργασίας. Στα διάφορα κράτη η προσφορά της εργασίας δεν γίνεται μόνο από εντόπιους και από αλλοδαπούς μετανάστες ή πρόσφυγες.

Στην ελληνική κοινωνία η εικόνα αυτή σκιαγραφείται πιο έντονα. Γεωγραφικά η Ελλάδα βρίσκεται στο σταυροδρόμι δύο διαφορετικών κόσμων, της δυτικής και της ανατολικής Ευρώπης. Παράλληλα αποτελεί το νοτιότερο άκρο της Βαλκανικής, ενώ δεν παύει να είναι στο όριο τριών ηπείρων. Και αυτά όλα εξηγούν γιατί εδώ συναντώνται τόσα ρεύματα μεταναστών και προσφύγων που κινούνται προς τη δύση αλλά πολλές φορές τερματίζουν την πορεία τους στη χώρα μας.

Τα προβλήματα που ανακύπτουν από αυτές τις διακινήσεις ανθρώπων ή ομάδων ανθρώπων είναι πολύ σοβαρά. Και όποιος τα αρνείται ή τα παραβλέπει ακολουθεί τακτική στρουθοκαμήλου.

Εκείνο όμως που προέχει είναι ο τρόπος με τον οποίο όλοι αυτοί οι άνθρωποι, που δεν παύουν να είναι ξένοι στη χώρα μας, αντιμετωπίζονται από την ελληνική κοινωνία και από την έννομη τάξη μας. Αυτή είναι η λυδία λίθος του πολιτισμού μας.

Και είναι πολύ ευχάριστο να διαπιστώνει κανείς ότι και η σχετική νομοθεσία μας κατά το μεγαλύτερο μέρος της αλλά και η εφαρμογή της από τη νομολογία κινούνται μέσα στα πλαίσια των βασικών – για μια δημοκρατική κοινωνία – αρχών του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου και της μη διάκρισης.

Με αυτό το πρίσμα η έκδοση της Επετηρίδας του Δικαίου των Προσφύγων και των Αλλοδαπών για το έτος 1999 είναι ένα γεγονός που πρέπει να χαιρετισθεί, γιατί με τα περιεχόμενά της τεκμηριώνονται οι διαπιστώσεις

που προαναφέρθηκαν. Ενώ – παράλληλα – με βάση και συγκριτικές παρατηρήσεις, επισημαίνονται οι αναγκαίες βελτιώσεις που πρέπει να γίνουν στους ισχύοντες κανόνες δικαίου και στην εφαρμογή τους.

Δεκέμβριος 1999

*Ευάγγελος Κρουσταλλάκης
Αντιπρόεδρος του Αρχείου Πάγου*

Πρόλογος

Το 1999 μας επεφύλαξε σημαντικές και συνταρακτικές εξελίξεις στον εθνικό χώρο παροχής προστασίας αλλά και στον παγκόσμιο χάρτη του προσφυγικού δράματος.

Με το Π.Δ. 61/1999, που εκδόθηκε τον Απρίλιο του 1999 κατ' εφαρμογή του ισχύοντος Ν.1975/1991, ρυθμίζεται λεπτομερώς η διαδικασία ασύλου στην Ελλάδα προβλέποντας για πρώτη φορά πρότυπα που ανταποκρίνονται στις διεθνείς αρχές ανθρωπισμού. Μεταξύ των πολλών και σημαντικών προβλεπόμενων βελτιώσεων, που θα επέλθουν με την εφαρμογή του παραπάνω διατάγματος, περιλαμβάνονται ο σαφέστερος ορισμός του «αιτούντος άσυλο», η κατάλληλη μεταχείριση ευάλωτων ομάδων και η παροχή «ανθρωπιστικού καθεστώτος» σε περιπτώσεις απόρριψης της αίτησης ασύλου, όταν για ανθρωπιστικούς λόγους δεν είναι δυνατή η επιστροφή του αιτούντα στη χώρα του.

Η απόφαση του Ελληνικού κράτους να υιοθετήσει την προαναφερόμενη νομοθεσία, μία από τις προοδευτικότερες της Ευρώπης, είναι, συνεπώς, μία κυριαρχική εκδήλωση της βούλησης και δέσμευσης της Ελληνικής Πολιτείας να εξασφαλίσει σε άτομα που φοβούνται διώξεις στη χώρα τους τη δυνατότητα να αναζητήσουν άσυλο στην Ελλάδα, προβλέποντας, παράλληλα, μια δίκαιη διαδικασία για τον καθορισμό του νομικού τους καθεστώτος.

Από την άλλη πλευρά, στη διεθνή σκηνή, η προσφυγική έξοδος από το Κοσσυφοπέδιο εξακολουθεί να αποτελεί ένα από τα πλέον συνταρακτικά επεισόδια της σύγχρονης Ευρωπαϊκής ιστορίας. Είναι σαφές ότι για την κρίση του Κοσσυφοπεδίου απαιτείτο πολιτική λύση. Ταυτόχρονα, όμως, εύθραυστες και απροετοίμαστες χώρες υφίσταντο το φόρτο ενός από τα μεγαλύτερα ρεύματα προσφύγων που γνώρισε η Ευρώπη τον εικοστό αιώνα. 780.000 άνθρωποι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους. Ήταν, λοιπόν, ουσιώδες να παρασχεθεί στους πρόσφυγες αποτελεσματική προστασία στις χώρες στις οποίες είχαν καταφύγει, έχοντας διωχθεί από τις εστίες τους, απογυμνωμένοι από τα υπάρχοντά τους και αποστερημένοι των εγγράφων ταυτότητάς τους.

Τις παραπάνω σκέψεις και ανησυχίες, σχετικά με την προστασία των προσφύγων και την πρακτική εφαρμογή του Διεθνούς αλλά και του Εθνικού Προσφυγικού Δικαίου, αντανακλούν και πάλι οι αναλύσεις και δημοσιεύσεις που περιέχονται στη φετινή «Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών», κύριος στόχος της οποίας παραμένει η διευκόλυνση της εφαρμογής του νόμου από τις εθνικές αρχές, αλλά και όσων ασχολούνται στη θεω-

ρία και στην πράξη με τα ειδικότερα ζητήματα που συνεπάγονται οι μετακινήσεις των πληθυσμών στις μέρες μας.

Η Επετηρίδα του 1999 συνοδεύεται από ένα Παράρτημα, στο οποίο περιέχονται τα σημαντικότερα κείμενα νομοθετικού περιεχομένου που αφορούν τους πρόσφυγες και άλλες συναφείς κατηγορίες αλλοδαπών. Εφεξής η Επετηρίδα θα περιέχει κάθε χρόνο τις νέες νομοθετικές εξελίξεις. Ελπίδα μας είναι να εκδίδεται κάθε τρία χρόνια ένα ενημερωμένο Παράρτημα με την ισχύουσα νομοθεσία.

Για το παρόν τεύχος, οφείλω να ευχαριστήσω θερμά τη Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, και ιδιαίτερα τον Αστυνομικό Διευθυντή, κύριο Παναγιώτη Ανδριανόπουλο, για τη συμβολή του στην ολοκληρωμένη παρουσίαση της Ελληνικής Νομοθεσίας περί Αλλοδαπών καθώς επίσης και το Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, και ιδιαίτερα, την επιστημονική συνεργάτιδα κυρία Κατερίνα Σγουρίδου και τους υποτρόφους «Δημητρίου Ευρυγένη» κυρία Ναταλία Παπαστεριάδου και «Κρατερού Ιωάννου» κύριο Πάνο Γιαννόπουλο.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω ειλικρινά την κυρία Έρικα Καλαντζή, που εργάστηκε στην έρευνα και συλλογή του υλικού που παρουσιάζεται στο παρόν τεύχος, τα μέλη της Συντακτικής Επιτροπής καθώς και τους συναδέλφους μου στο Γραφείο, των οποίων ο ενθουσιασμός και η αφοσίωση επέτρεψαν την πραγμάτωση αυτής της δημοσίευσης.

Floriñda Rojas Rodriguez

Αντιπρόσωπος του Γραφείου της Υπατης Αρμοστείας
των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα

**Το ζήτημα της σύγχρονης ερμηνείας
της διεθνούς νομικής έννοιας «πρόσφυγας»
Σχετικοί ζωτικοί προβληματισμοί και προτάσεις
για μια μεθοδολογία βασισμένη σε γενικές δικαιοϊκές αρχές**

*Νικόλαος Σιταρόπουλος**

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Το δίκαιο προστασίας προσφύγων, σε διεθνές επίπεδο, διέρχεται τις Συμπληγάδες: μία περίοδο μεταβατική αλλά ιδιαίτερα δύσκολη και κρίσιμη για το μέλλον της εξέλιξής του. Πρόκειται για μία χρονική περίοδο η οποία χαρακτηρίζεται από τη συνεχή αύξηση των κρατικών μέτρων αστυνόμευσης, ή γενικού ελέγχου, των συνόρων των “ανεπτυγμένων χωρών”¹ του κόσμου από τις ίδιες, και από μια παράλληλη λήψη νομοθετικών μέτρων (κυρίως υπό τη μορφή διακρατικών συμφωνιών/συνθηκών²) που έχουν ως τελικό πρακτικό αποτέλεσμα την παρεμπόδιση εισόδου “ανεπιθύμητων αλλοδαπών”, συμπεριλαμβανομένων προσφύγων. Τα ισχυρά κράτη μέλη της διεθνούς κοινωνίας (του λεγόμενου “βορείου ημισφαιρίου”) σήμερα είναι κάθε άλλο παρά διατεθειμένα να προβούν σε μια αναθεώρηση της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων (1951/1967) με σκοπό την επέκταση του ορισμού της νομικής έννοιας “πρόσφυγας” που εμπεριέχεται στο άρθρο 1 Α.2 αυτής της Σύμβασης³. Ο λόγος είναι ότι ο βασικός χαρακτήρας των σημερινών προσφύγων, κυρίως μετά την παύση του “ψυχρού πολέμου”, έχει πλέον λίγες ομοιότητες με εκείνων των προσφύγων των δεκαετιών 1950-1980. Τα συμφέροντα των σημερινών κρατών υποδοχής δεν άπτονται αυτών της πλειοψηφίας των σημερινών προσφύγων⁴. Παρ’ όλα αυτά, η ανωτέρω Σύμβαση παραμένει απολύ-

* PhD (London, UCL), LLM (Essex), Δικηγόρος.

¹Βλέπε, κυρίως Shacknove, A, “From asylum to containment”, 5 *Int'l J'l of Refugee Law (IJRL)* (1993) 516 et seq.

²Βλέπε, κυρίως την Ευρωπαϊκή Συμφωνία Schengen για την Προοδευτική Κατάργηση των Ελέγχων στα Κοινά Σύνορα (1985) και την σχετική Σύμβαση Εφαρμογής (1990), Ν. 2514/1997, ΦΕΚ Α' 140, όπως επίσης τη Σύμβαση του Δουβλίνου περί Καθορισμού του Κράτους της Ε[Ε] που είναι Υπεύθυνο για την Εξέταση Αιτήσεως Παροχής Ασύλου (1990), Ν. 1996/1991, ΦΕΚ Α' 196.

³ΝΔ 3989/1959, ΦΕΚ Α' 201 και ΑΝ 389/1968, ΦΕΚ Α' 125.

⁴Βλ Hathaway, JC, “Can international refugee law be made relevant again?”, σε Hathaway, JC (ed.), *Reconceiving International Refugee Law*, The Hague etc, Martinus Nijhoff Publishers, 1997, p xvii et seq, και Weiner, M, “Bad Neighbors, Bad Neighborhoods-An Inquiry into the Causes of Refugee Flows, 1969-1992”, σε Münz,

τως δεσμευτική για τη συντριπτική πλειοψηφία των κρατών. Είναι η συνθήκη εκείνη της οποίας το γράμμα και, κυρίως, το πνεύμα συνιστούν ακόμη το θεμέλιο και τη λυδία λίθο προσφυγικής προστασίας για όλα τα κράτη υποδοχής τα οποία καλούνται σε καθημερινή βάση να εφαρμόσουν (ερμηνεύσουν) την διεθνώς καθιερωμένη έννοια “πρόσφυγας” του άρθρου 1Α.2. Εφαρμοστές (ερμηνευτές), ανάλογα με το “σύστημα ασύλου” κάθε κράτους, είναι είτε η διοίκηση είτε/και οι δικαστές. Σκοπός του παρόντος είναι η κατάδειξη του νομικού χαρακτήρα, και των συναφών προβλημάτων ερμηνείας, της παραπάνω έννοιας και η πρόταση ορισμένων γενικών δικαιοϊκών ερμηνευτικών αρχών που δεσμεύουν και θα πρέπει να εφαρμόζονται από τους εκάστοτε εφαρμοστές του προσφυγικού δικαίου. Ο ρόλος των εθνικών δικαστηρίων -παρά τις εγγενείς αδυναμίες ή επιφυλάξεις τους- στη διαδικασία αυτή είναι ιδιαίτερα κρίσιμος την περίοδο αυτή διεθνούς πτώσης του επιπέδου προσφυγικής προστασίας. Η σηματικότητα των εθνικών δικαιοδοτικών οργάνων έγκειται στην καθιερωμένη ανεξαρτησία τους σε σχέση με την εκτελεστική εξουσία, και, κυρίως, στον αναμφισβήτητο πολύτιμο ρόλο που μπορούν να διαδραματίζουν στην εξέλιξη του δικαίου -και επομένως του κράτους δικαίου- σε εθνικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο⁵.

I. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΜΙΑΣ “ΠΟΡΩΛΟΥΣ” ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΝΟΜΙΚΗΣ ΕΝΝΟΙΑΣ “ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ ΕΤΩΝ”

α. Οι διακρατικές προσπάθειες καθιέρωσης και εξάπλωσης ενός νομικού προσφυγικού ορισμού έχουν διαδραματίσει ένα ζωτικό ρόλο στη διαδικασία διεθνούς προσφυγικής προστασίας καθ’ όλη τη διάρκεια του 20ου αιώνα. Η κατηγοριοποίηση των βίαια μετακινούμενων πληθυσμών πάνω σε μια επιλεκτική διεθνή νομική βάση, ανάλογα με την ανάγκη ή την ισχύ (σε σχέση με τα *de facto* κράτη υποδοχής) των αναγκών τους δεν έχει φανεί αναγκαία μόνο εξ αιτίας του “άγνωστου/αλλοδαπού” στοιχείου⁶ αυτών των ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας κατόπιν της φυγής από τη χώρα καταγωγής τους. Η διαγραφή εννοιολογικών (ορισμικών) γραμμών, και κατά συνέπεια “αναχωμάτων”, έχει γίνει αναγκαία λόγω του ότι η αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας από ένα ή περισ-

R, Weiner, M (eds), *Migrants, Refugees, And Foreign Policy*, Providence etc, Berghahn Books, 1997, p 183 et seq.

⁵Βλέπε, άρθρο 38.1(δ) του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου όπου ως επικουρικές πηγές του σύγχρονου διεθνούς δικαίου συγκαταλέγονται οι “δικαστικές αποφάσεις” (διεθνών και εθνικών δικαστηρίων): Ιωάννου, Κ et al, *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο-Θεωρία των Πηγών*, Αθήνα, Κομοτηνή, 1988, σελ 431 επ, και Higgins, R, *Problems & Process-International Law And How We Use It*, Oxford, Clarendon Press, 1994, pp 205-218.

⁶Βλέπε, Warner, D, “We are all refugees”, 4 *IJRL* (1992) 365, p 367.

σότερα κράτη υποδοχής σημαίνει αναγνώριση ενός ειδικού καθεστώτος εκτάκτου ανάγκης ενός ατόμου ή μιας ομάδας ατόμων, και της παράλληλης ανάγκης τους να λάβουν από τα κράτη υποδοχής ένα ειδικό νομικό καθεστώς που περιλαμβάνει δικαιώματα και υποχρεώσεις σε μια εθνική, κυρίαρχη κατ' αρχάς⁷, επικράτεια.

β. Ένα από τα στοιχεία του καθιερωμένου διεθνούς ορισμού της έννοιας “πρόσφυγας” (μέσω της Σύμβασης 1951/1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων) είναι, όπως συμβαίνει με όλους τους νομικούς ορισμούς γενικού χαρακτήρα (“συνθετικοί ορισμοί”⁸), μια κάποια ασάφεια. Αυτό συνέβη κυρίως από την εισαγωγή του όρου “δίωξη” στο νομικό ορισμό “πρόσφυγας” από την UNRRA και τον IRO, μεταπολεμικά. Είναι γενικά παραδεκτό στο προσφυγικό δίκαιο ότι ο πορώδης εννοιολογικός χαρακτήρας του ορισμού “πρόσφυγας” διατηρήθηκε εσκεμμένως από τα συμβαλλόμενα κράτη το 1951. Ένα κατ' εξοχήν πορώδες εννοιολογικό στοιχείο του προσφυγικού ορισμού είναι η “συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα” στην οποία ανήκει ο πρόσφυγας και εξ αιτίας της οποίας μπορεί να διώκεται στη χώρα καταγωγής του. Ο πορώδης/ασαφής χαρακτήρας της έννοιας “πρόσφυγας” είναι ταυτόχρονα και το ισχυρό της σημείο διότι προσφέρει πάρα πολλές δυνατότητες προσαρμογής και αποτελεσματικής λειτουργίας της έννοιας αυτής σε καταστάσεις απρόβλεπτες την εποχή που σχεδιάζόταν η Σύμβαση του 1951⁹.

γ. Παρά τις θετικές, δυναμικές εξελίξεις από το 1969 στην αφρικανική και την αμερικανική ήπειρο¹⁰, η έλλειψη μιας σύγχρονης διεθνούς

⁷Βλέπε, Cheng, B, *General Principles of Law as applied by International Courts and Tribunals*, Cambridge, CUP, reprint, 1994, pp 32 ff; Brierly, JL, *The Law of Nations*, 6th ed, reprint, Oxford, Clarendon Press, 1991, p 276.

⁸Βλέπε, κυρίως Marugg, M, *Völkerrechtliche Definitionen des Ausdrucks “Flüchtling”*, Basel etc, Helbing & Lichtenhahn, 1990, S 7.

⁹Βλέπε, Sitaropoulos, N, *Judicial Interpretation of Refugee Status: In Search of a Principled Methodology Based on a Critical Comparative Analysis, With Special Reference to Contemporary British, French and German Jurisprudence*, Athens/Baden-Baden, Ant. N. Sakkoulas/Nomos, Human Rights Series, Vol 2, 1999, Chapter II, Sections 1- 2.

¹⁰Βλέπε, τη Σύμβαση για τα Συγκεκριμένα Προβλήματα Προσφύγων στην Αφρική, του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας, 1969, 1001 *UN Treaty Series* 45, και τη Διακήρυξη της Cartagena (Κολομβία) για τους Πρόσφυγες της Λατινικής Αμερικής, του Οργανισμού Αμερικανικών Κρατών, 1984, σε OAS, *Annual Report of the Inter-American Commission on Human Rights 1984-5*, OAS/Ser.L/V/II.66 doc. 10 rev.1, p 179. Σύμφωνα με την ανωτέρω Σύμβαση (άρθρο I), ως πρόσφυγας, εκτός του “κλασικού” πρόσφυγα της Σύμβασης 1951/1967, εννοείται επίσης κάθε πρόσωπο που αναγκάζεται να εγκαταλείψει τη χώρα καταγωγής του λόγω εξωτερικής επίθεσης, κατοχής, ξένης κυριαρχίας ή γεγονότων που διαταράσσουν σοβαρά τη δημόσια τάξη ολικά ή μερικά στη χώρα καταγωγής του. Η Διακήρυξη της Cartagena εννοεί ως πρό-

συνθήκης που να αναγνωρίζει και να αντιμετωπίζει ευθέως τις ισχύουσες μορφές και τα αίτια της προσφυγικής εξόδου συνιστά αποτύπωση της κυρίαρχης κρατοκεντρικής ιδεολογίας στη διεθνή κοινωνία, όπου τα συμφέροντα των μελών της έχουν καταλήξει σε μια άρνηση de iure αναγνώρισης της προσφυγικής πραγματικότητας όπως αυτή εξελίχθηκε μετά το 1960. Ο νέος χαρακτήρας του πρόσφυγα εκπροσωπήθηκε από τον “πρόσφυγα-θύμα κοινωνικής ή διεθνούς βίας” που έχει κυριαρχήσει στη σύγχρονη γεωπολιτική σκηνή¹¹.

Εντούτοις, και αυτό πρέπει να τονιστεί, το παραπάνω γεγονός δεν πρέπει να οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η διεθνώς αναγνωρισμένη και νομικά δεσμευτική προσφυγική έννοια του 1951/1967 αδυνατεί πλήρως να λειτουργήσει προς όφελος των “προσφύγων - θυμάτων” που χρήζουν προστασίας, σύμφωνα με το πνεύμα της Σύμβασης για το Καθεστώς των Προσφύγων και τη σαφή οδηγία φιλελεύθερης εφαρμογής της από τα ίδια τα κράτη που τη συνέταξαν. Το δυνατό (αν και προβληματικό) σημείο της έννοιας “πρόσφυγας” της Σύμβασης και αυτό που την διατηρεί ακόμη λειτουργική μετά από 50 σχεδόν χρόνια ζωής είναι ο ελαστικός εννοιολογικός χαρακτήρας της. Η ιδιότητα αυτή δίνει τη δυνατότητα ερμηνείας, και κατά συνέπεια εφαρμογής της, από τα αρμόδια κρατικά όργανα (διοικητικά και δικαστικά) κατά τρόπο αποτελεσματικό προσφέροντας άμεση προστασία σε πρόσφυγες. Οποιαδήποτε όμως τέτοια ερμηνεία και εφαρμογή θα πρέπει πάντοτε να γίνεται βάσει γενικών δεσμευτικών αρχών δικαίου. Δύο είναι τα βασικά σχετικά νομικά πλαίσια μέσα στα οποία θα πρέπει να γίνεται μια τέτοια ερμηνευτική προσπάθεια. Πρώτον, το νομικό πλαίσιο της Σύμβασης της Βιέννης του 1969 για το δίκαιο των συνθηκών¹². Δεύτερον, και κατά κύριο λόγο, οι δεσμευτικοί κανόνες ερμηνείας του διεθνούς δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως αυτό εξελίσσεται συνεχώς από περιφερειακά και διεθνή δικαιοδοτικά όργανα. Δεν θα πρέπει ποτέ να ξεχνάμε ότι το διεθνές δίκαιο προσφύγων ανήκει θεωρητικά και πρακτικά στον χώρο προστασίας του δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Και οι δύο αυτοί νομικοί κόσμοι (αν και δεν ταυτίζονται συνδέονται άμεσα και άρρηκτα) αποτελούν δημιούργημα των μεταπολεμικών χρόνων, όταν τα κράτη μέλη της τότε διεθνούς κοινωνίας αναγκάστηκαν, επι-

σφυγες, εκτός, και πάλι, των προσφύγων της Σύμβασης 1951/1967, τα πρόσωπα που εγκαταλείπουν τις χώρες τους λόγω του ότι η ζωή, η ασφάλεια ή η ελευθερία τους έχουν απειληθεί από γενικευμένη βία, εξωτερική επίθεση, εσωτερική διαμάχη, μαζικές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή άλλες καταστάσεις που έχουν διαταράξει σοβαρά τη δημόσια τάξη.

¹¹Βλέπε, κυρίως Zolberg, AR, Suhrke, A, Aguayo, S, *Escape from Violence-Conflict and the Refugee Crisis in the Developing World*, NY etc, OUP, 1989, pp 29-33.

¹²ΝΔ 402/1974, ΦΕΚ Α' 141. Βλέπε, Ιωάννου, Κ et al, *ibid*, σελ 80 επ.

τέλους -μετά τις θηριωδίες πριν και κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου-, να θέσουν την προστασία της αξίας του ανθρώπου υπεράνω κρατικών συμφερόντων και σκοπιμοτήτων¹³. Βασικοί ερμηνευτικοί κανόνες, επομένως, που έχουν εδραιωθεί και ισχύουν στο δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα πρέπει να εφαρμόζονται, κατ' αρχάς, και στο δίκαιο προσφύγων.

II. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΝΝΟΙΑΣ “ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ” ΒΑΣΕΙ ΓΕΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΪΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

α. Η Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων συνιστά μία “νομοθετική” συνθήκη¹⁴ στο πεδίο της οποίας έχουν συμπέσει (ή συμβιβαστεί) οι απόψεις και επιθυμίες ενός μεγάλου αριθμού κρατών για την επίλυση ενός κεντρικού ζητήματος γενικού ενδιαφέροντος. Είναι μια σύμβαση που ανήκει στο “πρώτο στάδιο” της μεταπολεμικής διεθνούς προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων (1945-τέλη δεκαετίας 1950)¹⁵, και που δεν σκοπεύει στη ρύθμιση διακρατικών σχέσεων. Αντιθέτως, στόχος της είναι η ρύθμιση σχέσεων μεταξύ κρατών και ατόμων, πιο συγκεκριμένα η παροχή προστασίας, από τρίτα κράτη, σε άτομα που μετακινούνται βίαια (για πολιτικούς, εν ευρεία εννοία, λόγους) από τα κράτη καταγωγής τους. Το πιο σημαντικό όμως στοιχείο είναι ότι ο κύριος σκοπός της παραπάνω Σύμβασης είναι η επιβολή μιας γενικής υποχρέωσης στα συμβαλλόμενα κράτη να παρέχουν *αποτελεσματική προστασία* στους πρόσφυγες που αιτούνται την αναγνώριση αυτής της ιδιότητάς τους. Σε τελική ανάλυση η Σύμβαση 1951/1967 είναι κατ' ουσίαν μια ειδική συνθήκη προστασίας θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων που σκοπεύει στην προστασία βίαια μετακινούμενων ατόμων και σίγουρα όχι στην εξυπηρέτηση κρατικών συμφερόντων. Αυτό καταδεικνύεται από μια συγκεκριμένη διάταξη της Σύμβασης, το Άρθρο 33.1 που απαγορεύει ρητά και γενικά την άμεση ή έμμεση επαναπροώθηση προσφύγων από χώρες υποδοχής. Πρόκειται για έναν κανόνα που συνιστά σήμερα, κατά την κρατούσα

¹³Βλέπε, Sieghart, P, *The International Law of Human Rights*, Oxford, Clarendon Press, reprint, 1990, pp 14-15. Βλ. επίσης την πρώτη (κυρίως) παράγραφο του Προοιμίου της Σύμβασης 1951.

¹⁴Βλέπε, Chen, L-C, *An Introduction to Contemporary International Law*, New Haven etc, Yale UP, 1989, pp 265-6. Βλέπε, επίσης, Ιωάννου, Κ et al, *ibid*, σελ. 54-58.

¹⁵Βλέπε, Cassese, A, *International Law in a Divided World*, Oxford, Clarendon Press, 1986, p 297 ff.

τουλάχιστον άποψη, αναγκαστικό κανόνα του διεθνούς δικαίου (ius cogens), με ισχύ *erga omnes*¹⁶.

β. Η Σύμβαση της Βιέννης για το δίκαιο των συνθηκών περιέχει στο Άρθρο 31 ένα γενικό κανόνα ερμηνείας που δεσμεύει *όλους* οι οποίοι ερμηνεύουν κείμενο συνθήκης. Μαζί με το άρθρο 32 (συμπληρωματικά μέσα ερμηνείας), το Άρθρο 31 συνιστά έναν γενικά παραδεκτό κανόνα διεθνούς δικαίου, όπως και άλλες διατάξεις της ίδιας Σύμβασης¹⁷. Σύμφωνα με το άρθρο 31.1, μια συνθήκη πρέπει να ερμηνεύεται με καλή πίστη σύμφωνα με το σύνηθες νόημα που δίνεται στους όρους της συνθήκης μέσα στο γενικό τους πλαίσιο (context) και υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού της. Αξίζει να σημειωθεί ότι η β' παράγραφος αυτής της διάταξης περιλαμβάνει στο γενικό πλαίσιο μιας συνθήκης, μεταξύ άλλων, το κείμενο, το προοίμιο και τα παραρτήματα της συνθήκης. Η ανωτέρω διάταξη συνιστά στην ουσία μια σύνθεση των τριών γενικών βασικών ερμηνευτικών μεθόδων δικαίου, της γραμματικής, της υποκειμενικής και της τελεολογικής μεθόδου. Η Σύμβαση της Βιέννης δεν ιεραρχεί ποιοτικά αλλά παραθέτει σωρευτικά τις μεθόδους αυτές. Ο τρόπος καταγραφής των τριών βασικών μεθόδων μπορεί να έχει μόνο λογική, και όχι ιεραρχική, βάση, εφ' όσον κάθε ερμηνεία ενός (νομικού) κειμένου δεν μπορεί παρά να εκκινεί από το γράμμα του, και να συνοδεύεται απαραίτητα από τον έλεγχο του πλαισίου δημιουργίας του και φυσικά της τελεολογίας του. Οι συντάκτες της γνώριζαν ότι η ερμηνεία ενός νομικού κειμένου δεν μπορεί ποτέ να περιοριστεί στην πράξη σε μια συγκεκριμένη μέθοδο. Πάντως και οι τρεις παραπάνω μέθοδοι μπορούν να δράσουν καταλυτικά υπέρ μιας αποτελεσματικής ερμηνείας, δηλ. αποσαφήνισης, κειμένου *υπό την προϋπόθεση* ότι θα χρησιμοποιηθούν ορθά από τον ερμηνευτή, δηλαδή σύμφωνα με το θεωρητικό *δικαιϊκό πλαίσιο* του υπό ερμηνεία νομικού κειμένου.

γ. Ιδιαίτερη σημασία για την ερμηνεία του προσφυγικού ορισμού της Σύμβασης 1951/1967 έχει η τελεολογική μέθοδος η οποία δίνει έμφαση στο αντικείμενο και το σκοπό του νομικού κειμένου θεωρώντας το ως ένα δυναμικό νομικό μέσο που έχει ως σκοπό την παροχή άμεσης, αποτελεσματικής ατομικής προστασίας καθ' όλη τη χρονική διάρκεια λειτουργίας του. Είναι η μόνη ερμηνευτική μέθοδος που αρμόζει στη Σύμβαση

¹⁶Βλέπε, Kälin, W, *The Principle of Non-Refoulement*, Institute of Public Law, University of Bern, 1997. Για το "ius cogens" στο διεθνές δίκαιο βλέπε, Άρθρο 53 της Σύμβασης της Βιέννης 1969, και Ιωάννου et al, *ibid*, σελ 239-244, Ρούκουνας, Ε, *Διεθνές Δίκαιο*, Α' τεύχος, β' έκδοση, Αθήνα, Κομοτηνή, Αντ Ν Σάκκουλας, 1997, σελ 213-223.

¹⁷Βλέπε, Brownlie, I, *Principles of Public International Law*, 4th ed, Oxford, Clarendon Press, 1990, p 604.

για το Καθεστώς των Προσφύγων για δύο βασικούς λόγους. Πρώτον, πρόκειται περί της μεθόδου που έχει επικρατήσει και επιβάλλει το σύγχρονο διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων (βλ., πχ, ΕΣΔΑ, *Golder Case*, 1975¹⁸), πλαίσιο εντός του οποίου πρέπει, κατ' αρχάς, να λειτουργεί και το προσφυγικό δίκαιο. Κατά δεύτερο λόγο, έρχεται σε συμφωνία με το πνεύμα της Σύμβασης 1951/1967 όπως κατεγράφη στη Σύσταση Ε της Τελικής Πράξης της Συνδιάσκεψης των Πληρεξουσίων των Ηνωμένων Εθνών το 1951¹⁹. Εκεί τα συμβαλλόμενα κράτη εξέφρασαν ρητά και σαφώς την επιθυμία τους η εφαρμογή της Σύμβασης από τα κράτη να υπερβαίνει μια στενή γραμματική ερμηνεία και να παρέχει προσφυγική προστασία κατά τρόπο φιλελεύθερο και, κυρίως, αποτελεσματικό. Η τελεολογική είναι η μόνη ερμηνευτική μέθοδος που έχει τη δυνατότητα να προσδώσει σε ανθρωπιστικές, ευρεία εννοία, συνθήκες το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα, δίνοντας προτεραιότητα στη πλήρη αξία και δράση, άλλως ειπείν στην “raison d'être”, του νομικού κειμένου²⁰. Πρόκειται για έναν ερμηνευτικό κανόνα ιδιαίτερης σημασίας για υποθέσεις προστασίας θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπου τα συμφέροντα του ατόμου, όπως είναι η προσωπική ελευθερία και η σωματική, τουλάχιστον, ακεραιότητα, βρίσκονται σε κίνδυνο, και ως εκ τούτου πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία σε ασφαλιστικές δικλείδες παροχής άμεσης προστασίας. Μια τέτοια δικλείδα ασφαλείας μπορεί να αποτελέσει η πιστή εφαρμογή του τελεολογικού ερμηνευτικού κανόνα. Είναι ένας κανόνας που προβάλλει και επιβάλλει μία αντικειμενική, δυναμική, αποτελεσματική ερμηνεία,

¹⁸*Golder Case*, Report of the EurComHRs, Series B, vol. 16 (1973-5), και EurCtHRs, Series A, vol. 18 (1975). Βλέπε, επίσης Ευστρατίου, Π-Μ Ε, *Το Δικαίωμα Δικαστικής Προστασίας σε Διοικητικές Διαδικασίες και άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ*, Α', Αθήνα, Αντ Ν Σάκουλας, 1996, σελ 98-107, και Merrills, JG, *The development of international law by the European Court of Human Rights*, 2nd ed, Manchester, MUP, 1993, pp 69-124.

¹⁹Βλέπε, Γραφείο της Υπάτης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, *Συλλογή Συμβάσεων & Κειμένων Διεθνούς Δικαίου Αναφορικά με τους Πρόσφυγες*, I, Αθήνα, 1996, σελ. 34.

²⁰Βλέπε, Ρούκουνας, Ε, *ibid*, σελ 183, και Lauterpacht, H, *The development of International Law by the International Court*, Cambridge, CUP, reprint, 1996, pp 227 ff. Βλ επίσης την σημαντική Dissenting Opinion of Judge Tanaka στην υπόθεση *South West Africa, Second Phase*, Judgment, *ICJ Reports 1966*, p 6, at 227: “What is not permitted to judges, is to establish law independently of an existing legal system, institution or norm. What is permitted to them is to declare what can be logically inferred from the *raison d'être* of a legal system, legal institution or norm.” (Δεν επιτρέπεται στους δικαστές να υιοθετούν κανόνες δικαίου εκτός του ισχύοντος νομικού συστήματος, των νομικών θεσμών ή κανόνων. Επιτρέπεται στους δικαστές να ερμηνεύουν ό,τι προκύπτει από την αιτιολογική βάση ενός νομικού συστήματος, ενός νομικού θεσμού ή κανόνα δικαίου).

όπως αρμόζει στο σύγχρονο γενικό ιδεολογικό πλαίσιο προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η τελεολογική θεώρηση ενός κειμένου όπως είναι η Σύμβαση 1951/1967 βλέπει το νομικό κείμενο απελευθερωμένο από στενές ιστορικές ή μικροπολιτικές προκαταλήψεις. Δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητα και λειτουργία ενός νομικού κανόνα/κειμένου, βλέπει το νομικό κείμενο σαν έναν ζωντανό οργανισμό που μπορεί να προσαρμοστεί σε και να αντιμετωπίσει πραγματικές καταστάσεις απρόβλεπτες πριν μισό αιώνα. Θυμίζει και όντως σχετίζεται με τη θεωρία του “αναδυόμενου σκοπού” (“emergent purpose”) που είχε αναφέρει (και απορρίψει κατ’ αρχάς) ο βρετανός διεθνής δικαστής Sir Gerald Fitzmaurice το 1957²¹. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, το κείμενο μιας συνθήκης θα πρέπει να εφαρμόζεται, δηλ. να ερμηνεύεται, κατά τέτοιο τρόπο που να εξυπηρετεί όχι την στατικότητα του υπό ερμηνεία κειμένου αλλά την ανάγκη αποτελεσματικής επίλυσης νέων προβλημάτων που αναφύονται με την πάροδο του χρόνου και τα οποία μια συγκεκριμένη συνθήκη καλείται εκ των πραγμάτων να επιλύσει.

δ. όσον αφορά στα “συμπληρωματικά μέσα ερμηνείας” του άρθρου 32 της Σύμβασης της Βιέννης, αυτά συμπεριλαμβάνουν τις “προπαρασκευαστικές εργασίες” (“travaux préparatoires”) και τις “περιστάσεις της σύναψης” της υπό ερμηνεία συνθήκης. Αυτά τα επικουρικά ερμηνευτικά μέσα τα προβλέπει το παραπάνω άρθρο για δύο βασικούς λόγους ρητά αναφερόμενους από αυτό. Πρώτον, προκειμένου να επιβεβαιωθεί το νόημα που προκύπτει από την εφαρμογή του άρθρου 31. Ο δεύτερος δυνατός λόγος εφαρμογής του άρθρου 32 είναι η ανάγκη προσδιορισμού νοήματος διότι η ερμηνεία, σύμφωνα με το άρθρο 31, (α) αφήνει το νόημα διφορούμενο ή σκοτεινό ή (β) οδηγεί σε αποτέλεσμα που είναι προδήλως άτοπο ή παράλογο.

Οι προπαρασκευαστικές εργασίες της Σύμβασης 1951 έχουν χρησιμοποιηθεί και παίζει καταλυτικό ερμηνευτικό ρόλο σε σημαντικές αποφάσεις υποθέσεων όπως είναι η *Ward* (1993, Ανώτατο Δικαστήριο του

²¹Βλέπε, Fitzmaurice, G, “The law and procedure of the ICJ 1951-4: Treaty interpretation and other treaty points”, 33 *Brit Y’k of Int’l Law* (1957) 203 ff. Η θεωρία αυτή βασίστηκε στις απόψεις των διεθνών δικαστών Alvarez και Azevedo που εκφράστηκαν στην υπόθεση του Διεθνούς Δικαστηρίου *Competence of Assembly regarding admission to the UN, Advisory Opinion, ICJ Reports 1950*, p 4. Και οι δύο αυτοί νομικοί είχαν τονίσει ότι λόγω των προοδευτικών, δυναμικών τάσεων της σύγχρονης διεθνούς ζωής, είναι απαραίτητο η ερμηνεία των συνθηκών και των νόμων να γίνεται κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι θεσμοί και κανόνες δικαίου να εξακολουθούν να βρίσκονται σε αρμονική σχέση προς τις νέες πραγματικές συνθήκες, ακόμη κι αν οι όροι αυτών των κειμένων παραμένουν ίδιοι, *ibid*, σελ. 16, 19, 23.

Καναδά)²² και η *Haitian Centers Council* (1993, Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ)²³. Στην μεν πρώτη έγινε πιστεύουμε σωστή χρήση στη δε δεύτερη μάλλον κατάχρηση των προπαρασκευαστικών εργασιών από το δικαιοδοτικό όργανο. Όντως θα πρέπει να επισημανθεί ότι το πρόβλημα με τις “προπαρασκευαστικές εργασίες”, όπως και με τις ιστορικό-πολιτικές “περιστάσεις σύναψης” της συνθήκης, είναι ότι ενώ μπορούν πραγματικά να ρίξουν χρήσιμο φως, δρώντας πάντα επικουρικά, στο κείμενο μιας συνθήκης, φέρουν επίσης de facto τον κίνδυνο μιας ανασταλτικής περιοριστικής δράσης, λόγω της πρόσδεσής τους σε γεγονότα του παρελθόντος, **εάν** το ερμηνεύον όργανο δεν είναι σε θέση ή δεν επιθυμεί για διάφορους, πχ μικροπολιτικούς, λόγους²⁴ να ερμηνεύσει το νομικό κείμενο δυναμικά, προσφέροντάς του τη μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητα. Εδώ θα πρέπει να επισημανθεί ότι πάντοτε μια τελεολογική δυναμική ερμηνεία ενός νομικού κειμένου που έχει ως “τέλος” του την προστασία της “ανθρώπινης αξίας” δεν μπορεί παρά να ενεργεί επιβαρυντικά επί των κρατών που δεσμεύονται από ένα τέτοιο κείμενο.

Η επικινδυνότητα προσκόλλησης στις καταγεγραμμένες απόψεις των travaux (και συνακόλουθης παρεμπόδισης της αποτελεσματικής λειτουργίας) μιας συνθήκης ήταν εμφανής στην υπόθεση *Haitian Centers Council*²⁵, στις ΗΠΑ, που αφορούσε την ερμηνεία του άρθρου 33.1 της Σύμβασης 1951/1967 και συγκεκριμένα το θέμα επαναπροώθησης Αιτινών προσφύγων από τις αμερικανικές αρχές, ενώ οι πρώτοι βρισκόνταν στα διεθνή ύδατα. Το ίδιο έγινε και σε υποθέσεις του Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου της Γερμανίας το 1994²⁶ (σε αντίθεση με προγενέστερη νομολογία όπου τονιζόταν η ανάγκη μιας “ευρείας ερμηνείας” [“weite Auslegung”] στο “δίκαιο ασύλου”)²⁷, στις οποίες κρινόταν το περίπλοκο, και εξαιρετικά επίκαιρο, ζήτημα των οργάνων δίωξης σε περιπτώσεις προσφύγων προερχόμενων από χώρες με εμφύλιες συρράξεις. Είναι χα-

²²Canada (Attorney General) v. Ward, 153 National Reporter (1993) 321, και σχόλιο σε 5 IJRL (1993) 463.

²³Sale v. Haitian Centers Council, 32 Int'l Legal Materials (ILM) (1993) 1039. Βλέπε, σχετικό σχόλιο του Goodwin-Gill, GS, “The Haitian Refoulement Case: A Comment”, 6 IJRL (1994) 103-9.

²⁴Βλέπε, infra, υποσημείωση 28.

²⁵Βλέπε, 32 ILM (1993) pp 1056-7.

²⁶BVerwG 9C 48.92, 18/01/94, 47 Die Öffentliche Verwaltung (1994) 479. Βλ. επίσης BVerwG 8 C 443.93, 22/03/94, ibid. σελ. 740.

²⁷Κυρίως βάσει του γράμματος και ιδία του πνεύματος του Γερμανικού Συντάγματος, και της ειδικής συνταγματικής διάταξης περί ασύλου (έως το 1993), βλέπε, απόφαση του ίδιου Δικαστηρίου, I C 46.69 (1975), 49 BVerwGE 202, σελ. 206, και απόφαση του Γερμανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου, 2 BvR 1058/85 (1986), 74 BVerfGE 51, σελ. 64-5.

ρακτηριστικό ότι και τα δύο αυτά ανώτατα εθνικά δικαστήρια στις υποθέσεις που αναφέρθηκαν χρησιμοποίησαν τυπικά, εντελώς μηχανικά, το άρθρο 31.1 της Σύμβασης της Βιέννης για το δίκαιο των συνθηκών και τις προπαρασκευαστικές εργασίες της Σύμβασης 1951/1967 (σύμφωνα με το άρθρο 32 της Σύμβασης της Βιέννης). Αυτό όμως που έκαναν στην ουσία είναι ότι ακινητοποίησαν την προστατευτική λειτουργία της Σύμβασης έναντι των υπό κρίση πραγματικών περιστατικών. Αρνήθηκαν δηλαδή²⁸ να θεωρήσουν τη Σύμβαση 1951/1967 ως μία συνθήκη που ανήκει στο “γένος” των συνθηκών προστασίας θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων που λόγω του ιδιαίτερου “νομοθετικού” χαρακτήρα τους πρέπει να απελευθερώνονται από χρονολογικούς περιορισμούς του “στεγνού” νομικού κειμένου, ή από τυχόν μεμονωμένες απόψεις συμβαλλομένων κρατών που εκφράστηκαν κατά τη σύνταξη της συνθήκης ή αργότερα. Τα παραπάνω δικαιοδοτικά όργανα, σε αντίθεση προς το Ανώτατο Δικαστήριο του Καναδά στην υπόθεση *Ward*, λειτούργησαν και αποφάσισαν σε ένα εντελώς λανθασμένο θεωρητικό πλαίσιο ερμηνείας. Έτσι, δεν εφάρμοσαν τη Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων δυναμικά βάσει μιας (τελεολογικής) μεθόδου που τονίζει τον σκοπό και το αντικείμενο του υπό ερμηνεία νομικού κειμένου, προωθώντας και εξασφαλίζοντας τη μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητά του, όπως έχει επικρατήσει και επιτάσσει πλέον το σύγχρονο διεθνές δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων²⁹.

ε. Μελέτη σύγχρονης ευρωπαϊκής νομολογίας έχει καταδείξει μια σοβαρή και επικίνδυνη έλλειψη συστηματικής ερμηνείας της προσφυγικής έννοιας από αρμόδια δικαιοδοτικά όργανα. Λίγες είναι οι περιπτώσεις εκείνες εθνικών δικαιοδοτικών οργάνων που έχουν καταφύγει σε και εφαρμόσει ορθώς γενικές αρχές δικαίου κατά την ερμηνεία της έννοιας “πρόσφυγας”. Για παράδειγμα, το 1996 ήταν η πρώτη, κατά πάσα πιθανό-

²⁸Το πολιτικό πλαίσιο στις συγκεκριμένες χώρες θα πρέπει να ληφθεί ιδιαίτερος υπ’ όψιν για την ερμηνεία αυτών των αποφάσεων. Αξίζει να τονιστεί ότι το 1993 για τη Γερμανία ήταν το έτος της περιοριστικής αναθεώρησης της (μεταπολεμικής) συνταγματικής διάταξης περί ασύλου (άρθρο 16), Βλ. Münch, U, *Asylpolitik in der Bundesrepublik Deutschland*, 2. Auflage, Opladen, Leske & Budrich, 1993, ιδ. 141-154. Επίσης στις ΗΠΑ, κυρίως από το 1991, το θέμα της “απαγόρευσης πρόσβασης” (“interdiction”) Αιτινών, μεταξύ άλλων, μεταναστών και προσφύγων στην αμερικανική επικράτεια ήταν ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα της μεταναστευτικής πολιτικής των αμερικανικών κυβερνήσεων. Βλέπε, Frelick, B, “Haitian boat interdiction and return”, 26 *Cornell Int’l Law J’l* (1993) 675, ιδ. 678-83.

²⁹Βλέπε, το ίδιο πρόβλημα σε “*Applicant A*” & *Anor v Minister for Immigration and Ethnic Affairs & Anor*, High Court of Australia, 24/02/97, transcript copy, υπόθεση που αφορούσε Κινέζους αιτούντες άσυλο, υποκείμενους στην κινεζική «πολιτική του ενός παιδιού», και το ειδικότερο ζήτημα ερμηνείας της «συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας» της Σύμβασης 1951/1967.

τητα, φορά που το βρετανικό Immigration Appeal Tribunal (*Urim Gashi*, 15 Μαρτίου 1996³⁰) χρησιμοποίησε το άρθρο 31 της Σύμβασης της Βιέννης για την ερμηνεία της έννοιας πρόσφυγας. Η υπόθεση αφορούσε γιουγκοσλάβους πρόσφυγες αλβανικής καταγωγής από το Κοσσυφοπέδιο. Χρησιμοποιώντας ευρωπαϊκή νομολογία ανθρωπίνων δικαιωμάτων (νομολογία της ΕΣΔΑ) και δίνοντας ταυτόχρονα έμφαση στην τελεολογική μέθοδο ερμηνείας το βρετανικό δικαστήριο κατέληξε, ορθά, στην πρόταση ότι η προσφυγική νομολογία θα πρέπει να διαπνέεται από την “τελεολογία” της Σύμβασης 1951/1967, όπως αυτή εκφράζεται στο προοίμιο της όπου τονίζεται ότι βάση της συνθήκης αυτής είναι οι αρχές μιας διεθνούς αναπληρωματικής προστασίας ριζωμένης σε θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Το ίδιο δικαιοδοτικό όργανο τόνισε ορθά, θυμίζοντας και πάλι νομολογία της ΕΣΔΑ, ότι η Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων πρέπει πάντοτε να εφαρμόζεται “σαν ένα πρακτικό, ζωντανό όργανο μέσω του οποίου τα συμβαλλόμενα μέρη προσπαθούν να παρέχουν την αναπληρωματική προστασία [σε σχέση με την προστασία που οφείλει η χώρα προέλευσης του πρόσφυγα] των βασικότερων θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων”. Στην ίδια ορθή θεωρητική βάση, βρετανική νομολογία του 1996 έχει υποστηρίξει ότι η Σύμβαση 1951/1967 είναι πεπαιλωμένη εκτός εάν θεωρηθεί ως μια ζωντανή συνθήκη που υιοθετήθηκε από πολιτισμένα κράτη για ανθρωπιστικούς σκοπούς και η οποία έχει σταθερά κίνητρα λειτουργίας αλλά και δυνατότητες, εντούτοις, προσαρμογής σε νέα πραγματικά περιστατικά³¹.

στ. Όσον αφορά στη σύγχρονη ελληνική νομολογία προσφυγικής ιδιότητας³², παρά τον περιορισμένο αριθμό σχετικών αποφάσεων από το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ) και την εξαιρετικά συντετμημένη μορφή των ουσιαστικών σκεπτικών (κατά τα γαλλικά πρότυπα), αυτή έχει χαρακτηριστεί έως τώρα από μια ορθή, φιλελεύθερη πνοή ερμηνείας της έννοιας πρόσφυγας. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι οι αποφάσεις αυτές (επί αιτήσεων ακύρωσης) χαρακτηρίζονται από μια εμφανή έλλειψη αναφοράς (ίσως και γνώσης) και εφαρμογής δεσμευτικών ερμηνευτικών κανόνων διεθνούς δικαίου. Εντούτοις, μια σχετική νομολογιακή επισκόπηση καταδεικνύει ότι το ΣτΕ έχει υιοθετήσει και εφαρμόσει κατ’ ουσίαν μια τελεολογική ερμηνεία που ευνοεί πάντοτε την παροχή αποτελεσματικής προστασίας σε πρόσφυγες που εισέρχονται στην Ελλάδα. Το ΣτΕ έχει αναγνωρίσει έτσι, εμμέσως πλην σαφώς, τον ανθρωπιστικό χαρακτήρα της

³⁰*Urim Gashi, Astrit Nikshiqi v The Secretary of State for the Home Department*, Appeal no HX/75677/95 (13695), transcript copy.

³¹*R v IAT ex parte S K Shah*, Queen’s Bench Division, 11/11/96, [1997] *ImmAR* 145, σελ. 152, *per* Sedley J.

³² Βλέπε, *Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων & Αλλοδαπών 1998*, (ΕΛΠΑ).

Σύμβασης 1951/1967 και την ιδιαιτερότητα της προσωπικής «κατάστασης εκτάκτου ανάγκης» των προσφύγων που απαιτεί ιδιαίτερα ευαίσθητη και προσεκτική αντιμετώπιση από την αρμόδια ελληνική διοικητική αλλά και δικαστική εξουσία. Χαρακτηριστική είναι η νομολογιακή θέση του ΣτΕ, εδραιωμένη με τις αποφάσεις 830/1985 (Ολομ) και 3103/1997 (Δ' Τμήμα)³³, σύμφωνα με την οποία ο πρόσφυγας που φθάνει στην Ελλάδα αιτούμενος αναγνώριση της προσφυγικής του ιδιότητας δεν είναι απαραίτητο να προέρχεται απευθείας από τη χώρα καταγωγής του. Είναι αρκετό το ότι ευρίσκεται εκτός αυτής της χώρας εξαιτίας «δεδικαιολογημένου φόβου δίωξης» για έναν ή και περισσότερους από τους λόγους που αναφέρονται στο Άρθρο 1 Α. (2) της Σύμβασης της Γενεύης / Ν.Υόρκης (1951/1967) για το Καθεστώς των Προσφύγων. Στο ίδιο ορθό ερμηνευτικό πνεύμα, το ΣτΕ έχει τονίσει με την απόφαση 3103/1997 ότι «το εύλογο» του χρόνου υποβολής του αιτήματος αναγνώρισης προσφυγικής ιδιότητας (θέμα που έχει επίσης δικονομική κυρίως, αλλά όχι μόνο, σημασία) θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να εξετάζεται ολιστικά, λαμβάνοντας πάντοτε υπ' όψιν τις ειδικές συνθήκες της κάθε συγκεκριμένης προσφυγικής αίτησης³⁴. Σχετική, επομένως, καθυστέρηση υποβολής αιτήματος ωρών ή και ημερών θα πρέπει πάντοτε να εξετάζεται βάσει των συγκεκριμένων συνθηκών (παράνομης) εισόδου του πρόσφυγα και κυρίως των προσωπικών του χαρακτηριστικών³⁵. Και τα δύο αυτά αντικειμενικά στοιχεία είναι σε θέση να (μην) δικαιολογήσουν τη σχετική καθυστέρηση. Τέλος, την ίδια ορθή τελεολογική γραμμή ερμηνείας ακολούθησε το ΣτΕ στην απόφαση 3381/1997 (Δ' Τμήμα)³⁶ που αφορούσε το ουσιαστικό ζήτημα της «έμμεσης προσφυγικής δίωξης» λόγω πολιτικών πεποιθήσεων. Το Δικαστήριο θεμελίωσε στην απόφαση αυτή τη θέση ότι δίωξη μπορεί να υφίσταται ένας/μία πρόσφυγας όχι μόνο λόγω της δικής του/της πολιτικής δράσης ή του/της συζύγου, αλλά και της σχετικής δράσης προσώπων που ίσως δεν συνδέονται τόσο άμεσα μαζί του/της, όπως ήταν στην περίπτωση αυτή ο αδελφός της αιτούσης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ο διεθνώς δεσμευτικός ορισμός της έννοιας «πρόσφυγας» της Σύμβασης της Γενεύης/Ν Υόρκης, 1951/1967, συνεχίζει να έχει ιδιαίτερη πρακτική σημασία για την προστασία σύγχρονων προσφύγων ακριβώς

³³ΕΔΠΑ 1998.

³⁴ΕΔΠΑ 1998.

³⁵Βλ Σιταρόπουλος, Ν, «Παράνομη είσοδος προφύγων σε χώρα υποδοχής και δικανικοί συλλογισμοί ab absurdo-Συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 31 (1) της Σύμβασης της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων», ΕΔΠΑ 1998.

³⁶ΕΔΠΑ 1998.

λόγω αυτής της νομικής βαρύτητάς του. Πρόκειται περί ενός πορώδους αλλά ιδιαίτερα δυναμικού νομικού ορισμού που αποτελεί τον πυρήνα μιας «νομοθετικής συνθήκης» που ανήκει στο γένος των σύγχρονων, μεταπολεμικών συνθηκών προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ως εκ τούτου, χρήζει μιας δυναμικής τελεολογικής ερμηνείας που αποβλέπει στη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας αυτής της συνθήκης, βάσει των δεσμευτικών ερμηνευτικών κανόνων και αρχών της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών και, κυρίως, του σύγχρονου Διεθνούς Δικαίου Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Κυρίως από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 έχουμε εισέλθει σε μια περίοδο όπου οι εκροές βίαια μετακινούμενων πληθυσμών αναμιγνύονται εκ των πραγμάτων με εξόδους ατόμων που προέρχονται από χώρες με ιδιαίτερα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα³⁷. Ο κίνδυνος έλλειψης σαφών αντικειμενικών διαχωρισμών αυτών των μετακινήσεων (για την παροχή συνακόλουθης ανάλογης προστασίας από τα κράτη υποδοχής) ελλοχεύει καθημερινά. Τα κράτη, από την άλλη μεριά, που δέχονται σημαντικούς αριθμούς μεταναστών και προσφύγων έχουν αντιδράσει, όπως ήδη ελέχθη, μέσω δρακόντειων μεταναστευτικών συνθηκών και εθνικών νομοθεσιών, έχοντας ως κύριο μέλημά τους την προστασία των συνόρων τους και της εσωτερικής τους «ασφάλειας»³⁸.

Σ' αυτούς τους ιδιαίτερα χαλεπούς καιρούς που περνάει η διεθνής και κυρίως η ευρωπαϊκή προσφυγική προστασία, στο πλαίσιο των σύγχρονου μοντέλου των «κοινωνιών μεταναστών»³⁹, δύο είναι πιστεύουμε οι ουσιαστικοί, πρακτικοί παράγοντες που μπορούν να βοηθήσουν στη μείωση, τουλάχιστον, της ραγδαίας πτώσης του επιπέδου αυτής της διαδικασίας που λέγεται παροχή προσφυγικής προστασίας. Κατά πρώτο λόγο, τα εθνικά δικαιοδοτικά όργανα, και κατά δεύτερο, η εφαρμογή του δικαίου προσφύγων από αυτά βάσει γενικών, δεσμευτικών αρχών δικαίου. Ο ρόλος και οι δυνατότητες των εθνικών δικαιοδοτικών οργάνων στην παροχή άμεσης και αποτελεσματικής προστασίας έχει δυστυχώς υποβαθμισθεί. Κι όμως πρόκειται για τους μοναδικούς θεσμούς με ιδιαίτερη ισχύ που δεν έχουν ακόμη τελείως αλωθεί από βραχυπρόθεσμους σχεδιασμούς της εκτελεστικής εξουσίας, σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, παρά τις πιέσεις που άμεσα ή έμμεσα δέχονται από τον περιβάλλοντα πολιτικό χώρο στον οποίο δρουν. Για να ενεργήσουν όμως ως αντίβαρο, τα αρμόδια

³⁷Βλέπε, Loescher, G, *Beyond Charity-International Cooperation and the Global Refugee Crisis*, NY etc, OUP, 1993, pp 93-128.

³⁸Βλέπε, Rogers, R, Copeland, E, *Forced Migration-Policy Issues in the Post-Cold War World*, Medford, MA, The Fletcher School of Law and Diplomacy, Tufts University, 1993, pp 12-18.

³⁹Βλέπε, Walzer, M, *On Toleration*, N Haven etc, Yale UP, 1997, pp 30-35.

εθνικά δικαιοδοτικά όργανα που επιλαμβάνονται προσφυγικών υποθέσεων, πρέπει να δρουν με γνώμονα γενικές δικαιοδικές αρχές, όπως επιτάσσει η αρχή του κράτους δικαίου των “πεπολιτισμένων Εθνών”, και όχι σύμφωνα με μικρο- ή μεσοπολιτικές σκοπιμότητες εκτελεστικών οργάνων. Τέτοιες δικαιοδικές αρχές είναι οι προαναφερθείσες γενικές ερμηνευτικές αρχές που πηγάζουν από το σύγχρονο διεθνές δίκαιο και το δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι οποίες, εάν εφαρμοστούν συστηματικά από τις εθνικές δικαιοδοτικές αρχές, έχουν αναμφισβήτητη τη δυνατότητα να δράσουν αναγκαστικά στη σύγχρονη πορεία κατάπτωσης του επιπέδου παροχής προσφυγικής προστασίας διεθνώς. Μιας κατάπτωσης με ιδιαίτερα σοβαρές συνέπειες όχι μόνο για τους αιτούντες άσυλο αλλά και, όσον αφορά στην Ευρώπη, για την ουσία της δικαιοδικής, τουλάχιστον, ποιότητας της υπό οικοδόμηση ευρωπαϊκής ένωσης κρατών.

«ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΒΑΡΟΥΣ» Ή ΚΑΤΑΝΟΜΗ «ΒΑΡΟΥΣ»;
*Η κατανομή βάρους των Κοσσοβάρων προσφύγων στα Κράτη-μέλη της
Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη διάρκεια της φετινής κρίσης στα Βαλκάνια*

Περ. Κορτσάρη¹

1. Εισαγωγή

Σύμφωνα με την Ύπατο Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR²), Sadako Ogata, η πρόσφατη κρίση στο Κόσσοβο υπήρξε «ένα από τα πλέον αξιοθρήνητα επεισόδια της σύγχρονης ευρωπαϊκής ιστορίας»³.

Παρόλες τις τραγικές εμπειρίες εθνικών εκκαθαρίσεων που είχαν προηγηθεί στην περιοχή, η ταχύτητα και το μέγεθος της αναγκαστικής μετακίνησης των Αλβανόφωνων Κοσσοβάρων την περασμένη άνοιξη ξεπέρασε κάθε πρόβλεψη, με αποτέλεσμα η Ύπατη Αρμοστεία και οι άλλες ανθρωπιστικές οργανώσεις να χρειαστούν χρόνο για να κινητοποιηθούν και να αντιμετωπίσουν τη μαζική άφιξη των προσφύγων στις γειτονικές στην επαρχία του Κοσσοβού χώρες, οι οποίες, ως σημειωθεί, ήταν τελείως απροετοίμαστες για μια τέτοια επιχείρηση, τόσο στο πολιτικό όσο και στο υλικοτεχνικό επίπεδο. Για να ανταποκριθούν στις ανάγκες της ανθρωπιστικής κρίσης στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (ΠΓΔΜ), η Ύπατη Αρμοστεία και ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (IOM⁴) οργάνωσαν το «Πρόγραμμα μεταφοράς Κοσσοβάρων προσφύγων από την ΠΓΔΜ σε τρίτες χώρες για ανθρωπιστικούς λόγους» (HEP⁵). Στόχος του Προγράμματος ήταν η «κατανομή του βάρους». Έτσι, (α) η ΠΓΔΜ ανακουφίστηκε από το βάρος της περίθαλψης των χιλιάδων προσφύγων που είχαν καταφύγει στην επικράτειά της, και (β) εξασφαλίστηκε η απρόσκοπτη είσοδος των προσφύγων στη χώρα αυτή και η προσωρινή τους – μέχρι το τέλος της κρίσης – προστασία τους.

¹ Cand. jur. (UIA Antwerpen), MA (ULB Brussels), LL.M (ULB Brussels), Researcher, Université de Paris I, Panthéon Sorbonne, France.

Η συλλογή του υλικού του παρόντος άρθρου, έγινε σε μεγάλο βαθμό με τη βοήθεια του *Johannes van der Klaauw*, Senior European Affairs Officer στο Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στις Βρυξέλλες.

² United Nations High Commissioner for Refugees.

³ UNHCR, *Status Report on the Kosovo Special Operation as of 30 April 1999*, p.3.

⁴ N. 1784/1988 «Κύρωση της τροποποιημένης Καταστατικής πράξης του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης» (ΦΕΚ 113, τ. Α'). Η Καταστατική Πράξη της Διακυβερνητικής Επιτροπής Μεταναστεύσεως εξ Ευρώπης κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν. 2859/1954 (ΦΕΚ 113, τ. Α')

⁵ Humanitarian Evacuation Programme.

Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) έχοντας ήδη υιοθετήσει ένα πλαίσιο δράσης στον τομέα αυτό το Σεπτέμβριο του 1995⁶, θα μπορούσε να είχε αναλάβει δυναμικές πρωτοβουλίες στην κατεύθυνση της κατανομής του βάρους και της (προσωρινής) προστασίας των Κοσσοβάρων προσφύγων στα Κράτη-μέλη της.

Η αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης στο Κόσσοβο από την ΕΕ απέδειξε ότι στο μέτρο που όλα τα κράτη μέλη δεν συμφωνούν σε θέματα μεταναστευτικής πολιτικής και πολιτικής ασύλου, δεν αρκεί η ύπαρξη ενός πλαισίου δράσης σε επίπεδο ΕΕ για την οργανωμένη υποδοχή μεγάλου αριθμού προσφύγων. Βασικό «πλεονέκτημα» της εθνικής προσέγγισης (σε αντίθεση με την «από κοινού προσέγγιση σε επίπεδο ΕΕ») είναι ότι τα κράτη μέλη αποφασίζουν για «εσωτερικά θέματα» διατηρώντας ένα σημαντικό επίπεδο ευελιξίας. Το στοιχείο αυτό πρέπει να εκτιμηθεί σοβαρά από την ΕΕ κατά την οριστικοποίηση του τρόπου επίλυσης των πρακτικών θεμάτων που άπτονται της κατανομής του βάρους⁷.

Πιο συγκεκριμένα στη συνέχεια αναλύονται και αξιολογούνται:

- σε μια σύντομη αναδρομή την ανθρωπιστική κρίση στο Κοσσυφοπέδιο το 1999, η ανάγκη δημιουργίας και εφαρμογής του προγράμματος ΗΕΡ, ως μηχανισμού «κατανομής του βάρους».
- τα χαρακτηριστικά αυτής της επιχείρησης και τη λειτουργία της βλέποντας, ως παράδειγμα, την περίπτωση του Βελγίου
- τη βάση τέτοιων δραστηριοτήτων σε διεθνές και (ως ένα βαθμό) περιφερειακό επίπεδο
- το υφιστάμενο επιχειρησιακό πλαίσιο σε επίπεδο ΕΕ και
- οι δραστηριότητες της ΕΕ για την «επερχόμενη» εφαρμογή του προγράμματος, αλλά και
- η σχετική στάση της Ελλάδας

Τα συμπεράσματα της ανάλυσης και της αξιολόγησης των παραπάνω θεμάτων αφορούν το διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

2.Σύντομη αναδρομή της φετινής ανθρωπιστικής κρίσης στο Κοσσυφοπέδιο

Η έξοδος των Αλβανόφωνων Κοσσοβάρων δεν ήταν η πρώτη έξοδος προσφύγων στην ιστορία της κρίσης στην πρώην Γιουγκοσλαβία όπου μαίνεται ο πόλεμος από το 1991.

⁶ Βλέπε, κεφάλαιο 5 του παρόντος άρθρου.

⁷ Η επίλυση των πρακτικών θεμάτων σχετικά με την «κατανομή του βάρους» απασχολεί σε υψηλό επίπεδο τα δέκα πέντε κράτη μέλη της ΕΕ (βλ. για παράδειγμα, EU Council, *Practical application of the principle of solidarity in burden-sharing with regard to the admission and residence of displaced persons*, Brussels, March 1999).

Στη διάρκεια του 1998, περίπου 72.000 πολίτες της Ομόσπονδης Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας (Γιουγκοσλαβία) αναζήτησαν άσυλο σε χώρες της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένων και κρατών που δεν ανήκουν στην ΕΕ⁸. Στον αριθμό αυτό προστίθενται, τους πρώτους τρεις μήνες του 1999, ακόμα 16.970 αιτήσεις ασύλου γιουγκοσλάβων πολιτών. Έτσι, ο συνολικός αριθμός των αιτήσεων ασύλου που υποβλήθηκαν στις Ευρωπαϊκές χώρες ανέρχεται στις 90.000⁹. Υπολογίζεται, δε, ότι η συντριπτική πλειοψηφία των αιτούντων (90%) ήταν Αλβανόφωνοι Κοσσοβάροι¹⁰.

Η κρίση στο Κόσσοβο το 1999 ήταν αποτέλεσμα των συγκρούσεων που ξέσπασαν από το Φεβρουάριο του 1998 μεταξύ των Σερβικών δυνάμεων ασφαλείας και του «Απελευθερωτικού Στρατού του Κοσόβου» (UCK). Ήδη, από τα τέλη Μαΐου 1998, η σε περιορισμένη κλίμακα βία οδήγησε στην εξορία περίπου 20.000 Αλβανόφωνους Κοσσοβάρους¹¹. Στη διάρκεια του καλοκαιριού της ίδιας χρονιάς, οι συγκρούσεις εντάθηκαν, με αποτέλεσμα μέχρι το τέλος του Σεπτεμβρίου 1998 ο αριθμός των «εσωτερικών προσφύγων» εντός Κοσσυφοπεδίου (*internally displaced persons*) να φθάσει περίπου τους 175.000, ενώ την περίοδο εκείνη αυξάνεται και ο αριθμός Κοσσοβάρων προσφύγων που αναζητά προστασία στις γειτονικές με την επαρχία του Κοσόβου χώρες, αλλά και σε χώρες της ΕΕ.

Μετά το γύρο διαπραγματεύσεων του Rambouillet, οι σερβικές δυνάμεις ασφαλείας συνεχίζουν τα πυρπολούν σπίτια και να καταστρέφουν χωριά ενώ από την πλευρά του UCK σημειώνονται δολοφονίες και εξαφανίσεις Σέρβων. Έως την 24 Μαρτίου 1999, ημέρα έναρξης των νατοϊκών βομβαρδισμών στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας (Γιουγκοσλαβία), και σύμφωνα με εκτιμήσεις της Υπατης Αρμοστείας ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, είχαν μετακινηθεί εξαιτίας του κλίματος βίας

⁸ Ήδη, όμως, στις αρχές του 1994, κείμενο του Συμβουλίου της Ευρώπης αναφέρει ότι «χιλιάδες Κοσσοβάρων αναζήτησαν άσυλο σε διάφορα κράτη-μέλη [εννοείται, του Συμβουλίου της Ευρώπης]. Αναφέρεται, για παράδειγμα, ότι 40.000 (Κοσσοβάροι) αναζήτησαν καταφύγιο στη Σουηδία» (Βλ. Council of Europe, Parliamentary Assembly, *Motion for a Resolution on Albanian asylum-seekers from Kosovo*, presented by Mr. Fluckinger and others; Doc. 7007, 26 January 1994, para. 2). Βλέπε, επίσης, Council of Europe, Parliamentary Assembly, *Report on Albanian asylum-seekers from Kosovo*, Doc. 7444, 1996, para. 169, σύμφωνα με το οποίο, το 1996 υπήρχαν περίπου 340.000 αιτούντες άσυλο από το Κοσσυφοπέδιο στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης.

⁹ UNHCR, Regional Office of Brussels, *Kosovo statistics*, 12 May 1999.

¹⁰ *Idem.*

¹¹ Βλ. UNHCR, *Humanitarian Issues Working Group, The Kosovo Emergency: Assistance and Protection to those displaced by the crisis*, HIWG/99/2, 2 April 1999.

που επικρατούσε στο Κόσσοβο περίπου 260.000 Αλβανόφωνοι Κοσσοβάροι¹².

Η έναρξη των νατοϊκών βομβαρδισμών σηματοδοτεί νέα φάση της κρίσης στο Κοσσυφοπέδιο. Μέσα σε οκτώ ημέρες από την έναρξη των βομβαρδισμών (24/3-2/4/99), περίπου 220.000 Αλβανόφωνοι Κοσσοβάροι αναζητούν προστασία ως πρόσφυγες¹³ στις γειτονικές περιοχές: Αλβανία, ΠΓΔΜ και Μαυροβούνιο. Ο αριθμός των αφίξεων στις χώρες αυτές αυξανόταν καθημερινά. Για παράδειγμα, τις πρώτες μέρες του πολέμου και μόνο στην Αλβανία, έφθαναν καθημερινά 20.000 πρόσφυγες, ενώ ο ρυθμός όσων κατέφευγαν στη γειτονική ΠΓΔΜ, ήταν ήδη από τις πρώτες μέρες του Απριλίου 1999 σχεδόν διπλάσιος. Περισσότεροι από 700.000 Αλβανόφωνοι Κοσσοβάροι αναζήτησαν προστασία εκτός Κοσσυφοπεδίου, στη διάρκεια της κρίσης του 1999¹⁴.

Ήδη από την αρχή της κρίσης, δεκάδες χιλιάδες πρόσφυγες από το Κόσσοβο βρέθηκαν «καθλωμένοι» στη λασπώδη (λόγω της κακοκαιρίας) συνοριακή περιοχή του Blace, μεταξύ ΠΓΔΜ και του Γιουγκοσλαβίας. Η φυσική αλλά και νομική κατάσταση των προσφύγων ήταν κρίσιμη, αφού οι αρχές της ΠΓΔΜ δεν τους επέτρεπαν την είσοδο, λόγω του ήδη μεγάλου αριθμού προσφύγων που βρίσκονταν ήδη στη χώρα¹⁵. Παράλληλα, και χωρίς καμία ανάμειξη ή ενημέρωση της Ύπατης Αρμοστείας, οι αρχές της ΠΓΔΜ άρχισαν τη μεταφορά-προώθηση προσφύγων σε τρίτες χώρες¹⁶, χωρίς όμως να προηγηθεί η καταγραφή τους και, σε κάποιες πε-

¹² *Idem*, p.2.

¹³ Σύμφωνα με το άρθρο 1(A) της Συνθήκης της Γενεύης ως «πρόσφυγας» ορίζεται «(ο έχων) δεδικαιολογημένο φόβο διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων (ο οποίος) εβρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή, λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να απολαύη της προστασίας της χώρας ταύτης».

Κατά συνέπεια, όλοι όσοι αναζήτησαν προστασία εκτός των συνόρων της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας κάτω από αυτές τις συνθήκες θα πρέπει κανονικά να θεωρούνται «πρόσφυγες», σύμφωνα με το παραπάνω άρθρο, λόγω του δικαιολογημένου φόβου τους εξαιτίας της εθνικής τους καταγωγής, των πολιτικών τους πεποιθήσεων ή/και του θρησκευματός τους (Βλ. και *UNHCR, Protection Guidelines, Kosovo Situation*, 9 April 1999). Λόγω, όμως, της μαζικής άφιξής τους στις χώρες της ΕΕ απολαμβάνουν κατά κανόνα σε αυτές του καθεστώτος της «προσωρινής προστασίας» ή του αποκαλούμενου status of displaced persons (Βλ. τη σχετική παράγραφο του παρόντος άρθρου για το Βέλγιο).

¹⁴ UNHCR, *Displacement Statistics*, 21 June 1999.

¹⁵ UNHCR, *Kosovo Emergency Update*, 07/4/1999.

¹⁶ Το πρακτορείο Reuters αναφέρει ότι περισσότεροι από 1.300 Κοσσοβάροι πρόσφυγες μεταφέρθηκαν στις 24.3.1999 στην Τουρκία μέσω Βουλγαρίας, χωρίς την ανάμειξη της Ύπατης Αρμοστείας (UNHCR, *Refugee Daily*, «Turkey: Kosovars arriving», 25/3/1999).

ριπτώσεις, ενάντια στη βούληση των προσφύγων και κατά παράβαση της αρχής της οικογενειακής ενότητας. Έτσι, δημιουργήθηκε στην πρόσφατη προσφυγική κρίση που καλείτο να αντιμετωπίσει η ΠΓΔΜ μια χαοτική και ανεξέλεγκτη κατάσταση¹⁷.

Παρόμοια προβλήματα προέκυψαν σε όλη τη διάρκεια του Απριλίου 1999. Όμως, προς τα τέλη του μήνα, ένας μεγάλος αριθμός προσφύγων (περισσότεροι από 4.000) «κρατήθηκε» στη «γκρίζα περιοχή» μεταξύ Γιουγκοσλαβίας και ΠΓΔΜ για ένα ολόκληρο 24ωρο. Λόγω της ήδη μεγάλης παρουσίας προσφυγικού πληθυσμού οι αρχές της ΠΓΔΜ αρνήθηκαν την είσοδο και την εν συνεχεία μεταφορά των προσφύγων σε καταυλισμούς. Και αυτά συνέβαιναν, ενώ παράλληλα, συνεχίζονταν οι αφίξεις χιλιάδων προσφύγων στη ίδια ζώνη¹⁸.

Οι εκθέσεις της Ύπατης Αρμοστείας¹⁹ έκρουαν «τον κώδωνα του κινδύνου» για τις γενικότερες συνθήκες διαβίωσης στους προσφυγικούς καταυλισμούς στην ΠΓΔΜ και τις συνέπειές τους στη δημόσια υγεία, το περιβάλλον, αλλά, και την ασφάλεια. Την ίδια περίοδο εντάσεις σημειώθηκαν και στους καταυλισμούς Brazda (μετονομαζόμενου Stenkonac 1) και Stenkonac 2 όπου είχε ήδη ξεπεραστεί το ανώτατο επιτρεπτό όριο χωρητικότητας²⁰.

3. Η επιχείρηση «κατανομής του βάρους» των Κοσσοβάρων προσφύγων

Λόγω της κατάστασης αυτής, το «πακέτο» μέτρων αντιμετώπισης της κρίσης, το οποίο προτάθηκε από την Ύπατη Αρμοστεία στη διεθνή διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στη Γενεύη την 6 Απριλίου 1999²¹, και συμμετείχαν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, περιλάμβανε, μεταξύ άλλων, και ένα τεράστιας έκτασης πρόγραμμα ανθρωπιστικής μεταφοράς προσφύγων σε τρίτες χώρες σε συνεργασία με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης. Με βάση τις συστάσεις της Υπάτου Αρμοστή²², στόχος του

¹⁷ Βλ. UNHCR, *Guidelines for the Humanitarian Evacuation Programme of Kosovar refugees in the Former Yugoslav Republic of Macedonia*, 11/4/1999, p.1.

¹⁸ Πρέπει να σημειωθεί, ότι ως αποτέλεσμα της μαζικής συρροής προσφύγων στην ΠΓΔΜ, οι πρόσφυγες ήταν υποχρεωμένοι να διαβιούν σε επιφάνεια μόλις 13 τετραγωνικών μέτρων ο καθένας, έναντι 30-40 που είναι το επιτρεπτό επίπεδο, σύμφωνα με την UNHCR.

¹⁹ Βλ., για παράδειγμα, UNHCR, *Evacuation team in Skopje, Extraordinary Note on the Humanitarian Evacuation Programme from the FYROM*, 20/4/1999.

²⁰ UNHCR, *Situation Report number 6, FYROM Humanitarian Evacuations*, 17-18 April 1999.

²¹ Περισσότερες από πενήντα χώρες και διεθνείς ανθρωπιστικές οργανώσεις.

²² Βλ. UNHCR, *Guidelines for the Humanitarian Evacuation Programme ... op. cit. supra n. 15*, p.3.

Προγράμματος αυτού (HEP) ήταν να εφαρμοσθεί στην πράξη η αρχή της «κατανομής του βάρους» αφού έπρεπε να βρεθεί ένας τρόπος για να προστατευθούν οι πρόσφυγες²³, οι οποίοι ήταν καθλωμένοι και αποκλεισμένοι στα σύνορα της ΠΓΔΜ με την επαρχία του Κοσσόβου. Διάφορες χώρες πρόσφεραν, αμέσως, ποσοστά που έφθασαν και τις 100.000 θέσεις.

Το πρόγραμμα αυτό, το οποίο δεν είχε προηγούμενο στην ιστορία της Ύπατης Αρμοστείας, εφαρμόστηκε αμέσως και σε όλη τη διάρκεια της κρίσης: περίπου 90.000 πρόσφυγες μεταφέρθηκαν, εθελοντικά, σε 29 χώρες, οι οποίες προσφέρθηκαν να τους φιλοξενήσουν προσωρινά²⁴.

Το πρόγραμμα απευθύνθηκε αρχικά στους πρόσφυγες που έμεναν σε καταυλισμούς και οι οποίοι υπέμεναν τις πιο δύσκολες συνθήκες διαβίωσης. Η αναχώρησή τους, όμως, «άνοιγε το δρόμο» για εκείνους που περίμεναν στα σύνορα και έτσι ενισχυόταν η παροχή προστασίας στην ΠΓΔΜ, και, μέσω αυτής, η προστασία των προσφύγων σε τρίτες χώρες. Η καταγραφή των προσφύγων γινόταν από την Ύπατη Αρμοστεία, το Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης και τον ΟΑΣΕ²⁵, καθώς επίσης και με την υποστήριξη του ΝΑΤΟ, ιδιαίτερα όσον αφορά τον έλεγχο του πλήθους. Οι αιτήσεις συμπληρώνονταν από τους επικεφαλές των οικογενειών και μετά την υποβολή τους, οι υποψήφιοι επιλέγονταν σε συνεργασία με τις διπλωματικές αποστολές των τρίτων χωρών.

Σύμφωνα με τις «Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας για την για ανθρωπιστικούς λόγους μεταφορά Κοσσοβάρων προσφύγων από την ΠΓΔΜ σε τρίτες χώρες»²⁶, τα κριτήρια επιλογής ήταν τα εξής:

(α) ο εθελοντικός χαρακτήρας της αναχώρησης

(β) ο σεβασμός της αρχής της οικογενειακής ενότητας

(γ) η προτεραιότητα των ευάλωτων ομάδων και των προσφύγων με ειδικές ανάγκες

(δ) η ύπαρξη ιδιαίτερων δεσμών με μία συγκεκριμένη χώρα (λ.χ. παρουσία συγγενών)

(ε) οι υποψήφιοι έπρεπε να είναι σε θέση να ταξιδέψουν, εκτός, βέβαια, αν επρόκειτο για ιατρικά περιστατικά που μεταφέρονταν για τον λόγο αυτό, εκτός ΠΓΔΜ.

Η παραμονή των προσφύγων στις χώρες υποδοχής επρόκειτο – κατά το παράδειγμα της Βοσνίας – να είναι «προσωρινή» και να διαρκέσει

²³ Οι πιο επείγουσες ανάγκες των προσφύγων που έπρεπε να καλυφθούν ήταν (1) προστασία, (2) κατάλυμα και υλική βοήθεια, (3) τροφή, (4) μεταφορικά μέσα και (5) ιατρική περίθαλψη. Όσον αφορά την προστασία, η πιο επείγουσα ανάγκη ήταν η πρόσβαση των προσφύγων σε ασφαλές μέρος.

²⁴ UNHCR, *Update: Kosovo Emergency*, 30 June 1999 (ως παράρτημα).

²⁵ Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Συνεργασία στην Ευρώπη.

²⁶ UNHCR, *Guidelines for the Humanitarian Evacuation Programme of Kosovar refugees in the former Yugoslav Republic of Macedonia*, April 1999.

«μέχρις ότου οι συνθήκες στη χώρα καταγωγής επιτρέψουν την επιστροφή τους»²⁷.

Αναφορικά με το τελευταίο σημείο (δηλ. της επιστροφής των προσφύγων στο Κόσοβο), η Ύπατος Αρμοστής τόνισε ότι, βασική αρχή της επιχείρησης «είναι η προστασία και η παροχή βοήθειας στους πρόσφυγες, κοντά στο Κοσσυφοπέδιο, για να διευκολυνθεί η σύντομη επιστροφή [τους]»²⁸. Και συμπλήρωσε ότι, «στο βαθμό που είναι δυνατό, η κατάσταση θα πρέπει να αντιμετωπισθεί σε τοπικό επίπεδο, επιτρέποντας στους πρόσφυγες να παραμείνουν σε συνθήκες ασφάλειας κοντά στη χώρα καταγωγής τους, με τον οφειλόμενο [όμως] σεβασμό στις γενικότερες ανάγκες προστασίας τους»²⁹.

Ήδη, προς τα μέσα της δεκαετίας του 1990, κράτη και διεθνείς οργανισμοί αρχίζουν να αναγνωρίζουν ως προτεραιότητα την υποδοχή προσφύγων και, κατά συνέπεια, την παροχή σε αυτούς προστασίας και βοήθειας, στην περιοχή καταγωγής (*reception in the region of origin*).³⁰ Όμως, η αρχή αυτή μπορεί να εφαρμοσθεί μόνο στο μέτρο του δυνατού. Όταν εκλείψει εκείνο το απαραίτητο πλαίσιο ασφαλείας μέσα στο οποίο είναι δυνατό να παρασχεθεί προστασία, τότε παύει να ισχύει η αρχή της παροχής προστασίας και βοήθειας στην περιοχή³¹.

Για το λόγο αυτό, η Ύπατη Αρμοστεία πρότεινε να εφαρμοστεί κατά προτεραιότητα του Πρόγραμμα (HEP) στις ευρωπαϊκές χώρες. Ωστό-

²⁷ Βλ. UNHCR, *Guidelines for the Humanitarian Evacuation Programme of Kosovar refugees in the former Yugoslav Republic of Macedonia*, 10/4/1999, p.1.

²⁸ UNHCR, *Outcome of the Humanitarian Issues Working Group of the Peace Implementation Council*, Geneva, 7/4/1999.

²⁹ UNHCR, *Protection guidelines: Kosovo Situation*, 9 April 1999.

³⁰ Βλ., για παράδειγμα, τις περιπτώσεις των «Διεθνώς Προστατευομένων Περιοχών» (*Internationally Protected areas*), όπως οι «ζώνες ασφαλείας» για τους Κούρδους στο βόρειο Ιράκ, τα «ανοικτά κέντρα βοήθειας» στη Σρι-Λάνκα, οι «ασφαλείς περιοχές» στη Βοσνία (παρόλο που οι τελευταίες ακολούθησαν μία μάλλον αποτυχημένη και τραγική για τον μουσουλμανικό πληθυσμό πορεία). Βλ. ενδεικτικά, Greve, H. S., «*Safe haven: Lessons from the Cambodian model*» in *The Living Law of Nations, Essays on refugees, minorities, indigenous peoples and the human rights of other vulnerable groups in memory of Atle Grahl-Madsen*, Edited by G. Alfredsson and P. Macalister-Smith, N.P. Engel Publishers, 1996, pp.35-46 και Einarsen, T., *Mass Flight: The Case of International Asylum* in *IJRL*, Vol. 7, No. 4, October 1995, pp.551-578.

³¹ Βλ. παρακάτω για τη στάση της ΕΕ ενώ όσον αφορά το Συμβούλιο της Ευρώπης, στην έκτακτη συνάντηση της «*Ad hoc* Επιτροπής Ειδικών για νομικά θέματα ασύλου, προσφύγων και απατρίδων» (CAHAR) στις 26-27 Απριλίου 1999, οι εκπρόσωποι των Κρατών-μελών του ΣΕ τόνισαν ότι: «2. *Προστασία στην περιοχή*: Σε πρόσφυγες και άλλα άτομα χρίζοντα διεθνούς προστασίας, που φεύγουν από το Κόσοβο, θα πρέπει να δοθεί προστασία όσο το δυνατόν εγγύτερα στη χώρα καταγωγής και στο μέτρο που πληρούνται οι καλλίτερες προϋποθέσεις ασφαλείας (...)

σο, ο αυξανόμενος αριθμός αφίξεων και η επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης στους προσφυγικούς καταυλισμούς της ΠΓΔΜ ανάγκασαν τον Οργανισμό, στις 30 Απριλίου 1999³², να ενεργοποιήσει τις ποσοτώσεις που είχαν προσφέρει μη-ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Αυστραλία, ο Καναδάς, οι ΗΠΑ κ.ά.

Ήδη, από τις αρχές Απριλίου 1999 η Ύπατη Αρμοστεία εκφράζει αναφορικά με το «μηχανισμό» λειτουργίας της κατανομής των προσφύγων ανά χώρα, την άποψη ότι είναι προτιμότερο οι συμφωνίες για την κατανομή του βάρους να εφαρμόζονται σε διμερές επίπεδο (Κράτος υποδοχής-Ύπατη Αρμοστεία). Την περίοδο αυτή, ερωτάται από την ΕΕ για τη στάση που πρόκειται να κρατήσουν τα Κράτη-μέλη της απέναντι στους Κοσσοβάρους πρόσφυγες. Ήδη όμως, αμέσως μετά την από 6.4.1999 έκκληση της Ύπατου Αρμοστή, ορισμένα Κράτη-μέλη αρχίζουν μεμονωμένα τις επαφές τους με την Ύπατη Αρμοστεία με σκοπό την άμεση εφαρμογή του Προγράμματος. Στα πλαίσια αυτών των διμερών συμφωνιών, παρουσιάζεται στη συνέχεια το παράδειγμα του Βελγίου.

Το παράδειγμα του Βελγίου

Αμέσως μετά τη Διάσκεψη της Γενεύης της 6ης Απριλίου 1999 και ύστερα από δύο έκτακτα υπουργικά συμβούλια που έλαβαν χώρα τις επόμενες δύο μέρες, η βελγική κυβέρνηση γνωστοποίησε στην Ύπατη Αρμοστεία και στα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ΕΕ τις θέσεις της για τη συμμετοχή του βελγικού κράτους στην «κατανομή του βάρους» των Κοσσοβάρων προσφύγων.

Στην ανακοίνωσή του³³, το Βέλγιο διευκρίνιζε ότι, πέρα από τη συμμετοχή του μέσω της ΕΕ στην τεχνικο-οικονομική ενίσχυση των δύο κυριότερων κρατών υποδοχής (Αλβανία, ΠΓΔΜ) θα συνέδραμε :

(α) με την αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας ύψους 200.000.000 βέλγικων φράγκων (περίπου 1,6 δις δραχμές), ενώ

(β) «όσον αφορά την υποδοχή προσφύγων στη χώρα και τη χορήγηση ενός «ειδικού καθεστώτος προστασίας εν καιρώ πολέμου στη χώρα καταγωγής», το Βέλγιο εξέφρασε την επιθυμία να «ανταποκριθεί άμεσα στην έκκληση της Ύπατης Αρμοστείας και να υποδεχθεί πρόσφυγες σε έκτακτες περιστάσεις και σε συνθήκες κατεπείγοντος, με την προϋπόθεση ότι δεν είναι εφικτή η κατάλληλη υποδοχή τους στην περιοχή της χώρας καταγωγής τους». Σε αυτό το πλαίσιο, το Βέλγιο πρότεινε την υποδοχή 1.200 προσφύγων»³⁴.

³² Βλ. UNHCR, *Status Report on the Kosovo ...*, *op.cit. supra n. 3*, pp.7-8.

³³ Royaume Belge, Conseil des Ministres du 9 avril 1999, *Communiqué de presse, Réfugiés du Kosovo*.

³⁴ *Idem*.

Η προσφορά αυτή διαβιβάστηκε αμέσως (09/4/1999) από τον Υπουργό Εσωτερικών και τον Γραμματέα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης του Βελγίου στην έδρα της Ύπατης Αρμοστείας στην Γενεύη. Στην ίδια επιστολή, το υπουργικό συμβούλιο εξέφραζε την επιθυμία του, η υποδοχή των προσφύγων να πραγματοποιηθεί στις καλύτερες συνθήκες και σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες του οργανισμού³⁵.

Παράλληλα, υπό την πίεση της κοινής γνώμης³⁶, η βελγική κυβέρνηση ήρθε σε επαφή με το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας στις Βρυξέλλες αποσκοπώντας στην όσο το δυνατό ταχύτερη εφαρμογή του Προγράμματος στο Βέλγιο.

Τελικά, το Βέλγιο φιλοξένησε 1.223 Κοσσοβάρους πρόσφυγες. Κατά την άφιξή τους στη χώρα, οι πρόσφυγες λάμβαναν αμέσως στα κέντρα υποδοχής μία «βεβαίωση προσωρινού (καθεστώτος) πρόσφυγα» (*Attestation temporaire personne déplacée*), διάρκειας έξι μηνών, ανανεώσιμη για την ίδια χρονική περίοδο. Με αυτόν τον τίτλο προσωρινής παραμονής οι πρόσφυγες είχαν δικαίωμα εργασίας και πρόσβαση σε ορισμένες κοινωνικές παροχές³⁷.

4. Η βάση για την διεθνή αλληλεγγύη και η κατανομή του βάρους – Διεθνές και περιφερειακό επίπεδο

Η Ύπατη Αρμοστεία έχει επανειλημμένα αναγνωρίσει τις δυσβάσταχτες συνέπειες που μπορεί να έχει για μια χώρα η μαζική συρροή προσφύγων στο έδαφός της³⁸. Οι συνέπειες αυτές μπορεί να είναι οικονομι-

³⁵ Το υπουργικό συμβούλιο ζητούσε να δοθεί προτεραιότητα στις περισσότερες ευάλωτες ομάδες, η μεταφορά των προσφύγων να είναι εθελοντική και τον απόλυτο σεβασμό της αρχής της οικογενειακής ενότητας. Από την πλευρά της, η Ύπατη Αρμοστεία θα αναλάμβανε την καταγραφή των ενδιαφερόμενων προσφύγων.

³⁶ Ενδεικτικό της θετικής ανταπόκρισης της βελγικής κοινωνίας στην προσφυγική κρίση των Αλβανόφωνων του Κοσσυφοπεδίου αποτελεί το γεγονός ότι στις πρώτες τρεις μέρες λειτουργίας μιας «ανοιχτής γραμμής», στις αρχές Απριλίου 1999, για όσους πολίτες επιθυμούσαν να φιλοξενήσουν πρόσφυγες, το τηλεφωνικό κέντρο δέχθηκε επτακόσιες (700) κλήσεις. (UNHCR RO Brussels, *Note for the File of 10 April 1999*) ενώ σύμφωνα με μία δημόσια σφυγμομέτρηση το 72% των βέλγων πολιτών τάχθηκε υπέρ της υποδοχής Κοσσοβάρων προσφύγων στο Βέλγιο («*Deux tiers des Belges approuvent les frappes*» σε *Le Soir*, 14/4/1999, p.1). Για αντίστοιχες αντιδράσεις στην Ελλάδα, βλέπε, [url:http://www.enet.gr/online/keimena/politics/pol12.htm](http://www.enet.gr/online/keimena/politics/pol12.htm), 08/4/1999.

³⁷ Circulaire concernant le statut particulier de protection temporaire pour les réfugiés Kosovars et leur accueil σε UNHCR RO Brussels, Standards of treatment for those fleeing Kosovo, April 1999.

³⁸ Βλ., για παράδειγμα, UNHCR, Executive Committee of the High Commissioner's Programme, 46th Session, *International Solidarity and Burden-Sharing in all*

κές, κοινωνικο-πολιτικές, περιβαλλοντικές ή ακόμα, και να συνιστούν απειλή για την εθνική, περιφερειακή ή τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, όπως, για παράδειγμα, όταν η παρουσία προσφυγικού πληθυσμού σε μία συγκεκριμένη περιοχή είναι δυσανάλογα μεγαλύτερη σε σχέση με αυτήν των γηγενών.

Η έννοια της κατανομής του βάρους δεν είναι, όμως, καινούργια. Στο Προοίμιο της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων αναφέρεται:

«Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη ... Έχοντα υπ' όψιν ότι η παροχή ασύλου δυνατόν να συνεπάγεται εξαιρετικώς μεγάλην επιβάρυνσιν εις ωρισμένας χώρας και ότι η ικανοποιητική λύσις προβλήματος, ούτινος η διεθνής έκτασις και φύσις έχουν αναγνωρισθεί υπό του ΟΗΕ, δεν δύναται κατά συνέπειαν να επιτευχθεί άνευ της διεθνούς συνεργασίας»

Η Εκτελεστική Επιτροπή του Προγράμματος της Ύπατου Αρμοστή (ExCom³⁹) έχει επανειλημμένα επιστήσει την προσοχή των κρατών στη λειτουργία μηχανισμών που βασίζονται στη διεθνή αλληλεγγύη, στον καταμερισμό της ευθύνης και στην κατανομή βάρους, επισημαίνοντας πως αυτοί οι θεσμοί αποτελούν λύσεις κλειδιά για την προστασία των προσφύγων και την αντιμετώπιση των προσφυγικών προβλημάτων. Τα «Πορίσματα» (*Conclusions*) που υιοθετήθηκαν τα τελευταία 20 χρόνια από την Εκτελεστική Επιτροπή αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτής της άποψης⁴⁰.

Το Πόρισμα Νο. 15 του 1979 για τους «Πρόσφυγες χωρίς Χώρα Ασύλου»⁴¹ ορίζει ότι:

«(στ) σε περιπτώσεις μαζικής άφιξης προσώπων που ζητούν άσυλο πρέπει να τους παρέχεται πάντα τουλάχιστον προσωρινό άσυλο (temporary refuge). Κράτη τα οποία λόγω της γεωγραφικής τους θέσης ή για άλλους λόγους, αντιμετωπίζουν μαζική άφιξη προσώπων, θα πρέπει (...) να τυχαίνουν άμεσης συμπαράστασης από τα άλλα κράτη, σύμφωνα με την αρχή της ισότιμης κατανομής των βαρών. Αυτά τα κράτη πρέπει να

its aspects: National, Regional and International responsibilities for refugees, A/AC.96/904, 7 September 1998, pp.2-3.

³⁹ Executive Committee of the High Commissioner's Programme. Η Ελλάδα είναι πλήρες μέλος της ExCom.

⁴⁰ Σύμφωνα με την επικρατέστερη άποψη τα «Πορίσματα» έχουν την ισχύ *soft law*. Βλ. και *Bringuiet, P., «Les Quasi-réfuégiés» in Immigrés et réfugiés dans les démocraties occidentales – Défis et solutions, ECONOMICA, Paris, 1989, p.189, ο οποίος εξηγεί σχετικά, πως «la situation est complexe lorsque les normes minimums humanitaires de base (η κατάσταση είναι περίπλοκη όταν οι ελάχιστοι ανθρωπιστικοί κανόνες [που εμπεριέχονται στα ψηφίσματα] δεν βασίζονται στα ισχύοντα διεθνή κείμενα. Από αυτήν την άποψη, το Πόρισμα 22 είναι μόνο «le point de départ»).*

⁴¹ ExCom Conclusion No15 (XXX), 1979, 30th Session.

έρχονται σε επαφή με τον Ύπατο Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, όσο το δυνατόν συντομότερα, ώστε να εξασφαλισθεί η πλήρης προστασία των ενδιαφερομένων, η παροχή επειγόντως βοήθειας σ' αυτούς [που έχουν ανάγκη] (...).

(ζ) Τα άλλα κράτη πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα, ατομικά, σε συνεργασία, ή μέσω του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας ή άλλων διεθνών οργάνων, ώστε το βάρος της χώρας πρώτου ασύλου να καταναμεθθεί ισομερώς.⁴²

Επίσης, το Πόρισμα Νο. 22 του 1981 για την «Προστασία αιτούντων άσυλο σε καταστάσεις μαζικής συρροής»⁴³ τονίζει ότι:

«Στα πλαίσια της διεθνούς αλληλεγγύης και της ισότιμης κατανομής των βαρών, τα κράτη πρέπει να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για να παρέχουν βοήθεια, εφόσον τους ζητηθεί, στα κράτη που δέχθηκαν τους αιτούντες άσυλο σε περιπτώσεις μαζικής άφιξης».

Το 1995, η Έκθεση της Εκτελεστικής Επιτροπής για την Διεθνή Προστασία αφιερώνει ένα κεφάλαιο στην κατανομή του βάρους, τονίζοντας μεταξύ άλλων ότι «η υποστήριξη της ικανότητας των χωρών υποδοχής να δεχθούν και να προστατεύσουν πρόσφυγες, συμπεριλαμβανομένων των χωρών που δεν έχουν τα απαραίτητα μέσα [γι' αυτόν το σκοπό] (...)»⁴⁴ εναπόκειται στην ισότιμη κατανομή της ευθύνης σε διεθνές επίπεδο» ενώ στο Πόρισμα που υιοθετήθηκε τη χρονιά εκείνη⁴⁵, η Ύπατη Αρμοστεία «καλεί όλα τα κράτη, να συνεργαστούν μαζί της, να εκδηλώσουν τη διεθνή αλληλεγγύη τους και να εφαρμόσουν την αρχή της ισότιμης κατανομής των βαρών με τις χώρες ασύλου, ειδικότερα με αυτές που έχουν περιορισμένες πηγές πλούτου, τόσο πολιτικά όσο και με άλλους τρόπους που ενδυναμώνουν την ικανότητά τους να διατηρούν γενναιόδωρη πολιτική στα θέματα του ασύλου, ώστε να υποστηριχθεί η διατήρηση κοινά αποδεκτών κριτηρίων που αφορούν στα δικαιώματα των προσφύγων».

⁴² Παρόμοιο περιεχόμενο έχει και το Πόρισμα 19 (XXXI) για το «προσωρινό άσυλο» του 1980 (31^η Σύνοδος).

⁴³ ExCom Conclusion No 22 (XXXII), 1981, 32^η Σύνοδος.

⁴⁴ UNHCR, 1995 Note on International Protection (A/AC.96/850), 1 September 1995, para. 14.

⁴⁵ Πόρισμα No. 77 (XLVI), 1995, 46^η Σύνοδος.

Σε περιφερειακό επίπεδο, η ανάγκη για διεθνή αλληλεγγύη και κατανομή του βάρους έχει επίσης υπογραμμισθεί μέσα στα πλαίσια της διακρατικής συνεργασίας.

Για παράδειγμα, το Άρθρο II(4) της Συνθήκης του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας (ΟΑΕ) του 1969 για τα Ειδικά Θέματα των Προβλημάτων των Προσφύγων στην Αφρική⁴⁶ ορίζει ότι:

«όταν ένα κράτος – μέλος δυσκολεύεται να συνεχίσει να χορηγεί άσυλο σε πρόσφυγες, το(α) κράτος(η)-μέλος(η) μπορεί(ούν) να ζητήσουν βοήθεια κατευθείαν από τα άλλα κράτη μέλη και μέσω του Οργανισμού Αφρικανικής Ενότητας, τα οποία στα πλαίσια του πνεύματος αλληλεγγύης και διεθνούς συνεργασίας θα υιοθετήσουν τα κατάλληλα μέτρα για να ελαφρύνουν από το βάρος εκείνα τα κράτη μέλη που παρέχουν άσυλο».

Σχετικές πρωτοβουλίες έχουν ληφθεί και από ευρωπαϊκούς οργανισμούς όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση⁴⁷ και το Συμβούλιο της Ευρώπης (ΣΕ)⁴⁸. Όσον αφορά το τελευταίο και με αφορμή την πρόσφατη κρίση στο Κόσσοβο, ιδιαίτερης αξίας είναι τα πρακτικά της έκτακτης συνάντησης της «Ad hoc Επιτροπής Ειδικών για Νομικά Θέματα Ασύλου, Προσφύγων και Απατρίδων» (CAHAR)⁴⁹ του Συμβουλίου της Ευρώπης (26-27 Απριλίου 1999)⁵⁰. Στη συνάντηση αυτή, οι εκπρόσωποι των Κρατών-μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης ασχολήθηκαν ιδιαίτερος με το ζήτημα της ανθρωπιστικής μεταφοράς των προσφύγων.

«4. Ανθρωπιστική Μεταφορά

Ως μία ειδική μορφή διεθνούς αλληλεγγύης, η ανθρωπιστική μεταφορά αποτέλεσε (...) έναν τρόπο προσωρινής κατανομής της ευθύνης [προστασίας] για τους πρόσφυγες (...)μεταξύ τρίτων χωρών».

⁴⁶ 1000 UNTS 46.

⁴⁷ Βλέπε ενδεικτικά, Dacyl, J., «Europe needs a new protection system for 'non-Convention' refugees» in IJRL, Vol. 7, No. 4, October 1995, pp.579-605.

⁴⁸ Γενικότερα για το Συμβούλιο της Ευρώπης και τη δομή του, βλ. Council of Europe, *Activities and achievements, Strasbourg, 1998* και Council of Europe, *Facts and Figures*, Strasbourg, May 1998.

⁴⁹ Η CAHAR δημιουργήθηκε το 1977 από την Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης και είναι μία από τις «γνωμοδοτικές επιτροπές» αυτού του περιφερειακού οργανισμού. Το έργο της συνίσταται ιδίως στην προετοιμασία των συνεδριάσεων και των νομικών κεμένων, που πρόκειται να υποβληθούν για υιοθέτηση από την Επιτροπή Υπουργών. Βλ., επίσης, Melander, G., «Responsibility for Examining an Asylum Request» σε Report of Seminar held in Lund, Sweden, 24-26 April 1985 (Lund: Raoul Wallenberg Institute of Human Rights and Humanitarian Law, 1986), p.9.

⁵⁰ Council of Europe, Ad Hoc Committee of Experts on the legal aspects of territorial asylum, refugees and stateless persons (CAHAR), *Extraordinary Meeting on Kosovo*, Strasbourg, 26-27 April 1999, 104th Session, CM(99)48. Ας σημειωθεί ότι στη συγκεκριμένη συνάντηση προήδρευε ο έλληνας αντιπρόσωπος.

Οι συμφωνίες «κατανομής βάρους» ποικίλουν: μπορεί να είναι διακρατικές συμφωνίες και να αφορούν μία συγκεκριμένη περιοχή ή διεθνείς και να δημιουργούν υποχρεώσεις όχι μόνο σε κράτη αλλά και σε διεθνείς οργανισμούς. Η συμμετοχή των κρατών μπορεί να συνίσταται στην μεταξύ τους κατανομή ενός αριθμού προσφύγων με σκοπό την προστασία των τελευταίων, είτε με τη μορφή του καθεστώσ προσωρινής προστασίας (όπως, για παράδειγμα, συνέβη με τους Βόσνιους και τους Κοσσοβάρους), είτε με τη μορφή προγραμμάτων (μόνιμης) μετεγκατάστασης (όπως, για παράδειγμα, έγινε με τους Βιετναμέζους). Εναλλακτικά, μπορεί να συνίσταται σε οικονομική βοήθεια εκείνων των κρατών που γειτονεύουν με την εμπόλεμη περιοχή και τα οποία εξακολουθούν να φέρουν το μεγαλύτερο (σε αριθμό) βάρος προστασίας των προσφύγων (όπως, για παράδειγμα, η Αλβανία και η ΠΓΔΜ στην προσφυγική κρίση των Βαλκανίων του 1999).

Σε κάθε περίπτωση, όμως, τέτοιες *ad hoc* συμφωνίες για την κατανομή του βάρους θα πρέπει να προσαρμόζονται στις ιδιαιτερότητες μιας συγκεκριμένης κατάστασης και να αποσκοπούν στην προαγωγή της προστασίας των προσφύγων και στην εξεύρεση λύσεων στο προσφυγικό πρόβλημα⁵¹.

5. Η «κατανομή του βάρους» και το επιχειρησιακό πλαίσιο σε επίπεδο ΕΕ

Μια σειρά από πράξεις που υιοθετήθηκαν από τα όργανα της ΕΕ στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, αποδεικνύουν το σοβαρό ενδιαφέρον της Ένωσης για τη διαχείριση των προσφυγικών ζητημάτων από τα Κράτη-μέλη⁵² και πιο συγκεκριμένα για την αντιμετώπιση μιας σειράς ειδικότερων θεμάτων όπως αυτά της ερμηνείας του άρθρου 1Α της Συνθήκης της Γενεύης, των συνθηκών προστασίας, εισόδου και παραμονής

⁵¹ Στην περίπτωση της πρώην-Γιουγκοσλαβίας, για παράδειγμα, τον Ιούλιο 1992, στη διεθνή Διάσκεψη για την Ανθρωπιστική Βοήθεια των Θυμάτων Πολέμου στην πρώην-Γιουγκοσλαβία, η Ύπατη Αρμοστεία πρότεινε ένα «πακέτο» μέτρων για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης στην πρώην-Γιουγκοσλαβία (*Comprehensive Response to the Humanitarian Crisis in former Yugoslavia*). Το «πακέτο» αυτό εγκρίθηκε από την διεθνή κοινότητα και αποτέλεσε την βάση κάθε ανθρωπιστικής δραστηριότητας για την προστασία των προσφύγων που είχαν καταφύγει σε τρίτες χώρες, από τις πρώην ομόσπονδες χώρες της πρώην-Γιουγκοσλαβίας, αλλά και των 'εσωτερικών προσφύγων' που αδυνατούσαν να εγκαταλείψουν την πρώην-Γιουγκοσλαβία.

⁵² *Europe and Refugees: A Challenge?*, Carlier, J.Y. and Vanheule, D. (Eds.), Kluwer Law International, the Hague, 1997.

καθώς και της «κατανομής του βάρους» των προσφύγων μεταξύ των Κρατών-μελών⁵³.

Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνεται και από τις νέες διατάξεις για το άσυλο που περιέχονται στη Συνθήκη του Άμστερνταμ, οι οποίες ανάμεσα σε άλλα ορίζουν ότι:

«Το Συμβούλιο αποφασίζοντας (...), εντός πέντε ετών από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ θεσπίζει:

(β) (μέτρα στον τομέα της) δίκαιης κατανομής των βαρών μεταξύ κρατών μελών όσον αφορά την υποδοχή και την αντιμετώπιση των συνεπειών της υποδοχής προσφύγων και εκτοπισθέντων»⁵⁴.

Πριν, όμως, από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ και συγκεκριμένα το Σεπτέμβριο 1995, τα Κράτη-μέλη υιοθέτησαν το «Ψήφισμα για την κατανομή των βαρών υποδοχής και προσωρινής διαμονής μετακινούμενων προσώπων»⁵⁵ με σκοπό την συστηματοποίηση της υποδοχής και της (μεταξύ Κρατών-μελών) κατανομής 'εσωτερικών προσφύγων' με ένα δίκαιο τρόπο και την, κατά συνέπεια, από κοινού αντιμετώπιση μιας μελλοντικής άφιξης συρροής προσφύγων στην ΕΕ⁵⁶.

⁵³ Βλέπε, για παράδειγμα, το «Πρόγραμμα Εργασίας για τις Προτεραιότητες της ΕΕ» που υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο στις 30 Νοεμβρίου 1993, το «Ψήφισμα για τους 'εσωτερικούς πρόσφυγες' από τον πόλεμο στην πρώην-Γιουγκοσλαβία» που υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο στο Λονδίνο στις 30/11-01/12/1992, κ.ά.

⁵⁴ Άρθρο 63, παράγραφος 2(β), των Ενοποιημένων Συνθηκών της ΕΕ (πρώην άρθρο 73Κ): Ν. 2691/1999 «Κύρωση της Συνθήκης του Άμστερνταμ που τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τις Συνθήκες περί Ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ορισμένες συναφείς πράξεις, καθώς και των σχετικών πρωτοκόλλων και των δηλώσεων που περιλαμβάνονται στην Τελική Πράξη» (ΦΕΚ 47, τ. Α').

⁵⁵ Ψήφισμα του Συμβουλίου της 25^{ης} Σεπτεμβρίου 1995 για την κατανομή των βαρών υποδοχής και προσωρινής διαμονής μετακινούμενων προσώπων, σε ΕΕΕΚ, Αριθμ. C262/1-3 της 7.10.95.

⁵⁶ Σχετικά με το χαρακτήρα των δύο πράξεων για την «κατανομή του βάρους», που παρουσιάζονται στο παρόν κεφάλαιο, βλέπε Kerber, K., «Temporary Protection: an assessment of the harmonization policies in European Union Member States» in IJRL, Vol. 9, No. 3, pp.453-471. Η νομική φύση των ψηφισμάτων καθώς και των συμπερασμάτων του Συμβουλίου των Υπουργών της ΕΕ δεν είναι απόλυτα σαφής. Οι συνεδριάσεις των Υπουργών λάμβαναν χώρα *κεκλεισμένων των θυρών* (τουλάχιστον μέχρι την έναρξη ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ) και οι πράξεις αυτές δεν υπόκειντο στον έλεγχο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. (Βλ. Ψήφισμα σχετικά με την πρόοδο που πραγματοποιήθηκε το 1994 κατά την εφαρμογή της συνεργασίας στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων σύμφωνα με τον τίτλο VI της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, Β-4-0469/94, 13 Δεκεμβρίου 1994 σε ΕΕΕΚ, Αριθμ. C18/39, 23.1.95., όπου το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ) επικρίνει την τακτική του Συμβουλίου να υιοθετεί πράξεις οι οποίες δεν υπάγονται στον έλεγχό του ούτε δημοσιεύονται στην επίσημη εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτή-

Ήδη, στο προοίμιο του ψηφίσματος, αναφέρεται πως
«(...)

Το Συμβούλιο συμφωνεί ότι πρέπει και στο μέλλον, στο μέτρο των δυνατοτήτων, να παρέχεται βοήθεια στα πρόσωπα των οποίων η ζωή ή η υγεία απειλείται λόγω ένοπλης σύρραξης ή εμφυλίου πολέμου (...) μέσω της προσωρινής υποδοχής των προσώπων αυτών στα κράτη μέλη (...)

[ενώ]

Τα Κράτη-μέλη εκφράζουν επί του θέματος τη βούλησή τους να μοιραστούν κατά τον καλλίτερο τρόπο την ευθύνη της υποδοχής και προσωρινής διαμονής των μετακινούμενων προσώπων».

Γι' αυτούς τους λόγους, συμπεραίνει το ψήφισμα, «(...) απαραίτητο να δοθούν στο Συμβούλιο τα μέσα για επείγουσα λήψη των αποφάσεων που επιβάλλουν ορισμένες καταστάσεις, κατά τις οποίες απαιτείται ταχεία δράση, χωρίς καθυστερήσεις εξαιτίας περίπλοκων προκαταρκτικών διαδικασιών».

Σύμφωνα με το κείμενο του ψηφίσματος

«1(α) [αυτό] αφορά τα πρόσωπα τα οποία τα κράτη μέλη είναι διατεθειμένα να δεχθούν προσωρινά και υπό ευπρεπείς συνθήκες, σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης ή εμφυλίου πολέμου (...). Πρόκειται ιδίως για πρόσωπα (...)

- των οποίων η σωματική ακεραιότητα ή η ζωή απειλείται ή απειλήθηκε άμεσα και των οποίων η προστασία δεν μπορεί να εξασφαλισθεί με άλλον τρόπο στον τόπο καταγωγής τους».

Στο ερώτημα, πότε πρέπει να υπάρχει εναρμονισμένη δράση από τα Κράτη-μέλη η παράγραφος 2 του ψηφίσματος απαντά « (...) όταν για παράδειγμα σημειώνεται στο έδαφος των κρατών μελών μαζική συρροή μετακινούμενων ή όταν υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να χρειαστεί πολύ σύντομα τα κράτη μέλη να αντιμετωπίσουν μια τέτοια μαζική συρροή ... ιδίως ... μετά από σχετική γνώμη της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, εφόσον δεν είναι δυνατό να υπάρξει επαρκής βοήθεια και προστασία στις περιοχές καταγωγής ή όταν η *Ευρωπαϊκή Ένωση* ενίσχυεται τόσο κοντά στη συγκεκριμένη περιοχή ώστε να μπορεί να θεωρηθεί ότι και η ίδια αποτελεί μέρος της περιοχής καταγωγής».

Σχεδόν μισό χρόνο από την υιοθέτηση του παραπάνω ψηφίσματος, στις 4 Μαρτίου 1996, το Συμβούλιο της ΕΕ υιοθέτησε την «Απόφαση 96/198/ΔΕΥ περί συναγερμού και επείγοντος για την κατανομή των βαρών

των). Όσον αφορά, όμως, τις αποφάσεις αυτές, σύμφωνα με το άρθρο 249 των ενοποιημένων συνθηκών για την ΕΕ, είναι δεσμευτικές «ως προς όλα τα μέρη της για τους αποδέκτες που ορίζει».

της υποδοχής και προσωρινής διαμονής των μετακινούμενων ατόμων»⁵⁷, με σκοπό την καλύτερη προετοιμασία των Κρατών-μελών για την από κοινού αντιμετώπιση μελλοντικών καταστάσεων μαζικής άφιξης προσφύγων στο έδαφος της ΕΕ. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή:

«Κατόπιν πρωτοβουλίας της Προεδρίας, ενός κράτους μέλους ή της Επιτροπής, η συντονιστική επιτροπή που αναφέρεται στο άρθρο Κ.4 της συνθήκης είναι δυνατό να συγκληθεί επείγοντως. Τα μέλη της επικουρούνται στην περίπτωση αυτή από τους υπεύθυνους των κρατών μελών για την παροχή ασύλου και τη μετανάστευση για να διαπιστωθεί αν υπάρχει κατάσταση που απαιτεί συντονισμένη δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την υποδοχή και την προσωρινή διαμονή των μετακινούμενων ατόμων».

Παρά την ύπαρξη, όμως, του παραπάνω νομικού και επιχειρησιακού πλαισίου, τα Κράτη-μέλη καθώς και τα όργανα της ΕΕ, σιωπηρώς πλην σαφώς, απέφυγαν την επίκλησή του. Αντίθετα, η λύση που προτιμήθηκε ήταν να συζητηθεί η αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης σε επίπεδο Συμβουλίου Υπουργών, χωρίς, όμως, την ανάληψη συγκεκριμένων δεσμεύσεων για τη μεταξύ Κρατών-μελών «κατανομή του βάρους».

6. Οι δραστηριότητες της ΕΕ για την «κατανομή του βάρους»

Τα τελευταία τρία χρόνια (1996-1999), ο αριθμός των αιτήσεων ασύλου που υποβλήθηκαν από Κοσσοβάρους στα Κράτη-μέλη της ΕΕ⁵⁸ ποικίλει από σχεδόν καθόλου (Ελλάδα) ή ελάχιστες (Πορτογαλία) έως λίγο περισσότερες από δέκα χιλιάδες σε τέσσερα Κράτη-μέλη μαζί (Βέλγιο, Ιταλία, Αυστρία, Ηνωμένο Βασίλειο): αποτελούν, ανάλογα με τη χώρα, ποσοστό μεταξύ του 0.04% και 25,61% του συνολικού αριθμού αιτήσεων ασύλου⁵⁹. Σε σχέση με το 1996, το 1998 ο αριθμός αιτήσεων ασύλου από Κοσσοβάρους αυξήθηκε σημαντικά σε όλα τα Κράτη-μέλη, με εξαίρεση την Ελλάδα. Σύμφωνα με στοιχεία του Συμβουλίου της ΕΕ, στην Ελλάδα το 1996 και 1997 ο αριθμός αιτήσεων ασύλου που υποβλήθηκαν από Κοσσοβάρους ήταν μηδενικός, ενώ το 1998 υποβλήθηκαν συνολικά μόλις οκτώ (8) αιτήσεις⁶⁰.

Κατά την κρίση του 1999, ήδη, στις 24 Μαρτίου 1999⁶¹, η Ιταλία φέρεται ότι ανέμενε περίπου 40.000 πρόσφυγες από το Κοσσυφοπέδιο, οι οποίοι, σύμφωνα με τις ιταλικές αρχές επρόκειτο να καταφθάσουν μέσω

⁵⁷ Απόφαση του Συμβουλίου της 4^{ης} Μαρτίου 1996 περί συναγερμού και επείγοντος για την κατανομή των βαρών της υποδοχής και προσωρινής διαμονής των μετακινούμενων ατόμων (96/198/ΔΕΥ) σε ΕΕΕΚ, No L63/10-11 of 13.3.96.

⁵⁸ EU Council, *Statistics*, Brussels, June 1999.

⁵⁹ *Idem*.

⁶⁰ *Idem*.

⁶¹ Ημέρα έναρξης των νατοϊκών βομβαρδισμών.

Αδριατικής θάλασσας⁶². Σε επιστολή του, μάλιστα, προς τον γερμανό Καγκελάριο Gerhard Schroeder⁶³, ο ιταλός Υπουργός Εξωτερικών, Lamberto Dini, ζητά τα Κράτη-μέλη να επιδείξουν «αλληλεγγύη» στην Ιταλία, μπροστά σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο⁶⁴. Σύμφωνα με το πρακτορείο Reuters, παρόμοιοι φόβοι εκφράζονται και από την ελληνική πλευρά, όπου, όμως, τα Υπουργεία Υγείας, Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης με την αρωγή του Στρατού βρίσκονται σε επιφυλακή, ενώ παράλληλα, κέντρα υποδοχής των προσφύγων έχουν ήδη ετοιμασθεί στη Βόρεια Ελλάδα⁶⁵.

Αμέσως μετά τη συνάντηση της Γενεύης της 6 Απριλίου 1999 και την έκκληση της Ύπατης Αρμοστείας για κατανομή του βάρους, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συγκαλεί στο Λουξεμβούργο συνάντηση του Συμβουλίου των Υπουργών Εσωτερικών και Δικαιοσύνης και συνάντηση του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων για την 8^η Απριλίου 1999. Σκοπός αυτής της έκτακτης συνάντησης ήταν η «οριστικοποίηση των μέτρων που πρόκειται να υιοθετηθούν από την ΕΕ για τους πρόσφυγες από το Κοσσυφοπέδιο και ο καθορισμός, από τους αρμόδιους υπουργούς, της πολιτικής υποδοχής προσφύγων»⁶⁶.

Οι 15 καλούνται να αποφασίσουν:

(α) είτε για τη μαζική μεταφορά προσφύγων από τις γειτονικές στο Κόσσοβο χώρες προς τα Κράτη-μέλη,

(β) είτε για τη διασφάλιση – με την παροχή υλικο-τεχνικής βοήθειας – αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης των προσφύγων στους καταυλισμούς που είχαν δημιουργηθεί στις γειτονικές με την επαρχία του Κοσόβου χώρες (ώστε να διευκολυνθεί στο μέλλον ο επαναπατρισμός τους),

(γ) ή ένα συνδυασμό των δυο προηγούμενων.

Στη συνάντηση στο Λουξεμβούργο, οι περισσότεροι Υπουργοί Εσωτερικών των Κρατών-μελών της ΕΕ εξέφρασαν την ελπίδα η ΕΕ να προτιμήσει κατά προτεραιότητα τη δεύτερη από τις προαναφερόμενες επιλογές, να παραμείνουν δηλαδή οι πρόσφυγες στην περιοχή των Βαλκανίων. Όταν όμως οι υπουργοί ξεκίνησαν τη συζήτηση για τα κριτήρια βάσει των οποίων τα Κράτη-μέλη θα δέχονταν πρόσφυγες στο έδαφός τους καθώς επίσης και τη μεταξύ τους «κατανομή του βάρους», ορισμένα Κράτη-μέλη, όπως η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο πρόβαλαν έντονες αντιρρήσεις, υποστηρίζοντας ότι οι χώρες της ΕΕ θα έπρεπε να αποφύ-

⁶² UNHCR, *Refugees Daily*, «Italy, Bulgaria, Greece, expect Kosovars», 24/3/1999.

⁶³ Την περίοδο εκείνη, η Γερμανία είχε την προεδρία της ΕΕ.

⁶⁴ UNHCR, *Refugees Daily*, «Europe: Appeal to share Kosovar 'Burden'», 25/3/1999.

⁶⁵ *Idem*.

⁶⁶ Agence Europe, «Brussels, 06/04/1999» in Bulletin Quotidien Europe 7349 – 7/4/1999 – Commission Européenne.

γουν να δεσμευτούν με «ποσοστά», γιατί κάτι τέτοιο θα αποτελούσε λάθος μήνυμα για το Μιλόσεβιτς, ο οποίος, σε μια τέτοια περίπτωση, θα προσπαθούσε να επισπεύσει την πολιτική εθνικής εκκαθάρισης⁶⁷. Τη θέση αυτή υποστήριξαν και οι Ιταλία, Ισπανία, Φινλανδία.

Ωστόσο, στη διάρκεια των συζητήσεων στο Λουξεμβούργο, έγινε σαφές ότι η ΠΓΔΜ δεν επρόκειτο να δεχθεί περισσότερους από 140.000 πρόσφυγες.

Στα Συμπεράσματα της Προεδρίας στο Λουξεμβούργο (7 Απριλίου 1999), το Συμβούλιο, τελικά⁶⁸

«1. (...) [συμφώνησε] ότι οι μετακινούμενοι από το Κόσοβο πληθυσμοί χρήζουν αποτελεσματικής προστασίας (...) Η μακροπρόθεσμη υποδοχή των προσφύγων εκτός της περιοχής, από την άλλη, θα παγίωνε τη μετακίνησή τους από τις εστίες τους. Η λύση αυτή θα αποτελούσε λάθος μήνυμα για το σερβικό καθεστώς, (...).

2. Η Ένωση καλωσορίζει την ατομική ετοιμότητα των Κρατών-μελών και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για την επιτόπου παροχή βοήθειας.

(...)

4. Το Συμβούλιο αναγνωρίζει ότι, με τον καθημερινά αυξανόμενο αριθμό των προσφύγων ενδέχεται για ανθρωπιστικούς λόγους και για να αποφευχθεί κλίμα αποσταθεροποίησης στις χώρες που φιλοξενούν πρόσφυγες στην περιοχή καταγωγής να παρασχεθεί στους πρόσφυγες, στο μέλλον και σε προσωρινή βάση, προστασία και βοήθεια εκτός της περιοχής καταγωγής τους.

(...)

5. Το Συμβούλιο ζητά από την Ύπατη Αρμοστεία να παρέχει σε τακτά χρονικά διαστήματα έγκυρες και ακριβείς πληροφορίες για την εξέλιξη της κατάστασης των προσφύγων, συμπεριλαμβανομένης της καταγραφής [τους] καθώς και την υποβολή αναγκαίων για την κατάσταση συστάσεων αντιμετώπισης της προσφυγικής κρίσης»⁶⁹.

⁶⁷ Agence Europe, «Luxembourg, 07/04/1999» in Bulletin Quotidien Europe 7440 – 8/4/1999 – Commission Européenne.

⁶⁸ European Union, EU Justice and Home Affairs Council, *Presidency Conclusions*, Luxembourg, 7 April 1999.

⁶⁹ Παρόμοια «συμπεράσματα» υιοθέτησε και το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων που συναντήθηκε επίσης στο Λουξεμβούργο στις 8 Απριλίου 1999. Για το θέμα των Κοσοβάρων προσφύγων και την ενδεχόμενη υποδοχή τους στα Κράτη-μέλη, το Συμβούλιο εξέφρασε την «πλήρη υποστήριξή του στην τοποθέτηση της Ύπατης Αρμοστείας (...) και τόνισε ότι πρέπει να εξασφαλισθεί για τους πρόσφυγες κατάλυμα και ανθρωπιστική βοήθεια [σε περιοχές] κοντά στις εστίες τους, για να διευκολυνθεί η επιστροφή τους, όσον το δυνατό συντομότερα. Παράλληλα, [το Συμβούλιο] αναγνωρίζει ότι είναι δυνατόν, για ανθρωπιστικούς λόγους και με σκοπό να αποφευχθεί

Ωστόσο, στην τελική συνέντευξη τύπου, ο γερμανός υπουργός Εσωτερικών δήλωσε ότι η χώρα του ήταν έτοιμη να δεχθεί 10.000 πρόσφυγες, η Αυστρία 5.000, η Σουηδία, επίσης, 5.000 πρόσφυγες, η Πορτογαλία 2.000 και η Ιρλανδία 1.000. Σύμφωνα με την Προεδρία της Ένωσης, τα υπόλοιπα κράτη μέλη δεν δεσμεύθηκαν με συγκεκριμένα ποσοστά, «χωρίς όμως να αποκλείσουν το ενδεχόμενο υποδοχής προσφύγων, εάν αυτό κρινόταν αναγκαίο»⁷⁰. Αντίθετα, η πλειοψηφία των χωρών διαφώνησε με τις πολιτικές εκτιμήσεις της γερμανικής προεδρίας⁷¹. Σύμφωνα με τον Βέλγο Υπουργό Εσωτερικών, «στο ανθρώπινο επίπεδο, [η συνάντηση] ήταν μία αποτυχία», εξαιτίας της απουσίας συγκεκριμένων δεσμεύσεων για τον αριθμό προσφύγων στους οποίους ενδεχομένως θα προσφερόταν προστασία από τα Κράτη-μέλη.

Την «απογοήτευσή» του για τα αποτελέσματα της συνάντησης του Λουξεμβούργου εξέφρασε και το «Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για Πρόσφυγες και Εξόριστους» (ECRE⁷²). Σύμφωνα με αυτήν τη μη-κυβερνητική οργάνωση, οι 15 απέτυχαν να συμφωνήσουν σε μια λύση που θα εξασφάλιζε την ίση μεταχείριση Κοσσοβάρων προσφύγων και τον καταμερισμό των ευθυνών⁷³.

Δύο εβδομάδες αργότερα, η Ολλανδία, χώρα με παράδοση στην πολιτική ασύλου, παρουσίασε στους εταίρους της στην ΕΕ μία πρόταση για την δημιουργία ενός «Προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Μεταφορά Προσφύγων σε τρίτες χώρες για Ανθρωπιστικούς Λόγους» (*European Union Humanitarian Evacuee Programme*). Σκοπός της πρότασης αυτής ήταν η υιοθέτηση εναρμονισμένης πολιτικής για την προσωρινή προστασία Κοσσοβάρων προσφύγων στις χώρες της Ένωσης. Η ολλανδική πρόταση περιείχε τα παρακάτω στοιχεία:⁷⁴

«(...) Υπό το φως των πρόσφατων γεγονότων στο Κοσσυφοπέδιο, είναι δύσκολο να υπερτιμηθεί η αξία έγκαιρης δράσης [στον τομέα της

κλίμα αποσταθεροποίησης στις χώρες που φιλοξενούν πρόσφυγες στην περιοχή καταγωγής, να αποδειχθεί αναγκαίο στο μέλλον, να παρασχεθεί, σε προσωρινή βάση, προστασία και βοήθεια στους πρόσφυγες εκτός της περιοχής καταγωγής τους» (Βλ. Agence Europe, «Luxembourg, 08/04/1999» in Bulletin Quotidien Europe 7441 – 9/4/1999 – Commission Européenne).

⁷⁰ Agence Europe, «Luxembourg, 08/04/1000» in Bulletin Quotidien Europe 7441 – 09/04/1999 – Commission Européenne.

⁷¹ Για την ελληνική θέση, βλέπε παρακάτω.

⁷² European Council for Refugees and Exiles.

⁷³ Agence Europe, «Luxembourg, 08/04/1000» in Bulletin Quotidien Europe 7441 – 09/04/1999 – Commission Européenne.

⁷⁴ Βλ. Agence Europe, «EU/KOSOVO: Netherlands' proposal for European Union Humanitarian Evacuees Programme» σε Bulletin Quotidien Europe No 7449, 21 April 1999, Commission Européenne.

προσωρινής προστασίας προσφύγων]. Σύμφωνα με την ολλανδική κυβέρνηση, η ΕΕ θα πρέπει να αντιδράσει αμέσως στην κατάσταση στο Κόσσοβο, με τρόπο πρόσφορο για την περίπτωση και δυναμικό τρόπο. Γι' αυτό, η Ολλανδική Κυβέρνηση προτείνει την υιοθέτηση ενός «Προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Μεταφορά Προσφύγων σε τρίτες χώρες για Ανθρωπιστικούς Λόγους», που βασίζεται στις ακόλουθες αρχές

- η προστασία πρέπει να παρέχεται στα πλαίσια του εφικτού στα όρια της περιοχής [καταγωγής]. Όμως, η ΕΕ θα πρέπει να αναγνωρίσει την ύπαρξη περιπτώσεων ή τη συνδρομή συνθηκών όπου η προστασία στην περιοχή [καταγωγής] δεν είναι [πλέον] επαρκής. Σε αυτές ακριβώς τις περιπτώσεις, η προστασία των προσφύγων μπορεί να παρέχεται και από τα Κράτη-μέλη της ΕΕ μέσω του [προτεινόμενου] προγράμματος.

- στα πλαίσια αυτού του Προγράμματος, την υποδοχή των προσφύγων στα κράτη μέλη της ΕΕ θα συντονίζει, με την υποβολή συγκεκριμένου αιτήματος, η Ύπατη Αρμοστεία (...)

- τα Κράτη-μέλη που συμμετέχουν στο πρόγραμμα θα πρέπει να αποφασίσουν για την κατανομή των υποψηφίων (για υποδοχή) προσφύγων»

Τελικά και σχεδόν δύο μήνες μετά την πρώτη συνάντηση στο Λουξεμβούργου και ένα από την υποβολή της ολλανδικής πρότασης και ενώ έχει ήδη αρχίσει η εφαρμογή του Προγράμματος ΗΕΡ και προς Κράτη-μέλη της ΕΕ, το Συμβούλιο των Υπουργών Εσωτερικών και Δικαιοσύνης των Κρατών-μελών της ΕΕ υιοθέτησε την 27 Μαΐου 1999 τα «*Συμπεράσματα για τους Πρόσφυγες από το Κοσσοποπέδιο*»⁷⁵. Το κείμενο των συμπερασμάτων αυτών βασίζεται κυρίως στην ολλανδική πρόταση. Ωστόσο, όπως προκύπτει από τα κείμενα, τα κράτη μέλη περιορίστηκαν σε συμφωνία για «στενή συνεργασία και τον συντονισμό»⁷⁶ μεταξύ Κρατών-μελών.

Στο κείμενο αυτό, οι 15, αφού πρώτα παραπέμπουν στα Συμπεράσματα του Λουξεμβούργου και υπενθυμίζουν την συμφωνία που περιλαμβάνεται σε αυτά, ότι δηλαδή μπορεί να «να αποδειχθεί αναγκαία» η παροχή «προστασία(ς) εκτός της περιοχής καταγωγής σε προσωρινή βάση και για ανθρωπιστικούς λόγους με στόχο την αποφυγή κλίματος αποστα-

⁷⁵ European Union, *EU Justice and Home Affairs Council Conclusions concerning displaced persons from Kosovo*, 27 May 1999.

⁷⁶ European Union, *EU Justice and Home Affairs Council Conclusions concerning displaced persons from Kosovo*, (παράγραφος 7). Η ολλανδική πρόταση περιείχε προτάσεις για εναρμονισμένη μεταχείριση των Κοσσοβάρων προσφύγων από τα Κράτη-μέλη, για τις οποίες, όμως, διαφώνησαν μερικά Κράτη – μέλη της ΕΕ και έτσι δεν περιλήφθηκαν στο τελικό κείμενο της Προεδρίας.

θεροποίησης στα κράτη που έχουν δεχθεί πρόσφυγες»⁷⁷, αναγνωρίζουν την συνεχή και διαρκώς αυξανόμενη ανάγκη παροχής προσωρινής προστασίας στους πρόσφυγες του Κοσσυφοπεδίου και «καλωσορίζουν την ετοιμότητα των Κρατών-μελών να συνεχίσουν να [παρέχουν τέτοια προστασία], λαμβάνοντας υπόψη τις εκτιμήσεις της Ύπατης Αρμοστείας καθώς και την ικανότητα των Κρατών-μελών να δέχονται πρόσφυγες όπως επίσης και τη γενικότερη δέσμευσή τους για παροχή υποστήριξης στην περιοχή»⁷⁸.

Ωστόσο, το πράσινο φως έχει, ήδη, δοθεί για τα Κράτη-μέλη που επιθυμούν να υποδεχθούν πρόσφυγες, αφού και με τη διάθεση σημαντικών κοινοτικών πόρων για την υποδοχή Κοσσοβάρων προσφύγων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιβεβαίωσε την ισχύ της «κοινοτικής αλληλεγγύης» στον τομέα αυτό⁷⁹.

7. Η Ελληνική θέση

Από τις πρώτες μέρες της κρίσης, η Ελλάδα σε συνεργασία και με διεθνείς φορείς είχε ετοιμάσει κέντρα υποδοχής για Κοσσοβάρους πρόσφυγες σε βόρειες και νότιες περιοχές της χώρας.

Ήδη, την πρώτη εβδομάδα του Απριλίου 1999, η Ελλάδα είχε επίσημα δηλώσει ότι «συζητείται κατ' αρχήν το ενδεχόμενο να φιλοξενήσει γύρω στους 5.000 πρόσφυγες από το Κοσσυφοπέδιο». Πρόσθεσε όμως ότι «είναι πιθανόν ο αριθμός αυτός να αλλάξει, όταν ολοκληρωθούν οι διαβουλεύσεις που θα γίνουν για το θέμα αυτό με τους 15 της ΕΕ»⁸⁰.

Ωστόσο, μετά την από 7.4.1999 συνάντηση του Λουξεμβούργου των αρμόδιων Υπουργών για θέματα ασύλου και την αδυναμία των 15 να

⁷⁷ European Union, *EU Justice and Home Affairs Council Conclusions concerning displaced persons from Kosovo*, 27 May 1999 (παράγραφος 5).

⁷⁸ European Union, *EU Justice and Home Affairs Council Conclusions concerning displaced persons from Kosovo*, (παράγραφος 8). Όσον αφορά την μεταφορά των προσφύγων στις χώρες της Ένωσης όπως αναφέρεται ρητά και στην παράγραφο 9 των «Συμπερασμάτων», αυτή θα πρέπει να διέπεται από τις «Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας (...) ενώ προτεραιότητα για την υποδοχή των Κοσσοβάρων στις χώρες της Ένωσης δίνεται στις «ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες και σε όσους έχουν ειδικές ανάγκες». Τέλος, στην ίδια παράγραφο, το Συμβούλιο αναγνωρίζει το σημαντικό ρόλο της Ύπατης Αρμοστείας στη συλλογή των αναγκαίων στοιχείων για τη διευκόλυνση της μεταφοράς των προσφύγων.

⁷⁹ Για τα έξοδα υποδοχής των προσφύγων στα Κράτη-μέλη, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διέθεσε το ποσό των 150 εκ. Ευρώ (*Agence Europe, «In Dresden, Fifteen examine consequences of Kosovo crisis – Idea of moratorium on debts of Tirana and Skopje gaining ground, Dresden, 19/4/1999 in Bulletin Quotidien Europe 7448, 19-20/4/1999 – Commission Européenne*).

⁸⁰ url: <http://www.enet.gr/on-line/keimena/politics/pol12.htm>, 8/4/1999.

δεσμευτούν με συγκεκριμένους αριθμούς⁸¹, η ελληνική κυβέρνηση δήλωσε ότι «η Ελλάδα δεν θα δεχθεί πρόσφυγες από το Κοσσυφοπέδιο, μετά την αποτυχία της συνάντησης των υπουργών Εσωτερικών των Κρατών-μελών της ΕΕ να συμφωνήσουν για το θέμα». Κατέστησε, δε, σαφές ότι «όλες οι ευρωπαϊκές χώρες θα πρέπει να φιλοξενήσουν πρόσφυγες με βάση την αρχή της αναλογίας, επισημαίνοντας (...) τους κινδύνους για την Ελλάδα ένα ενδεχόμενο προσφυγικό κύμα, δεδομένου ότι φιλοξενεί ήδη εκατοντάδες χιλιάδες οικονομικούς μετανάστες (*sic*)».

Από την άλλη πλευρά σε σχέση με τα «Συμπεράσματα» που υιοθετήθηκαν από το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων στο Λουξεμβούργο (8/4/1999)⁸², η Ελλάδα, με ξεχωριστή, μονομερή δήλωση διευκρίνισε τους στόχους της για την αντιμετώπιση της κρίση. Οι στόχοι αυτοί, μεταξύ άλλων, είναι «(2) [η χώρα] να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τα τεράστια ανθρωπιστικά προβλήματα που δημιουργήθηκαν από τους εκατοντάδες χιλιάδες προσφύγων, [και] (3) να βοηθήσει οικονομικά τις χώρες της περιοχής που έχουν περισσότερο επηρεασθεί, ώστε να αντιμετωπίσουν τα άμεσα προβλήματα που δημιουργήθηκαν από την κρίση»⁸³.

Η Ελλάδα, έθεσε ως όρο για την οργανωμένη υποδοχή των Κοσσοβάρων προσφύγων την υιοθέτηση απόφασης σε επίπεδο ΕΕ. Όμως, οι εξελίξεις είχαν αποδείξει ότι η υιοθέτηση μιας «κοινοτικής» απόφασης ήταν πολιτικά αδύνατη και πρακτική περιττή αφού: (α) είχαν υιοθετηθεί τα «Συμπεράσματα του Λουξεμβούργου», (β) 14 Κράτη-μέλη είχαν αρχίσει τις διαπραγματεύσεις τους με την Ύπατη Αρμοστεία ενώ (γ) την περίοδο αυτή αρχίζουν και οι πρώτες πτήσεις του Προγράμματος ΗΕΡ προς Κράτη-μέλη της Ένωσης. Η εμμονή της Ελλάδας στη θέση αυτή σε όλη τη διάρκεια της κρίσης, φανερώνει τη, μέχρι το τέλος, διστακτικότητα της να δεχθεί (προσωρινά) πρόσφυγες, παρά το γεγονός ότι είχαν προηγηθεί προετοιμασίες σε εσωτερικό επίπεδο και παρά τις εγγυήσεις για οικονομική στήριξη από πλευράς ΕΕ⁸⁴. Με τον τρόπο αυτό, η ανάμειξη της Ελλάδας στην αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης και στην «κατανομή του βάρους» περιορίστηκε στην παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας στην

⁸¹ Βλ. παραπάνω, στις «δραστηριότητες της ΕΕ».

⁸² Βλ. υποσημείωση Νο. 70.

⁸³ Agence Europe, «*In a Declaration, Greece sets out its goals for the Balkans, while signing up to the Council Conclusions on the conflict in Kosovo, Luxembourg, 09/04/1999*», σε Bulletin Quotidien Europe 7442 – 10/4/1999 – Commission Européenne. Για το περιεχόμενο και το χαρακτήρα αυτών των «συμπερασμάτων» καθώς και τις ελληνικές επιφυλάξεις που εκφράστηκαν σε πολιτικό επίπεδο, βλέπε, Agence Europe, «*Luxembourg, 08/04/1999*» σε Bulletin Quotidien Europe 7441 – 9/4/1999 – Commission Européenne.

⁸⁴ Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διέθεσε το ποσό των 150 εκ. Ευρώ για την υποδοχή Κοσσοβάρων προσφύγων από τα Κράτη-μέλη.

Αλβανία και την ΠΓΔΜ, που βασίστηκε σε διμερείς διακρατικές συμφωνίες. Σύμφωνα με στοιχεία του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών, η ελληνική (κρατική) βοήθεια που δόθηκε στις χώρες αυτές ανήλθε στα 10,5 εκ. δολάρια⁸⁵ ενώ με τη βοήθεια του Ελληνικού Στρατού δημιουργήθηκαν προσφυγικοί καταυλισμοί στην Αλβανία με δυνατότητας υποδοχής 18.000 προσφύγων, στους οποίους προσφέρθηκαν στέγη, τροφή και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη⁸⁶.

Έτσι, τελικά, η μόνη συμμετοχή της Ελλάδας στο Πρόγραμμα ΗΕΡ ήταν η προσφορά του αεροδρομίου της Θεσσαλονίκης – λόγω φόρτου του αεροδρομίου των Σκοπίων – για τέσσερις πτήσεις προς την Αυστραλία⁸⁷.

8. Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, η ανθρωπιστική προσφυγική κρίση της άνοιξης του 1999 στα Βαλκάνια έπρεπε να αντιμετωπισθεί από τη διεθνή κοινότητα και κυρίως από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με το ακόλουθο σκεπτικό:

Οι Αλβανόφωνοι Κοσσοβάροι πρόσφυγες ήταν αναμφίβολα «άνθρωποι, η ζωή των οποίων απειλούνταν ως αποτέλεσμα του πολέμου» στο Κοσσυφοπέδιο. Η μαζική έξοδος τους καθώς και η πραγματική αδυναμία της ΠΓΔΜ να προσφέρει προστασία «κοντά στον τόπο καταγωγής» σε ολόκληρο τον προσφυγικό πληθυσμό, αποκάλυψαν την κατεπείγουσα ανάγκη εξεύρεσης λύσης για να αντιμετωπιστούν οι άμεσες ανάγκες που προέκυψαν από τον αποκλεισμό των προσφύγων στα σύνορα ΠΓΔΜ-Γιουγκοσλαβίας. Η λύση η οποία προτάθηκε από την Ύπατη Αρμοστεία σε συνεργασία με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης ήταν το «Πρόγραμμα Μεταφοράς σε Τρίτες Χώρες για Ανθρωπιστικούς λόγους» (ΗΕΡ).

Κύριος στόχος της επιχείρησης ήταν (α) να μοιρασθεί η φροντίδα των προσφύγων με άλλα κράτη και (β) να βοηθηθεί η ΠΓΔΜ να αντιμετωπίσει τη μαζική συρροή προσφύγων, που ήταν δυνατόν να προκαλέσει κλίμα αποσταθεροποίησης στη χώρα. Παράλληλα, και πιο σημαντικό, εξασφαλίστηκε η συνεχής πρόσβαση των προσφύγων σε ασφαλές καταφύγιο.

⁸⁵ Βλ. The Permanent Representation of Greece to the European Union, *Humanitarian aid from Greece*, 5 April 1999.

⁸⁶ *Idem*.

⁸⁷ Με αυξημένες καθημερινά αφίξεις προσφύγων στην ΠΓΔΜ, αυξήθηκε και ο ρυθμός αναχωρήσεων προσφύγων από τα Σκόπια προς τρίτες χώρες, ο οποίος για ορισμένες ημέρες έφτασε τα 1,500 άτομα ημερησίως (βλ. UNHCR, *Guidelines for the Humanitarian Evacuation Programme ...*, *op. cit. Supra n. 15*, 11/4/1999).

Είναι, όμως, αναμενόμενο η επιτυχία ενός τέτοιου προγράμματος να εξαρτάται από τη βούληση των κρατών να συμβάλλουν όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερα στην εφαρμογή του.

Έχοντας, λοιπόν, ορίσει το πλαίσιο μέσα στο οποίο έπρεπε να κινηθεί η διεθνής κοινότητα, οι συμπερασματικές παρατηρήσεις για τον τρόπο που λειτουργήσε το Πρόγραμμα ΗΕΡ κινούνται σε τρία επίπεδα: (α) σε διεθνές, (β) σε επίπεδο ΕΕ και (γ) σε εθνικό, στην Ελλάδα.

(α) σε διεθνές επίπεδο, έχει γίνει σαφές και αποδεκτό ότι σε καταστάσεις μαζικής συρροής προσφύγων:

- είναι προτιμότερο να παρέχονται στους πρόσφυγες προστασία και βοήθεια, εφόσον είναι εφικτό, κοντά στον τόπο καταγωγής τους, και για όσο χρόνο οι συνθήκες παραμονής τους είναι ασφαλείς,

- η προστασία και η βοήθεια προσφέρονται από την διεθνή κοινότητα (κράτη και διεθνείς οργανισμούς), η οποία στηρίζει τα κράτη υποδοχής που επιβαρύνονται με το μεγαλύτερο (σε αριθμό προσφύγων) βάρος προστασίας, κατ' εφαρμογή της θεμελιώδους, για το διεθνές προσφυγικό δίκαιο, αρχής της «κατανομής του βάρους»,

- η εφαρμογή της αρχής αυτής εκδηλώνεται είτε με την παροχή ανθρωπιστικής ή τεχνικό-οικονομικής βοήθειας είτε με την υποδοχή συγκεκριμένου αριθμού προσφύγων ή ακόμα με το συνδυασμό και των δύο. Όπως αποδεικνύεται από τη διεθνή πρακτική, η συμμετοχή των κρατών στην «κατανομή του βάρους» με τον ένα ή τον άλλο τρόπο έχει αποκτήσει ισχύ εθιμικού δικαίου.⁸⁸ Ο τρόπος όμως εφαρμογής της αρχής της «κατανομής του βάρους» εξαρτάται από τη βούληση των κρατών. Το γεγονός τούτο, επιτρέπει (α) στα κράτη να λειτουργούν αυτόνομα και σύμφωνα με τις δικές τους «προτιμήσεις» και (β) στους ανθρωπιστικούς οργανισμούς να χρησιμοποιούν με ευελιξία τις προσφορές των κρατών, ανάλογα με τις ανάγκες και τις προτεραιότητες της συγκεκριμένης ανθρωπιστικής επιχείρησης.

- η «ευελιξία» αυτή, είναι απαραίτητη για να μην μετατραπούν οι μηχανισμοί «κατανομής του βάρους», από πολύτιμο μέσο για την αντιμετώπιση έκτακτων μαζικών αφίξεων προσφύγων σε μηχανισμό ελέγχου μετανάστευσης⁸⁹.

⁸⁸ Σχετικά με το εθιμικό δίκαιο, βλ. *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua, Judgment*, ICJ Rep. 1986, 14; Kirgiw, Frederic L., *Custom on a Sliding Scale* σε *The American Journal of International Law*, Vol. 81, 1987, pp. 146-151; Rijkema, P.P., *Customary International Law in the Nicaragua Case* σε *The Netherlands Yearbook of International Law*, 1989, Vol. XX, pp. 91-116.

⁸⁹ Όπως τονίζει και στην «Ανακοίνωσή» της η Επιτροπή «είναι εξ ορισμού αδύνατο να περιοριστεί ο αριθμός των προσφύγων στους οποίους τα Κράτη-μέλη οφείλουν να παράσχουν προστασία» (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την*

Κάτι τέτοιο θα ήταν πολύ επικίνδυνο για τη διατήρηση της δυνατότητας πρόσβασης των προσφύγων σε ασφαλές καταφύγιο, ιδιαίτερα σε Κράτη-μέλη της ΕΕ.

(β) σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τα παραπάνω συμπεράσματα συμβάλλουν στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίον κατά κράτη μέλη της ΕΕ αποφάσισαν να «χειρισθούν» την κρίση: εν μέρει σε συλλογικό επίπεδο (ΕΕ) και εν μέρει σε εθνικό:

- σε συλλογικό επίπεδο, τα Κράτη-μέλη, αποστέλλοντας από κοινού μέσω της Ένωσης⁹⁰ ανθρωπιστική βοήθεια, ενίσχυσαν τη θέση σύμφωνα με την οποία η «κατανομή του βάρους» έχει ισχύ εθιμικού δικαίου όσον αφορά την αποστολή ανθρωπιστικής βοήθειας στις κύριες χώρες υποδοχής. Παράλληλα, αναγνωρίζοντας με σαφήνεια στο Λουξεμβούργο (αλλά και στη συνέχεια), το ενδεχόμενο τα Κράτη-μέλη να δεχθούν πρόσφυγες στο έδαφός τους, η Ένωση έδωσε το «πράσινο φως» σε εκείνα τα Κράτη-μέλη που επιθυμούσαν να δεχθούν πρόσφυγες να προχωρήσουν στις απαραίτητες ενέργειες, με την οικονομική συμπαράσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Αυτό κατέδειξε ότι, στην αντιμετώπιση σοβαρών προβλημάτων, όπως λόγω χάρη στον τομέα της υποδοχής προσφύγων, τα Κράτη-μέλη μπορούν να υπολογίζουν στην ενεργό υποστήριξη των άλλων Κρατών-μελών και της ίδιας της Ένωσης.

- ο καθορισμός, όμως, του αριθμού προσφύγων από τα Κράτη-μέλη εξαρτήθηκε ολοκληρωτικά από τη βούληση των εθνικών κυβερνήσεων, παρά την ύπαρξη συγκεκριμένου συστήματος καθορισμού ποσοστών σε επίπεδο ΕΕ⁹¹. Το γεγονός αυτό φανερώνει ότι τα Κράτη-μέλη δεν είναι ακόμα πολιτικά έτοιμα να δεχθούν παρεμβάσεις σε θέματα υποδοχής πολιτών τρίτων χωρών, ακόμη και αν αυτοί υπάγονται στο καθεστώς της διεθνούς προστασίας. Με τον τρόπο αυτό και κοινή συναινέσει, τα Κράτη-μέλη αφενός απέφυγαν το ενδεχόμενο επιβολής «αυξανόμενων» ή «αυξημένων» ποσοστών προσφύγων, αφετέρου διατήρησαν την πολυπλοκότητα – για θέματα μεταναστευτικής πολιτικής – πολιτική ευελιξία⁹².

- το γεγονός, όμως, ότι 14 από τα 15 Κράτη-μέλη δέχθηκαν πρόσφυγες αποδεικνύει την παγίωση μιας ευρωπαϊκής ανθρωπιστικής πρακτικής για την υποδοχή προσφύγων που, προς το παρόν, εφαρμόζεται με-

Πολιτική Μετανάστευσης και Ασύλου, COM(94) 23 τελικό, Βρυξέλλες, 23.02.1994, σελ. 22).

⁹⁰ Λ.χ μέσω του European Community Humanitarian Office (ECHO).

⁹¹ Παράγραφος 4 του «Ψηφίσματος του Συμβουλίου της 25/9/1995 για την κατανομή του βάρους σχετικά με την είσοδο και την παραμονή 'εσωτερικών προσφύγων' σε προσωρινή βάση».

⁹² Βλέπε, τα «Συμπεράσματα» που υιοθετήθηκαν από τους 15 και τα οποία έχουν έντονο το στοιχείο του συμβιβασμού.

μονωμένα από τα Κράτη-μέλη και βάσει διμερών συμφωνιών. Η εμπειρία αυτή θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως βάση εναρμόνισης της μεμονωμένης πρακτικής των κρατών – μελών της ΕΕ και περαιτέρω δημιουργίας ενός ευρωπαϊκού συστήματος «κατανομής του βάρους» που θα ισχύει για όλα τα κράτη-μέλη της Ένωσης. Ωστόσο, το γεγονός ότι ένα Κράτος-μέλος δεν συμμετείχε στο Πρόγραμμα ΗΕΡ καταδεικνύει, τουλάχιστο προς το παρόν, την ανάγκη να μην απαιτείται απόλυτη δέσμευση για τη συμμετοχή όλων των κρατών μελών της ΕΕ σε παρόμοια προγράμματα⁹³

(γ) σε εθνικό επίπεδο, η Ελλάδα με την παροχή, σημαντικής και πολύτιμης, για την Αλβανία και την ΠΓΔΜ, υλικο-τεχνικής βοήθειας συμμετείχε γενικότερα στην «κατανομή του βάρους». Η διστακτικότητά της, όμως, να αποφασίσει μονομερώς, όπως τα υπόλοιπα 14 Κράτη-μέλη, για την υποδοχή ενός συγκεκριμένου αριθμού Κοσσοβάρων προσφύγων δείχνει την ανετοιμότητα της ελληνικής κοινωνίας να δεχθεί ότι η Ελλάδα αποτελεί, όπως και τα υπόλοιπα Κράτη-μέλη της ΕΕ, χώρα υποδοχής μεταναστών, συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων, τα κίνητρα των οποίων δεν είναι οικονομικά αλλά σχετίζονται με την πραγματική τους ανάγκη για εξεύρεση προστασίας.

Σε αντίθεση με την ως άνω διάκριση, πρόσφυγες και οικονομικοί λαθρομετανάστες αντιμετωπίστηκαν σε όλη τη διάρκεια της προσφυγικής βαλκανικής κρίσης του 1999 με τον ίδιον τρόπο. Ίσως, ως «επιβαρυντικό» στοιχείο που συνέτεινε στη δημιουργία του αμαλγάματος αυτού, να λειτούργησε και η εθνικο-θρησκευτική καταγωγή της συγκεκριμένης ομάδας προσφύγων.

⁹³ Σε αυτό το πνεύμα κινήθηκε και η ολλανδική πρόταση.

**Ερμηνευτικό Σημείωμα της Ύπατης Αρμοστείας
Το βάρος της απόδειξης και η αποδεικτική ισχύς των ισχυρισμών
κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου**

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός του παρόντος εγγράφου είναι να συνοψισθούν οι βασικές αρχές που αφορούν στο βάρος της απόδειξης στα πλαίσια της διαδικασίας αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Οι διαδικασίες για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα δεν ορίζονται ειδικότερα σε κείμενα του διεθνούς δικαίου. Δεν προσδιορίζεται, εάν οι σχετικές διαδικασίες πρέπει να είναι διοικητικής ή δικαστικής φύσης, ανακριτικού ή συζητητικού τύπου. Ανεξάρτητα από το μηχανισμό που εφαρμόζεται για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα, η τελική απόφαση λαμβάνεται από τον υπεύθυνο της συνέντευξης, που αξιολογεί τους προβαλλόμενους από τον αιτούντα ισχυρισμούς του ασύλου, από τους οποίους πρέπει να προκύπτει ο προσωποπαγής χαρακτήρας του «βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης».

Κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου, πρέπει να συνεκτιμάται η ειδική θέση του αιτούντα άσυλο και να εφαρμόζεται η αρχή του προσφυγικού δικαίου σύμφωνα με την οποία η παροχή ασύλου και η αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα είναι πράξη ανθρωπιστική. Κατ'εφαρμογή αυτής της αρχής για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα δεν απαιτείται η προϋπόθεση της βεβαιότητας του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξής του : αρκεί η πιθανότητα. Όμως, δεν είναι επαρκή όλα τα επίπεδα της πιθανότητας για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Το ερώτημα κλειδί είναι κατά πόσο έχει αποδειχθεί από τον αιτούντα άσυλο ο απαιτούμενος βαθμός πιθανότητας.

Οι όροι «βάρος της απόδειξης» και «αποδεικτική ισχύς των ισχυρισμών» είναι νομικοί και χρησιμοποιούνται στα πλαίσια του δικαίου της απόδειξης στις χώρες με αγγλοσαξονική δικαιοσύνη παράδοση. Σε αυτές τις χώρες, όπου τα συστήματα εξέτασης των αιτημάτων ασύλου είναι μεικτά προκύπτουν νομικά επιχειρήματα για την αποδεικτική ισχύ των ισχυρισμών του αιτούντα την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Και ενώ το ζήτημα του βάρους της απόδειξης είναι κρίσιμο και στις χώρες των οποίων το νομικό σύστημα στηρίζεται στο ρωμαϊκό δίκαιο, το ζήτημα της αποδεικτικής ισχύος των ισχυρισμών δεν αντιμετωπίζεται όπως στις χώρες με αγγλοσαξονική δικαιοσύνη παράδοση. Η αρχή των συστημάτων του ιδιωτικού δικαίου είναι «η ελευθερία των αποδείξεων», σύμφωνα με την οποία τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίζονται από τον ενδιαφερόμενο προς απόδειξη των ισχυρισμών του πρέπει να δημιουργήσουν

στο δικαστή «εδραιωμένη – βαθιά πεποίθηση», ότι οι ισχυρισμοί είναι αληθείς. Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω και το γεγονός ότι οι όροι της αγγλοσαξονικής δικαιοσύνης παράδοσης είναι τεχνικοί με ιδιαίτερη σημασία για μερικές χώρες, αυτά τα κριτήρια της απόδειξης εφαρμόζονται ευρύτερα κατά την αξιολόγηση και εκτίμηση των αιτημάτων ασύλου παντού στον κόσμο, συμπεριλαμβανομένης και της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες. Κατά συνέπεια, οι κατευθυντήριες αρχές για το βάρος της απόδειξης, που περιλαμβάνονται στο παρόν έγγραφο, εφαρμόζονται γενικά κατά την εξέταση όλων των αιτημάτων ασύλου.

Στο παρόν έγγραφο εξετάζονται ζητήματα που αφορούν το βάρος της απόδειξης και την αποδεικτική ισχύ των ισχυρισμών που προβάλλονται στις κανονικές διαδικασίες εξέτασης των αιτημάτων αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα όπου εξετάζεται κατ' ουσία το αίτημα ασύλου. Καθίσταται σαφές ότι τα σχετικά ζητήματα απόδειξης που αφορούν τις ταχύρυθμες διαδικασίες εξέτασης των αιτημάτων ασύλου δεν εξετάζονται στην παρούσα μελέτη.

II. ΤΟ ΒΑΡΟΣ ΤΗΣ ΑΠΟΔΕΙΞΗΣ

Τα γεγονότα, στα οποία στηρίζονται οι περί ασύλου ισχυρισμοί, πρέπει να αποδεικνύονται είτε εγγράφως είτε προφορικά. Βάρος απόδειξης είναι η υποχρέωση του αιτούντα άσυλο να προσκομίσει τα αποδεικτικά στοιχεία που τεκμηριώνουν τους ισχυρισμούς του.

Σύμφωνα με γενική αρχή του δικαίου το βάρος της απόδειξης φέρει το πρόσωπο που προβάλλει τους σχετικούς ισχυρισμούς. Έτσι κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου, ο αιτών υποχρεούται να αποδείξει την αλήθεια των ισχυρισμών του και των πραγματικών περιστατικών, στα οποία στηρίζει το αίτημά του για αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Ο αιτών απαλλάσσεται από το βάρος της απόδειξης όταν, εκθέτοντας με τρόπο αληθή τα πραγματικά περιστατικά που αφορούν το περί ασύλου αίτημά του και με βάση αυτά, ο υπεύθυνος της συνέντευξης είναι σε θέση να αποφασίσει για το καθεστώς του. Ενόψει των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζει η κατάσταση του πρόσφυγα / αιτούντα άσυλο, ο υπεύθυνος της συνέντευξης υποχρεούται να εξακριβώσει και να αξιολογήσει όλα τα σχετικά πραγματικά περιστατικά¹. Αυτό επιτυγχάνεται, όταν ο υπεύθυνος της συνέντευξης γνωρίζει αντικειμενικά την κατάσταση στην

¹ Στην παράγραφο 196 του Εγχειριδίου για τα Κριτήρια και τις Διαδικασίες Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα (έκδοση Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες) αναφέρεται : «... Έτσι, ενώ το βάρος της απόδειξης παραμένει καταρχήν στον αιτούντα, το καθήκον εξακρίβωσης και της αξιολόγησης όλων των σχετικών μοιράζεται ανάμεσα στον αιτούντα και τον εξεταστή».

χώρα καταγωγής του αιτούντα άσυλο, τα κοινά τοις πάσι γεγονότα, και καθοδηγεί τον αιτούντα άσυλο παρέχοντας τις σχετικές πληροφορίες και επαληθεύοντας με κατάλληλες τεχνικές τους πραγματικούς ισχυρισμούς που αποτελούν τη βάση του αιτήματός του.

III. ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΗ ΙΣΧΥΣ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΙΣΜΩΝ ΑΣΥΛΟΥ – ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΑ ΟΡΙΣΜΩΝ

Στα πλαίσια της υποχρέωσης του αιτούντα άσυλο να αποδείξει τα γεγονότα που στηρίζουν το αίτημά του, ο όρος « αποδεικτική ισχύς των ισχυρισμών ασύλου» αποτελεί τη βασική προϋπόθεση, που πρέπει να πληροί ο αιτών άσυλο, ώστε να δημιουργηθεί στον υπεύθυνο της συνέντευξης πεποίθηση περί της αλήθειας των ισχυρισμών του, οι οποίοι αφορούν τα πραγματικά περιστατικά στα οποία τους στηρίζει. Τα γεγονότα που πρέπει να «αποδειχθούν» είναι αυτά που αφορούν το υπόβαθρο και τις προσωπικές εμπειρίες του αιτούντα άσυλο, που προκαλούν το φόβο δίωξης και την συνεπαγόμενη απροθυμία του να υπαχθεί στην προστασία της χώρας καταγωγής του.

Στις χώρες με αγγλοσαξονική δικαιοσύνη παράδοση το δίκαιο της απόδειξης στο ποινικό δίκαιο απαιτεί όπως αποδειχθεί «εύλογα και αναμφίβολα» η ενοχή του κατηγορούμενου. Στις υποθέσεις ιδιωτικού δικαίου, η νομοθεσία δεν απαιτεί τόσο υψηλό επίπεδο αποδεικτικής ισχύος. Ο δικαστής είναι αυτός που υποχρεούται να αποφασίσει βασιζόμενος στην «εξισορρόπηση των πιθανοτήτων». Όμοια, κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου δεν είναι αναγκαίο να πεισθεί πλήρως ο υπεύθυνος της συνέντευξης για την αλήθεια του κάθε ισχυρισμού, που αφορά πραγματικά περιστατικά και γεγονότα που προβάλλει ο αιτών άσυλο. Ο υπεύθυνος της συνέντευξης υποχρεούται να αποφασίζει εάν ο αιτών άσυλο είναι αξιόπιστος στηρίζοντας τη σχετική απόφασή του στα αποδεικτικά στοιχεία, που αφορούν στην αλήθεια των ισχυρισμών του².

Αναμφισβήτητα ο αιτών υποχρεούται να λει την αλήθεια. Όμως θα πρέπει να εκτιμηθεί, ότι ενδέχεται να μην θυμάται λεπτομέρειες των γεγονότων που επικαλείται, ή να τα εξιστορεί ανακριβώς ή να τα συγχέει είτε λόγω των τραυματικών εμπειριών που έχει βιώσει είτε λόγω του χρόνου που έχει μεσολαβήσει είτε λόγω της έντασης των παρελθόντων γεγονότων. Έτσι ενδέχεται να μιλά αόριστα ή να μην θυμάται με ακρίβεια τις λεπτομέρειες των γεγονότων, που αποτελούν την βάση του αιτήματός τους. Η αδυναμία του αιτούντα να θυμάται ή να αναφέρεται σε όλες τις

² Στην παράγραφο 195 του προαναφερόμενου Εγχειριδίου αναφέρεται : « ... εναπόκειται στο όργανο που είναι αρμόδιο για τον καθορισμό του καθεστώτος (εξεταστή) να εκτιμήσει την εγκυρότητα των αποδεικτικών μέσων και την αξιοπιστία των ισχυρισμών του αιτούντος».

ημερομηνίες ή στις λεπτομέρειες, καθώς και οι μικρής σημασίας αντιφάσεις, οι αοριστίες του αιτήματός του ή οι ανακριβείς δηλώσεις του για ζητήματα που δεν είναι κρίσιμα για την εξέταση της αίτησής του λαμβάνονται υπόψη κατά την τελική αξιολόγηση της αξιοπιστίας του, αλλά δεν θα πρέπει να έχουν καθοριστική σημασία.

Όταν υπάρχουν αποδείξεις που επιβεβαιώνουν τις δηλώσεις και τους ισχυρισμούς του αιτούντα, αυτές θα πρέπει να ενισχύουν την αλήθεια των ισχυρισμών του. Εξάλλου, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερη κατάσταση των αιτούντων άσυλο, δεν θα πρέπει κατ' ανάγκη να απαιτείται να αποδεικνύουν όλους τους ισχυρισμούς τους με αποδεικτικά μέσα. Ειδικότερα, θα πρέπει να αναγνωρισθεί, ότι συχνά οι αιτούντες άσυλο εγκαταλείπουν την χώρα τους ακόμα και χωρίς τα έγγραφα ταυτότητάς τους. Η παράλειψη υποβολής αποδεικτικών μέσων για την υποστήριξη των προφορικών δηλώσεων δεν πρέπει κατά συνέπεια να οδηγεί σε απόρριψη του αιτήματος ασύλου, εφόσον οι ισχυρισμοί του αιτούντα παρουσιάζουν συνοχή, αφορούν γνωστά γεγονότα και η γενικότερη αξιοπιστία του είναι ικανοποιητική.

Αξιολογώντας γενικά την αξιοπιστία των ισχυρισμών του αιτούντα, ο υπεύθυνος της συνέντευξης θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη παράγοντες όπως είναι το εύλογο των γεγονότων που επικαλείται ο αιτών, τη γενικότερη συνοχή και αληθοφάνεια της προσωπικής ιστορίας του αιτούντα άσυλο, τα αποδεικτικά μέσα, που υποβάλει ο αιτών για να υποστηρίξει τους ισχυρισμούς του, τη συμφωνία των ισχυρισμών του από την άποψη της κοινής λογικής ή των κοινών τοις πάσι γεγονότων, και την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα καταγωγής του. *Ο αιτών άσυλο κρίνεται αξιόπιστος, όταν έχει προβάλει ισχυρισμούς που παρουσιάζουν συνοχή και είναι εύλογοι, που δεν είναι αντιφατικοί με τα κοινά τοις πάσι γεγονότα και κατά συνέπεια μπορεί να οδηγήσουν τον υπεύθυνο της συνέντευξης στη δημιουργία πεποίθησης για το βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης που εκφράζει.*

Ο όρος «ευεργέτημα της αμφιβολίας» χρησιμοποιείται στα πλαίσια της αποδεικτικής ισχύος των ισχυρισμών που επικαλείται ο αιτών άσυλο κατά την εξιστόρηση των πραγματικών περιστατικών, τα οποία θεμελιώνουν το αίτημά του. Λαμβάνοντας υπόψη τη φύση των ισχυρισμών, δεν είναι αναγκαίο ο αιτών άσυλο να αποδείξει όλα τα γεγονότα που επικαλείται, ώστε να πείσει πλήρως τον υπεύθυνο της συνέντευξης για την αλήθεια των ισχυρισμών του. Είναι φυσιολογική η δημιουργία αμφιβολιών στον υπεύθυνο της συνέντευξης για γεγονότα που επικαλείται ο αιτών άσυλο. Εφόσον ο υπεύθυνος της συνέντευξης κρίνει, ότι η προσωπική ιστορία του αιτούντα άσυλο παρουσιάζει γενικά συνοχή και είναι εύλογη, τυχόν στοιχείο αμφιβολίας δεν θα πρέπει να οδηγήσει σε απόρριψη του

αιτήματος ασύλου. Θα πρέπει λοιπόν να αναγνωριστεί στον αιτούντα «το ευεργέτημα της αμφιβολίας».

IV. Η ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΗ ΙΣΧΥΣ ΤΩΝ ΙΣΧΥΡΙΣΜΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΜΟΥ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΜΕΝΟΥ ΦΟΒΟΥ ΔΙΩΞΗΣ

Η φράση «βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης» είναι το στοιχείο κλειδί για τον ορισμό του πρόσφυγα. Αν και η έκφραση «βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος» περιλαμβάνει δύο στοιχεία, ένα υποκειμενικό (φόβος) και ένα αντικειμενικό (βάσιμος και δικαιολογημένος) αυτά θα πρέπει να αξιολογηθούν μαζί.

Σε αυτό το πλαίσιο, ο όρος «φόβος» σημαίνει, ότι ο αιτών άσυλο πιστεύει ή υποστηρίζει, ότι θα υποστεί δίωξη. Αυτό το στοιχείο αποδεικνύεται κατά την αξιολόγηση των ισχυρισμών του, οι οποίοι αφορούν το λόγο αναχώρησής του από την χώρα καταγωγής του. Εφόσον βέβαια δεν δημιουργούνται σοβαρές αμφιβολίες για την αξιοπιστία του αιτούντα, οι ισχυρισμοί του πρέπει να εξετάζονται με την έννοια ότι αποτελούν σημαντική έκφραση της ύπαρξης του φόβου. Ο αιτών υποχρεούται επιπλέον να αποδείξει, ότι ο φόβος που ισχυρίζεται είναι βάσιμος και δικαιολογημένος. Οι «βάσιμοι λόγοι» δίωξης πρέπει να κατανοούνται ως « εύλογοι και συναρτώμενοι με το φόβο δίωξης». Η Επιτροπή για την Ανιθαγένεια και τα Συναφή Ζητήματα υιοθέτησε την έκφραση «βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης» και δεν υιοθέτησε την διατύπωση της Σύμβασης του Διεθνούς Οργανισμού Προσφύγων. Σχολιάζοντας τη διατύπωση αυτή, στην Τελική Πράξη η Ad Hoc Επιτροπή διατύπωσε την άποψη ότι «ο βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης» σημαίνει ότι ο ενδιαφερόμενος μπορεί να αποδείξει «βάσιμα», ότι φοβάται ότι θα υποστεί δίωξη³.

A. Μέτρο απόδειξης

Στο Εγχειρίδιο αναφέρεται ότι ο φόβος δίωξης του αιτούντα άσυλο κρίνεται βάσιμος και δικαιολογημένος εφόσον «μπορεί να θεμελιώσει κατά έναν εύλογο βαθμό, ότι η εξακολούθηση της παραμονής του στην χώρα προέλευσής του έχει γίνει αφόρητη γι' αυτόν ...»⁴.

³ Η Ad Hoc Επιτροπή για την Ανιθαγένεια και τα Συναφή Ζητήματα ιδρύθηκε κατ' εφαρμογή της από 8.8.1949 Απόφασης 248 Β (I) του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου. Με την απόφαση αυτή ανατέθηκε στην Επιτροπή να εξετάσει το ενδεχόμενο αναθεώρησης της Σύμβασης για το Διεθνές Καθεστώς των Προσφύγων και των Ανιθαγενών και εφόσον κρίνει αναγκαίο να συντάξει το κείμενο αυτής της Σύμβασης.

⁴ Παράγραφος 42 του Εγχειριδίου για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων.

Στις χώρες με αγγλοσαξονική δικαιοσύνη παράδοση έχει αναπτυχθεί σημαντική νομολογία για το μέτρο απόδειξης που απαιτείται για τον καθορισμό του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης. Αυτή η νομολογία υποστηρίζει ευρέως την άποψη ότι δεν απαιτείται να αποδειχθεί αναμφίβολα ο βάσιμος και δικαιολογημένος χαρακτήρας του φόβου δίωξης, ή ακόμα και ότι η δίωξη είναι πολύ περισσότερο από πιθανή. Για να αποδειχθεί ο «βάσιμος και δικαιολογημένος» χαρακτήρας της δίωξης, η δίωξη θα πρέπει να είναι εύλογα πιθανή.

Β. Ενδείξεις για την αξιολόγηση του βάσιμου και δικαιολογημένου χαρακτήρα του φόβου

Η αξιολόγηση του φόβου δίωξης είναι ζήτημα θεωρητικό, το οποίο συγκεκριμενοποιείται λαμβάνοντας υπόψη τους ισχυρισμούς του αιτούντα άσυλο για τα πραγματικά περιστατικά, που επικαλείται στην προσωπική του ιστορία καθώς και στις πληροφορίες για την κατάσταση στην χώρα καταγωγής.

Τα στοιχεία της προσωπικής ιστορίας του αιτούντα άσυλο περιλαμβάνουν το υπόβαθρό του, τις εμπειρίες του, την προσωπικότητά του και κάθε άλλο προσωπικό δεδομένο που θα μπορούσε να τον εκθέσει στην δίωξη. Καίριας σημασίας στοιχεία που πρέπει να συνεκτιμώνται, είναι η προηγούμενη δίωξη ή άλλες μορφές κακομεταχείρισης που έχει υποστεί ο αιτών άσυλο, οι εμπειρίες των συγγενών και των φίλων του καθώς και αυτές προσώπων, που βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με αυτόν⁵. Σημαντικά στοιχεία που αφορούν την κατάσταση στη χώρα καταγωγής του είναι: η γενική κοινωνική και πολιτική κατάσταση, η κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η εθνική νομοθεσία, η πολιτική ή οι πρακτικές των οργάνων δίωξης που εφαρμόζονται ειδικότερα σε όσους βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με τον αιτούντα κλπ. Και ενώ η δίωξη ή η κακομεταχείριση, που έχει ήδη υποστεί ο αιτών άσυλο βαρύνουν υπέρ μιας θετικής αξιολόγησης του κινδύνου μελλοντικής δίωξης, η έλλειψή της δεν αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα⁶. Όμως, το γεγονός ότι ο αιτών έχει ήδη διωχθεί στην χώρα του δεν οδηγεί κατ' ανάγκην στο συμπέρα-

⁵ Παράγρ. 43 του Εγχειριδίου για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα.

⁶ Σε αυτό το πλαίσιο ο χαρακτήρας του αιτούντα άσυλο, η προσωπικότητά του και ο τρόπος έκφρασής του αποτελούν σημαντικά στοιχεία για την αξιολόγηση της δυνατότητας να υποστεί δίωξη. Ο Grahl-Madsen αναφέρει : «... είναι προφανές ότι η δυνατότητα να είναι κάποιος θύμα δίωξης διαφέρει από άνθρωπο σε άνθρωπο. Παραδείγματος χάρη, μια γνωστή προσωπικότητα εκτίθεται περισσότερο σε δίωξη σε σχέση με κάποιον άλλον άνθρωπο που ζει στη σκιά. Επίσης, κάποιιοι άνθρωποι έχουν ισχυρότερη θέληση ή μιλούν πιο ελεύθερα από άλλους, και άρα προσελκύουν την προσοχή των Αρχών ευκολότερα σε σχέση με άλλους που δεν εκφράζονται έντονα».

σμα, ότι βάσιμα και δικαιολογημένα φοβάται τη δίωξη, ειδικά όταν έχουν ουσιαδώς αλλάξει οι συνθήκες στην χώρα καταγωγής του.

VI. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Όσον αφορά το βάρος της απόδειξης κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου, εφαρμόζονται οι κανόνες και οι αρχές που εφαρμόζονται στις ποινικές ή στις αστικές υποθέσεις. Τα υποκειμενικά στοιχεία που επικαλείται ο αιτών άσυλο είναι δύσκολο να αποδειχθούν και η απόφαση για την αξιοπιστία του δεν θα στηριχθεί σε «σαφή» γεγονότα. Συχνά, ο υπεύθυνος της συνέντευξης θα πρέπει να εκτιμήσει μόνον τους προφορικούς ισχυρισμούς και δηλώσεις του αιτούντα άσυλο και να αποφασίσει υπό το φως της αντικειμενικής κατάστασης στην χώρα καταγωγής.

Όσον αφορά τον «βάσιμο και δικαιολογημένο» χαρακτήρα του φόβου δίωξης, ενώ η αξιολόγηση αυτού του στοιχείου είναι λόγω της φύσης του θεωρητική, δεν μπορεί να είναι απλά συμπερασματική αλλά ούτε και απόλυτα συσχετισμένη με αυστηρές νομικές έννοιες. Η κρίση για τη «δυνατότητα» ή την «πιθανότητα» επέλευσης ενός γεγονότος στηρίζεται στο πεδίο που δημιουργείται μεταξύ της «δυνατότητας» ή της «πιθανότητας» επέλευσης του και πρέπει να αιτιολογείται βάσιμα και ισχυρά.

Υπογραμμίζεται η ακόλουθη κατευθυντήρια αρχή, που αποτυπώνεται στην παράγραφο 202 του Εγχειριδίου : «Επειδή το πόρισμα του πάνω στα στοιχεία της υπόθεσης καθώς και η εντύπωση από το πρόσωπο του αιτούντος οδηγούν στη λήψη μιας απόφασης που επηρεάζει ανθρώπινες ζωές, πρέπει να εφαρμόσει ο εξεταστής τα κριτήρια με πνεύμα δικαιοσύνης και κατανόησης».

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ

Η.Π.Α.: Στην υπόθεση Υπηρεσία Μετανάστευσης και Πολιτογράφησης κατά Stevic (1984) το Ανώτατο Δικαστήριο διέκρινε με σαφήνεια το μέτρο απόδειξης, που εφαρμόζεται στις περιπτώσεις αναστολής της εκτέλεσης της απέλασης, από αυτό που εφαρμόζεται στη διαδικασία εξέτασης των αιτημάτων ασύλου. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, για να αποφανθεί επί αίτησης αναστολής της εκτέλεσης της απέλασης, ο αλλοδαπός πρέπει να αποδείξει ότι «είναι περισσότερο από πιθανό ότι κινδυνεύει να υποστεί δίωξη» στην χώρα, όπου θα αναγκαστεί να επιστρέψει. Δηλαδή ο αλλοδαπός πρέπει να αποδείξει «σαφή πιθανότητα δίωξης». Αντίθετα, στις περιπτώσεις εξέτασης των αιτημάτων ασύλου, ερμήνευσε ευρύτερα το μέτρο απόδειξης του στοιχείου του «βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης», που σημαίνει, ότι «εφόσον αποδεικνύεται η αντικειμενική κατάσταση [στη χώρα καταγωγής], δεν απαιτείται να αποδειχθεί ότι η

κατάσταση αυτή θα έχει ως πιθανή συνέπεια την δίωξη, αλλά είναι αρκετό να αποδεικνύεται ότι η δίωξη αποτελεί εύλογη πιθανότητα».

Το Ανώτατο Δικαστήριο επανέλαβε τη νομολογία του στην υπόθεση Υπηρεσία Μετανάστευσης και Πολιτογράφησης κατά Cardoza-Fonseca (1987). Σε αυτήν την υπόθεση λαμβάνοντας υπόψη τη νομοθετική ιστορία υιοθέτησης του Νόμου περί Προσφύγων του 1980 καθώς και το γράμμα και πνεύμα του Νόμου, υπογράμμισε, ότι οι όροι «πρόσφυγας» και «βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης» αποτελούν «αναπόσπαστα στοιχεία» των διαδικασιών ασύλου και ότι προκειμένου να αποδείξει ο αλλοδαπός «το βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης» «δεν απαιτείται να αποδείξει ότι είναι περισσότερο από πιθανό το ενδεχόμενο δίωξής του στην χώρα καταγωγής του». Ο Δικαστής Stevens εξέφρασε την άποψη ότι «ο αλλοδαπός εκφράζει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης για την επέλευση κάποιου γεγονότος, όταν υπάρχουν λιγότερο από 50% πιθανότητες να λάβει χώρα ό,τι φοβάται». Λαμβάνοντας υπόψη τη βούληση του Κογκρέσου να ορίσει τι είναι «πρόσφυγας» στο Νόμο περί Προσφύγων του 1980 κατ' εφαρμογή του Πρωτοκόλλου του 1967 το Δικαστήριο εξέτασε την ιστορία σύνταξης και υιοθέτησης της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 και κατέληξε ότι «το μέτρο απόδειξης, ερμηνευμένο από τους συντάκτες της καθώς και από όσους συνέταξαν τα έγγραφα με την οποία υιοθετήθηκε δεν απαιτεί ν' αποδείξει ο αλλοδαπός – αιτούμενος το καθεστώς του «πρόσφυγα» ότι είναι περισσότερο από πιθανό να διωχθεί». Το Δικαστήριο επανέλαβε το κριτήριο που υιοθέτησε στην προηγούμενη υπόθεση, αυτό της «εύλογης πιθανότητας».

ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ: Προκειμένου να καθορίσει την αρχή της απόδειξης που εφαρμόζεται στις περιπτώσεις ανάλυσης της πιθανότητας επέλευσης ενός μελλοντικού γεγονότος, η Βουλή των Λόρδων απέρριψε την εφαρμογή του κριτηρίου της «εξισορρόπησης των πιθανοτήτων», που εφαρμόζεται στις υποθέσεις ιδιωτικού δικαίου. Στην υπόθεση Fernandez κατά της Κυβέρνησης της Σιγκαπούρης, η οποία αφορά το Νόμο του 1967, στην οποία τέθηκε ζήτημα εφαρμογής για τους Φυγάδες Εγκληματίες⁷ ο Λόρδος Diplock εξέφρασε την άποψη ότι «δεν υπάρχει στο αγγλικό δίκαιο καμία γενική αρχή που να υποχρεώνει το Δικαστήριο, όταν κρίνει, είτε σύμφωνα με το Σύνταγμα είτε σύμφωνα με τη νομοθεσία, να αγνοήσει την πιθανότητα επέλευσης κάποιου γεγονότος το οποίο ενδέχεται να συμβεί στο μέλλον και από το οποίο εξαρτώνται οι νομικές συνέπειες

⁷ Σύμφωνα με αυτόν το Νόμο απαγορεύεται η απέλαση κάθε προσώπου για το οποίο βάσιμα πιστεύεται ότι δεν θα δικαστεί δίκαια ή θα τιμωρηθεί, θα κρατηθεί ή θα στερηθεί με οποιονδήποτε τρόπο την προσωπική του ελευθερία για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας ή πολιτικών πεποιθήσεων.

της πιθανότητας επέλευσής του». Και αιτιολόγησε την άποψη αυτή με το συλλογισμό ότι «η πιθανότητα επέλευσης του εν λόγω γεγονότος είναι ποσοστιαία μικρότερη από αυτήν της μη επέλευσής του ». Το Δικαστήριο έλαβε υπόψη τις σημαντικές συνέπειες έκδοσης απόφασης που θα αποδεικνυόταν λανθασμένη κατά τον έναν ή άλλον τρόπο και κατέληξε ότι δεν είναι απαραίτητο ο αλλοδαπός να αποδείξει ότι είναι περισσότερο από πιθανό να κρατηθεί ή να στερηθεί την ελευθερία εάν αναγκαστεί να επιστρέψει στην συγκεκριμένη χώρα. Αρκεί και χαμηλότερο κριτήριο πιθανότητας, όπως αυτό της «εύλογης πιθανότητας», των «βάσιμων λόγων της σκέψης» ή της «σοβαρής πιθανότητας».

Στην υπόθεση R. κατά του Υπουργού Εσωτερικών η Βουλή των Λόρδων έλαβε υπόψη τις σημαντικές συνέπειες μιας λανθασμένης απόφασης και αποφάσισε την εφαρμογή κριτηρίου ελαστικότερου από αυτό του «πλέον πιθανού». Έκρινε ότι ο φόβος δίωξης είναι βάσιμος και δικαιολογημένος, όταν αποδεικνύεται εύλογο επίπεδο πιθανότητας, ότι ο αλλοδαπός θα διωχθεί στην πατρίδα του για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στη Σύμβαση του 1951.

ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Στην υπόθεση Chan Yee Kin κατά του Υπουργού Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων (1989) το Ανώτατο Δικαστήριο της Αυστραλίας υιοθέτησε το κριτήριο που καθιέρωσαν οι αποφάσεις ExParte Sivakumaran & Υπηρεσία Μετανάστευσης και Πολιτογράφησης κατά Cardoza-Fonseca, αλλά προτίμησε να χρησιμοποιήσει τον όρο «πραγματική πιθανότητα». Ο Δικαστής C. Mason εξέφρασε την άποψη ότι «όταν η Σύμβαση αναφέρεται στην αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα σε κάθε πρόσωπο, που εκφράζει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης για τους λόγους που αναφέρονται σ' αυτήν, που δεν επιθυμεί να επιστρέψει στην χώρα καταγωγής του, κατ' ανάγκη εννοείται, ότι πρέπει να υπάρχει μια πραγματική πιθανότητα για τον αιτούντα άσυλο, εάν επιστρέψει, να υποστεί σοβαρή τιμωρία ή ποινή ή σημαντικές δυσμενείς διακρίσεις». Ο Δικαστής C. Dawson εξέφρασε την άποψη, ότι «υπέρ της ομοιομορφίας» προτιμά το μέτρο απόδειξης, που «απαιτεί όπως υπάρχει πραγματική πιθανότητα δίωξης, πριν τεκμηριωθεί ο βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης». Εξήγησε, ότι αυτή η άποψη σημαίνει, ότι ο φόβος δίωξης είναι «περισσότερο από εύλογος», αφού ο αιτών άσυλο μπορεί να εκφράζει «εύλογα πιστεύω τα οποία ενδέχεται να αποδειχτούν αβάσιμα, λαμβάνοντας υπόψη γεγονότα, που του είναι άγνωστα». Και ότι ταυτόχρονα δεν υπάρχει ανάγκη να υπάρχει «βεβαιότητα» ή «ακόμα και πιθανότητα, ότι θα πραγματοποιηθεί ο φόβος». Όμοια ο Δικαστής J. McHugh εξέφρασε την άποψη: «Προφανώς θα πρέπει να αποκλεισθεί μια μικρή πιθανότητα δίωξης. Αλλά εάν υπάρχει πραγματική πιθανότητα ο

αιτών να διωχθεί, ο φόβος του, στα πλαίσια εφαρμογής της Σύμβασης και του Πρωτοκόλλου θα πρέπει να είναι βάσιμος και δικαιολογημένος».

ΚΑΝΑΔΑΣ: Στον Καναδά το Εφετείο στην υπόθεση Joseph Adjei κατά του Υπουργού Απασχόλησης και Μετανάστευσης απόρριψε το κριτήριο του «περισσότερο πιθανού» κρίνοντας ότι «είναι θέμα κοινής λογικής, το αντικειμενικό μέτρο απόδειξης δεν είναι τόσο αυστηρό ώστε να απαιτείται πιθανότητα δίωξης». Ο Δικαστής J. MacGuigan υιοθέτησε την «εύλογη πιθανότητα» που ισοδυναμεί με «βάσιμους λόγους φόβου δίωξης» και την «εύλογη πιθανότητα» δίωξης. Το σκεπτικό αυτό επανέλαβε το Δικαστήριο στην υπόθεση Salibian κατά Καναδά (1990), κρίνοντας ότι «ο φόβος που εκφράζεται είναι αυτός της εύλογης πιθανότητας δίωξης του αιτούντα εάν αναγκαστεί να επιστρέψει στην χώρα καταγωγής του».

Αθήνα, Ιανουάριος 1999

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Ο ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΥΣ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ**

Αθήνα, 6.7.1998
Αρ. Πρωτ. 2076/εγκ. 7

Προς
Κ.κ. Εισαγγελείς Εφετών

Διαβιβάζουμε το από Ιουνίου 1998 υπόμνημα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και παρακαλούμε να μεριμνήσετε ώστε να λάβουν γνώση αυτού όλοι οι εισαγγελικοί λειτουργοί που υπηρετούν στην περιφέρειά σας. Είναι αυτονόητο ότι οι διατυπούμενες στο υπόμνημα αυτό απόψεις δεν δεσμεύουν τα Δικαστήρια και τους Εισαγγελικούς Λειτουργούς ως προς την ερμηνεία του νόμου, δίδουν όμως αφορμή σε πληρέστερη μελέτη και ενημέρωσή τους ώστε να αποφεύγονται λάθη που εμφανίζουν την Χώρα ως μη σεβόμενη τους διεθνείς κανόνες μεταχείρισης των προσφύγων.

Ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου

Π. Δημόπουλος

**ΥΠΟΜΝΗΜΑ
ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΠΟΥ ΕΙΣΕΡΧΟΝΤΑΙ Ή
ΔΙΑΜΕΝΟΥΝ ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΣΤΟ ΕΛΔΦΟΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ**

Το άρθρο 31 παρ. 1 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων που κυρώθηκε από την Ελλάδα με το ν.δ. 3989/1968 προβλέπει τα εξής :

Αι Συμβαλλόμενοι Χώραι δεν θα επιβάλλουν ποινικές κυρώσεις εις πρόσφυγας λόγω παρανόμου εισόδου ή διαμονής, ένα ούτοι προερχόμενοι απ' ευθείας εκ χώρας ένθα η ζωή ή η ελευθερία αυτών ηπειλείτο, εν τη εννοία του άρθρου 1, εισέρχονται ή ευρίσκονται ήδη επί του εδάφους αυτών άνευ αδείας, υπό την επιφύλαξιν πάντως ότι ούτοι αφ' ενός μεν θα παρουσιαστούν αμελλητί εις τα αρχάς, αφ' ετέρου δε θα δώ-

σουν επαρκείς εξηγήσεις περί της παρανόμου εισόδου ή διαμονής.

Το δε άρθρο 1 της ίδιας Σύμβασης ορίζει ποιος θεωρείται πρόσφυγας. Παραλείποντας ορισμένες ρυθμίσεις που έχουν χάσει την πρακτική τους σημασία με την πάροδο του χρόνου, πρόσφυγας θεωρείται : «κάθε πρόσωπο που (α) έχει δικαιολογημένο φόβο διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων, (β) βρίσκεται έξω από τη χώρα της οποίας έχει την υπηκοότητα και (γ) δεν δύναται ή λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να απολαύει της προστασίας της χώρας αυτής».

Σημειώνεται ότι σύμφωνα με το άρθρο 28 του Συντάγματος οι ανωτέρω διατάξεις υπερισχύουν από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου.

Το άρθρο 31 παρ. 1 αναφέρεται σε δύο κατηγορίες προσφύγων : (α) σε αυτούς που ήδη βρίσκονται στο έδαφος ενός Κράτους Μέλους, αλλά δεν έχουν άδεια παραμονής και (β) σε αυτούς που εισέρχονται παράνομα σε αυτό. Για να έχει εφαρμογή το άρθρο 31 παρ. 1 πρέπει να συντρέχουν οι ακόλουθοι όροι :

(α) Το άτομο πρέπει να είναι πρόσφυγας σύμφωνα με τον ορισμό του άρθρου 1 της Σύμβασης της Γενεύης.

(β) Πρέπει να έρχεται κατευθείαν από ένα Κράτος στο οποίο είχε φόβο διώξεως (όχι απαραίτητα τη χώρα υπηκοότητας). Ο όρος καλύπτει και τα πρόσωπα που διασχίζουν μια ενδιάμεση χώρα για μικρό χρονικό διάστημα χωρίς να έχουν υποβάλει αίτημα ασύλου ή χωρίς να τυγχάνουν προστασίας σε αυτήν. [Η ερμηνεία αυτή έχει υιοθετηθεί από την ελληνική νομολογία του Συμβουλίου Επικρατείας (830/1995, 3103/1997) και των ποινικών δικαστηρίων (Τριμ.Πλημ.Χίου 233/1993 δημοσιευμένα στην Ελληνική Δικαιοσύνη 34,1197, Τριμ.Πλημ.Μυτιλήνης 585/1993, Τριμ.Πλημ.Πατρών 2475/1996 και 4106/1996, Μον. Πλημ.Νεάπολης 1268 και 1269/1996).

(γ) Η ζωή ή η ελευθερία του πρέπει να τέθηκαν σε κίνδυνο είτε το άτομο να έχει ένα δικαιολογημένο φόβο ότι θα υποστεί δίωξη για τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1.

(δ) Πρέπει να εμφανισθεί στις Αρχές «χωρίς υπαίτια καθυστέρηση» και να δώσει «επαρκείς εξηγήσεις» σχετικά με την παράνομη είσοδο ή παραμονή. Λαμβάνοντας υπόψη την ειδική κατάσταση των προσφύγων και ειδικότερα το φόβο που συχνά εκφράζουν για τις Αρχές, τα γλωσσικά προβλήματα επικοινωνίας, την έλλειψη ενημέρωσης και το γενικότερο αίσθημα ανασφάλειας καθώς και το γεγονός ότι οι περιστάσεις διαφέρουν σημαντικά από πρόσφυγα σε πρόσφυγα, δεν υπάρχει αυστηρό χρονικό περιθώριο που να μπορεί να εφαρμοσθεί μηχανικά στην εννοιολογική

οριοθέτηση του όρου «αμελλητί» και του όρου «επαρκείς εξηγήσεις» (Βλ και 3103/1997 ΣτΕ).

Όσον αφορά τον πρώτο όρο, σημειωτέα τα ακόλουθα : Η ιδιότητα του πρόσφυγα εξαρτάται από τη σύμπτωση στο συγκεκριμένο πρόσωπο των θετικών προϋποθέσεων που αναφέρονται στο άρθρο 1 της Σύμβασης. Η αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας στον αιτούντα αλλοδαπό (που σύμφωνα με τα ισχύοντα στην Ελλάδα σημαίνει χορήγηση πολιτικού ασύλου) ο οποίος πληρεί τις σχετικές προϋποθέσεις έχει χαρακτήρα διαπιστωτικό και αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, συνεπάγεται δε την παροχή άδειας παραμονής και εργασίας. Από τη στιγμή που αλλοδαπός ζητήσει άσυλο στην Ελλάδα ή με οποιοδήποτε τρόπο εκφράσει την επιθυμία να μην επιστραφεί στην χώρα του για κάποιον από τους λόγους που περιλαμβάνονται στη Σύμβαση της Γενεύης ή εικάζεται ότι μπορεί να επιθυμεί να ζητήσει άσυλο δεδομένης της κατάστασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα του, θεωρείται «αιτών άσυλο». Μέχρι να κριθεί το αίτημά του αυτό, ο αιτών άσυλο θεωρείται ως «πρόσφυγας υπό αίρεση» και εφαρμόζεται και σε αυτόν το άρθρο 31.

Αρμόδια αρχή για να εξετάσει το αίτημά του και να αποφασίσει τη χορήγηση ή μη πολιτικού ασύλου είναι το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Εφόσον το αίτημα για άσυλο διατυπωθεί προς κάποια άλλη αρχή, συμπεριλαμβανομένων των δικαστικών αρχών, η αρχή αυτή οφείλει να παραπέμψει τον αιτούντα στην πλησιέστερη αστυνομική αρχή προς περαιτέρω εξέταση του αιτήματός του. Σε περίπτωση παράνομης εισόδου, για παράδειγμα, ο Εισαγγελέας μπορεί να απόσχει από την ποινική δίωξη εφόσον πειστεί για τους ισχυρισμούς του κατηγορουμένου, ή μπορεί το δικαστήριο να παραπέμψει το αίτημα του αλλοδαπού για άσυλο προς εξέταση στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και να αναβάλει την εκδίκαση της υπόθεσης για μείζονες αποδείξεις, και μέχρις ότου εκδοθεί η απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης (βλ. και Δ. Σιδέρης, Εισαγγελέας Εφετών Θεσσαλονίκης : « Η επίκληση της ιδιότητας του πρόσφυγα ενώπιον των Ελληνικών ποινικών δικαστικών αρχών» Ποινικά Χρονικά, ΜΓ', σελ. 1217).

Όσον αφορά την επιβολή του μέτρου της απέλασης σε περίπτωση καταδίκης αλλοδαπούς, συμπεριλαμβανομένης και της δυνατότητας του δικαστηρίου να διατάξει την επ' αόριστο αναστολή της εκτέλεσης της ποινής και την άμεση εκτέλεση της απέλασης (βλ. και Δ. Σιδέρης, Εισ. Εφ. Θεσσαλονίκης : « Διοικητική και Δικαστική Απέλαση Αλλοδαπών και Πολιτικών Προσφύγων» Ποινικά Χρονικά, ΜΖ', σελ. 1233) θα πρέπει τα ανωτέρω αναφερόμενα να ληφθούν υπόψη κατά μείζονα λόγο, δεδομένου ότι η απέλαση ατόμου που είναι πρόσφυγας ή αιτών άσυλο αποτελεί παραβίαση του άρθρου 33 της Σύμβασης, το οποίο ορίζει ότι:

Ουδεμία Συμβαλλομένη Χώρα θα απελαύνη ή θα επαναπροωθή, καθ' οιονδήποτε τρόπον, πρόσφυγας, εις τα σύνορα εδαφών ένθα η ζωή ή ελευθερία αυτών απειλούνται δια λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων.

Το άρθρο 33 αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της Σύμβασης της Γενεύης και της διεθνούς προστασίας των προσφύγων, θεωρείται δε σήμερα ότι εμπίπτει στους γενικούς κανόνες του διεθνούς δικαίου που δεσμεύουν ακόμη και Κράτη μη μέλη της Σύμβασης.

Η Αντιπροσωπεία της Ύπατης Αρμοστείας στην Αθήνα ενημερώνεται από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης για όλα τα αιτήματα ασύλου που υποβάλλονται και δικαιούται να συναντά τους αιτούντες άσυλο και να παίρνει πληροφορίες σχετικά με το αίτημά τους. Επιπλέον είναι σε θέση να βοηθήσει τις αρχές της χώρας, τόσο τις αστυνομικές όσο και τις δικαστικές, να συλλέξουν πληροφορίες για τη χώρα καταγωγής των αιτούντων και να εκτιμήσουν τους ισχυρισμούς τους.

Αθήνα, Ιούνιος 1998

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

I. ΑΠΕΛΑΣΗ – ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΜΗ ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΗΣ

0115

ΣτΕ (ΕΑ) 746/1998

Απέλαση για λόγους εθνικής και δημόσιας ασφάλειας σε βάρος ανιθαγενούς, παλαιστινιακής καταγωγής – Κράτηση του αιτούντα έως ότου καταστεί δυνατή η απέλασή του από την Ελλάδα – Απόρριψη αιτήματος ασύλου – Πρόσφυγας εντολής – Υπό ανοχή παραμονή στην Ελλάδα για ανθρωπιστικούς λόγους – Απόρριψη αιτήματος παράτασης της υπό ανοχή παραμονής – Αοριστία λόγων εθνικής και δημόσιας ασφάλειας – Απόρρητα (μη ανακοινώσιμα) στοιχεία – Προστασία των μορφωτικών δικαιωμάτων του παιδιού.

Πραγματικά περιστατικά : Ο αιτών είναι παλαιστινιακής καταγωγής και φέρεται στα στοιχεία του φακέλου άλλοτε ως ανιθαγενής και άλλοτε ως πολίτης του Λιβάνου. Εισήλθε στην Ελλάδα το 1991 μαζί με τη σύζυγό του. Λίγο μετά την άφιξή του στη χώρα υπέβαλε αίτημα χορηγήσεως πολιτικού ασύλου, το οποίο απερρίφθη οριστικά με απόφαση του Υπουργού Δημόσιας Τάξης. Μεταγενεστέρως και σε χρονικό σημείο κατά το οποίο ο αιτών και η σύζυγός του τελούσαν υπό την προστασία της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης ενέκρινε με απόφασή του «την υπό ανοχή για ανθρωπιστικούς λόγους παραμονή τους, προκειμένου να ετοιμάσουν την αναχώρησή τους». Κατόπιν τούτου χορηγήθηκε στον αιτούντα ειδικό δελτίο παραμονής εξάμηνης διάρκειας, η ισχύς του οποίου παρατάθηκε για δύο ακόμη εξάμηνα. Το 1996 ο αιτών υπέβαλε αίτηση περαιτέρω παράτασης της ισχύος του ως άνω ειδικού δελτίου, η οποία απερρίφθη με απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης. Το 1998 ο αιτών συνελήφθη και διετάχθη η απέλασή του από τη χώρα, καθώς και η κράτησή του μέχρις ότου καταστεί δυνατή η απομάκρυνσή του από το ελληνικό έδαφος. Προσέφυγε στο Συμβούλιο Επικρατείας αιτούμενος την ακύρωση των πράξεων απέλασης και κράτησής του καθώς και προσωρινή δικαστική προστασία. Επικαλέστηκε μεταξύ άλλων για την ακύρωση της απόφασης απέλασης την οικογενειακή του κατάσταση, ότι δηλαδή από το 1991 ζει και η σύζυγός του στην Ελλάδα – η οποία μάλιστα διένυε κατά το χρόνο έκδοσης των προσβαλλόμενων αποφάσεων τον 6^ο μήνα κύησης – με τα τέσσερα ανήλικα τέκνα τους δύο εκ των οποίων φοιτούν ήδη σε Δημοτικό σχολείο των Αθηνών. Ενώπιον της Επιτροπής Αναστολών προέκυψε, ότι κατά τα εκτιθέμενα στη σχετική διοικητική πράξη η απέλαση του αιτούντα διετάχθη, επειδή παραμένει

στη χώρα παράνομα, χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις του Ν. 1975/1991 δημιουργώντας σοβαρά προβλήματα δημόσιας τάξης. Κατά της πράξης αυτής υπεβλήθη από τον αιτούντα προσφυγή, η οποία απερρίφθη από τον Υπουργό. Η πράξη αυτή, που προσβάλλεται ενώπιον του Δικαστηρίου, εκδόθηκε βάσει εισηγητικού σημειώματος του οποίου ο συντάκτης πρότεινε την απόρριψη της προσφυγής του αιτούντα «για λόγους εθνικής και δημόσιας ασφάλειας» επικαλούμενος, ότι σύμφωνα με έγγραφο της Διευθύνσεως Κρατικής Ασφαλείας ο αιτών «δραστηριοποιείται έντονα στους εδώ ισλαμικούς κύκλους και φέρεται να είναι στέλεχος της γνωστής ΧΑΜΑΣ». Η Επιτροπή Αναστολών με σκοπό τη διευκρίνιση των ισχυρισμών του αιτούντα, ότι δηλαδή οι δραστηριότητές του σε ισλαμικούς κύκλους στην Ελλάδα συνίστανται στην άσκηση καθηκόντων ιμάμη σε χώρους προσευχής των ομοθρήσκων του, απέστειλε σχετικό ερώτημα στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Επιπλέον, το Δικαστήριο ζήτησε από τη Διοίκηση να γνωστοποιήσει, αν η πληροφορία, ότι ο αιτών «φέρεται να είναι στέλεχος της ΧΑΜΑΣ», στηρίζεται σε συγκεκριμένα στοιχεία, αναγόμενα σε δραστηριότητες του αιτούντα, ικανές να θέσουν, δυνητικώς έστω, σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη και ασφάλεια. Το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης απάντησε στο Δικαστήριο παραπέμποντας σε προηγούμενο έγγραφό του και προσθέτοντας, ότι η «απόφαση για την απέλαση του αιτούντα από τη χώρα λόγω της παράνομης διαμονής του στηρίζεται σε στοιχεία και πληροφορίες προληπτικής αστυνομικής έρευνας για θέματα κρατικής ασφάλειας, τα οποία είναι απόρρητα (μη ανακοινώσιμα)».

Σκεπτικό : Το Δικαστήριο έλαβε υπόψη του, ότι η Διοίκηση δεν παρείχε τις ζητηθείσες διευκρινίσεις ως προς τους ακριβείς λόγους, για τους οποίους θεωρεί ότι η απέλαση του αιτούντα από τη χώρα επιβάλλεται για λόγους εθνικής και δημόσιας ασφάλειας. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή κρίνει, ότι δεν υφίστανται στοιχεία ικανά να δικαιολογήσουν την απόρριψη της κρινόμενης αίτησης για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Η Επιτροπή έλαβε υπόψη την οικογενειακή κατάσταση του αιτούντα, το γεγονός ότι ζει και εργάζεται στην Ελλάδα από το 1991 και έκρινε ότι η άμεση εκτέλεση των προσβαλλόμενων πράξεων θα προκαλέσει στον αιτούντα βλάβη δυσχερώς επανορθώσιμη σε περίπτωση ευδοκιμήσεως της εκκρεμούς αιτήσεως ακυρώσεως.

Η Επιτροπή Αναστολών αποφάσισε την αναστολή εκτέλεσης των προσβαλλόμενων πράξεων, επισημαίνοντας στη Διοίκηση, ότι υφίσταται πάντοτε η δυνατότητα, εάν θεωρήσει ότι λόγοι δημοσίου συμφέροντος αρκούντως εξειδικευμένοι επιβάλλουν τυχόν και άμεση εκτέλεση των προσβαλλόμενων πράξεων, να ζητήσει με αίτησή της την ανάκληση της παρούσης απόφασης.

0116

ΣτΕ 31/1934 (Ολομέλεια)

Άρνηση παράτασης άδειας παραμονής – Διαταγή προς αναχώρηση – Γενικό δημόσιο συμφέρον – Διεθνείς σχέσεις της Ελλάδας με το Κράτος της ιθαγένειας του αλλοδαπού – Κυβερνητική πράξη.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 4 και 14 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α΄).

Άρθρο 46 εδ. γ΄ του Ν. 3713/1928 «Περί Συμβουλίου Επικρατείας», (ΦΕΚ 273, τ. Α΄).

Πραγματικά περιστατικά : Ο αιτών, πολίτης ΗΠΑ, υπέβαλε αίτημα για ανανέωση της άδειας παραμονής του, πλην όμως με πράξη του Υπουργού Εσωτερικών αυτή δεν εγκρίθηκε και διετάχθη να αναχωρήσει από την Ελλάδα. Προσέφυγε στο Συμβούλιο Επικρατείας, αιτούμενος την ακύρωση της υπουργικής πράξης και επικαλούμενος ότι : α) η προσβαλλόμενη πράξη στερείται αιτιολογίας, β) δεν συντρέχει περίπτωση απαγόρευσης εισόδου του αλλοδαπού στο Ελληνικό έδαφος, γ) εγένετο κακή χρήση της Διοικητικής ευχέρειας, δ) η προσβαλλόμενη πράξη εκδόθηκε κατά κατάχρηση εξουσίας και ε) αντίκειται στις διατάξεις περί προσωπικής ελευθερίας. Με έγγραφο του Υπουργού Εσωτερικών απευθυνόμενο στο Συμβούλιο Επικρατείας γνωστοποιείται στο Δικαστήριο, ότι η απόφασή του για άρνηση παράτασης της άδειας παραμονής του συγκεκριμένου αλλοδαπού, υπαγορεύθηκε από λόγους εξυπηρέτησης του γενικότερου συμφέροντος του Κράτους σχετιζόμενου με την πολιτική του με τις ΗΠΑ, δηλαδή για τη διατήρηση των αγαθών σχέσεων μεταξύ της Ελληνικής Κυβέρνησης και αυτής των ΗΠΑ.

Σκεπτικό : Το Δικαστήριο εκτίμησε το γεγονός ότι η άρνηση ή η χορήγηση άδειας προσωρινής διαμονής αλλοδαπού στην Ελλάδα κατά τους όρους του Ν. 4310/1929 συνιστά καθ' εαυτή διοικητική ενέργεια, η οποία υπάγεται κατά κανόνα στο ένδικο μέσο της αίτησης ακύρωσης εφόσον συντρέχει κάποιος από τους λόγους του Ν. 3713/1928. Λαμβάνοντας υπόψη το έγγραφο του Υπουργού Εσωτερικών έκρινε τελικά ότι η προσβαλλόμενη πράξη είναι κυβερνητικής φύσης εφόσον προκύπτει ότι δύναται να έχει οιονδήποτε αντίκτυπο στις διεθνείς και διπλωματικές σχέσεις των δύο Κρατών και άρα εξαιρείται του ακυρωτικού ελέγχου του Δικαστηρίου.

Το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ακύρωσης επιβεβαιώνοντας έτσι την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη.

0117

ΣτΕ 496/1936 (Ολομέλεια)

Διαταγή προς αναχώρηση από την Ελλάδα – Δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία – Αιτιολογία διοικητικής πράξης – Δημόσιο ή κοινωνικό συμφέρον – Ερμηνεία του όρου «κοινωνικό συμφέρον».

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 10 του Συντάγματος του 1927

Άρθρο 14 παρ. 3 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεως και εκτοπίσεως» (ΦΕΚ 287, τ. Α'), όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 5405/1932 «περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του Ν. 4310 περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδα» (ΦΕΚ 121, τ. Α')

Άρθρο 47 του Ν. 3713/1928 «περί Συμβουλίου Επικρατείας» (ΦΕΚ 273, τ. Α').

Πραγματικά περιστατικά : Η αιτούσα, πολίτης της Γερμανίας, διαμένει νόμιμα στην Ελλάδα από το 1930 εργαζόμενη σύμφωνα με τις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας ως δασκάλα της Γερμανικής γλώσσας. Η σχετική άδεια παραμονής και εργασίας παρατείνεται έως το 1936. Πριν την λήξη της τελευταίας παράτασης υπεβλήθη στην Υπηρεσία Αλλοδαπών αναφορά Ελληνίδας, που εκθέτει, ότι ο σύζυγός της συνήψε αθέμιτες σχέσεις με την αλλοδαπή με αποτέλεσμα μετά πάροδο 4ετίας να εγκαταλείψει το συζυγικό οίκο και η καταγγέλουσα να περιέλθει σε δεινή ψυχολογική και οικονομική θέση. Η Κεντρική Υπηρεσία Αλλοδαπών επείσθη και από ομολογία της αλλοδαπής, για την ακρίβεια των αναφερομένων στην καταγγελία. Προκάλεσε τη γνωμοδότηση του Εισαγγελέα Εφετών Αθήνας, ότι η περίπτωση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της παρ. 3 του άρθρου 14 του Ν. 4310/1929 και εξέδωσε απόφαση με την οποία επιτρέπει προσωρινά την παραμονή στην Ελλάδα της αλλοδαπής και την υποχρεώνει στη συνέχεια να αναχωρήσει από τη χώρα. Η ενδιαφερόμενη αλλοδαπή ζήτησε από το Δικαστήριο την ακύρωση της διοικητικής πράξης της Κεντρικής Υπηρεσίας Αλλοδαπών, επικαλούμενη παράβαση κατ' ουσίαν των νόμων περί εγκατάστασης και κινήσεως των αλλοδαπών στην Ελλάδα και κατάχρηση εξουσίας.

Σκεπτικό : Α) Το Δικαστήριο εκτίμησε το γεγονός ότι η άρνηση ή η χορήγηση άδειας προσωρινής διαμονής αλλοδαπού στην Ελλάδα κατά τους όρους του Ν. 4310/1929 συνιστά καθ' εαυτή διοικητική ενέργεια, η οποία υπάγεται κατά κανόνα στο ένδικο μέσο της αίτησης ακύρωσης εφόσον συντρέχει κάποιος από τους λόγους του Ν. 3713/1928. Στη συνέχεια έλαβε υπόψη ότι σύμφωνα με το άρθρο 4 του Συντάγματος του 1927, υπό το κράτος του οποίου εκδόθηκαν οι νόμοι 4310/1929 και 5405/1932

«η προσωπική ελευθερία είναι απαραβίαστος, ουδείς συλλαμβάνεται, φυλακίζεται, απελευνεται ή εκτοπίζεται ή άλλως πως περιορίζεται ειμή οπόταν και όπως ο νόμος ορίζει». Κατέληξε, ότι, αφού το Σύνταγμα επιτρέπει τον περιορισμό της προσωπικής ελευθερίας με νόμο, δεν είναι αντισυνταγματικές οι διατάξεις της περί αλλοδαπών νομοθεσίας, που θεσπίζουν περιορισμούς στην προσωπική ελευθερία. Στη συνέχεια διαπίστωσε ότι από καμία διάταξη της ισχύουσας νομοθεσίας δεν επιβάλλεται αιτιολογία των εκδιδόμενων διοικητικών πράξεων, και άρα η μη αιτιολογία της προσβαλλόμενης πράξης δεν αποτελεί παράβαση ουσιώδους τύπου επαγόμενου την ακύρωσή της κατ' εφαρμογή του άρθρου 47 του Ν. 3713/1928. **Β)** Αφού διαπίστωσε ότι η Διοίκηση για την έκδοση της προσβαλλόμενης διοικητικής πράξης βασίσθηκε σε στοιχεία, τα οποία αποδεδειγμένα υφίστανται, εξέτασε, εάν τα πραγματικά αυτά περιστατικά πληρούν τους όρους του νόμου, δηλαδή, εάν ορθώς ερμηνεύθηκε και εφαρμόσθηκε η νομοθεσία που διέπει την υπόθεση. Το Δικαστήριο έκρινε ότι από τις διατάξεις του Ν. 4310/1929 προκύπτει, ότι δύναται να απαγορευθεί στον αλλοδαπό, στον οποίο επιτρέπεται η είσοδος, η παραμονή και η εργασία στην Ελλάδα η περαιτέρω διαμονή, αλλά απαιτείται αυτό να επιβάλλεται από λόγους δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος, δηλαδή προκειμένου περί κοινωνικού συμφέροντος, θα πρέπει η όλη συμπεριφορά ή και ορισμένη τυχόν πράξη ή ενέργεια του να έχει γενικότερη σημασία, που προσκρούει στο κοινό αίσθημα με τρόπο ώστε το συμφέρον της κοινωνίας να επιβάλει την απομάκρυνση του συγκεκριμένου αλλοδαπού από την Ελλάδα. Αλλά μεμονωμένη πράξη του αλλοδαπού, ακόμα και επίμεμπτη, εφόσον δεν προκάλεσε γενικότερη κοινωνική εντύπωση, ούτε απασχόλησε την Ελληνική Δικαιοσύνη, ούτε ήταν από αυτές που διώκονται αυτεπαγγέλτως, δεν δύναται να θεωρηθεί, ότι καθ' εαυτή προσβάλλει το κοινωνικό συμφέρον, και μάλιστα με τρόπο ώστε να συνεπάγεται την σε βάρος του αλλοδαπού επιβολή αυστηρότατου μέτρου, με σημαντικές γι' αυτόν συνέπειες και ανατρέποντος ενδεχομένως τους όρους εργασίας και διαβίωσης, που είχε δημιουργήσει στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της μακράς παραμονής του και με άδεια της Πολιτείας. Η έννοια αυτή του νόμου εναρμονίζεται με τη συνταγματική προστασία της προσωπικής ελευθερίας, προκύπτει δε από το πνεύμα που διέπει την περί αλλοδαπών νομοθεσία, που όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του Ν. 4310/1929 αποσκοπεί όχι μόνο στο συμφέρον της Πολιτείας αλλά και στο συμφέρον των αλλοδαπών, ώστε αναλαμβάνοντας ορισμένες υποχρεώσεις έναντι του Κράτους έχουν αντίστοιχα και ορισμένα δικαιώματα.

Τελικά το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι δεν συνέτρεχε λόγος δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος και έκρινε ότι η Διοίκηση στηρίχθηκε αποκλειστικά σε αναφορά ενδιαφερόμενου προσώπου που θεώρησε βιά-

σιμη, χωρίς να εξετάσει, αν η αποδιδόμενη σε βάρος της αιτούσας πράξη, που δεν προκάλεσε δικαστική ενέργεια, αφού δεν υπεβλήθη έγκληση, είχε γενικότερη σημασία και κοινωνική απήχηση.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη της Κεντρικής Υπηρεσίας Αλλοδαπών.

0118

ΣτΕ 602/1936 (Ολομέλεια)

Άρνηση παράτασης άδειας παραμονής – Διαταγή προς αναχώρηση από την Ελλάδα – Δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία – Αιτιολογία διοικητικής πράξης – Προστασία της οικονομικής δραστηριότητας του αλλοδαπού – Κοινωνικό συμφέρον – Καταδίκη του αλλοδαπού για αδικήματα του ποινικού δικαίου εκτός Ελλάδας.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 14 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α').

Άρθρο 47 του Ν. 3713/1928 «Περί Συμβουλίου Επικρατείας» (ΦΕΚ 273, τ. Α').

Πραγματικά περιστατικά : Ο αιτών ήρθε στην Ελλάδα το 1931. Ελάμβανε αδιαλήπτως άδεια παραμονής και εργασίας έως το 1936, οπότε σε αίτησή του για παράταση της παραμονής του στην Ελλάδα η Κεντρική Υπηρεσία Αλλοδαπών εξέδωσε αρνητική απόφαση και τον διέταξε να αναχωρήσει από την χώρα. Η απορριπτική απόφαση στηρίχθηκε σε πληροφορίες της Υπηρεσίας Αλλοδαπών για τη διαγωγή του στην αλλοδαπή. Από αυτές προέκυψε ότι ο αιτών καταδικάσθηκε στη Γαλλία για λιποταξία και από άλλα Δικαστήρια της αλλοδαπής ως επί το πλείστον για πταισματικές παραβάσεις και ότι απαγορεύθηκε η παραμονή του στην Ελβετία, Ιταλία και Βέλγιο επειδή δεν είχε ορισμένη απασχόληση και συναναστρεφόταν με ύποπτα πρόσωπα. Ο ενδιαφερόμενος αλλοδαπός ζήτησε την ακύρωση της διοικητικής πράξης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Στο Δικαστήριο αποδείχθηκε με έγγραφα του Τμήματος Γενικής Ασφάλειας, ότι ο αιτών λάμβανε άδεια παραμονής και εργασίας στην Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι οι αρμόδιες αρχές γνώριζαν τα περί της διαγωγής του στην αλλοδαπή και ότι στην Ελλάδα δεν είχε καταδικαστεί για αξιόποινη πράξη. Απεναντίας στην Ελλάδα είχε αναπτύξει έντονη οικονομική και επιχειρηματική δραστηριότητα.

Σκεπτικό : Α) Το Δικαστήριο εκτίμησε το γεγονός ότι η άρνηση ή η χορήγηση άδειας προσωρινής διαμονής αλλοδαπού στην Ελλάδα κατά τους όρους του Ν. 4310/1929 συνιστά καθ' εαυτή διοικητική ενέργεια, η οποία υπάγεται κατά κανόνα στο ένδικο μέσο της αίτησης ακύρωσης, ε-

φόσον συντρέχει κάποιος από τους λόγους του Ν. 3713/1928. Στη συνέχεια διαπίστωσε, ότι από καμία διάταξη της ισχύουσας νομοθεσίας δεν επιβάλλεται αιτιολογία των εκδιδόμενων διοικητικών πράξεων, και άρα η μη αιτιολογία της προσβαλλόμενης πράξης δεν αποτελεί παράβαση ουσιώδους τύπου επαγόμενου την ακύρωσή της κατ' εφαρμογή του άρθρου 47 του Ν. 3713/1928. **Β)** Αφού διαπίστωσε, ότι η Διοίκηση για την έκδοση της προσβαλλόμενης διοικητικής πράξης βασίσθηκε σε στοιχεία τα οποία αποδεδειγμένα υφίστανται εξέταση, εάν τα πραγματικά αυτά περιστατικά πληρούν τους όρους του νόμου, δηλαδή εάν ορθώς ερμηνεύθηκε και εφαρμόστηκε η νομοθεσία που διέπει την υπόθεση. Διαπίστωσε ότι σύμφωνα με το άρθρο 14 του Ν. 4310/1929 δύναται να απαγορευθεί η μόνιμη εγκατάσταση ή και η προσωρινή διαμονή των αλλοδαπών, ως μεμονωμένων ατόμων εντός της Ελληνικής επικράτειας με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, που την διατάσσει για λόγους δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος. Άρα για την εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 14 του Ν. 4310/1929 πρέπει να διαπιστώνεται ο λόγος του δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος, που υφίσταται, όταν η όλη συμπεριφορά ή η τυχόν πράξη ή ενέργεια του αλλοδαπού προσκρούει στο κοινό αίσθημα με τρόπο, ώστε το συμφέρον της κοινωνίας να επιβάλει την απομάκρυνσή του από την Ελλάδα. Οι αλλοδαποί που διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα, έχουν ορισμένες υποχρεώσεις και τα αντίστοιχα δικαιώματα, σύμφωνα με τη συνταγματική προστασία της προσωπικής ελευθερίας. Εφόσον δε η παραμονή και η εργασία του αλλοδαπού δεν προσβάλλει το κοινωνικό συμφέρον, αντίκειται στο νόμο η επιβολή του αυστηρότατου μέτρου της απαγόρευσης της περαιτέρω παραμονής του, γιατί είναι σημαντικές οι συνέπειές του για τον αλλοδαπό και ενδεχομένως να ανατρέπει τους όρους παραμονής και εργασίας που δημιούργησε κατά τη μακρά παραμονή του στην Ελλάδα με άδεια της Ελληνικής Πολιτείας. **Γ)** Τέλος το Δικαστήριο έκρινε ότι από τα εκτεθέντα πραγματικά περιστατικά η Διοίκηση στηρίχθηκε αποκλειστικά κατά την έκδοση της προσβαλλόμενης πράξης σε στοιχεία τα οποία είχε ήδη υπόψη της, ενόσω χορηγούσε στον αιτούντα άδεια παραμονής και εργασίας, χωρίς να υπάρχει νεότερο στοιχείο και διαπίστωσε ότι δεν συντρέχει λόγος δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος που να επιβάλλει την άρνηση παράτασης της άδειας παραμονής του αιτούντα στην Ελλάδα.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη.

0119

ΣτΕ 1947/1960 (Ολομέλεια)

Απόρριψη αίτησης για παράταση άδειας παραμονής – Διαταγή προς αναχώρηση – Αιτιολογία διοικητικών πράξεων – Στερείται εκτελε-

στού χαρακτήρα η απόφαση που εκδίδεται βάσει νέας αίτησης, μετά την απορριπτική απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών – Λόγοι δημοσίου και κοινωνικού συμφέροντος ως αιτιολογία της διαταγής προς αναχώρηση.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 6, 7, 13 και 14 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α΄).

Άρθρο 1 εδ. γ΄ του Α.Ν. 320/1936 «περί οργανικών τινών διατάξεων του Υπουργείου Δημοσίας Ασφαλείας» (ΦΕΚ 498, τ. Α΄).

Άρθρο 12 του Α.Ν. 1363/1938 «περί κατοχυρώσεως διατάξεων των άρθρων 1 και 2 του εν ισχύϊ Συντάγματος» (ΦΕΚ 305, τ. Α΄).

Άρθρο 5 του Α.Ν. 1672/1939 «περί τροποποιήσεως του Α.Ν. 1363/1938» (ΦΕΚ 123, τ. Α΄)

Πραγματικά περιστατικά : Ο αιτών, ομογενής, πολίτης ΗΠΑ και ιερέας της Ευαγγελικής Ανατολικής Αποστολικής Εκκλησίας, διαμένει με την αιτούσα σύζυγό του νόμιμα στην Ελλάδα με αλλεπάλληλες ανανεούμενες άδειες παραμονής του Υπουργού Εσωτερικών από το 1957. Η αίτηση για παράταση της άδειας παραμονής που υπέβαλαν οι αιτούντες απερρίφθη με πράξη του Υπουργού Εσωτερικών, με την οποία εντελλόταν ταυτόχρονα το Κέντρο Αλλοδαπών Αθηνών να τους υποχρεώσει σε αναχώρηση από τη χώρα. Οι αιτούντες επανήλθαν με νέες αιτήσεις για παράταση των αδειών παραμονής τους, που απερρίφθησαν επίσης από τον Υπουργό Εσωτερικών. Τελικά αιτήθηκαν στο Δικαστήριο την ακύρωση της τελευταίας των αρνητικών υπουργικών πράξεων ως και της παράλειψης του Υπουργού Εσωτερικών να παρατείνει την παραμονή τους στην Ελλάδα. Η Διοίκηση ισχυρίστηκε στο Δικαστήριο ότι η προσβαλλόμενη πράξη εκδόθηκε κατ' εφαρμογή του άρθρου 12 του Α.Ν. 1363/1938 «περί κατοχυρώσεως διατάξεων των άρθρων 1 και 2 του εν ισχύϊ Συντάγματος» (ΦΕΚ 305, τ. Α΄), ως τροποποιήθηκε με το άρθρο 5 του Α.Ν. 1672/1939 (ΦΕΚ 123, τ. Α΄). Από τον εμπιστευτικό φάκελο που απέστειλε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι είχαν δημιουργηθεί στη Διοίκηση υπόνοιες ότι ο αιτών, με την ιδιότητά του ως ιερέα της Ευαγγελικής Ανατολικής Αποστολικής Εκκλησίας, ασκεί προσηλυτισμό, αλλά από την έρευνα που ενετάλησαν να πραγματοποιήσουν οι ιερείς της Ελληνικής Ορθόδοξης Εκκλησίας δεν προέκυψε παρόμοια διαπίστωση.

Σκεπτικό : **Α)** Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι απαράδεκτα προσβάλλονται οι διαταγές του Υπουργείου Εσωτερικών με τις οποίες απορρίφθηκαν οι μεταγενέστερες της πρώτης απορριπτικής απόφασης αιτήσεις για παράταση της άδειας παραμονής των αιτούντων, γιατί είναι επιβεβαιωτικές της αρχικής αρνητικής υπουργικής πράξης. **Β)** Η προσβαλλόμενη

πράξη εκδόθηκε κατ' εφαρμογή του Ν. 4310/1929 και έτσι η νομιμότητά της είναι εξεταστέα ανεξάρτητα από την πλήρωση της προϋπόθεσης έκδοσης άδειας εισόδου στην Ελλάδα σε κληρικούς παντός θρησκευματος ή δόγματος μετά από προηγούμενη άδεια των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Εξωτερικών. Αφετέρου το άρθρο 1, εδ. γ' του Α.Ν. 320/1936 που ορίζει ότι οι αποφάσεις περί απελάσεως αλλοδαπών είναι κυβερνητικές πράξεις, που ανάγονται στην σφαίρα διαχείρισης της πολιτικής εξουσίας δεν δημιουργεί απαράδεκτο για τον έλεγχο νομιμότητας της προσβαλλόμενης πράξης από το Συμβούλιο της Επικρατείας, γιατί αυτό είναι έργο του Δικαστηρίου, που σύμφωνα με το Σύνταγμα ελέγχει τη νομιμότητα των διοικητικών πράξεων. Πράγματι, εν προκειμένω, η προσβαλλόμενη πράξη δεν υπαγορεύθηκε από κανένα λόγο γενικότερου συμφέροντος, αλλά αποτελεί κοινή περίπτωση διαταγής εξόδου από τη χώρα αλλοδαπού, βάσει του σχετικού νόμου, η οποία παραδεκτά προσβάλλεται με την υπό κρίση αίτηση. Γ) Από τις διατάξεις των άρθρων 6, 7, 13 και 14 του Ν. 4310/1929 συνάγεται ότι κατ' αρχήν επιτρέπεται η απεριόριστη διαμονή του αλλοδαπού στη χώρα, προκύπτει δε ότι στον αλλοδαπό στον οποίο επετράπη να εισέλθει και να παραμείνει στην Ελλάδα δύναται μεν να απαγορευθεί η περαιτέρω διαμονή, αλλά απαιτείται αυτό να επιβάλλεται από λόγους δημοσίου και κοινωνικού συμφέροντος. Έτσι, η άρνηση παράτασης της παραμονής του αλλοδαπού δεν είναι μεν κατά νόμο αιτιολογητέα, είναι όμως ελεγκτέα, από την άποψη ότι εάν διαπιστωθούν πράγματι λόγοι, που αναγνωρίζονται από το νόμο ότι υπαγόρευαν αυτήν την άρνηση και εάν τα πραγματικά περιστατικά που προκύπτουν από το φάκελο και στα οποία στηρίχθηκε η Διοίκηση για την έκδοση της διαταγής προς αναχώρηση είναι αληθή, συγκροτούν την έννοια των λόγων του δημοσίου και κοινωνικού συμφέροντος, που και μόνοι καθιστούν νόμιμη τη διαταγή. Δ) Τέλος το Δικαστήριο αξιολόγησε θετικά ότι οι αιτούντες και παλαιότερα αλλά και τελευταία εισήλθαν στην Ελλάδα, όπου διαμένουν από το 1957 με συνεχείς ανανεούμενες άδειες παραμονής. Εν συνεχεία εξέτασε την έλλειψη αιτιολογίας της άρνησης παράτασης της άδειας παραμονής τους και τις ανυπόστατες υπόνοιες του εμπιστευτικού φακέλου της Διοίκησης σε βάρος του αιτούντα – ιερέα.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη πράξη του Υπουργού Εσωτερικών.

0120

ΣτΕ 2438/1966 (Ολομέλεια)

Δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία – Απέλαση σε βάρος πολίτη της Γαλλίας – Μεταγενέστερη της έκδοσης της απόφασης απέλασης τέλεση γάμου με Έλληνα πολίτη – Η απέλαση που διατάσσεται σε βάρος

αλλοδαπού που εισήλθε και παρέμεινε νόμιμα στην Ελλάδα πρέπει να επιβάλλεται για λόγους δημοσίου ή κοινωνικό συμφέροντος – Ορισμός κοινωνικού συμφέροντος – Επιπτώσεις της απέλασης στις διεθνείς σχέσεις της Ελλάδας – Συζήτηση της υπόθεσης στο Δικαστήριο μετά την εκτέλεση της απόφασης απέλασης.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 4, 6, 14 εδ. 3 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων και απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α΄).

Άρθρο 4 παρ. 2 περιπτ. α΄ του Ν.Δ. 3370/1955 «περί κυρώσεως του Κώδικος Ελληνικής Ιθαγενείας» (ΦΕΚ 258, τ. Α΄).

Άρθρο 1 εδ. γ΄ του Α.Ν. 320/1936 «περί οργανικών τινών διατάξεων του Υφυπουργείου Δημοσίας Ασφαλείας» (ΦΕΚ 498, τ.Α΄).

Άρθρο 46 παρ. 3 του Ν. 3713/1928 «περί Συμβουλίου της Επικρατείας» (ΦΕΚ 273, τ. Α΄).

Πραγματικά περιστατικά : Η αιτούσα εισήλθε στην Ελλάδα και ζήτησε άδεια παραμονής που δεν της χορηγήθηκε, γιατί εστερείτο πόρων για τη συντήρησή της και εργαζόταν χωρίς άδεια ως πλασιέ βιβλίων. Εν συνεχεία αναχώρησε από την χώρα και επανήλθε αργότερα ανανεώνοντας το δικαίωμα παραμονής της στη χώρα χωρίς άδεια. Μετά τη δεύτερη είσοδό της τέλεσε γάμο με Έλληνα πολίτη. Στο μεταξύ είχε εκδοθεί σε βάρος της απόφαση απέλασης, που εκτελέσθηκε μετά το γάμο της. Άσκησε αίτηση ακύρωσης και κατά τη συζήτηση της υπόθεσης ενώπιον του Δικαστηρίου αποδείχθηκε, ότι η μητέρα του συζύγου της υπέβαλε στη Διεύθυνση Αλλοδαπών αίτηση με την οποία παρακαλούσε την Υπηρεσία να διατάξει την απέλαση της αιτούσας από την Ελλάδα. Όπως προκύπτει και από το φάκελο της Διοίκησης και ειδικότερα από σχετικό βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών της Αθήνας, που εκδόθηκε μετά από μήνυση του συζύγου της αιτούσας και με το οποίο παραπέμφθηκε στο ακροατήριο του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών για να δικασθεί ως υπαίτια των αδικημάτων της συκοφαντικής δυσφήμισης, εξύβρισης κλπ. η μητέρα του συζύγου της αιτούσας επικαλέσθηκε στη Διεύθυνση Αλλοδαπών ιατρική βεβαίωση, που αποδείχθηκε ψευδής, με την οποία επιστοποιείτο ότι γιος της εμφανίζει ψυχωσιακές διαταραχές ψυχοπαθητικού σχιζοειδικού τύπου, με΄ ανωμάτων εκδηλώσεων της συμπεριφοράς και άλλα γεγονότα που ήσαν ικανά να βλάψουν την τιμή του και την υπόληψή του και ζητούσε τη βοήθεια των αστυνομικών αρχών για να εγκλεισθεί ο γιος της σε νευρολογική κλινική. Η Διοίκηση αποφάσισε την απέλαση της αιτούσας με βάση τα προεκτεθέντα πραγματικά περιστατικά και χωρίς να αξιολογήσει την επιστολή – στοιχείο του φακέλου – του Υπουργού Εξωτερικών προς τον Υπουργό Δημόσιας Τάξης, όπου ο πρώτος εκτιμούσε

ότι «δεν υπάρχουν λόγοι εθνικής ασφάλειας ή άλλοι σοβαροί τοιούτοι επιβάλλοντες την απομάκρυνση της ειρηνένης από την Ελλάδα» και παρακαλούσε τον δεύτερο να ανακαλέσει την απόφαση απέλασης λαμβανομένου προσθέτως υπόψη ότι με Ρηματική Διακοίνωση προς το Υπουργείο Εξωτερικών η Πρεσβεία της Γαλλίας εγγυάτο για άριστον ήθος της αιτούσας. Υπογραμμίζεται, ότι η Διοίκηση δεν ισχυρίστηκε ότι η αποδιόδυμενη στην αιτούσα συμπεριφορά είχε γενικότερη σημασία από άποψη δημοσίου συμφέροντος και κοινωνικής απήχησης.

Σκεπτικό : Α) Η αιτούσα δεν απέκτησε την ελληνική ιθαγένεια λόγω του γάμου που τέλεσε με Έλληνα πολίτη γιατί σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 4 παρ. 2 περιπτ. α' του ν.δ. 3370/1955 «δεν γίνεται δια γάμου ελληνίς, εάν έχη εκδοθή κατ' αυτής απόφασις απελάσεως». Εν προκειμένω η προσβαλλόμενη απόφαση απέλασης της αιτούσας εκδόθηκε πριν από την τέλεση του γάμου. **Β)** Και ναι μεν ορίζεται στον Α.Ν. 320/1936 ότι οι αποφάσεις απέλασης των αλλοδαπών είναι κυβερνητικές πράξεις που ανάγονται στη σφαίρα διαχείρισης της πολιτικής εξουσίας, και το άρθρο 46 παρ. 3 του Ν. 3713/1928 ορίζει ότι δεν υπόκεινται σε αίτηση ακύρωσης οι κυβερνητικές πράξεις και διαταγές που ανάγονται στη σφαίρα διαχείρισης της πολιτικής εξουσίας, πλην όμως από τη διάταξη του Α.Ν. 320/1936 δεν δημιουργείται απαράδεκτο για τον έλεγχο νομιμότητας από το Συμβούλιο Επικρατείας των πράξεων απέλασης των αλλοδαπών. Γιατί, αν και χαρακτηρίζονται από το νόμο ως πράξεις κυβερνητικές, αρμόδιο για να τις κρίνει λόγω της φύσης τους ως διοικητικών πράξεων είναι το Δικαστήριο, αφού πρόκειται για θέμα που ανάγεται στη δική του αρμοδιότητα και δεν απόκειται στο νομοθέτη να χαρακτηρίζει άνευ ετέρου ορισμένες κατηγορίες πράξεων ως κυβερνητικές και να παρακωλύει έτσι τον έλεγχο νομιμότητάς τους από το Συμβούλιο Επικρατείας, που κατά το Σύνταγμα ελέγχει τη νομιμότητα των διοικητικών πράξεων. **Γ)** Εξάλλου από το συνδυασμό των διατάξεων του Ν. 320/1936 και του Ν. 4310/1929 προκύπτει, ότι στον αλλοδαπό στον οποίο επετράπη να εισέλθει και να παραμείνει στην Ελλάδα δύναται μεν να απαγορευθεί η περαιτέρω παραμονή και να διαταχθεί η απέλασή του εκτός των ορίων της Ελληνικής επικράτειας, αλλά απαιτείται αυτό να επιβάλλεται από λόγους δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος. Και προκειμένου για το κοινωνικό συμφέρον θα πρέπει η όλη συμπεριφορά του ή ορισμένες πράξεις του ή ενέργειές του να έχουν γενικότερη σημασία και κοινωνική απήχηση, που προσκρούει στο κοινό αίσθημα με τρόπο, ώστε το συμφέρον της κοινωνίας επιβάλλει την απομάκρυνσή του από την Ελλάδα. Αλλά η συμπεριφορά του αλλοδαπού ακόμα και εάν επίμεμπτος, εφόσον δεν προσβάλλει το γενικότερο δημόσιο συμφέρον και την ηθική τάξη, και δεν προκαλεί γενικότερη κοινωνική εντύπωση, δεν μπορεί να επισύρει σε βάρος του την επι-

βολή του εξαιρετικού μέτρου της απέλασης, αφού το μέτρο αυτό εκτός από τις δυσμενείς συνέπειες που μπορεί να επιφέρει προσωπικά στον αλλοδαπό ενδέχεται να έχει αντίκτυπο και στις διπλωματικές και άλλες διεθνείς σχέσεις της Ελλάδας μετά του Κράτους, του οποίου πολίτης είναι ο εν λόγω αλλοδαπός. Η έννοια αυτή του νόμου εναρμονίζεται με τη συνταγματική προστασία της προσωπικής ελευθερίας και προκύπτει και από το πνεύμα που διέπει τη νομοθεσία περί αλλοδαπών, η οποία όπως ορίζεται στην αιτιολογική έκθεση του Ν. 4310/1929 αποσκοπεί όχι μόνο στο συμφέρον της Πολιτείας, αλλά και αυτών των αλλοδαπών ώστε αναλαμβάνοντας υποχρεώσεις έναντι του Κράτους έχουν αντίστοιχα και ορισμένα δικαιώματα. Τελικά, το Δικαστήριο έκρινε, ότι τα πραγματικά περιστατικά που δέχθηκε η Διοίκηση και στήριξε την προσβαλλόμενη πράξη, δεν συνιστούν κατά την ορθή έννοια της διάταξης του άρθρου 14 εδ. 3 του Ν. 4310/1929 λόγο δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος, ικανό να θεμελιώσει πράξη απέλασης του αλλοδαπού.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη.

0121

ΣτΕ 2528/1974 (Ολομέλεια)

Απέλαση μετά τη στέρηση της Ελληνικής ιθαγένειας – Απέλαση, κυβερνητική πράξη που ανάγεται στη σφαίρα διαχείρισης της πολιτικής εξουσίας – Επιπτώσεις της απέλασης στις διεθνείς σχέσεις της Ελλάδας – Συζήτηση της αίτησης ακύρωσης μετά την εκτέλεση της απέλασης.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 4, 6, 14 παρ. 3, 23 παρ. 1 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων και απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α').

Ν.Δ. 4426/1964 «Περί συστάσεως Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως» (ΦΕΚ 208, τ. Α').

Άρθρο 1 εδ. γ' του Α.Ν. 320/1936 «περί οργανικών τινών διατάξεων του Υφυπουργείου Δημοσίας Ασφαλείας» (ΦΕΚ 498, τ. Α').

Άρθρο 45 παρ. 6 του Ν.Δ. 170/1973 «περί του Συμβουλίου της Επικρατείας» (ΦΕΚ 229, τ. Α').

Πραγματικά περιστατικά : Η αιτούσα, βρεταννή πολίτης επίσης κηρύχθηκε έκπτωτη της ελληνικής ιθαγένειας για τους λόγους που αναφέρονται στη σχετική απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών. Επακολούθησε απόφαση του Υπουργού Δημοσίας Τάξης με την οποία διατάχθηκε η απέλασή της από την Ελλάδα. Προσέφυγε στο Δικαστήριο αιτούμενη την ακύρωση της πράξης του Υπουργού Εσωτερικών με την οποία κηρύχθηκε

έκπτωτη της ελληνικής ιθαγένειας και της απόφασης απέλασης του Υπουργού Δημόσιας Τάξης. Το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης ανέπτυξε ενώπιον του Δικαστηρίου τους ισχυρισμούς του, ότι δηλαδή η απόφαση απέλασης της αιτούσας φέρει χαρακτήρα κυβερνητικής πράξης, που ανάγεται στη σφαίρα διαχείρισης της πολιτικής εξουσίας. Η Διοίκηση, κατά τη συμπλήρωση του φακέλου της γνώρισε στο Δικαστήριο, ότι η αιτούσα κατά τη διάρκεια της παραμονής της στην Ελλάδα ανέπτυξε έντονη δραστηριότητα, που θα συνέχιζε και μάλιστα σε πιο έντονο βαθμό μετά την αποστέρηση της Ελληνικής ιθαγένειας, γι' αυτό και η Κυβέρνηση έκρινε ότι ενδείκνυται η απέλασή της από τη χώρα, αφού η τυχόν υιοθέτηση μέτρων εναντίον της για περιορισμό της δραστηριότητάς της, ήταν ενδεχόμενο, ενόψει και του γεγονότος, ότι είχε και δεύτερη ιθαγένεια και είναι σύζυγος διάσημου Άγγλου επιστήμονα, που έχει αποκληθεί «ευεργέτης της ανθρωπότητας», να δημιουργήσει προβλήματα στις διεθνείς σχέσεις της Χώρας και ιδιαίτερα στις σχέσεις της Ελλάδας με το Κράτος του οποίου την ιθαγένεια έχει η αιτούσα, η διατήρηση των οποίων σε καλό επίπεδο αποτελεί πρώτιστο καθήκον κάθε Ελληνικής Κυβέρνησης.

Σκεπτικό : Συνάγεται από την Ελληνική νομοθεσία ότι η αρμοδιότητα του Υπουργού Εσωτερικών και ήδη Δημόσιας Τάξης για χορήγηση ή άρνηση άδειας προσωρινής διαμονής στην Ελλάδα σε αλλοδαπό ή για την απέλαση του, συνιστά κατ' αρχήν συνήθη διοικητική ενέργεια, που υπόκειται στο ένδικο μέσο της αίτησης ακύρωσης ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας, χωρίς όμως να αποκλείεται η συνδρομή, σε ορισμένες περιπτώσεις, ιδιαίτερων συνθηκών, που θα μπορούσαν να αναγάγουν την υπουργική απόφαση απέλασης του αλλοδαπού σε κυβερνητική ενέργεια. Και να μεν ορίζεται στο νόμο ότι οι αποφάσεις περί απέλασης των αλλοδαπών είναι κυβερνητικές πράξεις που ανάγονται στη σφαίρα διαχείρισης της πολιτικής εξουσίας, αλλά από τη σχετική διάταξη νόμου δεν δημιουργείται अपαράδεκτο για τον έλεγχο νομιμότητας από το Συμβούλιο Επικρατείας των υπουργικών αποφάσεων απέλασης των αλλοδαπών. Ακόμα και αν χαρακτηρίζονται από το νόμο ως κυβερνητικές πράξεις, αρμόδιο για να αποφαινείται για τη φύση ορισμένων διοικητικών πράξεων ως κυβερνητικών είναι το Συμβούλιο Επικρατείας και δεν είναι έργο του νομοθέτη να χαρακτηρίζει κατά την κρίση του ορισμένες πράξεις ως κυβερνητικές και να τις εξαιρεί από τον έλεγχο του Δικαστηρίου που από το Σύνταγμα έχει την δικαιοδοσία ελέγχου της νομιμότητας των πράξεων των διοικητικών οργάνων. Το Δικαστήριο κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του έλαβε υπόψη, ότι οι ισχυρισμοί της Διοίκησης περί των δραστηριοτήτων της αιτούσας, της ιδιαίτερης οικογενειακής της κατάστασης και των σχέσεων της Ελλάδας με το Κράτος του οποίου πολίτης είναι η αιτούσα αποτυπώνονταν σε έγγραφο υπογεγραμμένο από τον οικείο Υπουργό και

τελικά απεφάνθη ότι η προσβαλλόμενη απόφαση έχει πράγματι χαρακτήρα κυβερνητικής πράξης, που διαφεύγει του ακυρωτικού ελέγχου του.

Το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ακύρωσης επιβεβαιώνοντας έτσι την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη.

0122

ΣτΕ 2168/1985 (Δ' Τμήμα)

Διαταγή απομάκρυνσης από την Ελλάδα – Αιτιολογία διοικητικής πράξης – Ανάκληση της πράξης χορήγησης άδειας εγκατάστασης στην Ελλάδα – Άρνηση της παράτασης της άδειας παραμονής – Κοινωνικό συμφέρον – Η πρόσκληση του Κέντρου Αλλοδαπών Πειραιά δεν αποτελεί εκτελεστή διοικητική πράξη – Δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 20 παρ. 2 του Συντάγματος 1975/1986.

Άρθρο 14 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α').

Πραγματικά περιστατικά : Ο αιτών, πολίτης της Ρουμανίας, τέλεσε στο Βουκουρέστι γάμο με Ελληνίδα. Στη συνέχεια έλαβε στην Ελλάδα άδεια παραμονής και άσκησης ιατρικού επαγγέλματος. Αργότερα διακόπηκε η έγγαμη συμβίωση και κατατέθηκε αγωγή διαζυγίου από τον αιτούντα στο Βουκουρέστι. Στο μεταξύ διενεργήθηκε έρευνα από το Κέντρο Αλλοδαπών Πειραιά βάσει καταγγελίας της Ελληνίδας σύζυγου του. Στα πλαίσια της έρευνας αυτής εξετάστηκαν ο αιτών, η σύζυγός του και έξι μάρτυρες. Από τη σχετική έκθεση της έρευνας προέκυψε, ότι ο αιτών δεν σέβεται τη χώρα που τον φιλοξενεί, εκφράζεται υβριστικά αποκαλώντας τους Έλληνες «βλάκες» και «χρηματιζόμενους» και διαδίδει, ότι δωροδοκεί κρατικούς λειτουργούς για να προωθεί τις υποθέσεις του. Με βάση τα στοιχεία αυτά εκδόθηκε απόφαση απέλασης του αιτούντα από την Ελλάδα, που την προσέβαλε στο Δικαστήριο, μαζί με την πρόσκληση του Κέντρου Αλλοδαπών Πειραιά με την οποία του γνωστοποιείται η σχετική διαταγή απομάκρυνσής του από τη χώρα. Στη δίκη παρενέβη υπέρ της Διοίκησης η Ελληνίδα, σύζυγος του αιτούντα.

Σκεπτικό : **Α)** Το Δικαστήριο έκρινε ότι η σύζυγος του αιτούντα με την οποία βρίσκεται σε διάσταση ενόψει της εκκρεμούς δίκης διαζυγίου έχει ηθικόν έννομο συμφέρον να απαλλαγεί από την παρουσία του στην Ελλάδα, εφόσον η αποδιδόμενη προσβλητική για την χώρα συμπεριφορά του αιτούντα μπορεί να έχει αντανάκλαση στο πρόσωπό της. **Β)** Το Δικαστήριο έκρινε, ότι απαράδεκτα προσβάλλεται με την κρινόμενη αίτηση και δεν είναι εκτελεστή η πρόσκληση του Κέντρου Αλλοδαπών Πειραιά,

που έχει πληροφοριακό χαρακτήρα. Γ) Το Δικαστήριο απεφάνθη, ότι οι διοικητικές πράξεις του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, που εκδίδονται κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 14 του Ν. 4310/1929, δεν είναι απαραίτητο να φέρουν στο σώμα τους την αιτιολογία, που περιλαμβάνει τα πραγματικά περιστατικά κατ' εκτίμηση των οποίων κρίθηκε ότι επιβαλλόταν η λήψη του επαχθούς για τον αλλοδαπό μέτρου της απέλασης για λόγους δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος. Πρέπει όμως αυτά τα πραγματικά περιστατικά, από τα οποία αιτιολογείται η λήψη του εν λόγω μέτρου, να προκύπτουν από τα στοιχεία στα οποία στηρίχθηκε η πράξη, ώστε να καθίσταται δυνατός ο από άποψης της ορθής εφαρμογής του νόμου έλεγχος του ακυρωτικού δικαστού. Δ) Κατά την κρίση του Δικαστηρίου οι πράξεις του αιτούντα συνιστούν επίμεμπτη συμπεριφορά που δικαιολογεί, κατά την ισχύουσα νομοθεσία, την έκδοση σε βάρος του αιτούντα του επαχθούς μέτρου της απαγόρευσης της περαιτέρω παραμονής του στην Ελλάδα για λόγους γενικότερου κοινωνικού συμφέροντος. Κατά την άποψη όμως της μειοψηφίας του Δικαστηρίου η προσβαλλόμενη πράξη πρέπει να ακυρωθεί γιατί δεν προκύπτει εάν οι αποδιδόμενες στον αιτούντα πράξεις ετέθησαν υπόψη του και τι απάντησε επ' αυτών.

Το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ακύρωσης επιβεβαιώνοντας έτσι την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη.

0123

ΣτΕ 218/1987¹ (Ολομέλεια)

Απόρριψη αιτήματος παράτασης άδειας παραμονής – Απέλαση – Προστασία μορφωτικών δικαιωμάτων παιδιών – Μακρά παραμονή στη χώρα : δεν αποτελεί λόγο δημοσίου συμφέροντος αποκλείοντος την παράταση της άδειας παραμονής – Αιτιολογία διοικητικών πράξεων.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 6,7,13 και 14 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α΄).

Πραγματικά περιστατικά : Η αιτούσα, πολίτης της Αιγύπτου ήρθε στην Ελλάδα το 1972. Αρχικά έλαβε ετήσια άδεια παραμονής που παρατάθηκε επανειλημμένα έως το 1985, με τον όρο ότι θα παρουσίαζε πρόοδο στις σπουδές της και θα τις περάτωνε, οπότε η Διοίκηση εξέδωσε αρνητική απόφαση σε σχετική αίτησή της για δμηνη παράταση της άδειας παραμονής της στη Χώρα. Σημειώνεται ότι είχε ζητήσει την παράταση της παραμονής της για λόγους που αφορούσαν στην φοίτηση των παιδιών της στα Ελληνικά σχολεία. Άσκησε αίτηση ακύρωσης κατά της απόφασης

¹ Δημοσιευμένη σε ΝοΒ 36, σελ. 1709.

της Υπηρεσίας Εθνικής Ασφάλειας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης με την οποία δεν ενεκρίθη η άδεια παραμονής της στη χώρα και διετάχθη η αναχώρησή της ή άλλως η απέλασή της. Ενώπιον του Δικαστηρίου η Διοίκηση αιτιολόγησε την άρνηση παράτασης της άδειας παραμονής επικαλούμενη το γεγονός ότι «η αιτούσα αποσκοπεί σε μακρά παραμονή».

Σκεπτικό : Α) Το Δικαστήριο ερμηνεύοντας τις διατάξεις των άρθρων 6, 7, 13 και 14 του Ν. 4310/1929 έκρινε ότι στον αλλοδαπό, στον οποίο επετράπη η είσοδος και η παραμονή στην Ελλάδα, δύναται μεν να αποκλεισθεί η περαιτέρω διαμονή στην χώρα, αλλά αυτό πρέπει να επιβάλλεται από λόγους δημοσίου και κοινωνικού συμφέροντος, των οποίων η συνδρομή εξετάζεται σε κάθε περίπτωση από το Δικαστή. Οι λόγοι δε αυτοί, γενικοί και ειδικοί, δύναται ν' αφορούν είτε το πρόσωπο του ενδιαφερόμενου είτε τη γενικότερη κατηγορία στην οποία αυτός ανήκει. *Κατά την γνώμη όμως της μειοψηφίας* με εξαίρεση την περίπτωση κατά την οποία η απαγόρευση διαμονής συνιστά λόγω της φύσης της κυβερνητική πράξη, ο λόγος δημοσίου συμφέροντος που αποκλείει την παράταση της αδειας παραμονής του αλλοδαπού στη Χώρα πρέπει να είναι συγκεκριμένος και να αφορά στο πρόσωπο αυτού. **Β)** Όσον αφορά την προβαλλόμενη από τη Διοίκηση αιτιολογία, περί μη παράτασης της άδειας παραμονής, επειδή η αιτούσα «αποσκοπεί σε μακρά παραμονή» το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν είναι νόμιμη. Και τούτο, γιατί ούτε η Διοίκηση επικαλείται, ούτε από το φάκελό της προκύπτει λόγος δημοσίου συμφέροντος, που να αποκλείει την περαιτέρω διαμονή της αιτούσας στη Χώρα, ενώ τέτοιος λόγος δεν μπορεί να θεωρηθεί η υπερδεκαετής διαμονή της στην Ελλάδα, γιατί αυτή καθ' εαυτή η μακρά παραμονή του αλλοδαπού στη Χώρα όχι μόνον δεν απαγορεύεται από το νόμο, αλλά αντίθετα προβλέπεται ρητά από το άρθρο 7 του Ν. 4310/1929, που ορίζει ότι «εγκρινομένης της μακράς διαμονής αλλοδαπού εν Ελλάδι, εφοδιάζεται ούτος δια δελτίου ταυτότητας». Κατά συνέπεια, η προσβαλλόμενη απόφαση είναι ακυρωτέα για μη νόμιμη αιτιολογία. *Κατά την γνώμη όμως της μειοψηφίας* η προσβαλλόμενη πράξη είναι αιτιολογημένη και στηρίζεται επαρκώς στις προηγούμενες πράξεις του Υπουργού Δημόσιας Τάξης, με τις οποίες παρατεινόταν κατά διάφορα διαστήματα η παραμονή της στην Ελλάδα με τον όρο ότι θα παρουσίαζε πρόοδο στις σπουδές της και ότι τελικά θα τις τελείωνε.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη πράξη της Υπηρεσίας Εθνικής Ασφαλείας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης.

0124

ΣτΕ 1582/1987 (Δ' Τμήμα)

Απέλαση από την Ελλάδα για λόγους δημοσίου συμφέροντος – Κατάδίκη για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου – Το δικαίωμα της

προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερόμενου – Ακύρωση της προ-σβαλλόμενης πράξης για παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας έκδοσης της – Παραπομπή σε 7μελή σύνθεση.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 20 παρ. 2 του Συντάγματος 1975/1986.

Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α΄).

Άρθρο 14 παρ. 5 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας» (ΦΕΚ 8, τ. Α΄).

Πραγματικά περιστατικά : Ο αιτών εισήλθε στην Ελλάδα από το 1980 με μετάκληση για εργασία. Τρία χρόνια αργότερα καταδικάστηκε σε 7μηνη φυλάκιση για εκβίαση και μετά από ένα χρόνο σε 17μηνη φυλάκιση για αποπλάνηση παιδίσκης. Έκτοτε παρέμενε στην Ελλάδα χωρίς τις διατυπώσεις του Ν. 4310/1929. Με απόφαση του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης διατάχθηκε η απέλαση του από τη χώρα για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Προσέφυγε στο Συμβούλιο Επικρατείας αιτούμενος την ακύρωση της απόφασης απέλασης λόγω παραβίασης της αρχής της προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερόμενου. Ο Πρόεδρος του Τμήματος αποφάσισε λόγω της σπουδαιότητας της να παραπέμνει την υπόθεση σε 7μελή σύνθεση. Ενώπιον του Δικαστηρίου η Διοίκηση ισχυρίστηκε ότι η χωρίς τις διατυπώσεις του Ν. 4310/1929 παραμονή του αιτούντα στη χώρα δημιουργεί σοβαρά προβλήματα απτόμενα του δημοσίου συμφέροντος. Επιπλέον επικαλέστηκε αναλυτικά όλη τη δραστηριότητα του αιτούντα κατά τη διάρκεια της παραμονής του στην Ελλάδα και ειδικότερα ότι το 1981 παντρεύτηκε Ελληνίδα και απέκτησε παιδί καθώς και ότι η σύζυγός του ζήτησε επανειλημμένα από τις αστυνομικές αρχές την απέλασή του, δηλώνοντας ότι έχει υποβάλει αίτηση διαζυγίου και ότι με την παραμονή του δημιουργεί προβλήματα σ' αυτήν και το παιδί. Τελικά αποδείχθηκε ότι το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης πρότεινε να υποχρεωθεί κατ' αρχήν ο αιτών να αναχωρήσει από την Ελλάδα και σε περίπτωση μη συμμόρφωσής του να απελαθεί, γιατί από τη συμπεριφορά του προκύπτει, ότι πρόκειται για άτομο όχι καλής διαγωγής και υπάρχει πιθανότητα να απασχολήσει και στο μέλλον τις αρχές Ασφαλείας.

Σκεπτικό : **Α)** Το Δικαστήριο ερμηνεύοντας το άρθρο 20 παρ. 2 του Συντάγματος υπενθύμισε ότι όπως έχει γίνει δεκτό, κατά την έννοια της διάταξης αυτής, η Διοίκηση δεν υποχρεούται να καλεί τους ενδιαφερόμενους να ακουστούν, όταν η έκδοση της διοικητικής πράξης που θίγεται συμφέροντά τους στηρίζεται σε δεδομένα αντικειμενικά, μη συνδεόμενα με την υποκειμενική συμπεριφορά των ιδίων. **Β)** Λαμβάνοντας υπόψη όσα αποδείχθηκαν για την κρινόμενη υπόθεση κατέληξε στο συμπέρα-

σμα, ότι προκειμένου να ληφθεί το μέτρο της απέλασης του αιτούντα από τη χώρα εξετάστηκε, όπως άλλωστε επιβαλλόταν, και εκτιμήθηκε η όλη του υποκειμενική συμπεριφορά. Έπρεπε λοιπόν, πριν από την έκδοση της διοικητικής πράξης απελάσεως να κληθεί για να ακουσθεί και ειδικότερα για να δώσει εξηγήσεις για τις αποδιδόμενες σ' αυτόν πράξεις και παράλληλα να προβάλλει τους συνδεόμενους με την οικογενειακή του κατάσταση λόγους, που επέβαλαν, κατά την άποψή του, να μη ληφθεί σε βάρος του αυτό το μέτρο. Κατά συνέπεια, η προσβαλλόμενη πράξη, που όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου εκδόθηκε χωρίς προηγουμένως να κληθεί ο αιτών και να ακουσθεί σύμφωνα με την επιταγή του άρθρου 20 παρ. 2 του Συντάγματος, πρέπει να ακυρωθεί για παράβαση ουσιαστικού τύπου της διαδικασίας έκδοσής της. *Κατά την άποψη της μειοψηφίας* δεν επιβαλλόταν στην προκειμένη περίπτωση η τήρηση του τύπου της προηγούμενης ακρόασης του αιτούντα, γιατί το μέτρο που ελήφθη σε βάρος του στηρίχθηκε στο αντικειμενικό γεγονός της καταδίκης του σε φυλάκιση για τα αναφερόμενα στην προσβαλλόμενη πράξη αδικήματα, το οποίο γεγονός, αυτό καθ' εαυτό, δικαιολογούσε κατά την έννοια της πράξης, την απέλασή του, ανεξάρτητα από τις συνθήκες υπό τις οποίες έλαβε χώρα και ανεξάρτητα από κάθε στοιχείο υποκειμενικής συμπεριφοράς του αιτούντα συνδεόμενης με το μέτρο της απέλασης.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη.

0125

ΣτΕ 3149/1987 (Δ' Τμήμα)

Απέλαση αλλοδαπού συζύγου Ελληνίδας – Προστασία οικογένειας – Δικαίωμα προηγούμενης ακρόασης – Κατηγορία για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου – Ακύρωση της προσβαλλόμενης πράξης για παράβαση ουσιαστικού τύπου της διαδικασίας έκδοσής της αφού ο αιτών δεν κλήθηκε κατά τη συνταγματική επιταγή να εκθέσει τις απόψεις του (αρχή της προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερόμενου).

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 20 παρ. 2 του Συντάγματος 1975/1986.

Πραγματικά περιστατικά : Ο αιτών, σύζυγος Ελληνίδας με ανεπτυγμένη οικονομική δραστηριότητα στην Ελλάδα απελάθηκε από τη χώρα γιατί κατά το χρονικό διάστημα από 1982 έως 1985 κατηγορήθηκε για κλοπή, πλαστογραφία και απάτη, δημιουργώντας σοβαρά προβλήματα απόμεινα του δημοσίου συμφέροντος. Άσκησε αίτηση ακύρωσης της απέλασης επικαλούμενος την παράλειψη της Διοίκησης να τον καλέσει να εκθέσει τις απόψεις του, πριν την έκδοση της προσβαλλόμενης πράξης. Μετά την άσκηση του ενδίκου μέσου και μέχρι της ορισθείσης δικασίμου η Διοίκηση άφησε ελεύθερο τον αιτούντα. Η Διοίκηση ισχυρίστηκε ενώ-

πιον του Δικαστηρίου, ότι η παράλειψη κλήσεως του αιτούντος να ακουσθεί ήταν συγχωρητή, γιατί η κλήση θα του έδινε τη δυνατότητα να διαφύγει σε άγνωστο μέρος και να ματαιώσει έτσι την απέλασή του, πράγμα που θα απέβαινε σε βάρος του δημοσίου συμφέροντος.

Σκεπτικό : **Α)** Το Δικαστήριο αναφέρθηκε στο άρθρο 20 παρ. 2 του Συντάγματος σύμφωνα με το οποίο παρέχεται στους ενδιαφερόμενους το δικαίωμα να ακούονται πριν από κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο που λαμβάνεται σε βάρος των δικαιωμάτων ή συμφερόντων τους. Όπως δε έχει γίνει δεκτό, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, η Διοίκηση δεν έχει υποχρέωση να καλεί τους ενδιαφερόμενους να ακουσθούν, όταν η έκδοση της διοικητικής πράξεως που θίγει το συμφέρον τους στηρίζεται σε δεδομένα αντικειμενικά μη συνδεόμενα με την υποκειμενική συμπεριφορά τους. **Β)** Από την προσβαλλόμενη όμως πράξη προκύπτει, ότι προκειμένου να ληφθεί το μέτρο της απέλασης του αιτούντος από τη χώρα, εξετάστηκε, όπως άλλωστε επιβαλλόταν, και εκτιμήθηκε η όλη του υποκειμενική συμπεριφορά. Έπρεπε, λοιπόν, πριν την έκδοση της διοικητικής πράξης απελάσεως, να είχε κληθεί, για να ακουστεί και ειδικότερα, για να δώσει εξηγήσεις για τις αποδιδόμενες σ' αυτόν πράξεις και παράλληλα να προβάλλει τους συνδεόμενους με την οικογενειακή του κατάσταση λόγους, οι οποίοι επέβαλαν κατά την άποψή του, να μη ληφθεί το μέτρο αυτό σε βάρος του. **Γ)** Όσον αφορά το επιχείρημα της Διοίκησης, ότι δηλαδή δεν κάλεσε τον αιτούντα να εκθέσει τις απόψεις του πριν την έκδοση σε βάρος του της απόφασης απέλασης, επειδή υπήρχε κίνδυνος να διαφύγει και να ματαιώσει την απέλασή του, το Δικαστήριο έκρινε ότι μόνη η δυνατότητα του προσώπου κατά του οποίου απειλείται η απέλαση να κρυφθεί δεν οδηγεί σε οριστική ματαίωση αυτού του μέτρου. Άλλωστε στην περίπτωση του αιτούντα, η ίδια η Διοίκηση, αναγνωρίζοντας προφανώς ότι δεν υπάρχει ο κίνδυνος που επικαλείται, ανέστειλε την εκτέλεση της προσβαλλόμενης απόφασης μετά την άσκηση της υπό κρίση αίτησης και μέχρι της ορισθείσης δικασίμου και τον άφησε ελεύθερο.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης.

0126

ΣτΕ 2910/1989 (Δ' Τμήμα)

Απόρριψη αίτησης για παράταση άδειας παραμονής – Διαταγή προς αναχώρηση από τη χώρα με απειλή απέλασης – Η μακρά παραμονή του αλλοδαπού στην Ελλάδα δεν απαγορεύεται κατ' αρχήν από το νόμο – Προστασία οικονομικών δικαιωμάτων – Αοριστία λόγων δημοσίου συμφέροντος.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 6, 7, 13 και 14 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α΄).

Πραγματικά περιστατικά : Το Συμβούλιο της Επικρατείας με την υπ' αριθμ. 218/1987 απόφασή του¹ ακύρωσε την απορριπτική του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης απόφαση περί μη παράτασης της άδειας παραμονής της αιτούσας στην Ελλάδα. Στη συνέχεια η αιτούσα ζήτησε εκ νέου ετήσια άδεια παραμονής που επίσης απορρίφθηκε από τη Διοίκηση, επειδή : α) η παραμονή της στη Χώρα υποκρύπτει σαφώς πρόθεση μόνιμης εγκατάστασης που δεν προβλέπεται από το νόμο, προβάλλουσα διαφορούς κατά καιρούς λόγους, για τους οποίους δόθηκαν κατά το παρελθόν προσωρινές άδειες και που δεν συντρέχουν σήμερα, β) ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα χωρίς να έχει την κατά νόμο αναγκαία άδεια εργασίας, και γ) η μεν Διοίκηση έχει ευχέρεια να χορηγήσει ή μη ζητούμενη άδεια, η παραμονή δε της αιτούσας στην Ελλάδα δεν πρέπει να παραταθεί για «γενικότερους λόγους δημοσίου συμφέροντος». Η αιτούσα ζήτησε την ακύρωση της απορριπτικής απόφασης της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης.

Σκεπτικό : Α) Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, όπως προκύπτει από τις σχετικές διατάξεις του Ν. 4310/1929, στον αλλοδαπό, στον οποίο επιτρέπεται η είσοδος και η παραμονή στην Ελλάδα – παραμονή που δεν απαγορεύεται να είναι και μακρά – μπορεί μεν να αποκλειστεί η περαιτέρω διαμονή στη Χώρα, αλλά αυτό πρέπει να το επιβάλλουν λόγοι δημοσίου και κοινωνικού συμφέροντος, η συνδρομή των οποίων εξετάζεται κατά περίπτωση από τον αρμόδιο δικαστή και οι οποίοι, γενικοί και ειδικοί, μπορούν να αφορούν είτε το πρόσωπο του ενδιαφερόμενου είτε τη γενικότερη κατηγορία, στην οποία αυτός ανήκει. Επομένως το πρώτο σκέλος της αιτιολογίας της προσβαλλόμενης διοικητικής πράξης αντίκειται στις προαναφερόμενες διατάξεις. Β) Κατά το δεύτερο σκέλος η αιτιολογία της πράξης είναι πλημμελής, εφόσον δεν προκύπτει από το φάκελο το προβαλλόμενο από τη Διοίκηση γεγονός, ότι η αιτούσα εργάζεται «χωρίς άδεια» λαμβανομένου μάλιστα υπόψη ότι, κατά τους ισχυρισμούς της, από προσκομιζόμενο ιδιωτικό συμφωνητικό, που ήταν γνωστό στην αρμόδια υπηρεσία, χωρίς όμως να προκύπτει ότι συνεκτιμήθηκε, συνάγεται, ότι συμφώνησε με τρίτο πρόσωπο τη σύσταση επιχείρησης εκμεταλλεύσεως καφετέρας, με την εισφορά προς τούτο μικρού κεφαλαίου της και χωρίς να εργάζεται. Γ) Τέλος, η αιτιολογία της προσβαλλόμενης πράξης δεν είναι η προσήκουσα και κατά το τρίτο σκέλος της, στο οποίο βεβαιώνεται αόριστα, ότι συντρέχουν γενικότεροι λόγοι δημοσίου συμφέροντος, που δεν συνηγορούν στην ικανοποίηση του αιτήματός της. Και τούτο, γιατί

¹ Βλέπε την απόφαση της Επιτροπής Αναστολών στην ανά χειράς έκδοση.

δεν εξειδικεύονται οι λόγοι αυτοί που συντρέχουν στο πρόσωπο της αιτούσης ή της γενικότερης κατηγορίας, στην οποία αυτή ανήκει και που επιβάλλουν την μη παράταση της άδειας παραμονής της στην Ελλάδα.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη.

0127

ΣτΕ 2879/1989¹ (Δ' Τμήμα)

Απόρριψη αιτήματος χορήγησης άδειας παραμονής και εργασίας για λόγους δημοσίας ασφάλειας – Διαταγή προς αναχώρηση από τη χώρα – Αίτημα έκδοσης του Κράτους της ιθαγένειας του αλλοδαπού – Καταδίκη από Ελληνικό Δικαστήριο για αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου – Αιτιολογία διοικητικών πράξεων – Παραπομπή της υπόθεσης σε 7μελή σύνθεση.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 6, 7, 13 και 14 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α').

Άρθρο 14 παρ. 5 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας» (ΦΕΚ 8, τ. Α').

Πραγματικά περιστατικά : Ο αιτών, πολίτης του Λιβάνου έχει πραγματοποιήσει πολλές αφιξοαναχωρήσεις στην Ελλάδα και του εχορηγήειτο άδεια παραμονής διάρκειας ενός έως τριών μηνών. Με νεότερη αίτησή του ζήτησε την παράταση της άδειας παραμονής και εργασίας στην Ελλάδα, αλλά το αίτημά του απερρίφθη για λόγους δημοσίας τάξης και ασφάλειας. Παράλληλα διετάχθη σε αναχώρηση από την Ελλάδα το ταχύτερο δυνατό. Η απορριπτική κρίση της Διοίκησης βασίσθηκε σε τρία, προεχόντως, στοιχεία : α) η Ιντερπόλ Γιουγκοσλαβίας με έγγραφό της στις αντίστοιχες υπηρεσίες Αθηνών και Βηρυτού αναφέρει, ότι αναζητούνται ο αιτών και έτερος πολίτης ως ύποπτοι παράνομου εμπορίου ναρκωτικών επί εθνικού επιπέδου, β) με απόφασή του το Τριμελές Πλημμελειοδικείο του Κιλκίς καταδίκασε τον αιτούντα σε φυλάκιση για χρήση πλαστών εγγράφων αυτοκινήτου και υφαρπαγή ψευδούς βεβαίωσης και γ) με σήμα της Ιντερπόλ Λιβάνου προς την αντίστοιχη υπηρεσία της Ελλάδας ζητείται η σύλληψη του αιτούντα και της Ελληνίδας συζύγου του με σκοπό την έκδοσή τους στο Λίβανο, όπου διώκονται για κλοπή οχημάτων, λαθρεμπόριο ναρκωτικών και άλλα αδικήματα που τελέσθηκαν εκεί κατά το διάστημα 1985 – 1986. Ο αιτών ζήτησε την ακύρωση των πράξεων του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης επικαλούμενος ότι είναι ανατιολόγητες. Λόγω της σπουδαιότητας η υπόθεση εισήχθη σε 7μελή σύνθεση του Τμήματος με ειδική πράξη του Προέδρου αυτού. Ενώπιον του Δικαστηρίου

¹ Δημοσιευμένη σε ΝοΒ 38, σελ. 1066.

προσήγαγε προς απόκρουση των αρνητικών στοιχείων του φακέλου της Διοίκησης : α) έγγραφο του Αρχηγείου της Δικαστικής Αστυνομίας του Λιβάνου, από όπου προκύπτει ότι το πατρώνυμο, το μητρώνυμο καθώς και η ημερομηνία γέννησης του εκζητούμενου από την Ιντερπόλ διαφέρουν από τα προσωπικά στοιχεία της ταυτότητάς του, β) απόφαση του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου του Μονάχου με την οποία απηλλάγη της κατηγορίας της κλοπής του αυτοκινήτου, δεδομένου ότι ο αιτών αγόρασε το αυτοκίνητο στα Ελληνικά σύνορα με τα σχετικά νομιμοποιητικά έγγραφα από πολίτη της Ολλανδίας, και γ) απόφαση του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών, με την οποία έγινε δεκτό ότι από τα αποδεικτικά στοιχεία που έστειλαν οι Αρχές του Λιβάνου κανένα απολύτως θετικό και συγκεκριμένο στοιχείο δεν υπάρχει ότι ο εκζητούμενος διέπραξε τα εγκλήματα της λαθρεμπορίας ναρκωτικών, της κλοπής αυτοκινήτων κλπ. και απορρίφθηκε το αίτημα έκδοσης του αιτούντος και της συζύγου του που είχε υποβληθεί στην Ελλάδα.

Σκεπτικό : Το Δικαστήριο επανέλαβε τη νομολογία του σύμφωνα με την οποία από τις σχετικές διατάξεις του Ν. 4310/1929 προκύπτει ότι στον αλλοδαπό, στον οποίο επιτρέπεται η είσοδος και η παραμονή στην Ελλάδα δύναται μεν να αποκλεισθεί η περαιτέρω διαμονή του στην χώρα, αλλά πρέπει αυτό να το επιβάλλουν λόγοι δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος. Οι δε πράξεις που εκδίδονται κατ' εφαρμογή της νομοθεσίας περί αλλοδαπών δεν είναι απαραίτητο να φέρουν στο σώμα τους την αιτιολογία που περιλαμβάνει τα πραγματικά περιστατικά, κατ' εκτίμηση των οποίων εθεωρήθη ότι λόγοι δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος επέβαλαν τη λήψη του επαχθούς για τον αλλοδαπό μέτρου. Πρέπει όμως αυτά τα περιστατικά, από τα οποία αιτιολογείται η λήψη του εν λόγω μέτρου, να προκύπτουν από τα στοιχεία στα οποία στηρίχθηκε η πράξη, ώστε να καθίσταται δυνατός ο από απόψεως της ορθής του νόμου εφαρμογής έλεγχος του ακυρωτικού δικαστού. Το Δικαστήριο, αφού έλαβε υπόψη του τα στοιχεία της Διοίκησης και τα προσκομισθέντα από τον αιτούντα αποδεικτικά στοιχεία με τα οποία απέκρουσε τις αποδιδόμενες σ' αυτόν κατηγορίες από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης έκρινε ότι η αιτιολογία της προσβαλλόμενης πράξης είναι ανεπαρκής και βάσιμο τον περί αναιτιολογήτου των προσβαλλομένων πράξεων λόγο ακυρώσεως της υπό κρίση αίτησης.

Το Δικαστήριο ακύρωσε τις προσβαλλόμενες πράξεις της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης.

0128

ΣτΕ 3720/1989 (Δ' Τμήμα)

Απέλαση – Απαράδεκτα προσβάλλεται πράξη εκτέλεσης της απόφασης απέλασης γιατί στερείται εκτελεσιτότητας – Δικαίωμα σε ιδιωτική ζωή – Διοικητική Δικονομία.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 4 παρ. 7 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α').

Άρθρα 45 παρ. 1, 46 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο Επικρατείας» (ΦΕΚ 8, τ. Α').

Πραγματικά περιστατικά : Ο αιτών ήρθε στην Ελλάδα το 1970 και παρέμενε νόμιμα λόγω σπουδών ως το 1987, οπότε ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης αποφάσισε την απέλασή του από τη χώρα. Σημειώνεται, ότι τον αιτούντα αναζητούσαν οι Αστυνομικές Αρχές ως αγνώστου διαμονής. Παρά την απόφαση της απέλασης χορηγήθηκε στον αιτούντα βμηνη άδεια παραμονής για να τελειώσει τις σπουδές του. Όμως, πριν από τη λήξη της και επί τη βάσει αναφοράς αξιωματικού της αστυνομίας περί ερωτικού δεσμού της συζύγου του με τον αιτούντα η βμηνη άδεια παραμονής του ακυρώθηκε και αυτός απελάθηκε. Με εντολή του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης ο αιτών επανεισήλθε στην Ελλάδα και του συνεστήθη να επικοινωνήσει με τις αρμόδιες Αστυνομικές Αρχές για να τακτοποιήσει τα της παραμονής του στην Ελλάδα. Πράγματι, ζήτησε μέσω αντιπροσώπου άδεια παραμονής, αλλά διατάχθηκε η άμεση σύλληψή του και η απέλασή του από τη χώρα εφόσον είχε εκδοθεί η απόφαση απέλασης και είχε επιβληθεί απαγόρευση εισόδου. Προσέφυγε στο Δικαστήριο αιτούμενος την ακύρωση της απόφασης απέλασης και της διαταγής σύλληψής του και απέλασής του από τη χώρα.

Σκεπτικό : Το Δικαστήριο έκρινε ότι με τη χορήγηση βμηνης άδειας παραμονής στον αιτούντα από το Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης ανεστάλη προσωρινά η εκδοθείσα απόφαση απέλασης, που εκτελέστηκε αμέσως μετά τη λήξη της άδειας παραμονής του. Μετά την επιστροφή του αιτούντα στην χώρα και παρόλο ότι απαγορεύεται η είσοδος στη χώρα σε κάθε αλλοδαπό που έχει προηγουμένως απελαθεί, κατ' εφαρμογή του άρθρου 4 παρ. 7 του Ν. 4310/1929, προφανώς του επιτρέπεται η είσοδος για να εξετασθεί εάν συντρέχει περίπτωση ανάκλησης της απόφασης απέλασης, η οποία εξακολουθούσε να ισχύει. Όμως στο θέμα αυτό δεν δόθηκε συνέχεια με αποτέλεσμα την κατ' εφαρμογή της ως άνω απόφασης εκ νέου απέλασή του με τη δεύτερη προσβαλλόμενη πράξη. Όμως, η δεύτερη αυτή πράξη προσβάλλεται απαραδέκτως, για-

τί αποτελεί πράξη εκτέλεσης της απόφασης απέλασης. Αλλά ακόμα και αν η κρινόμενη αίτηση στρεφόταν κατά της απόφασης απέλασης, πάλι εκπροθέσμως προσβάλλεται αφού προκύπτει ότι ο αιτών είχε πλήρη γνώση της σε χρόνο υπερβαίνοντα τις 60 ημέρες προτού ασκήσει την κατατεθείσα στο Γραμματέα του Συμβουλίου Επικρατείας κρινόμενη αίτηση.

Το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ακύρωσης επιβεβαιώνοντας έτσι την απόφαση της Διοίκησης.

0129

ΣτΕ 3603/1991 (Δ' Τμήμα)

Άρνηση παράτασης άδειας παραμονής λόγω έλλειψης ιδίων μέσων συντήρησης – Απέλαση – Διακριτική εξουσία της Διοίκησης – Σεβασμός και προστασία της αξίας του ανθρώπου και της προσωπικής ελευθερίας – Επί έλλειψης άδειας παραμονής η απέλαση του αλλοδαπού υπαγορευόμενη από λόγους δημοσίας τάξης διατάσσεται υποχρεωτικώς χωρίς να χρειάζεται η συνδρομή ειδικότερων λόγων δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος και ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά του – Η πράξη εκτέλεσης της απόφασης απέλασης στερείται εκτελεστού χαρακτήρα.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Α.Ν. 585/1945 «περί κυρώσεως του εν Αγίω Φραγκίσκω υπογραφέντος Χάρτου των Ηνωμένων Εθνών» (ΦΕΚ 242, τ. Α').

Ν.Δ. 494/1970 «περί κυρώσεως της εν Ν. Υόρκη υπογραφείσης την 7^η Μαρτίου 1966 Διεθνούς Συμβάσεως περί καταργήσεως κάθε μορφής φυλετικών διακρίσεων».

Ν.Δ. 53/1974 «περί κυρώσεως της εν Ρώμη την 4^η Νοεμβρίου 1950 υπογραφείσης Συμβάσεως δια την προάσπισιν των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, ως και του προσθέτου εις αυτήν πρωτοκόλλου των Παρισίων της 20ης Μαρτίου 1952» (ΦΕΚ 256, τ. Α').

Άρθρα 2 παρ. 1 και 5 παρ. 1 του Συντάγματος 1975/1986.

Άρθρα 3,6,7,13,14,23,26 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α').

Άρθρο 46 παρ. 1 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο Επικρατείας» (ΦΕΚ 8, τ. Α').

Πραγματικά περιστατικά : Ο αιτών εισήλθε στην Ελλάδα με τρίμηνη προξενική θεώρηση για τουρισμό. Στη συνέχεια ζήτησε 2μηνη άδεια παραμονής, αλλά το αίτημά του δεν ικανοποιήθηκε λόγω έλλειψης ιδίων μέσων συντήρησης, του χορηγήθηκε όμως 10ήμερη άδεια παραμονής για να διευκολυνθεί η αναχώρησή του από τη χώρα. Εν συνεχεία ζή-

τησε επανεξέταση του αιτήματός του και άδεια παραμονής 40 ημερών για επιχειρηματικούς κυρίως λόγους. Όμως το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης ενέμεινε στην απόρριψη του αιτήματός του και οι αρμόδιες αστυνομικές δυνάμεις τον αναζητούσαν ως αγνώστου διαμονής. Ένα χρόνο αργότερα συνελήφθη για παράνομη παραμονή και διατάχθηκε από το Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης η απέλασή του με την αιτιολογία ότι δεν είχε αναχωρήσει από τη χώρα με τη λήξη της άδειας παραμονής. Προσέφυγε στο Συμβούλιο της Επικρατείας αιτούμενος την απόρριψη της παράτασης της άδειας παραμονής, της διαταγής του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης περί σύλληψής του και της και της απόφασης απέλασης.

Σκεπτικό : **Α)** Το Δικαστήριο έκρινε ότι προσβάλλεται εκπρόθεσμα η πράξη άρνησης παράτασης της άδειας παραμονής, αφού ο αιτών είχε λάβει γνώση όταν ζήτησε την επανεξέταση του αιτήματός του περί χορήγησης άδειας παραμονής. Δεδομένου ότι η κρινόμενη αίτηση κατατέθηκε στο Συμβούλιο της Επικρατείας μετά την εκπνοή της 60ήμερης προθεσμίας, η σχετική απόφαση προσβάλλεται απαράδεκτα. Αλλά και η πράξη με την οποία το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης διέταξε τη σύλληψη και απέλασή του προσβάλλεται απαράδεκτα, γιατί στερείται εκτελεστού χαρακτήρα ως πράξη εκτέλεσης της απόφασης απέλασης. **Β)** Από την ερμηνεία των σχετικών άρθρων του Ν. 4310/1929 προκύπτει ότι καθιερώνεται πλήρης ελευθερία εισόδου των αλλοδαπών στην χώρα εφόσον δεν εμπίπτουν σε μια από τις αποκλειστικά στο νόμο αναφερόμενες περιπτώσεις απαγόρευσης εισόδου τους και παραμονής τους σ' αυτήν έως τριάντα ημερών. Η περαιτέρω όμως παραμονή τους διέπεται από το κανονιστικό καθεστώς που επιβάλλει σ' αυτούς την υποχρέωση εφοδιασμού τους με άδεια παραμονής διάρκειας το πολύ μέχρι τριών μηνών και παρέχει στη Διοίκηση την ευχέρεια παράτασής της, προσδιοριζομένης χρονικά ανάλογα με τον επιδιωκόμενο σκοπό (σπουδές ή εργασία κλπ). Σε περίπτωση που αλλοδαπός έχει άδεια παραμονής είναι δυνατό κατά τη διάρκειά της να αποκλεισθεί η περαιτέρω παραμονή του στην Χώρα, αλλά αυτό πρέπει να επιβάλλουν λόγοι δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος, που ελέγχονται από το Δικαστή. Τέτοιοι λόγοι πρέπει να συντρέχουν και για την απόρριψη του αιτήματος του αλλοδαπού περί παρατάσεως της άδειας παραμονής του. Αντίθετα όμως, σε περίπτωση που ο αλλοδαπός δεν έχει άδεια παραμονής, είτε γιατί ποτέ δεν εφοδιάστηκε με αυτήν, είτε γιατί αυτή έληξε, αυτός μεν οφείλει να εγκαταλείψει την Ελλάδα, η δε Διοίκηση υποχρεούται, χωρίς να απαιτούνται ειδικότεροι λόγοι δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος και ασχέτως από οποιαδήποτε συμπεριφορά του, να τον απελάσει ως στερούμενο αδειας παραμονής, δεδομένου ότι στην περίπτωση αυτή η υποχρέωση απελάσεως υπαγορεύεται από λόγους δημόσιας τάξης. Με το περιεχόμενο αυτό οι ως άνω διατάξεις του Ν.

4310/1929 ούτε προς τα άρθρα 2 παρ. 1 και 5 παρ. 1 του Συντάγματος περί σεβασμού και προστασίας της αξίας του ανθρώπου και περί προσωπικής ελευθερίας αντιστοίχως είναι αντίθετες, ούτε προς τα διεθνή κείμενα που έχουν κυρωθεί με νόμο και ειδικότερα τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, τη Σύμβαση της Ρώμης του 1950 για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών ή τη Σύμβαση περί καταργήσεως των φυλετικών διακρίσεων.

Το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ακύρωσης επιβεβαιώνοντας έτσι την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη.

0130

ΣτΕ 738/1993 (Δ' Τμήμα)

Άρνηση ανανέωσης της άδειας παραμονής – Δικαίωμα μόνιμης εγκατάστασης – Διαταγή προς αναχώρηση – Λαθρομετανάστευση – Αοριστία λόγων δημοσίου συμφέροντος.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 3, 4, 6, 7, 13, 14 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α').

Πραγματικά περιστατικά : Ο αιτών με την άφιξή του στην Ελλάδα έλαβε άδεια παραμονής, που ανανεώθηκε επί δευτεία, προκειμένου να μεταναστεύσει σε τρίτη χώρα. Στη συνέχεια ζήτησε παράταση της άδειας παραμονής του για να συνεχίσει την εργασία του σε ναυτιλιακή εταιρεία. Η Διοίκηση απέρριψε το αίτημά του επικαλούμενη λόγους δημοσίου συμφέροντος. Προσέφυγε στο Συμβούλιο Επικρατείας αιτούμενος την ακύρωση της άρνησης παράτασης της άδειας παραμονής του και της διαταγής προς αναχώρηση από τη χώρα. Ενώπιον του Δικαστηρίου αποδείχθηκε, ότι η Διοίκηση εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση με το αιτιολογικό, ότι ο αιτών επιδιώκει τη μόνιμη εγκατάστασή του στη χώρα και σύμφωνα με χαρακτηριζόμενες ως «ανεξακρίβωτες» πληροφορίες ασχολείται με κυκλώματα λαθρομεταναστών.

Σκεπτικό : Α) Κατά την έννοια των διατάξεων των σχετικών άρθρων του Ν. 4310/1929 καθιερώνεται πλήρης ελευθερία εισόδου στη χώρα των αλλοδαπών, εφόσον δεν εμπίπτουν σε μια από τις αποκλειστικά αναφερόμενες περιπτώσεις απαγόρευσης εισόδου τους και παραμονής τους σ' αυτήν έως τριάντα ημερών. Η περαιτέρω όμως παραμονή τους στη χώρα διέπεται από κανονιστικό καθεστώς που επιβάλλει σ' αυτούς την υποχρέωση εφοδιασμού τους με άδεια παραμονής διάρκειας το πολύ μέχρι τριών μηνών και παρέχει στη Διοίκηση την ευχέρεια παράτασης της, προσδιοριζομένης χρονικά από τον επιδιωκόμενο σκοπό (σπουδές ή εργασία ή άλλο νόμιμο σκοπό). Παράλληλα ο νομοθέτης με τις πιο πάνω

διατάξεις προέβλεψε και ρύθμισε και τη μόνιμη εγκατάσταση των αλλοδαπών στην χώρα, ιδίως όταν ως συνέπεια αλληπάλληλων νόμιμων παρατάσεων της αρχικής παραμονής τους έχει δημιουργηθεί πραγματική κατάσταση που τη δικαιολογεί, δεν καθιέρωσε όμως δικαίωμα οποιουδήποτε αλλοδαπού, που εισέρχεται στη χώρα να αξιώνει και τη μόνιμη εγκατάστασή του σ' αυτή. **Β)** Το Δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη την αιτιολογία της προσβαλλόμενης απόφασης και το γεγονός ότι η Διοίκηση χαρακτηρίζει ως «ανεξακρίβωτες» τις πληροφορίες για διακίνηση λαθρομεταναστών απεφάνθη ότι η προσβαλλόμενη πράξη περιέχει πλημμελή αιτιολογία.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη.

0131

ΣτΕ 4807/1995 (Δ' Τμήμα)

20ετής νόμιμη παραμονή στην Ελλάδα λόγω σπουδών – Υποτροφία του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών – Μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα – Άρνηση περαιτέρω παράτασης της άδειας παραμονής – Έκδοση απόφασης απέλασης πριν την έκδοση απόφασης επί αιτήματος παράτασης της άδειας παραμονής.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 3, 4, 6, 7, 10, 13, 14, 23 και 26 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α').

Άρθρο 45 παρ. 3 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας» (ΦΕΚ 8, τ. Α').

Πραγματικά περιστατικά : Ο αιτών εισήλθε στην Ελληνική επικράτεια για σπουδές και ελάμβανε άδεια παραμονής που ανανεωνόταν λόγω της φοίτησής του σε ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και ακολούθως λόγω της εκπόνησης διδακτορικής διατριβής ως υπότροφος του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών. Επικείμενης της λήψεως της τελευταίας ανανεώσεως της άδειας παραμονής του αιτούντα η Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης γνωστοποίησε στο Υπουργείο Εξωτερικών, ότι αντιμετωπίζει με σκεπτικισμό τις προθέσεις του αιτούντα για την παράταση της παραμονής του στη χώρα, επειδή είναι πλέον βέβαιον ότι αποσκοπεί στη μόνιμη εγκατάσταση με διάφορα κατά καιρούς προσχήματα και εξέφρασε την άποψη, ότι μετά τη λήξη της άδειας παραμονής του θα πρέπει να αναχωρήσει από τη χώρα. Εν συνεχεία η Διεύθυνση Ασφάλειας Αττικής ενημερώθηκε υπηρεσιακώς, ότι σχετικά με το ζήτημα της ανανέωσης της άδειας παραμονής του αιτούντα θα πρέπει να του ανακοινώσει ότι η 20ετής παραμονή του για εξυπηρέτη-

ση των σπουδών του εξάντλησε κάθε όριο επιείκειας και ότι υποχρεούται εντός προθεσμίας 15 ημερών να αναχωρήσει θεωρουμένης ληξιάσης της παραμονής του πλέον στην χώρα για σπουδές. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσής του η Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας διατάσσει την Διεύθυνση Ασφάλειας Αττικής να κινήσει τη διαδικασία απέλασής του. Μετά την έκδοση αυτής της απόφασης ο αιτών απευθυνόμενος εγγράφως στη Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας ζήτησε την «παράταση» της άδειας παραμονής του, μέχρι να ελέγξουν και εγκρίνουν οι καθηγητές της Σχολής τη διδακτορική του διατριβή. Καθ' όσον διάστημα ανάμενε την απάντηση επί του αιτήματός του για παράταση της άδειας παραμονής του συνελήφθη και εκδόθηκε σε βάρος του απόφαση απέλασης. Ενώπιον της Διοίκησης ισχυρίστηκε, ότι δεν επιθυμεί να απελαθεί καθόσον τυγχάνει φοιτητής, είναι Πρόεδρος των Αιθιόπων φοιτητών και έχει ήδη υποβάλει αίτημα για ανανέωση της άδειας παραμονής του στην Ελλάδα. Επί των ισχυρισμών αυτών το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης αποφάσισε την απέλαση του αιτούντα αλλοδαπού για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Ο απειλούμενος με απέλαση αλλοδαπός προσέφυγε στο Συμβούλιο Επικρατείας αιτούμενος την ακύρωση της απόφασης απέλασης. Ενώπιον του Δικαστηρίου αποδείχθηκε, ότι πριν τη σύλληψη του αιτούντα η Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας με σήμα της στην Υποδιεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής παρακαλούσε τις αρμόδιες υπηρεσίες να επισπεύσουν τις ενέργειες για την αναχώρηση του από την Ελλάδα και να αναφέρουν τους λόγους καθυστέρησής τους.

Σκεπτικό : Το Δικαστήριο έκρινε ότι εφόσον πριν την έκδοση της προσβαλλόμενης απόφασης είχε υποβληθεί η αίτηση του αιτούντα για παράταση της άδειας παραμονής του, επί της οποίας όμως δεν προκύπτει η έκδοση πράξης περί του διαλαμβανόμενου σ' αυτήν αιτήματος, που εξάλλου δεν μπορούσε να λογισθεί σιωπηρώς απορριφθέν λόγω μη παρόδου τριμήνου από της υποβολής του κατά την έκδοση της προσβαλλόμενης απόφασης, η απόφαση απέλασης του αιτούντα σε χρόνο που ήταν εκκρεμές το αίτημά του περί παρατάσεως της αδείας παραμονής του είναι μη νόμιμη και ακυρωτέα.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη.

0132

ΣτΕ 5208/1995 (Δ' Τμήμα)

Αίτηση παράτασης άδειας παραμονής – Απέλαση – Πρόσφυγας εντολής, υπό την προστασία του Γραφείου της Υπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα – Νόμιμη είσοδος στη χώρα για λόγους τουρισμού – Αοριστία λόγων δημοσίου συμφέροντος.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 43 παρ. 2 του Συντάγματος 1975/1986.

Άρθρα 20, 36 και 43 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α΄).

Άρθρα 3, 4, 6, 7, 13 και 14 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α΄).

Άρθρο 11 του από 8/12.3.1931 Π.Δ. «Περί των απαιτούμενων πιστοποιητικών δια την έκδοσιν διαβατηρίων» (ΦΕΚ 58, τ. Α΄).

Α΄).

Πραγματικά περιστατικά : Η αιτούσα ήρθε στην Ελλάδα με προξενική θεώρηση παραμονής για τουρισμό. Η άδεια παραμονής της στην Ελλάδα ανανεωνόταν ανά εξάμηνο για τρία χρόνια λόγω της επικρατούσας κατάστασης στην χώρα καταγωγής της. Ένα χρόνο αργότερα ζήτησε παράταση της άδειας παραμονής της για να μεταναστεύσει, όμως το αίτημά της απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι έλαβε θεώρηση εισόδου στην Ελλάδα για τουρισμό, ενώ ο πραγματικός της σκοπός είναι η μετανάστευση και ότι στερείται επαρκών μέσων συντήρησης, ο δε χρόνος αναχώρησής της είναι αβέβαιος και τελεί υπό την αίρεση έγκρισης τρίτης χώρας. Στη συνέχεια η αιτούσα ελάμβανε επί διετία άδεια παραμονής. Όταν όμως υπέβαλε με την εκπνοή της τελευταίας άδειας παραμονής νέο αίτημα για ανανέωσή της επισυνάπτοντας βεβαίωση της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες καθώς και υπεύθυνη δήλωση για το λόγο της καθυστερημένης υποβολής του αιτήματός της η Διοίκηση απάντησε αρνητικά και δεν ανανέωσε την άδεια παραμονής της για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Προσέφυγε στο Συμβούλιο Επικρατείας αιτούμενη την ακύρωση της αρνητικής διοικητικής πράξης.

Σκεπτικό : **Α)** Το Δικαστήριο έκρινε ότι ανεξάρτητα από το ζήτημα της συνταγματικότητας της διάταξης του άρθρου 20 του Ν. 1975/1991 – από την άποψη συμφωνίας της προς το άρθρο 43 παρ. 2 του Συντάγματος σχετικά με την πρόβλεψη έκδοσης υπουργικής απόφασης για την ρύθμιση των αναφερομένων στη διάταξη αυτή θεμάτων – η υπόθεση διέπεται από τις διατάξεις του Ν. 4310/1929 αφού κατά το χρόνο έκδοσης της προσβαλλόμενης πράξης δεν είχε εκδοθεί η προβλεπόμενη από την προαναφερόμενη διάταξη υπουργική απόφαση. **Β)** Το Δικαστήριο κρίνοντας ότι η υπόθεση διέπεται από τις διατάξεις του Ν. 4310/1929 απεφάνθη ότι σύμφωνα με τις διατάξεις του καθιερώνεται πλήρης ελευθερία εισόδου των αλλοδαπών στη χώρα, εφόσον δεν εμπίπτουν σε μια από τις αποκλειστικά αναφερόμενες περιπτώσεις απαγόρευσης εισόδου και παραμονής τους σ' αυτήν έως τριάντα ημέρες. Η περαιτέρω όμως παραμονή τους στην Ελλάδα διέπεται από το κανονιστικό καθεστώς που επιβάλλει

σ' αυτούς την υποχρέωση εφοδιασμού τους με άδεια παραμονής διαρκείας το πολύ έως τριών μηνών και παρέχει στη Διοίκηση την ευχέρεια παράτασής της προσδιοριζόμενης χρονικά από τον επιδιωκόμενο σκοπό (σπουδές ή εργασία ή άλλο νόμιμο σκοπό). Παράλληλα ο νομοθέτης με τις διατάξεις αυτές προέβλεψε και ρύθμισε και τη μόνιμη εγκατάσταση των αλλοδαπών στην χώρα, ιδίως όταν συνεπεία αλληπάλληλων νόμιμων παρατάσεων της αρχικής παραμονής τους έχει δημιουργηθεί πραγματική κατάσταση που την δικαιολογεί, δεν καθιέρωσε όμως δικαίωμα οποιουδήποτε αλλοδαπού, που εισέρχεται στην χώρα, να αξιώνει και τη μόνιμη εγκατάστασή του σ' αυτήν. Εξάλλου στον αλλοδαπό στον οποίο επετράπη η είσοδος και η παραμονή στην Ελλάδα – παραμονή που δεν απαγορεύεται να είναι και μακρά – μπορεί μεν να αποκλεισθεί η περαιτέρω διαμονή στη Χώρα, αλλά αυτό πρέπει να το επιβάλλουν λόγοι δημοσίου και κοινωνικού συμφέροντος, των οποίων η συνδρομή εξετάζεται κατά περίπτωση από τον αρμόδιο Δικαστή και οι οποίοι, γενικοί και ειδικοί, μπορούν να αφορούν είτε το πρόσωπο του ενδιαφερόμενου είτε τη γενικότερη κατηγορία στην οποία αυτός ανήκει. Γ) Το Δικαστήριο έκρινε ότι η αιτιολογία της προσβαλλόμενης απόφασης είναι εντελώς αόριστη επειδή δεν εξειδικεύονται σ' αυτή, ούτε γίνεται αναφορά σε στοιχεία του φακέλου από τα οποία να προκύπτουν οι λόγοι δημοσίου συμφέροντος που συντρέχουν στο πρόσωπο της αιτούσας ή στη γενικότερη κατηγορία στην οποία αυτή ανήκει και που επιβάλλουν την μη περαιτέρω παραμονή της στην Ελλάδα, ενώ το γεγονός ότι δεν είχε άδεια παραμονής επί διετία και μάλιστα χωρίς να προκύπτουν λόγοι προσωπικής της υπαιτιότητας δεν συνιστά καθεαυτό περίπτωση συνδρομής δημοσίου συμφέροντος.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη.

0133

ΣτΕ 927/1996 (Δ' Τμήμα)

Νόμιμη παραμονή στην Ελλάδα για λόγους σπουδών – Υπό ανοχή παραμονή στη χώρα – Έξοδος από την Ελλάδα και επανείσοδος με προξενική θεώρηση για τουρισμό – Παράνομη παραμονή στην χώρα – Απέλαση χωρίς επίκληση λόγων δημοσίου συμφέροντος, για λόγους δημοσίας τάξης – Όρια διακριτικής ευχέρειας της Διοίκησης – Απόφαση απέλασης εκδοθείσα ενόσω εκκρεμούσε αίτημα παράτασης της άδειας παραμονής.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2, 6 παρ. 1, 7, 12, 13 έως 16, 19, 27 παρ. 1 εδ.β', παρ. 3 και 4, 43 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α').

Πραγματικά περιστατικά : Ο αιτών ήρθε στην Ελλάδα για σπουδές και ελάμβανε άδεια παραμονής για οκτώ έτη, οπότε σε σχετικό αίτημά του για την παράτασή της η Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας απάντησε αρνητικά. Άσκησε προσφυγή κατά της απορριπτικής αυτής απόφασης και του επετράπη να παραμείνει για ένα εξάμηνο στη χώρα υπό ανοχή. Αναχώρησε από την Ελλάδα και επανήλθε μετά από ένα τετράμηνο με προξενική θεώρηση για τουρισμό και δικαίωμα διαμονής τριάντα ημερών. Μετά τη λήξη της νόμιμης διαμονής του δεν αναχώρησε αλλά συνέχισε να παραμένει παράνομα στη χώρα. Συνελήφθη και η Διοίκηση διέταξε την απέλασή του. Άσκησε προσφυγή κατά της απόφασης απέλασης, που επίσης απορρίφθηκε. Προσέφυγε στο Δικαστήριο αιτούμενος την ακύρωση της αρνητικής διοικητικής πράξης. Ενώπιον του Δικαστηρίου ισχυρίστηκε μεταξύ των άλλων ότι η απόφαση απέλασης εκδόθηκε ενόσω εκκρεμούσε αίτησή του για παράταση της άδειας διαμονής του και ως εκ τούτου η Διοίκηση υπερέβη τα ακραία όρια της διακριτικής της ευχέρειας.

Σκεπτικό : **A)** Το Δικαστήριο εφαρμόζοντας τις σχετικές διατάξεις του Ν. 1975/1991 με τις οποίες ρυθμίζεται εξαντλητικά το θέμα της εισόδου και της εν γένει παραμονής αλλοδαπών στην χώρα, έκρινε ότι σε αλλοδαπούς που είναι εφοδιασμένοι με νόμιμα ταξιδιωτικά έγγραφα και δεν εμπίπτουν σε μια από τις αποκλειστικά αναφερόμενες περιπτώσεις απαγόρευσης εισόδου τους στην χώρα, επιτρέπεται η είσοδος και η προσωρινή διαμονή, χωρίς πρόσθετη άδεια των αρμοδίων αρχών, για χρονικό διάστημα το πολύ τριών μηνών, που δύναται να παραταθεί μετά από αίτηση του ενδιαφερόμενου για τρεις ακόμα μήνες κατ' ανώτατο όριο. Μετά τη λήξη του ανωτέρω χρόνου προσωρινής διαμονής, σε αλλοδαπό που ήρθε στην Ελλάδα για τουρισμό ή για λόγους διαφορετικούς από εκείνους που αναφέρονται στα άρθρα 13 έως 16 (εργασία, σπουδές κλπ.) δύναται να χορηγηθεί, κατόπιν αιτήσεώς του και για συγκεκριμένο σκοπό άδεια παραμονής βραχείας διάρκειας μέχρι τριών μηνών, που δύναται να παραταθεί για εξαιρετικούς και απρόβλεπτους λόγους επί τριάντα ακόμη ημέρες. Ενόψει τούτων, αλλοδαπός ο οποίος εισήλθε μεν νομίμως στην Ελλάδα, πλην όμως έληξε ο χρόνος προσωρινής διαμονής του και δεν έλαβε άδεια παραμονής βραχείας διάρκειας, οφείλει να εγκαταλείψει πάραυτα την Ελλάδα, η δε Διοίκηση υποχρεούται να τον απελάσει, ως παραμένοντα παράνομως στη χώρα, χωρίς να απαιτούνται ειδικότεροι λόγοι δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος και ασχέτως οποιασδήποτε συμπεριφοράς του, δεδομένου, ότι στην περίπτωση αυτή η υποχρέωση απελάσεως υπαγορεύεται από λόγους δημοσίας τάξεως. **B)** Όσον αφορά τον ισχυρισμό του αιτούντα, ότι δηλαδή η απόφαση απέλασης εκδόθηκε ενόσω εκκρεμούσε αίτημά του για παράταση της άδειας παραμονής του, το Δικαστήριο έκρι-

νε, ότι αυτός είναι απορριπτέος ως αναπόδεικτος. Αλλά ακόμα και αν ο αιτών υπολαμβάνει ως εκκρεμή την αίτηση παράτασης άδειας παραμονής του που είχε υποβάλει πριν την αναχώρησή του από την Ελλάδα, πάλι ο ισχυρισμός του είναι απορριπτέος, γιατί επί του σχετικού αιτήματός του είχε εκδοθεί απορριπτική απόφαση, την απόρριψη δε αυτή τεκμαίρεται πάντως ότι εγνώριζε ο αιτών ενόψει του εύλογου ενδιαφέροντός του για την έκβαση της υπόθεσής του κατά τη λήξη του 30ημέρου από την τελευταία άφιξή του στην Ελλάδα.

Το Δικαστήριο απέρριψε την κρινόμενη αίτηση ακύρωσης επιβεβαιώνοντας έτσι την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη.

0134

ΣτΕ 1651/1996 (Δ' Τμήμα)

Άρνηση παράτασης άδειας παραμονής – Αίτηση για άδεια εργασίας για άσκηση ελεύθερου επαγγέλματος – Διαταγή προς αναχώρηση από τη χώρα – Διμερής Σύμβαση Φιλίας, Εμπορίου και Ναυτιλίας Ελλάδας / ΗΠΑ – Απόρριψη χορήγησης άδειας παραμονής στη χώρα για λόγους κρατικής ασφάλειας – Απόρρητο κρατικής ασφάλειας.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2 και 12 του Ν. 2893/1954 «Περί κυρώσεως της εν Αθήναις υπογραφείσης τη 3^η Αυγούστου 1951 Συνθήκης Φιλίας, Εμπορίου και Ναυτιλίας μεταξύ Ελλάδος και Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής» (ΦΕΚ 149, τ. Α').

Άρθρο 43 παρ. 2 του Συντάγματος 1975/1986.

Άρθρο 20, 36, 43 του Ν. 1975/1991 « Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α').

Άρθρα 3, 4, 6, 7, 13 και 14 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α').

Πραγματικά περιστατικά : Ο αιτών, πολίτης ΗΠΑ, ήρθε στην Ελλάδα το 1985 και έλαβε 6μηνη άδεια παραμονής με σκοπό τον τουρισμό. Μετά από 6μηνη ανανέωσή της του χορηγήθηκε ετήσια άδεια παραμονής για εργασία που ανανεώθηκε για τέσσερα επιπλέον χρόνια. Στη συνέχεια ο αιτών ζήτησε από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης παράταση της άδειας παραμονής για να ασκήσει, ως ελεύθερος επαγγελματίας, το επάγγελμα του μεταφραστή. Το αίτημά του απερρίφθη γιατί δεν είχε τηρηθεί η νόμιμη διαδικασία της προέγκρισης. Κατά της απορριπτικής αυτής απόφασης άσκησε ένσταση ενώπιον του Υπουργού Δημόσιας Τάξης. Επ' αυτής εκδόθηκε απόφαση του Διευθυντή της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης με την οποία το αίτημά του για παράταση

της άδειας παραμονής του στην Ελλάδα απερρίφθη «για λόγους δημοσίου συμφέροντος» και παράλληλα διατάχθηκε η Υποδιεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής να τον υποχρεώσει σε αναχώρηση από την Ελλάδα. Ο αιτών έλαβε γνώση της απόφασης και η Υποδιεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής του έταξε 15ήμερο προθεσμία για να αναχωρήσει. Προσέφυγε στη συνέχεια στο Συμβούλιο Επικρατείας αιτούμενος την ακύρωση της απόφασης του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης με την οποία απερρίφθη το αίτημα της παράτασης της άδειας παραμονής του και της πράξης της Υποδιεύθυνσης Αλλοδαπών Αττικής σύμφωνα με την οποία έπρεπε να αναχωρήσει από την Ελλάδα μετά παρέλευση 15ήμερης προθεσμίας. Η Διοίκηση γνωστοποίησε στο Δικαστήριο με έγγραφό της ότι στο πρόσωπο του αιτούντα συντρέχουν και λόγοι κρατικής και δημοσίας ασφάλειας που για ευνόητους λόγους δεν επιτρέπεται να γνωστοποιηθούν, εξειδικεύοντας επίσης ότι στο πρόσωπο του αιτούντα συντρέχουν εξαιρετικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος που ανάγονται στο απόρρητο της Κρατικής Ασφάλειας.

Σκεπτικό : **Α)** Το Δικαστήριο έκρινε ότι απαραδέκτως προσβάλλεται η απόφαση του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης με την οποία τάσσεται στον αιτούντα 15ήμερη προθεσμία για να αναχωρήσει από την Ελλάδα επειδή στερείται εκτελεστού χαρακτήρα. Ειδικότερα απεφάνθη ότι αποτελεί πράξη εκτέλεσης της απορριπτικής απόφασης παράτασης της άδειας παραμονής. **Β)** Από το άρθρο 12 της Συνθήκης Φιλίας, Εμπορίου και Ναυτιλίας μεταξύ Ελλάδας και ΗΠΑ προκύπτει ότι η αμοιβαία απόλαυση της εθνικής μεταχείρισης και της μεταχείρισης του μάλλον ευνοουμένου κράτους ως προς την άσκηση των δραστηριοτήτων που διέπονται από αυτήν των πολιτών της Ελλάδας και των ΗΠΑ στα εδάφη τους, αφορά σε πολίτες των Κρατών αυτών, των οποίων έχει επιτραπεί η διαμονή στο άλλο Κράτος, βάσει της μεταναστευτικής του νομοθεσίας και προκειμένου περί της Ελλάδας είναι ο ήδη ισχύων 1975/1991. **Γ)** Το Δικαστήριο έκρινε ότι ανεξάρτητα από το ζήτημα της συνταγματικότητας της διάταξης του άρθρου 20 του Ν. 1975/1991 – από την άποψη συμφωνίας της προς το άρθρο 43 παρ. 2 του Συντάγματος σχετικά με την πρόβλεψη έκδοσης υπουργικής αποφάσεως για τη ρύθμιση των αναφερομένων στη διάταξη αυτή θεμάτων – η υπόθεση διέπεται από τις διατάξεις του Ν. 4310/1929 αφού κατά το χρόνο έκδοσης της προσβαλλόμενης πράξης δεν είχε εκδοθεί η προβλεπόμενη από τη προαναφερόμενη διάταξη υπουργική απόφαση. **Δ)** Από τις σχετικές διατάξεις του Ν. 4310/1929 προκύπτει ότι καθιερώνεται πλήρης ελευθερία εισόδου στη χώρα των αλλοδαπών, εφόσον δεν emπίπτουν σε μια από τις αποκλειστικά αναφερόμενες περιπτώσεις απαγόρευσης εισόδου και διαμονής τους σ' αυτήν έως τριάντα ημέρες. Η περαιτέρω όμως παραμονή τους στη χώρα διέπεται από κανονιστικό καθεστώς που επιβάλλει σ' αυτούς την υποχρέωση εφοδιασμού τους

με άδεια παραμονής διαρκείας το πολύ μέχρι τριών μηνών και παρέχει στη Διοίκηση την ευχέρεια παρατάσεώς της, προσδιοριζομένης χρονικά από τον επιδιωκόμενο σκοπό (σπουδές ή εργασία ή άλλο νόμιμο σκοπό). Ε) Όταν η Διοίκηση απορρίπτει αίτημα χορήγησης άδειας παραμονής αλλοδαπού στη Χώρα ή παρατάσεως χορηγηθείσης ήδη άδειας παραμονής για λόγους κρατικής ασφάλειας, αρκεί η επίκληση της συνδρομής των λόγων αυτών, χωρίς να απαιτείται ειδικότερος προσδιορισμός των πραγματικών δεδομένων που συνιστούν τους λόγους αυτούς, επομένως ούτε ειδικότερη αναφορά στοιχείων του φακέλου της υπόθεσης που θεμελιώνουν αυτά τα πραγματικά δεδομένα. Το Δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη τα επεξηγηματικά της διοικητικής απόφασης έγγραφα που του απέστειλε η Διοίκηση – Υπουργείο Δημόσιας Τάξης – έκρινε ότι η προσβαλλόμενη πράξη είναι νομίμως και επαρκώς αιτιολογημένη. *Κατά τη μειοψηφούσα άποψη που εξέφρασαν δύο μέλη του Δικαστηρίου η αιτιολογία της προσβαλλόμενης απόφασης δεν μπορούσε να συμπληρωθεί με μεταγενέστερα αυτής έγγραφα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, και επομένως η προσβαλλόμενη διοικητική πράξη δεν είναι επαρκώς αιτιολογημένη.*

Το Δικαστήριο απέρριψε την κρινόμενη αίτηση ακύρωσης, επιβεβαιώνοντας έτσι την απόφαση του Διευθυντή της Κρατικής Ασφάλειας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης.

0135

ΑΠ 1067/1996¹

Καταδίκη σε απέλαση πολίτη χώρας μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης για παράβαση του Νόμου περί Ναρκωτικών – Στενή η ερμηνεία της έννοιας της δημόσιας τάξης και ασφάλειας στο Κοινοτικό Δίκαιο – Παραπομπή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων – Προδικαστικό ερώτημα : το μέτρο της ισόβιας απέλασης πολίτη κράτους μέλους της Ε.Ε. εναρμονίζεται με τις διατάξεις του Δικαίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σχετικά με την ισότητα των πολιτών της Ένωσης, αφού για τους ημεδαπούς το ανάλογο μέτρο που είναι ο περιορισμός της διαμονής επιβάλλεται μόνο για κακούργημα; – Ισόβια απέλαση και κοινοτικές αρχές της ισότητας και της αναλογικότητας – Εσφαλμένη εφαρμογή ή ερμηνεία ουσιαστικής ποινικής διάταξης – Αρχή της αναλογικότητας.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 8, 8 Α, ΣΤ παρ. 2 «της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και των σχετικών Πρωτοκόλλων και Δηλώσεων που περιλαμβάνονται στην Τελική Πράξη», Ν. 2077/1992 (ΦΕΚ 136, τ. Α΄).

¹ Δημοσιευμένη στα Ποιν.Χρ. ΜΖ΄, σελ. 767.

Άρθρα 8, 9 και 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών» και άρθρο 2 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου, Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α΄).

Άρθρα 48, 52, 56, 59, 60 και 177 παρ. 3 της « Συνθήκης Προσχώρησης της Ελλάδας εις την Ευρωπαϊκήν Οικονομικήν Κοινότητα», Ν. 945/1979 (ΦΕΚ 170, τ. Α΄).

Άρθρο 12 παρ. 1 του Ν. 1729/1987 « Καταπολέμηση της διάδοσης των ναρκωτικών, προστασία των νέων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 144, τ. Α΄), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 και άρθρο 17 του Ν. 2161/1993 «Τροποποίηση και συμπλήρωση των διατάξεων του Ν. 1729/1987» (ΦΕΚ 119, τ. Α΄).

Άρθρα 20 και 25 του Ν. 2331/1995 « Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και άλλες ποινικές διατάξεις – Ολομέλεια Αρείου Πάγου – Διαιτησίες και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 173, τ. Α΄).

Άρθρα 1 και 2 της υπ' αριθμ. 68/360/ΕΟΚ Οδηγίας του Συμβουλίου της 15.10.1968 «περί καταργήσεως των περιορισμών στη διακίνηση και στη διαμονή των εργαζομένων των Κρατών μελών και των οικογενειών τους στο εσωτερικό της Κοινότητας» (Π.Δ. 499/1987 – ΦΕΚ 238, τ. Α΄), όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με το Π.Δ. 30/1990 (ΦΕΚ 11, τ. Α΄).

Άρθρα 1, 2, 3 και 8 της υπ' αριθμ. 73/148 ΕΟΚ Οδηγίας του Συμβουλίου της 21.5.1973 «περί καταργήσεως των περιορισμών στη διακίνηση και στη διαμονή των υπηκόων των Κρατών μελών στο εσωτερικό της Κοινότητας στον τομέα της εγκατάστασης και της παροχής υπηρεσιών» (Π.Δ. 525/1983 – ΦΕΚ 203, τ. Α΄), όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με το Π.Δ. 30/1990 (ΦΕΚ 11, τ. Α΄).

Άρθρα 73 και 74 ΠΚ

Άρθρο 510, παρ. 1 εδ. ε΄ του ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Η κατηγορούμενη, πολίτης της Ιταλίας και προσωρινά κάτοικος Ελλάδας, όπου βρισκόταν ως αποδέκτης τουριστικών υπηρεσιών, ύστερα από έλεγχο που διενεργήθηκε από αστυνομικά όργανα του Τμήματος Ασφαλείας στο ιδιωτικής χρήσης αυτοκίνητό της κατελήφθη να έχει προμηθευθεί και να κατέχει για προσωπική της αποκλειστικά χρήση μικροποσότητα από τις αναφερόμενες στο νόμο απαγορευμένες ναρκωτικές ουσίες. Σε περαιτέρω έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο χώρο κατοικίας της διαπιστώθηκε ότι κατείχε φάρμακα που έχουν ως κύριο συστατικό απαγορευμένη ναρκωτική ουσία και ότι έκανε χρήση ναρκωτικών ουσιών, χωρίς να έχει αποκτήσει τη συνήθεια της χρήσης

τέτοιων ναρκωτικών ουσιών κατά τρόπο που να μη μπορεί να την αποβάλει με τις δικές της δυνάμεις χωρίς ειδική θεραπευτική μεταχείριση. Το Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο την καταδίκασε σε φυλάκιση και διέταξε την ισόβια απέλασή της από την ελληνική επικράτεια, αφού δέχθηκε ότι στην περίπτωση της «δεν συντρέχουν σπουδαίοι λόγοι που να δικαιολογούν την παραμονή της στη χώρα». Η καταδικασθείσα Ευρωπαϊά πολίτης προσέβαλε με αναίρεση την απόφαση του Πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου μόνον κατά το μέρος της που διατάσσει την ισόβια απέλασή της από την Ελλάδα, που μπορεί να ανακληθεί με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης και έπειτα τουλάχιστον από την πάροδο τριετίας. Ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου υποστήριξε, ότι δεν έπρεπε το Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο να εφαρμόσει στην περίπτωση της την διάταξη του άρθρου 17 παρ. 2 του Ν. 1729/1987 ως αντίθετη με τις υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις του κοινοτικού δικαίου και ιδίως των άρθρων 8 και 8 Α της Συνθήκης της ΕΟΚ όπως ισχύει μετά τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, που δεν επιτρέπουν αυτό το μέτρο, που θα μπορούσε να δικαιολογηθεί μόνον αν είχε καταδικαστεί σε βαθμό κακουργήματος (δηλαδή για εμπορία ναρκωτικών ουσιών κατ' εφαρμογή του άρθρου 5 του Ν. 1729/1987).

Σκεπτικό : **Α)** Το Δικαστήριο έλαβε υπόψη την Ελληνική Νομοθεσία περί Ναρκωτικών και τις σχετικές διατάξεις περί απέλασης του ΠΚ που ορίζουν για την ισόβια απέλαση των αλλοδαπών από την Ελλάδα εφόσον καταδικασθούν σε βαθμό κακουργήματος για παράβαση του Νόμου περί Ναρκωτικών καθώς και τις προϋποθέσεις επανεισόδου τους στην Ελλάδα με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης. **Β)** Στη συνέχεια αναφέρθηκε στις διατάξεις της Συνθήκης περί ιδρύσεως της ΕΟΚ, που ορίζουν για την ελευθερία κυκλοφορίας των εργαζομένων στην Κοινότητα «με την επιφύλαξη των περιορισμών που δικαιολογούνται για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας και δημόσιας υγείας», η ελευθερία εγκατάστασης των πολιτών του ενός κράτους μέλους στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους για την ανάληψη και την άσκηση μη μισθωτών δραστηριοτήτων, η ελευθερία παροχής υπηρεσιών των πολιτών κράτους μέλους στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους, καθώς και στις σχετικές Οδηγίες του Συμβουλίου, που έχουν καταστεί εθνικό δίκαιο με τις οποίες συγκεκριμενοποιείται η άσκηση των παραπάνω ελευθεριών. Έλαβε επίσης υπόψη ότι με το άρθρο 8 της Συνθήκης του Μάαστριχτ θεσπίζεται ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ότι πολίτης της Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει την ιθαγένεια ενός κράτους μέλους. Περαιτέρω το άρθρο 8 Α της Συνθήκης του Μάαστριχτ ορίζει ότι κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών υπό την επιφύλαξη των περιορισμών και με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην παρούσα Συνθήκη, το δε άρθρο ΣΤ

παρ. 2 ορίζει ότι η Ένωση σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα όπως κατοχυρώνονται με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και όπως προκύπτουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου. Γ) Το Δικαστήριο έλαβε υπόψη του ότι σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων η ελεύθερη κίνηση προσώπων και υπηρεσιών αποτελεί θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου, που συνεπάγεται ότι οι εξαιρέσεις από την αρχή αυτή για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας πρέπει να εννοούνται στενά. Πριν απευθύνει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ο Άρειος Πάγος έλαβε υπόψη τη νομολογία του δικαστηρίου αυτού. Ειδικότερα, εκτίμησε ότι στην υπόθεση RUTILI (1975) το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο είχε κρίνει ότι η έκφραση «υπό την επιφύλαξη των περιορισμών που δικαιολογούνται από λόγους δημόσιας τάξης και δημόσιας ασφάλειας» αφορά τόσο τις νομοθετικές και κανονιστικές πράξεις, που κάθε κράτος μέλος έχει λάβει για να περιορίσει, στο έδαφός του, την ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή των πολιτών των άλλων κρατών μελών, όσο και τις ατομικές αποφάσεις που λαμβάνονται κατ' εφαρμογή τέτοιων διατάξεων ή κανονιστικών πράξεων. Η έννοια της δημόσιας τάξης και ασφάλειας στο κοινοτικό κείμενο και κυρίως η αιτιολογία μιας απόκλισης από μια θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου πρέπει να νοείται στενά, έτσι ώστε η εμπέλειά της να μην αποφασίζεται μονομερώς από κάθε κράτος μέλος, χωρίς έλεγχο από τα θεσμικά όργανα της κοινότητας. Τέτοιοι περιορισμοί δεν πρέπει να επιβάλλονται στα δικαιώματα των πολιτών των κρατών μελών να εισέλθουν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, να διαμένουν σ' αυτό και να φεύγουν από αυτό, παρά μόνον όταν η παρουσία τους και η συμπεριφορά τους συνιστούν μια πραγματική και σοβαρή απειλή για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια. Εξάλλου στην υπόθεση JEAN NOEL ROYER (1976) το Δικαστήριο δέχθηκε ότι δικαίωμα πολίτη κράτους μέλους να εισέλθει στο έδαφος άλλου κράτους μέλους και να διαμένει εκεί απονέμεται ευθέως σε κάθε πρόσωπο, που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, από τη Συνθήκη, ιδίως από τα άρθρα 48, 5 και 59 ή, ανάλογα με την περίπτωση από τις διατάξεις του παραγώγου δικαίου που τέθηκε σε ισχύ για την εφαρμογή τους, ανεξάρτητα από κάθε τίτλο διαμονής που του παραχωρήθηκε από το κράτος διαμονής. Έκρινε δε ότι η επιφύλαξη των άρθρων 48 παρ. 3 και 56 παρ.1 της Συνθήκης, που αναφέρεται στη διαφύλαξη της δημόσιας τάξης, της δημόσιας ασφάλειας και της δημόσιας υγείας, πρέπει να νοηθεί όχι ως ένας προκαταρκτικός όρος που τέθηκε για την απόκτηση του δικαιώματος εισόδου και διαμονής, αλλά ως όρος που ανοίγει τη δυνατότητα για την επιβολή σε ατομικές περιπτώσεις και εφόσον υπάρχει η κατάλληλη δικαιολογία,

περιορισμών στην άσκηση ενός κοινοτικού δικαιώματος που απορρέει ευθέως από τη Συνθήκη. Και στην υπόθεση REZGUIA ADOYI (1977) το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αφού επανέλαβε ότι η προσφυγή από μια εθνική αρχή στην έννοια της δημόσιας τάξης προϋποθέτει την ύπαρξη μιας πραγματικής και επαρκώς σοβαρής απειλής, που επηρεάζει ένα θεμελιώδες συμφέρον της κοινωνίας δέχθηκε ότι «εφόσον το κοινοτικό δίκαιο δεν επιβάλλει στα Κράτη μέλη μια ομοιόμορφη κλίμακα αξιών σε ό,τι αφορά την αξιολόγηση συμπεριφορών που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως αντίθετες προς τη δημόσια τάξη, μια συμπεριφορά δεν θα έπρεπε να θεωρείται ότι έχει ένα επαρκή βαθμό σοβαρότητας για να δικαιολογήσει περιορισμούς στην είσοδο ή στην διαμονή στο έδαφος κράτους μέλους πολίτη άλλου κράτους μέλους, στην περίπτωση που το πρώτο κράτος μέλος δεν λαμβάνει, σε σχέση με την ίδια συμπεριφορά, που εκδηλώνουν οι δικοί του πολίτες, μέτρα κατασταλτικά ή άλλα μέτρα, πραγματικά και αποτελεσματικά, προορισμένα να πλήξουν αυτήν τη συμπεριφορά». Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται εξάλλου από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και στην αρχή της αναλογικότητας σύμφωνα με την οποία στην περίπτωση που οι περιορισμοί διαμονής και ειδικότερα η απέλαση αποτελούν ποινική κύρωση ή είναι το αποτέλεσμα ποινικής καταδίκης για ορισμένη ποινικά αξιόλογη συμπεριφορά, η κύρωση αυτή δεν πρέπει να υπερβαίνει το μέτρο που φαίνεται να είναι ανάλογο στη φύση του αδικήματος που διαπράχθηκε. Τέλος λαμβάνεται υπόψη ότι το ΔΕΚ ήδη από το 1975 στην υπόθεση RUTILI έχει εμπνευσθεί και από τα άρθρα 8,9 και 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και από το άρθρο 2 του Τέταρτου Πρωτοκόλλου αυτής της Σύμβασης, που προβλέπουν ταυτόσημα ότι περιορισμοί προς το συμφέρον της εθνικής ή δημόσιας ασφάλειας, επιβαλλόμενοι στα προστατευόμενα από τα άρθρα αυτά δικαιώματα, δεν είναι άλλοι από εκείνους που κρίνονται αναγκαίοι για την προστασία αυτών των συμφερόντων σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Ο Άρειος Πάγος υπέβαλε στο ΔΕΚ τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

1) αν συμβιβάζεται με την έννοια των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου που αναφέρονται στο σκεπτικό και με την κοινοτική αρχή της ισότητας που απορρέει από το άρθρο 7 της Συνθήκης μια διάταξη εθνικού νόμου, που υποχρεώνει τον εθνικό δικαστή – εκτός εάν συντρέχουν σπουδαίοι λόγοι ιδίως οικογενειακοί – να διατάξει την ισόβια απέλαση πολίτη άλλου κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας, που δικαιολογούνται μόνον από το γεγονός ότι ο πολίτης του άλλου κράτους μέλους διέπραξε στη χώρα υποδοχής όπου βρισκόταν νομίμως για λόγους τουριστικούς τα πλημμελήματα της προμήθειας ναρκωτικών ουσιών για δική του αποκλειστικά χρήση και της χρήσης ναρκωτι-

κών ουσιών, όταν αυτή η απέλαση συνεπάγεται νόμιμη αδυναμία του δράστη για την επάνοδό του στη χώρα – δυναμένη να επιτραπεί μετά τριετία με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης κατά την κρίση του – για την άσκηση των προβλεπομένων δραστηριοτήτων από τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου για την ελεύθερη κυκλοφορία και εγκατάσταση και όταν για τον δράστη πολίτη του κράτους υποδοχής προβλέπεται η επιβολή της ίδιας ποινής φυλάκισης, όχι όμως και του αναλόγου μέτρου, όπως ο περιορισμός διαμονής του, που επιβάλλεται σ' αυτόν μόνον αν επιβληθεί η κακουργηματική ποινή της κάθειρξης, που προβλέπεται ιδίως για την εμπορία ναρκωτικών ουσιών και μόνον δυνητικά και 2) αν, σε περίπτωση που συμβιβάζεται κατ' αρχήν με τις παραπάνω διατάξεις του κοινοτικού δικαίου η απέλαση του πολίτη άλλου κράτους μέλους από το κράτος υποδοχής, βάσει μιας τέτοιας εθνικής διάταξης, που, σε σχέση με την απέλαση, δεν αφήνει στο Δικαστήριο διακριτική ευχέρεια άλλη από εκείνη των σπουδαίων λόγων, ιδίως οικογενειακών, που δικαιολογούν την παραμονή του στη χώρα υποδοχής, μπορεί ένα τέτοιο μέτρο να θεωρηθεί ότι προσκρούει στην κοινοτική αρχή της αναλογικότητας, είναι δηλαδή δυσανάλογο με τη βαρύτητα των προαναφερθέντων πράξεων του, ενόψει του ότι αυτές κατά τον εθνικό νόμο έχουν το χαρακτήρα του πλημμελήματος και τιμωρούνται όπως αναφέρεται στο σκεπτικό, η δε απέλαση που διατάσσει το εθνικό δικαστήριο προβλέπεται ισόβια με δυνητική εξουσία του Υπουργού Δικαιοσύνης να επιτρέψει, μετά την πάροδο της τριετίας, την επάνοδο του δράστη που απελάθηκε στη χώρα υποδοχής.

Σημείωση : Με την από 19.1.1999 απόφαση (Υπόθεση : C-348/1996) οι Ευρωπαίοι Δικαστές έκριναν ότι «τα άρθρα 48, 52 και 59 της Συνθήκης Ίδρυσης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και το άρθρο 3 της Οδηγίας του Συμβουλίου 64/221/EEC/25.2.1964 περί του συντονισμού των ειδικών μέτρων για τη διακίνηση και τη διαμονή αλλοδαπών, τα οποία δικαιολογούνται από λόγους δημόσιας τάξεως, δημοσίας ασφάλειας ή δημοσίας υγείας αποκλείουν την εφαρμογή νομοθεσίας, με την οποία, με ορισμένες εξαιρέσεις, ειδικότερα όταν υπάρχουν οικογενειακοί λόγοι, τα Δικαστήρια ενός Κράτους μέλους διατάσσουν την απέλαση από το έδαφός τους πολιτών άλλου Κράτους μέλους, που κηρύσσονται ένοχοι στο έδαφος του τελευταίου, για το αδίκημα της προμήθειας και κατοχής ναρκωτικών, που προορίζονται για προσωπική τους χρήση». Κατά την άποψη του Δικαστηρίου η συγκεκριμένη Ελληνική νομοθεσία αποτελεί εμπόδιο στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, στην ελευθερία κυκλοφορία των εργαζομένων και στην ελευθερία εγκατάστασης, το οποίο δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από λόγους δημόσιας τάξης. Το Δικαστήριο επισήμανε ότι η σχετική με τη δημόσια τάξη εξαίρεση, όπως και άλλες παρεκκλίσεις από τις θεμελιώδεις αρχές της συνθήκης πρέπει να ερμηνεύεται στενά. Η κοι-

νοτική οδηγία περί των ειδικών μέτρων για τη διακίνηση και τη διαμονή αλλοδαπών περιορίζει ρητά το δικαίωμα των κρατών μελών να απελαύνουν τους αλλοδαπούς για λόγους δημόσιας τάξης. Τελικά αποφάνθηκε ότι αν και τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν το δικαίωμα να δικαιολογήσουν μια απέλαση για λόγους δημόσιας τάξης, αυτό πρέπει να γίνεται μόνον όταν και όποτε υπάρχει «πραγματική και σοβαρή απειλή που θίγει κάποιο θεμελιώδες κοινωνικό συμφέρον». Η ισόβια απέλαση για λόγους εύρυθμης λειτουργίας (δημόσιας τάξης) πρέπει να εφαρμόζεται περιοριστικά.

0136

ΑΠ 1498/1999 (βούλευμα¹)

Αμετάκλητη καταδίκη πρόσφυγα (αναγνωρισμένου από το Ελληνικό κράτος) σε 8μηνη φυλάκιση και απέλαση για το πλημμέλημα της παράνομης εισόδου στο Ελληνικό έδαφος (διαπραχθέν το 1986) – Απόφαση του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης περί προσωρινής παραμονής του στην Ελλάδα και μη εκτέλεση του μέτρου της απέλασης, καθόσον η απέλασή του θα αποτελούσε παραβίαση των άρθρων 32 και 33 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων, του άρθρου 5 του ισχύοντος Συντάγματος και των διατάξεων της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων – Αίτηση επανάληψης της διαδικασίας – Οριστική παύση της ποινικής δίωξης λόγω παραγραφής της αξιόποινης πράξης

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 1 παρ. Α αριθμ. 2, 31, παρ. 1, 32 παρ. 1 και 33 παρ. 1 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 «περί του Καθεστώτος των Προσφύγων» (Ν.Δ. 3989/1959, ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο ΙΙ παρ. 2 του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967 «εν σχέσει προς την Νομικήν Κατάστασιν των Προσφύγων» (Α.Ν. 389/1968, ΦΕΚ 125, τ. Α')

Άρθρο 28 παρ. 1 Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 4 παρ. 3 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος-έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρα 111 παρ. 1 και 3, 112 και 113 παρ. 2 και 3 ΠΚ

Άρθρα 525 επ. ΚΠΔ

Πραγματικά περιστατικά : Το Τριμελές Κακουργηματικό Εφετείο Ναυπλίου με την 241/1998 απόφασή του κήρυξε ένοχο τον αιτούντα την επανάληψη της διαδικασίας για την έχουσα πλημμεληματικό χαρακτήρα αξιόποινη. Πράξη της παράνομης εισόδου στην Ελλάδα από την Τουρκία,

¹ Αδημοσίευτο.

χωρίς να έχει διαβατήριο και χωρίς να έχει υποβληθεί σε αστυνομικό έλεγχο, τον καταδίκασε σε ποινή φυλάκισης οκτώ μηνών και διέταξε την απέλασή του από τη χώρα, που θα συντελείτο μετά την έκτιση της επιβληθείσης ποινής. Σύμφωνα με την απόφαση του Εφετείου, ο αιτών τέλεσε την αξιόποινη πράξη για την οποία καταδικάστηκε στην διάρκεια της τελευταίας 10ετίας, που το πέρας της εντοπίζεται την 30^η Ιουλίου 1998 (ημερομηνία έκδοσης της 241/1998 απόφασης του Εφετείου Ναυπλίου). Όμως, η ακριβής ημερομηνία τέλεσής της δεν έχει προσδιορισθεί επακριβώς. Σημειώνεται ότι στην ακροαματική διαδικασία ενώπιον του Εφετείου ο αιτών δήλωσε ότι είναι κουρδικής καταγωγής. Μετά την έκτιση της 8μηνιας ποινής φυλάκισης ο αιτών αφέθηκε ελεύθερος από τη Δικαστική Φυλακή Κορυδαλλού και παρελήφθη από το Τμήμα Αλλοδαπών Πειραιά, καθόσον, σύμφωνα με την προαναφερόμενη απόφαση του Δικαστηρίου είχε διαταχθεί η απέλασή του από τη χώρα. Επί του ζητήματος της απέλασης το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης αποφάσισε την προσωρινή παραμονή του αιτούντα στην Ελλάδα «καθόσον στο πρόσωπό του έχει αναγνωρισθεί η προσφυγική ιδιότητα και του έχει χορηγηθεί άσυλο, τυχόν δε απέλασή του θα αποτελούσε παραβίαση των άρθρων 32 και 33 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951, του άρθρου 5 του ισχύοντος Συντάγματος ως και των διατάξεων της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων». Περαιτέρω, το Υπουργείο έκρινε ότι η άδεια παραμονής που έχει χορηγηθεί στον αιτούντα πρόσφυγα καθώς και το δικαίωμα ανανέωσής της, για όσο διάστημα διαρκεί η προσφυγική του ιδιότητα, αποτελεί στοιχείο επαρκές να αποδείξει ότι είναι γνωστής διαμονής και στη διάθεση των αρχών οποτεδήποτε ήθελε ζητηθεί. Μετά το πέρας της κράτησής του ο καταδικασθείς πρόσφυγας υπέβαλε αίτηση επανάληψης της διαδικασίας αιτούμενος την εξαφάνιση ή άλλως μεταρρύθμιση της απόφασης του Εφετείου Ναυπλίου ως προς τη διάταξή της που ορίζει για την απέλασή του από την Ελλάδα, επικαλούμενος το άρθρο 31 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και καταθέτοντας ως αποδεικτικά στοιχεία των ισχυρισμών του την προαναφερθείσα απόφαση του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, την απόφαση με την οποία αναγνωρίστηκε πρόσφυγας, αντίγραφο της άδειας παραμονής του (από όπου προκύπτει ότι εισήλθε στην Ελλάδα την 5.9.1986) και του ταξιδιωτικού εγγράφου που του χορήγησαν οι ελληνικές αρχές βάσει του άρθρου 28 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951.

Σκεπτικό : Α) Το Δικαστήριο έκρινε ότι σύμφωνα με το άρθρο 525 παρ. 1 ΚΠΔ «νέο γεγονός» αποτελεί και η μετά την καταδίκη αποκάλυψη προσωπικού λόγου απαλλαγής του καταδικασμένου από την ποινή, στηριζόμενου σε ρητή διάταξη, η οποία, μη αποκλείουσα τον άδικο χαρακτήρα της πράξεως και τον καταλογισμό της, θεσπίζει την ανυπαρξία αξιο-

ποιίνου δράστη. **Β)** Αναφερόμενο στη διάταξη του άρθρου 28 παρ. 1 του Συντάγματος και στην τυπική ισχύ των διατάξεων των άρθρων 1 παρ. Α, αριθμ. 2 και ΙΙ παρ. 2 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 και του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης αντίστοιχα, που αφορούν στον ορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα, καθώς και των διατάξεων των άρθρων 31 παρ. 1, 32 παρ. 1 και 33 παρ. 1 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951, το Δικαστήριο κρίνει ότι η επίκλησή τους «διακωλύει, όπως προκύπτει από τη διατύπωσή τους, την εφαρμογή των συνεπειών του άρθρου 4 παρ. 3 του Ν. 1975/1991, που ορίζει ότι «με την επιφύλαξη των διατάξεων της πολυμερούς Συμβάσεως περί της Νομικής Καταστάσεως των Προσφύγων» που κυρώθηκε με το Ν. Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α΄) και του Πρωτοκόλλου του σχετικού προς το Καθεστώς των Προσφύγων που κυρώθηκε με τον Α.Ν. 389/1968 (ΦΕΚ 125, τ. Α΄) τιμωρείται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον τριών μηνών όποιος επιχειρεί να εξέλθει από το ελληνικό έδαφος ή όποιος εισέρχεται σ' αυτό χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις», εφόσον το επιχειρούν την έξοδο εκ του ελληνικού εδάφους ή την είσοδο στο ίδιο, χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις άτομο έχει την υπό των ως άνω από 28.7.1951 Συμβάσεως και από 31.1.1967 Πρωτοκόλλου προσδιοριζόμενη ιδιότητα του πρόσφυγα, την θεσπίζουσα προσωπικό λόγο απαλλαγής του δράστη της ανωτέρω πράξεως από της προβλεπόμενης ποινής». **Γ)** Η επανάληψη της συζήτησης της υπόθεσης στο ακροατήριο άλλου ομοιόβαθμου δικαστηρίου δεν κρίνεται αναγκαία από το Ανώτατο Δικαστήριο, γιατί το αξιόποινό της κατά την 5.9.1986 τελεσθείσας υπό του αιτούντος ως άνω αξιόποινης πράξεως (άρθρο 4 παρ. 3 του Ν. 1975/1991) λόγω του πλημμεληματικού της χαρακτήρα και της ελλείψεως ασκήσεως επιρροής επ' αυτής του μνημονευθέντος προσωπικού λόγου της απαλλαγής του αιτούντος έχει εξαλειφθεί σύμφωνα με τα άρθρα 111 παρ. 1 και 3, 112 και 113 παρ. 2 και 3 ΠΚ, αφού από του μνημονευθέντος χρόνου της τελέσεως της πράξεως αυτής και μέχρι σήμερα έχει συμπληρωθεί ο από το νόμο καθοριζόμενος συνολικός εξ οκτώ ετών χρόνος παραγραφής, στον οποίον υπολογίζεται και η εκ των τριών ετών αναστολή της παραγραφής.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την 241/1998 απόφαση του Εφετείου Κακουρηγημάτων Ναυπλίου κατά τις διατάξεις που αφορούν στον αιτούντα την επανάληψη της διαδικασίας και έπαυσε οριστικά την κατ' αυτού ασκηθείσα ποινική δίωξη για την αξιόποινη πράξη της παράνομης εισόδου του στην Ελλάδα εκ Τουρκίας.

II. ΕΙΣΟΔΟΣ – ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ, ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

0137

ΣτΕ (ΕΑ) 110/1998

Προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού – Απόρριψη αίτησης για ανανέωση άδειας παραμονής παιδιού – Προστασία των μορφωτικών δικαιωμάτων του παιδιού – Έλλειψη λόγων δημοσίου συμφέροντος στην αιτιολογία της προσβαλλόμενης διοικητικής πράξης.

Πραγματικά περιστατικά : Το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης απέρριψε με απόφασή του την αίτηση για ανανέωση της άδειας παραμονής του Α.Μ., πολίτη Συρίας, ανήλικου, του οποίου τη γονική μέριμνα και επιτροπεία ασκεί στην Ελλάδα ο θείος του, Έλληνας επιχειρηματίας. Ο τελευταίος προσέβαλε με αίτηση ακύρωσης την απορριπτική απόφαση της Διοίκησης και ζήτησε την προσωρινή δικαστική προστασία του ανήλικου ανιψιού του. Προβάλλει στο Δικαστήριο ότι η έξοδος από την Ελλάδα του ανήλικου ανιψιού του, πολίτη Συρίας, ορφανού από πατέρα θα προκαλέσει ανεπανόρθωτη βλάβη γιατί θα αναγκασθεί να διακόψει τις σπουδές που έχει αρχίσει στην Ελλάδα για εκμάθηση της Ελληνικής και Αγγλικής γλώσσας.

Σκεπτικό : Το Δικαστήριο έλαβε υπόψη ότι η Διοίκηση δεν επικαλείται λόγους δημοσίου συμφέροντος συντρέχοντες στο πρόσωπο του ανήλικου, ανιψιού του αιτούντα, που να επιβάλλουν την άμεση εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης.

Η Επιτροπή Αναστολών αποφάσισε την αναστολή εκτέλεσης προσβαλλόμενης πράξης μέχρις ότου εκδοθεί οριστική απόφαση επί της εκκρεμούς αιτήσεως ακυρώσεως.

0138

ΣτΕ 665/1990 (Α΄ Τμήμα)

Άρνηση έκδοσης άδειας εισόδου στη χώρα με σκοπό τη μόνιμη εγκατάσταση σε σύζυγο Έλληνα πολίτη, για λόγους εθνικής ασφάλειας – Η συμβίωση με την Ελληνίδα σύζυγο δεν είναι πραγματική – Γάμος και ελληνική ιθαγένεια – Παραπομπή της υπόθεσης σε 7μελή σύνθεση.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 5 παρ. 2 και 4 και 20 παρ. 2 του Συντάγματος 1975/1986.

Άρθρα 3, 7, 13 και 14 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α΄).

Άρθρο 6 του Ν. 1438/1984 «Τροποποίηση διατάξεων του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας και του νόμου περί ληξιαρχικών πράξεων» (ΦΕΚ 60, τ. Α').

Άρθρο 14 παρ. 5 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας» (ΦΕΚ 8, τ. Α').

Πραγματικά περιστατικά : Ο αιτών, ρώσος πολίτης, τέλεσε το 1985 στη Μόσχα γάμο με Ελληνίδα. Το 1986 η σύζυγός του υπέβαλε αίτηση για χορήγηση άδειας εισόδου και μόνιμης εγκατάστασής του στη χώρα. Με έγγραφό της προς το Υπουργείο Εξωτερικών η Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης ενέκρινε την έλευση και τη μνηιαία παραμονή του αιτούντα στην Ελλάδα. Όμως, με νεότερη απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης δεν εγκρίθηκε η προσωρινή έλευση του αιτούντα στην Ελλάδα για γενικότερους λόγους εθνικής ασφαλείας. Κατ' εφαρμογή αυτής της απόφασης η Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας ανακάλεσε την έγκριση της προσωρινής παραμονής του στην Ελλάδα. Όταν ο αιτών έφθασε στα σύνορα δεν του επιτράπη η είσοδος στην χώρα κατ' εφαρμογή της σχετικής πράξης της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας. Μετέβη στη Γιουγκοσλαβία και πέτυχε να εφοδιασθεί με προξενική θεώρηση ενός μηνός από το Ελληνικό Προξενείο του Βελιγραδίου. Εν συνεχεία, μετά την είσοδό του στη χώρα του χορηγήθηκε 4μηνη άδεια παραμονής. Αλλά η περαιτέρω παράταση της παραμονής του δεν κατέστη εφικτή για λόγους δημοσίου συμφέροντος, αφού γνωστοποιήθηκε στην αρμόδια Αρχή, ότι ο αιτών εισήλθε στη χώρα χωρίς την έγκριση του Υπουργείου. Δύο νεότερες αιτήσεις για ετήσια ανανέωση της άδειας παραμονής έτυχαν αρνητικής απάντησης, επειδή απεδείχθη, ότι ο αιτών δεν συμβίωσε με την Ελληνίδα σύζυγό του και αποσκοπεί στη μόνιμη εγκατάσταση στη χώρα. Προσέφυγε στο Συμβούλιο Επικρατείας αιτούμενος την ακύρωση της απορριπτικής απόφασης, με την οποία δεν εγκρίθηκε η παράταση της άδειας παραμονής του και διατάχθηκε η αναχώρησή του από την Ελλάδα, επικαλούμενος μεταξύ άλλων τις διατάξεις των άρθρων 5 παρ. 2 και 4 και 20 παρ. 2 του Συντάγματος 1975/1986.

Σκεπτικό : Α) Το Δικαστήριο ερμηνεύοντας την διάταξη του άρθρου 5 παρ. 2 του Συντάγματος 1975/1986 έκρινε, ότι η συνταγματική κατοχύρωση της ελευθερίας που καθιερώνεται προκειμένου για τους αλλοδαπούς περιορίζεται στην προσωπική τους ασφάλεια και δεν εκτείνεται στην ελευθερία κινήσεως και εγκαταστάσεώς τους στην Ελλάδα. Η ερμηνεία αυτή είναι η ορθή και με την αντιπαραβολή της διάταξης της παρ. 2 του άρθρου 5 με αυτή της παρ. 4 του ίδιου άρθρου που απαγορεύει τη λήψη ατομικών διοικητικών μέτρων περιοριστικών της ελευθερίας κινήσεως και εγκαταστάσεως στη χώρα σε βάρος των Ελλήνων. Έτσι, ο κα-

θορισμός των όρων και των προϋποθέσεων εισόδου και παραμονής στη χώρα των αλλοδαπών ανήκει στο ρυθμιστικό πεδίο του κοινού νομοθέτη. **Β)** Ο ισχυρισμός του αιτούντα ότι η προσβαλλόμενη πράξη είναι ακυρωτέα λόγω παραβίασης της συνταγματικής επιταγής της προηγούμενης ακρόασης απορρίφθηκε από το Δικαστήριο, που έκρινε ότι η προσβαλλόμενη εκδόθηκε μετά από δύο αιτήσεις που υπέβαλε ο αιτών στη Διοίκηση και όπου ανέπτυξε τις απόψεις του για το ζήτημα της άδειας παραμονής του στην Ελλάδα. **Γ)** Το Δικαστήριο απέρριψε ως αβάσιμο ισχυρισμό του αιτούντα ότι δηλαδή είχε αποκτήσει την Ελληνική ιθαγένεια λόγω του γάμου με Ελληνίδα πολίτη, στηριζόμενο στην εναρμόνιση της νομοθεσίας περί ιθαγένειας με τη συνταγματική αρχή της ισότητας των φύλων, σύμφωνα με την οποία ο γάμος δεν έχει ως συνέπεια την κτήση ή την απώλεια της ελληνικής ιθαγένειας. **Δ)** Τέλος το Δικαστήριο απεφάνθη ότι κατά την έννοια των σχετικών διατάξεων της νομοθεσίας περί αλλοδαπών καθιερώνεται πλήρης ελευθερία εισόδου και 30ήμερης παραμονής στη χώρα των αλλοδαπών, εφόσον δεν εμπίπτουν σε μια από τις αποκλειστικά οριζόμενες στο νόμο περιπτώσεις. Η περαιτέρω όμως παραμονή της διέπεται από το κανονιστικό καθεστώς που επιβάλλει σ' αυτούς την υποχρέωση εφοδιασμού των με άδεια παραμονής διαρκείας το πολύ μέχρι τριών μηνών και παρέχει στη Διοίκηση την ευχέρεια παρατάσεώς της, προσδιοριζομένης χρονικά από τον επιδιωκόμενο σκοπό (σπουδές, εργασία ή άλλος νόμιμος σκοπός). Παράλληλα ο νομοθέτης με τις πιο πάνω διατάξεις προέβλεψε και ρύθμισε και τη μόνιμη εγκατάσταση των αλλοδαπών στη χώρα, ιδίως όταν συνεπεία αλληπαλλήλων νομίμων παρατάσεων της αρχικής παραμονής των έχει δημιουργηθεί πραγματική κατάσταση που την δικαιολογεί, δεν καθιέρωσε όμως δικαίωμα οποιουδήποτε αλλοδαπού, που εισέρχεται στη χώρα, να αξιώνει και την εγκατάστασή του σ' αυτή.

Το Δικαστήριο αποφάσισε, ότι η αιτιολογία της προσβαλλόμενης απόφασης, η πραγματική βάση της οποίας βρίσκεται σε αρμονία με τα στοιχεία του φακέλου, είναι νόμιμη και επαρκής και γι' αυτό πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμοι οι λόγοι ακύρωσης που στηρίζονται σε αντίθετη εκδοχή. Ενόψει όμως της σπουδαιότητας του θέματος που προέκυψε σχετικά με την έννοια των ανωτέρω διατάξεων το Τμήμα, με πενταμελή σύνθεση κρίνει ότι πρέπει να παραπεμφθεί η υπόθεση στο αυτό Τμήμα με 7μελή σύνθεση.

Σημείωση : με την 1101/1991¹ απόφασή του το Δικαστήριο επιβεβαίωσε την ερμηνεία του Ν. 4310/1929 σχετικά με την είσοδο και την εγκατάσταση των αλλοδαπών στη χώρα, διευκρινίζοντας ότι « η [...] παραμονή [των αλλοδαπών] στη χώρα διέπεται από κανονιστικό καθεστώς που επιβάλλει σ' αυτούς την υποχρέωση εφοδιασμού τους με άδεια πα-

¹ Δημοσιευμένη σε ΝοΒ 40, σελ. 756.

ραμονής το πολύ μέχρι τριών μηνών, χορηγούμενη μετά από ουσιαστική εκτίμηση λόγων αναγομένων στο δημόσιο ή κοινωνικό συμφέρον». Τελικά απέρριψε την αίτηση ακύρωσης επιβεβαιώνοντας την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη.

0139

ΣτΕ 1417/1993 (Δ' Τμήμα)

Αίτηση Ελληνίδας, συζύγου αλλοδαπού, για έκδοση άδειας εισόδου του συζύγου της στην Ελλάδα – Απόρριψη του αιτήματος από τη Διοίκηση – Αρμοδιότητα Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Υπουργείου Εξωτερικών – Η προσβαλλόμενη πράξη στερείται εκτελεστού χαρακτήρα – Διοικητικό Δίκαιο.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 3 και 27 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α')

Άρθρο 45 παρ. 1 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας» (ΦΕΚ 8, τ. Α').

Πραγματικά περιστατικά : Η αιτούσα ζήτησε από το Υπουργείο Εξωτερικών να χορηγηθεί στο σύζυγό της άδεια εισόδου στην Ελλάδα. Το Υπουργείο Εξωτερικών διαβίβασε αυθημερόν την αίτηση στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης που με έγγραφό του απάντησε ότι ο σύζυγος της αιτούσας είχε παραμείνει κατά το παρελθόν στην Ελλάδα παράνομα, για τέσσερα χρόνια και ότι το σχετικό αίτημά του για χορήγηση άδειας παραμονής μετά την τέλεση του γάμου του απορρίφθηκε. Η αιτούσα άσκησε αίτηση θεραπείας ενώπιον του Υπουργείου Εξωτερικών, που διαβιβάστηκε επίσης αυθημερόν στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, που απάντησε ότι για το σύζυγο της αιτούσας δεν έχει κανένα άλλο στοιχείο πλην αυτών που είχε γνωστοποιήσει με προηγούμενο έγγραφό του. Η αιτούσα προσέφυγε στο Δικαστήριο για την ακύρωση του εγγράφου που το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης είχε απευθύνει στο Υπουργείο Εξωτερικών.

Σκεπτικό : Από τις διατάξεις των άρθρων 3 και 27 του Ν. 4310/1929 προκύπτει ότι αρμόδια για τη χορήγηση θεώρησης αλλοδαπών στην Ελλάδα είναι η οικεία προξενική αρχή και όχι οι υπηρεσίες του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης που είναι αρμόδιες για τη χορήγηση άδειας παραμονής του αλλοδαπού στην Ελλάδα. Ειδικότερα με τη διάταξη του άρθρου 27 του Ν. 4310/1929 δεν καθιερώνεται γνωμοδοτική αρμοδιότητα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης ως προς το ζήτημα της χορήγησης εισόδου αλλοδαπών στην χώρα, αλλά προβλέπεται απλή συνεργασία του εν λόγω Υπουργείου με το Υπουργείο Εξωτερικών προς διακανονισμό ζητημάτων που αφορούν αλλοδαπούς. Με τα δεδομένα αυτά η προσβαλλό-

μενη πράξη του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, με το περιεχόμενο που περιλαμβάνει έχει πληροφοριακό απλώς χαρακτήρα και άρα στερείται εκτελεστότητας.

Το Δικαστήριο απέρριψε την κρινόμενη αίτηση ακύρωσης ως απαράδεκτη.

0140

ΣτΕ 31/1995 (Δ' Τμήμα)

Άρνηση παράτασης άδειας παραμονής – Εκπρόθεσμη υποβολή αίτησης για ανανέωση της άδειας παραμονής στη Διοίκηση.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 13 και 18 παρ. 3 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α').

Πραγματικά περιστατικά : Η αιτούσα εισήλθε στην Ελλάδα δυνάμει ελληνικής προξενικής θεώρησης με σκοπό να εργαστεί ως νοσοκόμα. Έκτοτε η αρμόδια αστυνομική διεύθυνση χορηγούσε στην αιτούσα ετήσιες άδειες παραμονής – εργασίας. Σε αίτημα της για ανανέωση της άδειας παραμονής – εργασίας η Διοίκηση απάντησε αρνητικά γιατί αυτό υποβλήθηκε εκπρόθεσμα. Προσέφυγε στο Δικαστήριο αιτούμενη την απόρριψη της αρνητικής διοικητικής πράξης.

Σκεπτικό : Το Δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές διατάξεις των άρθρων 13 και 18 του Ν. 1975/1991 με τις οποίες καθιερώνεται η έκδοση άδειας παραμονής στον αλλοδαπό που εισήλθε στην Ελλάδα κατόπιν προέγκρισης για εργασία ή άσκηση επαγγέλματος ή άλλης οικονομικής δραστηριότητας καθώς και η υποχρέωση του αλλοδαπού να αιτείται την ανανέωση της άδειας παραμονής – εργασίας δέκα πέντε ημέρες πριν την εκπνοή της έκρινε ότι η προσβαλλόμενη διοικητική πράξη είναι νόμιμη αιτιολογημένη αφού η αιτούσα ζήτησε από τη Διοίκηση εκπρόθεσμα την ανανέωση της άδειας παραμονής και εργασίας δηλαδή, δέκα πέντε ημέρες μετά την εκπνοή της.

Το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ακύρωσης επιβεβαιώνοντας έτσι την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη.

0141

ΣτΕ 1379/1995 (Δ' Τμήμα)

Απόρριψη αιτήματος αλλοδαπής για χορήγησης άδειας παραμονής στην Ελλάδα λόγω σπουδών – Η πράξη της Διοίκησης με την οποία χορηγείται στην αλλοδαπή προθεσμία αναχώρησης από την Ελλάδα προσβάλλεται απαράδεκτα γιατί ως πράξη εκτέλεσης της απόρριψης του αιτήματός της για άδεια παραμονής στερείται εκτελεστού χαρα-

κτήρα – Ανεπίτρεπτη η αμφισβήτηση από την Αστυνομική αρχή της νομιμότητας και του κύρους της εγγραφής της αιτούσας σε Ελληνικό ΑΕΙ.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 15 και 16 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά : Το Υπουργείο Παιδείας επέλεξε την αιτούσα και την έκανε δεκτή – εντάσσοντάς την στο ποσοστό αλλοδαπών που δικαιούνται να φοιτήσουν σε Ελληνικά ΑΕΙ – να φοιτήσει στο Τμήμα Επικοινωνίας και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης του Παντείου Πανεπιστημίου. Πριν εγγραφεί στο Πανεπιστήμιο παρακολούθησε το 1991 μαθήματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας στο ανάλογο πανεπιστημιακό τμήμα, που της χορήγησε αποδεικτικό σπουδών. Υποβάλλοντας σχετικό αίτημα ζήτησε από τις αρμόδιες Αστυνομικές αρχές να της χορηγήσουν άδεια παραμονής στην Ελλάδα λόγω σπουδών, ως φοιτούσης στο Τμήμα Επικοινωνιών και Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Προς απόδειξη του σχετικού αιτήματός της υπέβαλε πιστοποιητικά του Παντείου Πανεπιστημίου από όπου προέκυπτε η ιδιότητά της ως φοιτήτριας σε Ελληνικό ΑΕΙ. Ο Διευθυντής της Κρατικής Ασφάλειας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης αποφάσισε την απόρριψη του αιτήματός της γιατί : α) εξέλιπαν οι λόγοι της εδώ παραμονής της και β) αποσκοπεί σε μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα. Άσκησε προσφυγή κατά της αρνητικής απόφασης που απερρίφθη από τον Προϊστάμενο του Κλάδου Αστυνομικής Ασφάλειας – Τάξης της Ελληνικής Αστυνομίας για τους ίδιους λόγους που η Διοίκηση αρνήθηκε να της χορηγήσει άδεια παραμονής επί της αρχικής αίτησής της. Παράλληλα με την κοινοποιηθείσα σ' αυτήν αρνητική απόφαση επί της προσφυγής της, η Διοίκηση της χορήγησε 10ήμερη προθεσμία για να αναχωρήσει από την Ελλάδα. Προσέφυγε στο Συμβούλιο Επικρατείας αιτούμενη την ακύρωση της απόφασης μη χορήγησης άδειας παραμονής και χορήγησης 10ήμερης προθεσμίας προς αναχώρηση. Ενώπιον του Δικαστηρίου το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης υποστήριξε ότι ο ισχυρισμός της αιτούσας ότι είναι ήδη φοιτήτρια του Παντείου Πανεπιστημίου Αθηνών δεν μπορεί να ληφθεί σοβαρά υπόψη γιατί από τα υπάρχοντα στοιχεία στο φάκελο της δεν προκύπτει επιλογή της από το Υπουργείο Παιδείας για φοίτηση σε Ανώτατο Πανεπιστημιακό Ίδρυμα της χώρας, όπως αυτή διατείνεται.

Σκεπτικό : Α) Η πράξη με την οποία η Διοίκηση χορήγησε στην αιτούσα 10ήμερη προθεσμία προς αναχώρηση προσβάλλεται अपαράδεκτα γιατί στερείται εκτελεστού χαρακτήρα, αφού αποτελεί πράξη εκτέλεσης

της αρνητικής απόφασης περί μη χορήγησης άδειας παραμονής. **B)** Το Δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη όσα αποδείχθηκαν από τους διαδίκους απεφάνθη ότι η προσβαλλόμενη απόφαση παρίσταται μη νομίμως αιτιολογημένη, γιατί ουδόλως εξέτασε η Διοίκηση, ως όφειλε, το αίτημα της αιτούσας περί χορήγησης άδειας παραμονής στην Ελλάδα λόγω σπουδών, επί τη βάση της διάταξης του άρθρου 15 του Ν. 1975/1991 ενόψει της αναφερθείσας ιδιότητάς της ως φοιτήτριας Ελληνικού ΑΕΙ, προς βεβαίωση της οποίας είχε υποβάλει τα σχετικά πιστοποιητικά. Εξάλλου πιστοποιουμένης της ιδιότητας της αιτούσας ως φοιτήτριας του Παντείου Πανεπιστημίου ουδόλως ετύγχανε περαιτέρω ερευνητέα κατά νόμο κατά την εξέταση του αιτήματός της περί χορήγησης άδειας παραμονής η επιλογή της από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων προς φοίτησή της ως αλλοδαπής σε Πανεπιστημιακό Ίδρυμα της χώρας προεχόντως γιατί τούτο θα οδηγούσε ανεπίτρεπτα σε παρεπίμπτουσα αμφισβήτηση υπό της εκδούσης την προσβαλλόμενη απόφαση Αστυνομικής αρχής της νομιμότητας και του κύρους της εγγραφής της αιτούσας ως φοιτήτριας παρά του προαναφερόμενου Πανεπιστημίου.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη.

0142

ΣτΕ 4407/1996 (Δ' Τμήμα)

Άρνηση χορήγησης άδειας παραμονής σε σύζυγο Έλληνα, όταν δεν έχουν αποκτηθεί τέκνα με Ελληνική ιθαγένεια – Διακριτική ευχέρεια της Διοίκησης – Διευκόλυνση συμβίωσης των συζύγων – Οικογενειακή ενότητα – Κώδικας Ελληνικής Ιθαγένειας – Παραπομπή της υπόθεσης σε 7μελή σύνθεση.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 4 παρ. 1, 9 παρ. 1 και 21 του Συντάγματος 1975/1986.

Άρθρο 6 του Ν. 1438/1984 «Τροποποίηση διατάξεων του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγενείας και του νόμου περί ληξιαρχικών πράξεων», (ΦΕΚ 60, τ. Α').

Άρθρο 4 του Ν.Δ. 3370/1955 «Περί κυρώσεως του Κώδικος της Ελληνικής Ιθαγενείας» (ΦΕΚ 258, τ. Α').

Άρθρα 19, 20 και 28 παρ. 2 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρο 14 παρ. 5 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας» (ΦΕΚ 8, τ. Α').

Πραγματικά περιστατικά : Ο Διευθυντής Κρατικής Ασφάλειας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης απέρριψε αίτηση χορήγησης άδειας παραμονής σε αλλοδαπή, σύζυγο Έλληνα. Η σχετική απόφαση εκδόθηκε κατ'

εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 1975/1991 σύμφωνα με τις οποίες δεν επιβάλλεται η χορήγηση άδειας παραμονής σε αλλοδαπούς συζύγους ημεδαπών, όταν ίδια δεν έχουν αποκτηθεί τέκνα ανήλικα, έχοντα την ελληνική ιθαγένεια, αλλά η χορήγηση της άδειας παραμονής επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια της Διοίκησης. Η τελευταία προσέφυγε στο Δικαστήριο αιτούμενη την ακύρωση της διοικητικής πράξης.

Σκεπτικό : Το Δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1 και 9 παρ. 1 του Συντάγματος και την διάταξη του άρθρου 19 του Ν. 1975/1991 έκρινε ότι προβλέπεται η χορήγηση άδειας παραμονής στους αλλοδαπούς προς εξυπηρέτηση συγκεκριμένου σκοπού που αναφέρεται σ' αυτή, καλύπτεται δε από αυτές και η περίπτωση χορήγησης – υποχρεωτικώς – άδειας παραμονής σε αλλοδαπό σύζυγο, προς διευκόλυνση της συμβίωσης των συζύγων και διατήρηση της ενότητας της οικογένειας. Τούτο δε κατέστη επιτακτικό μετά την κατάργηση των άρθρων 4, 15, 16 και 22 και την αντικατάσταση του άρθρου 4 του ν.δ. 3370/1955 από το άρθρο 6 του Ν. 1438/1984. Ειδικότερα, το άρθρο 4 προέβλεπε στην αρχική του διατύπωση την αυτοδίκαιη κτήση της Ελληνικής ιθαγένειας από την αλλοδαπή σύζυγο που τελούσε γάμο με Έλληνα πολίτη και ρύθμιζε τα ειδικότερα θέματα. Έτσι, η αλλοδαπή σύζυγος Έλληνα πολίτη, χωρίς δικαίωμα παραμονής στην Ελλάδα, διαρκούντος του γάμου, αλλά και υποκείμενη στις κοινές προϋποθέσεις του άρθρου 6 του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας για την κτήση της Ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση, ευρίσκεται, μετά την ισχύ του Ν. 1438/1984 σε δυσμενέστερη θέση από ότι παλαιότερα και άρα είναι αναγκαία η ανωτέρω ερμηνευτική διεύρυνση του άρθρου 19 του Ν. 1975/1991 με σκοπό την αποφυγή της διακοπής της έγγαμης συμβίωσης. Κατά την άποψη ενός μέλους του Δικαστηρίου η προισχύσασα διάταξη του άρθρου 4 του Ν.Δ. 3370/1955, στο μέτρο που προβλέπει την αυτοδίκαιη κτήση της Ελληνικής ιθαγένειας με την τέλεση γάμου με Έλληνα πολίτη, όταν δεν υπάρχει αντίθετη βούληση της συζύγου, δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι καταργήθηκε με την νεότερη διάταξη του άρθρου 6 του Ν. 1438/1984, γιατί διαφορετικά θα εδημιουργείτο αντίθεση της καταργητικής διάταξης με τα άρθρα 9 παρ. 1 και 21 του Συντάγματος, που προστατεύουν την οικογένεια και τη συμβίωση των συζύγων. Κατά τη γνώμη αυτή δεν τίθεται θέμα έκδοσης διοικητικής πράξης περί χορήγησης άδειας παραμονής στην Ελλάδα.

Τελικά το Δικαστήριο έκρινε ότι συντρέχει περίπτωση παραπομπής της υπόθεσης στο Τμήμα υπό 7μελή σύνθεση, λόγω της σπουδαιότητας του θέματος των εφαρμοστέων διατάξεων και της κατά το Σύνταγμα ερμηνείας τους.

Σημείωση : ομοίου περιεχομένου και η 5682/1996 απόφαση του Δ' Τμήματος του Δικαστηρίου.

0143**ΣτΕ 157/1999 (Δ' Τμήμα)**

Δικαίωμα σε οικογενειακή ζωή – Άδεια παραμονής αλλοδαπής, φυσικής μητέρας τέκνου γεννημένου εκτός γάμου – Κτήση ελληνικής ιθαγένειας τέκνου αλλοδαπής με αναγνώριση από τον Έλληνα πατέρα – Άσκηση γονικής μέριμνας και επιμέλειας από αλλοδαπή, μητέρα Έλληνα πολίτη – Ερμηνεία του άρθρου 28 παρ. 2 του Ν. 1975/1991 – Εκτελεστότητα διοικητικής πράξης.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 1475-1476 ΑΚ

Άρθρο 2 του Ν. 1438/1984 «Τροποποίηση διατάξεων του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγενείας και του νόμου περί ληξιαρχικών πράξεων», (ΦΕΚ 60, τ. Α').

Άρθρο 28 παρ. 2 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρο 45 παρ. 2 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας» (ΦΕΚ 8, τ. Α').

Πραγματικά περιστατικά : Αλλοδαπή, πολίτης της Ινδίας, ήρθε νόμιμα στην Ελλάδα το 1990 και έτυχε επανειλημμένως άδειας παραμονής στη Χώρα προσκομίζοντας στις αρμόδιες αστυνομικές αρχές βεβαίωση του Μαιευτικού Γυναικολογικού Κέντρου «ΕΛΕΝΑΣ ΕΛ. BENIZΕΛΟΥ» ότι διήνυε τον 6^ο μήνα κύησης με τεχνητή γονιμοποίηση και ότι έχρηζε ιατρικής παρακολούθησης. Μετά τον τοκετό το τέκνο αναγνωρίστηκε ως γνήσιο με συμβολαιογραφική πράξη από τον Έλληνα πατέρα του. Η μητέρα υπέβαλε εν συνεχεία αίτημα για χορήγηση ετήσιας άδειας παραμονής. Το αίτημα αυτό απορρίφθηκε και η μητέρα αφού αναχώρησε από την Ελλάδα επανήλθε μετά πάροδο έτους, με προξενική θεώρηση διάρκειας τριών μηνών, μετά τη λήξη της οποίας το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης της χορήγησε άδεια παραμονής ενός μηνός. Στη συνέχεια υπέβαλε αίτημα παράτασης της άδειας παραμονής επικαλούμενη την ιδιότητα της μητέρας, που ασκεί τη γονική μέριμνα και έχει την επιμέλεια ανηλίκου τέκνου, γεννημένου εκτός γάμου, το οποίο έχει αναγνωρισθεί ως γνήσιο από Έλληνα πολίτη και έχει με αυτόν τον τρόπο αποκτήσει την Ελληνική ιθαγένεια. Το αίτημα απορρίφθηκε από το Διευθυντή της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας, μετά δε την υποβολή προσφυγής κατά της απορριπτικής αποφάσεως ο Προϊστάμενος του Κλάδου Αστυνομίας, Ασφάλειας και Τάξης του Υπουργείου δεν ενέκρινε τη χορήγηση άδειας παραμονής στην αιτούσα με την αιτιολογία ότι «αποσκοπεί στη δημιουργία συνθηκών μακράς παραμονής στη Χώρα». Η μητέρα και ο Έλληνας πατέρας προσέφυγαν στο Συμβούλιο Επικρατείας αιτούμενοι την ακύρωση της

αρνητικής διοικητικής πράξης. Για να αποκρούσει την εφαρμογή του άρθρου 28 παρ. 2 του Ν. 1975/1991 το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης επικαλέστηκε ενώπιον του Δικαστηρίου ότι «η αιτούσα δεν είναι φυσική μητέρα, όπως κατά νόμον απαιτείται, αλλά "βιολογική γεννήτορας", αφού το εξώγαμο τέκνο γεννήθηκε με τη μέθοδο της τεχνητής γονιμοποίησης με δότη σπέρματος» Έλληνα πολίτη και αιτούντα την ακύρωση των διοικητικών πράξεων, έγγαμο, προκειμένου να αποκτήσει παιδί η άτεκνη οικογένειά του.

Σκεπτικό : **Α)** Το Δικαστήριο έκρινε ότι παραδεκτός ομοδικούν και έχουν έννομο συμφέρον η αλλοδαπή μητέρα τέκνου με ελληνική ιθαγένεια γεννημένου εκτός γάμου και ο πατέρας του τέκνου που το αναγνώρισε κατά τις διατάξεις του ΑΚ ως γνήσιο. **Β)** Η πράξη του Διευθυντή της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας, μετά την επανεξέταση της υπόθεσης και την έκδοση της δεύτερης των προσβαλλομένων πράξεων, έπαυσε να έχει εκτελεστό χαρακτήρα και συνεπώς απαραδέκτως προσβάλλεται αυτοτελώς με την κρινόμενη αίτηση. **Γ)** Το Δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη τα άρθρα 28 παρ. 2 του Ν. 1975/1991, 2 του Ν. 1438/1984 και τις διατάξεις των άρθρων 1475 και 1476 του Αστικού Κώδικα έκρινε ότι η απαγόρευση απέλασης μητέρας ημεδαπού ανηλίκου συνεπάγεται τη χορήγηση, με τη συνδρομή των προϋποθέσεων του νόμου, άδειας παραμονής στη Χώρα. Ερμηνεύοντας στη συνέχεια τη σχετική διάταξη του νόμου απεφάνθη ότι ως αλλοδαπή μητέρα, της οποίας απαγορεύεται η απέλαση νοείται και η «φυσική μητέρα ανηλίκου εξώγαμου τέκνου, το οποίο έχει αναγνωρισθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα, από έλληνα πατέρα, αποκτώντας με αυτόν τον τρόπο την ελληνική ιθαγένεια». **Δ)** Τέλος, το Δικαστήριο έκρινε ότι η διάκριση μεταξύ «φυσικής μητέρας» και «βιολογικού γεννήτορα» που επικαλέστηκε το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης δεν βρίσκει έρεισμα στο νόμο και δεν ασκεί επιρροή για την εφαρμογή της ευεργετικής διάταξης του άρθρου 28 παρ. 2 του Ν. 1975/1991 η γέννηση του τέκνου με τα δεδομένα που παρουσιάζονται στο ιστορικό της υπό κρίση αίτησης.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης.

0144

ΣτΕ 485/1999 (Δ' Τμήμα)

Άρνηση χορήγησης άδειας παραμονής σε σύζυγο Έλληνα λόγω προηγούμενης της τέλεσης του γάμου απέλασης από τη χώρα και σύνταξης ερυθρού δελτίου – Συνταγματική προστασία του γάμου και της οικογένειας – Υποχρέωση της Διοίκησης να ικανοποιήσει αίτημα χορήγησης άδειας παραμονής – Συγκεκριμένοι και επιτακτικοί λόγοι δημο-

σίου συμφέροντος δικαιολογούν την άρνηση της Διοίκησης – Εκτελεστότητα διοικητικής πράξης.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 5 παρ. 1, 9 παρ. 1 και 21 παρ. 1 του Συντάγματος 1975/1986.

Άρθρα 16 παρ. 1, 19, 36, 43 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρο 14 παρ. 5 και 45 παρ. 2 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας» (ΦΕΚ 8, τ. Α').

Πραγματικά περιστατικά : Η αιτούσα, πολίτης της Αιθιοπίας ήρθε στην Ελλάδα το 1988 και έλαβε άδεια παραμονής μέχρι το 1990. Το 1991 εκδόθηκε απόφαση με την οποία διατάχθηκε η απέλασή της από τη Χώρα. Σε εκτέλεση της απόφασης αυτής απελάθηκε στην Αιθιοπία αφού προηγουμένως συντάχθηκε σε βάρος της «ερυθρό δελτίο», προκειμένου να απαγορευθεί μελλοντική είσοδός της στην Ελλάδα. Στην Αντίς Αμπέμπα η αιτούσα παντρεύτηκε με Έλληνα πολίτη και στη συνέχεια επανήλθε στην Ελλάδα με προξενική θεώρηση. Το 1992 υπέβαλε στην Υποδιεύθυνση Αλλοδαπών Αττικής αίτημα χορήγησης άδειας παραμονής στην Ελλάδα, επικαλούμενη την ιδιότητά της ως συζύγου Έλληνα πολίτη. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε από την Διεύθυνση Κρατικής Ασφάλειας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης. Η αιτούσα υπέβαλε «αίτηση επανεξέτασης» της υπόθεσης επί της οποίας εκδόθηκε πράξη του Προϊσταμένου του Κλάδου Αστυνομίας, Ασφάλειας και Τάξης με την οποία το αίτημά της απορρίφθηκε οριστικώς με την αιτιολογία : «Δεν εγκρίνεται άδεια παραμονής για λόγους δημοσίας τάξεως, γιατί έχει απελαθεί από τη χώρα, πραγματοποίησε είσοδο παρά το σε βάρος της ερυθρό δελτίο και δεν ζήτησε εγκαίρως άδεια παραμονής». Με αίτησή της απευθυνόμενης στο Συμβούλιο Επικρατείας ζήτησε την ακύρωση των αρνητικών πράξεων της Διοίκησης. Προς απόδειξη των ισχυρισμών της κατέθεσε στο Δικαστήριο απόσπασμα της ληξιαρχικής πράξης γάμου της Ληξιάρχου Αθηνών και φωτοτυπία της αστυνομικής ταυτότητας του συζύγου της. Με την απόφασή του 4407/1996¹ το Δ' Τμήμα του Δικαστηρίου, υπό πενταμελή σύνθεση, αποφάσισε την παραπομπή της υπόθεσης στην επταμελή σύνθεση του Τμήματος λόγω της σπουδαιότητάς των τιθεμένων ζητημάτων.

Σκεπτικό : Α) Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 36 και 43 του Ν. 1975/1991 συνάγεται ότι μετά την πάροδο του εξαμήνου από τη δημοσίευση του νόμου στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, οι α-

¹ Δημοσιευμένη στην ανά χειράς έκδοση.

φορώσες το νομικό καθεστώς των αλλοδαπών διατάξεις είναι στο σύνολό τους εφαρμοστέες, τόσο κατά το ουσιαστικό όσο και κατά το διαδικαστικό τους μέρος. Μετά την ανωτέρω ημερομηνία, ζήτημα εφαρμογής προγενέστερης σχετικής διατάξεως μπορεί να τεθεί αν η προγενέστερη διάταξη αφορά ζήτημα, το οποίο δεν ρυθμίζεται ευθέως από το Ν. 1975/1991 αλλά αποτελεί αντικείμενα παρεχόμενης από το νόμο αυτό νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως και για όσο χρονικό διάστημα δεν έχει εκδοθεί σχετική κανονιστική πράξη ρυθμίζουσα το επίδικο ζήτημα. **Β)** Η απόφαση με την οποία το αίτημα της αιτούσας απερρίφθη οριστικώς από τη Διοίκηση πρέπει να λογισθεί εκδοθείσα επί της ενδικοφανούς προσφυγής του άρθρου 16 παρ. 1 του Ν. 1975/1991. Η πράξη αυτή πρέπει, κατά συνέπεια, ενόψει και των οριζομένων στο άρθρο 45 παρ. 2 του Π.Δ. 18/1989 να θεωρηθεί ως πράξη εκτελεστή και μάλιστα η μόνη εκτελεστή από τις προσβαλλόμενες πράξεις, δεδομένου ότι η πρώτη εξ αυτών, με την οποία είχε το πρώτον απορριφθεί το αίτημα της αιτούσης περί χορηγήσεως αδειας παραμονής, έχει ήδη απωλέσει την εκτελεστότητά της, ως ενσωματωθείσα ήδη στην ως άνω πράξη απορρίψεως της υποβληθείσης «αιτήσεως επανεξετάσεως». **Γ)** Από το συνδυασμό των άρθρων 5 παρ. 1, 9 παρ. 1 και 21 παρ. 1 του Συντάγματος, με τα οποία κατοχυρώνεται η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, διασφαλίζεται το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του ατόμου και τίθεται υπό την προστασία του Κράτους η οικογένεια και ο γάμος, συνάγεται ότι οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν όχι μόνον το δικαίωμα να επιλέξουν αλλοδαπή (-ό) σύζυγο αλλά και το δικαίωμα να εξασφαλίσουν κοινή, με την (τον) αλλοδαπή (-ό) σύζυγο τους, διαβίωση στην Ελλάδα. Εξάλλου στο άρθρο 19 του Ν. 1975/1991 ορίζεται ότι η άδεια παραμονής αλλοδαπού παρέχεται, σύμφωνα με το αίτημα του ενδιαφερομένου για την εξυπηρέτηση συγκεκριμένου σκοπού, ο οποίος αναγράφεται σ' αυτή. Κατά την έννοια της τελευταίας διατάξεως η οποία πρέπει να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα των ανωτέρω συνταγματικών διατάξεων, η Διοίκηση εφόσον υφίσταται γάμος Ελληνίδας ή Έλληνα υπηκόου με αλλοδαπή ή αλλοδαπή και πραγματική συμβίωση των συζύγων στην Ελλάδα, υποχρεούται να ικανοποιήσει το υποβαλλόμενη από τον (την) αλλοδαπό (ή) σύζυγο αίτημα χορηγήσεως άδειας παραμονής στη χώρα, εκτός εάν την απόρριψη του αιτήματος επιβάλλουν συγκεκριμένοι και επιτακτικοί λόγοι δημοσίου συμφέροντος, όπως είναι, ιδίως, οι συνδεδόμενοι με την προστασία της κρατικής ασφαλείας. **Δ)** Το Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη τα εκτεθέντα στην υπό κρίση αίτηση πραγματικά περιστατικά απεφάνθη ότι η αιτιολογία της Διοίκησης στην προσβαλλόμενη διοικητική πράξη δεν αρκεί για να της προσδώσει νόμιμο έρεισμα. Έκρινε ειδικότερα ότι τα περί προηγηθείσης απελάσεως της αιτούσης δεν ασκούν επιρροή, γιατί η πράξη της απελά-

σης είχε εκδοθεί σε χρόνο προγενέστερο του γάμου της. Επίσης, δεν ασκούν επιρροή τα αναφερόμενα περί του ότι η αιτούσα επανήλθε στην Ελλάδα παρά την έκδοση σε βάρος της «ερυθρού δελτίου», πρωτίστως γιατί η νέα είσοδος της στη χώρα έγινε, σύμφωνα με μη αμφισβητούμενα από τη Διοίκηση στοιχεία, κατόπιν εκδόσεως σχετικής προξενικής θεωρήσεως από το Ελληνικό Προξενείο της Αντίς Αμπέμπα. Εξάλλου, το επιχείρημα της Διοίκησης ότι η αιτούσα «δεν ζήτησε εγκαίρως άδεια παραμονής» δεν συνιστά, αυτό και μόνον, λόγο ικανό να δικαιολογήσει την απόρριψη αιτήματος χορήγησης άδειας παραμονής σε σύζυγο Έλληνα πολίτη, που κατοικεί μονίμως στην Ελλάδα.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η προσβαλλόμενη πράξη δεν αιτιολογείται και για το λόγο αυτό, βασίμως προβαλλόμενο, ότι είναι ακυρωτέα.

0145

ΠενταμελΕφετείο Πατρών 130/1994¹

Ο ηπιότερος ποινικός νόμος έχει αναδρομική ισχύ – Η παραβίαση διατάξεων διοικητικών νόμων τιμωρείται με πρόστιμο – Η παράνομη παραμονή του αλλοδαπού στο ελληνικό έδαφος μετά τη λήξη της άδειας παραμονής του τιμωρείται σε βαθμό πταίσματος.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 33 παρ. 10 και 11 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρα 2 παρ. 1 και 458 ΠΚ όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 12 εδ. α' του Ν. 2207/1994 «Προσωρινή κράτηση και έλεγχος της διάρκειάς της, αναστολή ποινών, απόλυση υπό όρο, επιτάχυνση διαδικασίας πολιτικών υποθέσεων και άλλες διατάξεις », (ΦΕΚ 65, τ. Α').

Πραγματικά περιστατικά : Αλλοδαπός που παρέμεινε στο ελληνικό έδαφος μετά τη λήξη της άδειας παραμονής του καταδικάστηκε με απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Κακουρηγημάτων Πατρών για παράβαση των διατάξεων του άρθρου 33 παρ. 10 και 11 του Ν. 1975/1991 και του επιβλήθηκε ποινή φυλάκισης έξη μηνών. Άσκησε έφεση κατά της καταδικαστικής απόφασης.

Σκεπτικό : Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 ΠΚ αν από την τέλεση της πράξης μέχρι την αμετάκλητη εκδίκασή της ίσχυσαν δύο ή περισσότεροι νόμοι, εφαρμόζεται αυτός που περιέχει τις ευμενέστερες για τον κατηγορούμενο διατάξεις. Σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1975/1991 ο αλλοδαπός που παραμένει στην Ελλάδα μετά τη λήξη της άδειας παραμονής του τιμωρείται κατά τις διατάξεις του άρθρου 458 ΠΚ, δηλαδή σε

¹ Δημοσιευμένη σε ΝοΒ 43, σελ. 448.

βαθμό πλημμελήματος. Με το Ν. 2207/1994 αντικαταστάθηκε το άρθρο 458 ΠΚ ως εξής : « Όποιος με πρόθεση παραβαίνει επιτακτική ή απαγορευτική διάταξη διοικητικών νόμων τιμωρείται με πρόστιμο τουλάχιστον είκοσι χιλιάδων δραχμών, αν η ειδική διάταξη αναφέρεται στο άρθρο αυτό ως προς την ποινική κύρωση της παράβασης». Άρα, όσοι με πρόθεση παραβαίνουν επιτακτικές ή απαγορευτικές διατάξεις διοικητικών νόμων τιμωρούνται σε βαθμό πταίσματος. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται και οι παραβάτες των παραγράφων 10 και 11 του άρθρου 33 του Ν. 1975/1991, δηλαδή όσοι παραμένουν στην Ελλάδα μετά τη λήξη της άδειας παραμονής τους. Η διάταξη αυτή του Ν. 2207/1994 με την οποία αντικαταστάθηκε το άρθρο 458 ΠΚ ως ηπιότερη έχει αναδρομική ισχύ.

Στην υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο δέχθηκε την πρόταση του Αντεισαγγελέα.

0146

Συμβούλιο Εφετών Θεσσαλονίκης 762/1996 (βούλευμα)¹

Αίτηση επανάληψης της διαδικασίας – Έννοια και προϋποθέσεις του θεσμού – Δικαιούχοι – Παράνομα παραμονή στη χώρα αλλοδαπού, χωρίς άδεια παραμονής – Προσκόμιση στο Δικαστήριο των ληξιαρχικών πράξεων γεννήσεως του πατέρα, της μητέρας και του ίδιου του καταδικασθέντος καθώς και των σχετικών πιστοποιητικών εγγραφής στα δημοτολόγια της κοινότητας Μαγγάνων Ξάνθης, από όπου προκύπτει ότι πρόκειται για άτομο ελληνικής ιθαγένειας – Αντίθετη εισαγγελική πρόταση : τα προαναφερόμενα έγγραφα ουδόλως αναιρούν την ευθύνη του καταδικασθέντος για την πράξη της παράνομης παραμονής στη χώρα χωρίς άδεια – Από το άρθρο 17 του Ν. 1975/1991 προκύπτει ότι η αντιμετώπιση του αλλοδαπού ομογενούς είναι διάφορη εκείνης του αλλοδαπού που δεν έχει την ελληνική εθνικότητα.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 6, 7, 17 και 33 παρ. 11 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α').

Άρθρο 458 ΠΚ

Άρθρο 525 παρ. 1 ΚΠΔ

Πραγματικά περιστατικά : Η αιτούσα ζητεί την επανάληψη της διαδικασίας που αμετάκλητα περατώθηκε με την 30797/1993 απόφαση του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Θεσσαλονίκης και με την οποία ο γιος της καταδικάστηκε για παράβαση των άρθρων 6 (θεωρήσεις εισό-

¹ Δημοσιευμένο σε Αρμενόπουλο 10, σελ. 1263.

δου), 7 (προσωρινή διαμονή) και 33 παρ. 11 σε συνδυασμό με 458 ΠΚ (ποινικές κυρώσεις για παραβίαση διοικητικών διατάξεων) του Ν. 1975/1991, δηλαδή για παράνομη παραμονή στην Ελλάδα, χωρίς να είναι εφοδιασμένος με άδεια παραμονής της αρμόδιας αρχής. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο διέταξε την αναστολή της εκτέλεσης της ποινής φυλάκισης που επέβαλε και την άμεση απέλαση του αλλοδαπού από τη χώρα. Η απόφαση κατέστη αμετάκλητη και η μητέρα του καταδικασθέντος άσκησε αίτηση επανάληψη της διαδικασίας λόγω της ανακάλυψης νέων γεγονότων ή αποδείξεων που ήταν άγνωστα στο δικαστή που τον καταδίκασε και που καθιστούν φανερό ότι ο καταδικασθείς είναι αθώος. Συγκεκριμένα προσκόμισε ενώπιον του Συμβουλίου έγγραφα από τα οποία προκύπτει το δικαίωμα του γιου της και όλων των μελών της οικογένειάς της σε αναγνώριση της ελληνικής ιθαγενείας τους και ειδικότερα: α) πιστοποιητικό γέννησης της ίδιας της αιτούσας και βεβαίωση του αστυνομικού σταθμού Ευάλου για κατάθεση δικαιολογητικών προς έκδοση δελτίου αστυνομικής ταυτότητας, β) πιστοποιητικό γέννησης του συζύγου της και βεβαίωση του ίδιου αστυνομικού σταθμού για κατάθεση των δικαιολογητικών προς έκδοση δελτίου αστυνομικής ταυτότητας, γ) πιστοποιητικά γέννησης των παιδιών της, δ) πιστοποιητικό γέννησης του συζύγου της, ε) πιστοποιητικό γάμου με το σύζυγό της και ε) βεβαίωση – γνωμάτευση για την εργασιακή ικανότητα του συζύγου της. Ισχυρίζεται ότι από τα προαναφερόμενα δικαιολογητικά προκύπτει ότι ο γιος της είναι ομογενής Έλληνας, με ελληνική εθνικότητα.

Σκεπτικό : Α) Το Συμβούλιο έκρινε ότι από τη διάταξη του άρθρου 525 παρ. 1 του ΚΠΔ προκύπτει ότι ο νομοθέτης, προκειμένου να επανορθώσει τυχόν εσφαλμένη καταδίκη προσώπου για πλημμέλημα ή κακούργημα, θεσμοθετεί την επανάληψη της διαδικασίας, υπό την προϋπόθεση ότι συντρέχουν ορισμένοι λόγοι, που αναφέρονται περιοριστικά στο νόμο. Επιβάλλεται να αποκαλύφθηκαν νέα γεγονότα ή αποδείξεις, άγνωστα στους δικαστές που δίκασαν αρχικά και τα οποία είτε αυτά καθ' εαυτά, είτε συνδυαζόμενα με όσα είχαν προσκομισθεί κατά τη δίκη που είχε διεξαχθεί, καθιστούν φανερό ότι αυτός που καταδικάστηκε είναι αθώος. Ο νόμος δεν προσδιορίζει το είδος και τη φύση των νέων γεγονότων ή αποδείξεων, αφού είναι άδηλος εκ των προτέρων η δυνατότητα του καταδικασθέντα να προσκομίσει στοιχεία πρόσφορα και εποικοδομητικά προς ανταπόδειξη και κατάλυση της κατηγορίας που αποδόθηκε σ' αυτόν για ορισμένο αδίκημα, για το οποίο και καταδικάστηκε. Μεταξύ των νέων αποδεικτικών γεγονότων περιλαμβάνονται και νέα έγγραφα ή δικαστικές αποφάσεις ή πρακτικά, τα οποία, είτε μόνα, είτε σε συνδυασμό με αυτά που έχουν ήδη κριθεί, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι αυτός που καταδικάστηκε είναι αθώος. Ως γεγονότα εκλαμβάνονται αντικείμενα, περιστάσεις,

καταστάσεις, σχέσεις και ιδιότητες, που γίνονται αντιληπτά με το λόγο ή τα αισθητήρια, επακριβώς προσδιορισμένα και τα οποία είναι δυνατό να ασκήσουν αμέσως ή εμμέσως επιρροή στην ελάχιστονα πρόταση της απόφασης που πλήττεται με την αίτηση επανάληψης. **Β)** Το Συμβούλιο έκρινε ότι αν τα στοιχεία που επικαλείται και προσκόμισε η μητέρα του καταδικασθέντα προκύπτει ότι οι γονείς του καταδικασθέντα όντας εγγεγραμμένοι στα δημοτολόγια της κοινότητας Μαγγάνων του νομού Ξάνθης, ως δημότες αυτής, είχαν τεθεί υπόψη του δικαστή που εξέδωσε την καταδικαστική απόφαση του γιου της αιτούσας, η κρίση του θα μπορούσε να είναι αθωωτική για την πράξη για την οποία αυτός καταδικάστηκε αφού η αντιμετώπιση του αλλοδαπού ομογενούς είναι διάφορος εκείνης σύμφωνα με το άρθρο 17 του Ν. 1975/1991 που μνημονεύθηκε, δηλαδή του αλλοδαπού που δεν έχει ελληνική εθνικότητα.

Το Συμβούλιο δέχθηκε την αίτηση επανάληψης της διαδικασίας κατ' ουσία, αποφάσισε την ακύρωση της καταδικαστικής απόφασης του Πλημμελειοδικείου Θεσσαλονίκης και ενόψει ότι η αποδιδόμενη στον καταδικασθέντα κατηγορία τιμωρείται σε βαθμό πταίσματος έκρινε ότι δεν παρίσταται ανάγκη της επανάληψης της συζήτησης και ότι πρέπει να παύσει οριστικά η σε βάρος του ποινική δίωξη λόγω παραγραφής της αξιόποινης πράξης, αφού από το χρόνο τέλεσής της έως τη συζήτηση της υπόθεσης παρήλθε χρόνος πλέον της διετίας.

Ο Εισαγγελέας πρότεινε την απόρριψη της αίτησης επανάληψης της διαδικασίας γιατί κατά την κρίση του τα σχετικά έγγραφα που υπέβαλε η αιτούσα ουδόλως αναιρούν την ευθύνη του καταδικασθέντα για την πράξη της παράνομης παραμονής στη χώρα χωρίς άδεια.

0147

ΜονΠλημΣάμου 1546/1998

Παράνομη είσοδος ιρακινών και Αφγανών προσφύγων στην Ελλάδα – Διαδικασία αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα – Ελαφρυντικό τέλεσης αδικήματος από μη ταπεινά αίτια – Δικαιώματα υπεράσπισης των κατηγορουμένων.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 1 Α, 31 και 32 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 «περί του Καθεστώτος των Προσφύγων»

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 1, 4 παρ. 2, 12, 14, 18, 26 παρ. 1, εδαφ. α', 27 του Ν.

1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α').

Άρθρο 84 παρ. 2 εδαφ. β΄ ΠΚ

Πραγματικά περιστατικά : Στις 20.12.1998 δεκαεπτά Ιρακινοί πολίτες και τρεις Αφγανοί αποβιβάστηκαν στον Άγιο Κήρυκο της Ικαρίας. Την 25.12.1998 συνελήφθησαν και παραπέμφθηκαν στο Δικαστήριο κατηγορούμενοι επειδή εισήλθαν στην Ελλάδα από μη αναγνωρισμένο σημείο εισόδου, στερούμενοι ταξιδιωτικών εγγράφων και χωρίς τις νόμιμες διαυπώσεις. Ενώπιον του Δικαστηρίου οι δεκαέξι Ιρακινοί απολογούμενοι κατέθεσαν, ο καθένας χωριστά με τη συνδρομή διερμηνέα από και προς την Αραβική και Ελληνική γλώσσα. Αναφέρθηκαν στο δρομολόγιο και στον τρόπο αναχώρησής του από το Ιράκ έως και την άφιξή τους στην Ελλάδα. Ειδικότερα περιέγραψαν πως αναχώρησαν από το Ιράκ μετά τις πρόσφατες επιθέσεις των ΗΠΑ κατά των ιρακινών και έφθασαν στην Τουρκία και πως αναγκάστηκαν να μεταβούν στο Λίβανο λόγω των διώξεων που υπόκεινταν στην Τουρκία. Έφθασαν στην Ικαρία από λιμάνι του Λιβάνου, όπου κάποιος Άραβας ανέλαβε επ' αμοιβή να τους βοηθήσει να μεταβούν θαλασσίως στην Ιταλία.. Στην πλειοψηφία τους ήσαν λιποτάκτες από τον Ιρακινό στρατό. Υποστήριζαν ότι αναγκάστηκαν να αναχωρήσουν από την πατρίδα τους γιατί είναι Κούρδοι και διώκονται από το καθεστώς του Σαντάμ Χουσεΐν. Αναφέρθηκαν επίσης στις άκαρπες προσπάθειες που κατέβαλαν στο Λίβανο επικοινωνώντας με διπλωματικές αντιπροσωπείες δυτικών χωρών προκειμένου να εξασφαλίσουν νόμιμη άδεια εισόδου σε κάποια ευρωπαϊκή χώρα. Δήλωσαν ενώπιον του Δικαστηρίου, τόσο αυτοπροσώπως, όσο και μέσω του συνηγόρου τους ότι έχουν υποβάλει αίτημα πολιτικού ασύλου ενώπιον των αρμόδιων Ελληνικών Αρχών. Στην απολογία τους, οι τρεις Αφγανοί πολίτες με τη συνδρομή διερμηνέα από και προς την Αραβική και Ελληνική γλώσσα υποστήριξαν ότι αναγκάστηκαν να αναχωρήσουν από τη χώρα καταγωγής τους λόγω του εμφύλιου πολέμου που μαίνεται σε αυτήν. Δύο από τα παιδιά τους σκοτώθηκαν στις εμφύλιες διαμάχες που δεν σταματούν αφού δεν υπάρχει κυβέρνηση στην χώρα τους, αλλά μόνο κόμματα που δρουν ανεξέλεγκτα. Εξέφρασαν την επιθυμία τους να τους χορηγηθεί πολιτικό άσυλο. Αφού ολοκληρώθηκαν οι απολογίες των κατηγορουμένων ο Εισαγγελέας πρότεινε την απαλλαγή των κατηγορουμένων.

Σκεπτικό : **A)** Το Δικαστήριο αναφέρθηκε ρητά στη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 31, στο άρθρο 32 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων καθώς και στον ορισμό της έννοιας του πρόσφυγα όπως αποτυπώνεται στο άρθρο 1 Α της Σύμβασης. Έλαβε υπόψη του ότι η Σύμβαση της Γενεύης έχει κυρωθεί από το Ελληνικό Κράτος με το ν.δ. 3989/1959 και έχει αυξημένη τυπική ισχύ σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του ισχύοντος Συντάγματος. **B)** Το Δικαστήριο, κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του έλαβε υπόψη ότι οι δεκαεπτά Ιρακι-

νοί πολίτες έχουν δι' αιτήσεώς τους ζητήσει να κινηθεί η διαδικασία απονομής ασύλου. Γ) Όσον αφορά τους Αφγανούς, το Δικαστήριο έλαβε υπόψη ότι εισήλθαν στην Ελλάδα χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις και τα αναγκαία ταξιδιωτικά έγγραφα (διαβατήρια, βίζες κλπ). Κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του για τους Αφγανούς κατηγορούμενους έλαβε υπόψη του ότι δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν πολιτικοί πρόσφυγε δεδομένου ότι ούτε οι υπόλοιπο αλλοδαποί αναγνώρισαν την ταυτότητά τους και συνακόλουθα την ομαδικότητα μ' αυτούς, ούτε αποδείχθηκε η προέλευσή τους στην Ελλάδα ως πολιτικών προσφύγων. Αναγνώρισε όμως το ελαφρυντικό τέλεσης του αδικήματος από μη ταπεινά αίτια.

Το Δικαστήριο κήρυξε αθώους τους δεκαεπτά Ιρακινούς για τις αξιόποινες πράξεις που τους αποδόθηκαν καθόσον σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 32 της Σύμβασης της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων απαγορεύεται η απέλαση των διαμενόντων στα Συμβαλλόμενα Κράτη προσφύγων. Έκρινε ενόχους τους τρεις Αφγανούς και τους καταδίκασε σε ποινή φυλάκισης 30 ημερών τον καθένα, διατάσσοντας την αναστολή εκτέλεσης της ποινής και την απέλασή τους από την Ελλάδα.

Σημείωση : Μετά το πέρας της δίκης οι τρεις Αφγανοί υπέβαλαν αίτημα ασύλου ενώπιον των αρμόδιων Αστυνομικών Αρχών. Επιπροσθέτως ο Αντεισαγγελέας άσκησε την έφεση που παρατίθεται στη συνέχεια.

ΜΟΝΟΜΕΛΕΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΣΑΜΟΥ ΑΡΙΘΜΟΣ 191/1998

ΕΚΘΕΣΗ ΕΦΕΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΤΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ ΣΑΜΟΥ

Κατά της 1546/1998 απόφασης του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Σάμου

.....
δηλώνοντας ότι εφεσιβάλλει στο Τριμελές Πλημμελειοδικείο Σάμου την υπ' αριθμ. 1546/29.12.1998 απόφαση του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Σάμου με την οποία οι κατηγορούμενοι : 1) Μ.Ν, 2) Μ.Α., 3) Μ.Ρ. κάτοικοι του Αφγανιστάν κηρύχθηκαν ένοχοι για παράβαση του άρθρου 4 παρ. 3 του Ν. 1975/1991 «παράνομη εισδοχή στη χώρα».

Επειδή κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο, τις απολογίες των κατηγορουμένων και από όλη τη συζήτηση της υπόθεσης προέκυψε ότι σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 31 παρ. 1 της Διεθνούς Συμβάσεως της Γενεύης «περί της Νομικής Καταστάσεως των Προσφύγων» που κυρώθηκε με το ν.δ. 3989/1989 και έχει αυξημένη τυπική ισχύ σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του ισχύοντος Συντάγματος ορίζεται ότι : « Αι Συμβαλλόμενα Χώραι δεν θα επιβάλουν ποινικές κυρώσεις εις πρόσφυγας

λόγω παρανόμου εισόδου ή διαμονής, εάν ούτοι προερχόμενοι εκ Χώρας ένθα η ζωή ή η ελευθερία αυτών απειλείτο...».

Επειδή κατά το άρθρο 1^Α της ανωτέρω διεθνούς συμβάσεως όπως τούτο τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 του συναφούς πρωτοκόλλου της Ν. Υόρκης της 31.1.1967 και κυρώθηκε με τον α.ν. 389/1968 ο όρος «πρόσφυγας» κατά την έννοια της συμβάσεως αυτής εφαρμόζεται επί παντός προσώπου, το οποίο συνεπεία δεδικαιολογημένου φόβου, διώξεως, λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων ευρίσκεται εκτός της Χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να απολαύη της προστασίας της Χώρας αυτής,

Επειδή στο πρόσωπο των κατηγορουμένων συντρέχουν οι προϋποθέσεις χαρακτηρισμού των σύμφωνα με τις ως άνω διατάξεις ως προσφύγων, οι ίδιοι δε έχουν ζητήσει δι' αιτήσεώς τους να κινηθεί η διαδικασία απονομής του ασύλου,

Επειδή κατά τις διατάξεις του άρθρου 32 της ως άνω διεθνούς συμβάσεως απαγορεύεται και η απέλαση των διαμενόντων στα Συμβαλλόμενα Κράτη προσφύγων,

Επειδή κατά παραδοχή των λόγων αυτών πρέπει να γίνει δεκτή, κατ' ουσία, η ασκηθείσα έφεση,

Κατ' ακολουθίαν τούτων

Ζητεί την παραδοχή της παρούσας έφεσης και την εξαφάνιση της εκκαλουμένης απόφασης με σκοπό το δευτεροβάθμιο δικαστήριο να κηρύξει τους ανωτέρω κατηγορουμένους αθώους για την παραπάνω πράξη, σύμφωνα με ορθή εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών της απόφασης.

III. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Εργασία – Κοινωνική ασφάλιση - Σύνταξη

0148

ΣτΕ 1174/1948 (Ολομέλεια)

Απόρριψη αίτησης ανανέωσης άδειας άσκησης του επαγγέλματος του βαφέως – Νόμιμη παραμονή στην Ελλάδα – Προστασία οικονομικών δικαιωμάτων.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 13 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α΄).

Άρθρο 2 παρ. 2, εδ. στ΄ του Α.Ν. 46/1936 «περί συστάσεως Υφυπουργείου Εργασίας» (ΦΕΚ 279, τ. Α΄).

Άρθρο 1 παρ. β του Α.Ν. 320/1936 «περί οργανικών τινών διατάξεων του Υφυπουργείου Δημοσίας Ασφάλειας» (ΦΕΚ 498, τ. Α΄).

Πραγματικά περιστατικά : Ο αιτών, ακαθόριστης ιθαγένειας, διατηρεί βαφείο στη Ξάνθη από το 1927. Υπέβαλε στο Υπουργείο Εργασίας αίτηση για ανανέωση της απόφασης του Υπουργού με την οποία του χορηγήθηκε άδεια εργασίας. Το αίτημά του έμεινε αναπάντητο. Αργότερα υπέβαλε αίτηση για παράταση της άδειας παραμονής του στην Ελλάδα και ταυτόχρονα αίτηση άδειας εργασίας. Το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης ενέκρινε την παράταση της παραμονής του στην Ελλάδα, αλλά ο Υπουργός Εργασίας απεφάνθη αρνητικά επί της αίτησής του για χορήγηση άδειας εργασίας. Ο αιτών άσκησε αίτηση ακύρωσης της απορριπτικής απόφασης του Υπουργού Εργασίας. Κατά την ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία αποδείχθηκε ότι το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης δεν διατύπωσε καμιά αντίρρηση για την ανανέωση της άδειας εργασίας. Ο Υπουργός Εργασίας απέρριψε το αίτημα για παράταση της άδειας εργασίας του αιτούντα με την αιτιολογία ότι υπάρχουν ημεδαποί άνεργοι στον κλάδο που εργάζεται ο αιτών. Επιπλέον επικαλέσθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου την αντεθνική δράση του αιτούντα κατά τη διάρκεια της κατοχής της χώρας. Από στοιχεία όμως του φακέλου του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης προέκυψε ότι ο αιτών είχε αθωωθεί με δικαστική απόφαση για την αποδιδόμενη σ' αυτόν από το Υπουργείο Εργασίας αντεθνική συμπεριφορά. Ο αιτών προσκόμισε στο Δικαστήριο έγγραφο του Νομάρχη Ξάνθης προς το Υπουργείο Εργασίας, προς την Επιθεώρηση Εργασίας Κομοτηνής, βεβαίωση του Γραφείου Εργασίας Ξάνθης και πιστοποιητικό του Προέδρου του Περιφερειακού Επιμελητηρίου Ξάνθης με τα οποία βεβαιώνεται ότι στην Ξάνθη δεν υπάρχει πληθωρισμός στο επάγγελμα του βαφέως.

Σκεπτικό : **Α)** Σύμφωνα με τις διατάξεις του Α.Ν. 46/1936 στο Υπουργείο Εργασίας υπάγεται η αρμοδιότητα χορήγησης άδειας άσκησης οιαδήποτε επαγγέλματος ή εργασίας αλλοδαπών αναλόγως των αναγκών που υπάρχουν στη βιομηχανία, στη βιοτεχνία, και στο εμπόριο εν γένει. Έτσι καθορίζονται τα κριτήρια με βάση τα οποία πρέπει να διαμορφώνεται η κρίση του Υπουργού Εργασίας περί χορήγησης ή μη άδειας εργασίας στον αλλοδαπό. Σύμφωνα με τις διατάξεις του Α.Ν. 320/1936 οι άδειες εργασίας που χορηγούνται στους αλλοδαπούς εκδίδονται μετά σύμφωνη γνώμη του Υφυπουργείου Δημοσίας Τάξης (νυν Υπουργείου Δημοσίας Τάξης). **Β)** Το Δικαστήριο έκρινε ότι η αιτιολογία της απορριπτικής του Υπουργού Εργασίας απάντησης στο αίτημα του αλλοδαπού δεν θεωρείται επαρκής, λαμβανομένων υπόψη των αποδεικτικών στοιχείων που προσκομίστηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, εφόσον μάλιστα η προσβαλλόμενη αρνητική απόφαση επάγεται σοβαρότατες συνέπειες για τον αιτούντα, δηλαδή του αποκλείει την εξακολούθηση του επαγγέλματος που ασκεί από το 1927 και τον αποστερεί από τα μέσα συντήρησης του εαυτού του και της οικογένειάς του.

Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη.

0149

ΣτΕ 295/1989 (Γ΄ Τμήμα)

Ανάκληση έγκρισης για χορήγηση άδειας εργασίας σε αλλοδαπό – Απομάκρυνση από το σχολείο – Διοικητική πράξη αναρμοδίως εκδοθείσα από το Υπουργείο Παιδείας.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2,3,4 και 7 του Ν. 4862/1931 «Περί των ξένων σχολείων» (ΦΕΚ 2, τ. Α΄).

Άρθρο 13 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων» (ΦΕΚ 287, τ. Α΄).

Άρθρο 2 παρ. 2, εδ. στ΄ του Α.Ν. 46/1936 «περί συστάσεως Υφυπουργείου Εργασίας» (ΦΕΚ 279, τ. Α΄).

Ν. 3200/1955 «Περί διοικητικής αποκεντρώσεως» (ΦΕΚ 97, τ. Α΄)

Άρθρο 1 παρ. 16 του Α.Ν. 320/1936 «περί οργανικών τινών διατάξεων του Υφυπουργείου Δημοσίας Ασφάλειας» (ΦΕΚ 498, τ. Α΄).

Πραγματικά περιστατικά : Με πράξη του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Παιδείας ανεκλήθη η έγκριση που είχε δοθεί για χορήγηση άδειας εργασίας στον εκκαλούντα, πολίτη του Ηνωμένου Βασιλείου, ως Διευθυντή στην Ελλάδα αλλοδαπού σχολείου. Ταυτόχρονα διατασσόταν και η απομάκρυνσή του από το σχολείο. Σύμφωνα με το αιτιολογικό της

υπουργικής πράξης η Διοίκηση αρνήθηκε να χορηγήσει στον εκκαλούντα άδεια εργασίας επειδή στο σχολείο υπήρχε προπαγανδιστικό έντυπο υλικό ξένου Κράτους, που χρησιμοποιήθηκε για ανθελληνικές ενέργειες. Το Διοικητικό Εφετείο της Αθήνας επικύρωσε τη διοικητική πράξη και ο αλλοδαπός προσέφυγε κατ' έφεση στο Συμβούλιο Επικρατείας.

Σκεπτικό : Το Δικαστήριο έλαβε υπόψη το άρθρο 13 του Ν. 4310/1929 σύμφωνα με το οποίο το Υπουργείο Εσωτερικών ή οι υπηρεσίες που ορίζονται από αυτό εκδίδουν στους αλλοδαπούς την αιτούμενη άδεια εργασίας. Η αρμοδιότητα αυτή με μεταγενέστερους νόμους μεταφέρθη στο Υπουργείο Εργασίας και ασκείται βάσει του Ν. 3200/1955 από τον οικείο Νομάρχη. Με τον Α.Ν. 320/1936 ορίζεται ότι οι άδειες εργασίας χορηγούνται στους αλλοδαπούς με τη σύμφωνη γνώμη του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης. Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται και στους αλλοδαπούς – εκπαιδευτικούς που απασχολούνται σε ξένα εκπαιδευτικά ιδρύματα, στα οποία το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ασκεί εποπτεία και δύναται να επιβάλει πειθαρχικές ποινές στους προσωπικό τους. Από την ισχύουσα νομοθεσία δεν προκύπτει αρμοδιότητα του Υπουργείου Παιδείας για την χορήγηση ή την ανάκληση άδειας εργασίας των αλλοδαπών εκπαιδευτικών εργαζομένων σε ξένα σχολεία.

Το Δικαστήριο αποφάσισε την εξαφάνιση της εκκαλουμένης απόφασης του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών.

0150

ΣτΕ 2599/1982 (Α΄ Τμήμα)

Κοινωνική Ασφάλιση αλλοδαπού – Διάρκεια σύμβασης εξαρτημένης εργασίας.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 4 ΑΚ

Άρθρο 2 παρ. 1 εδ. α΄, 3 παρ. 1 και 4 παρ. 1 του Α.Ν. 1846/1951 «Περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων» (ΦΕΚ 179, τ. Α΄).

Πραγματικά περιστατικά : Η Τοπική Διοικητική Επιτροπή του ΙΚΑ εξέδωσε πράξη επιβολής εισφορών σε βάρος αλλοδαπής εταιρείας για την ασφαλιστική τακτοποίηση τριών αλλοδαπών μισθωτών που απασχολούνταν σ' αυτήν για περίοδο οι μιν δύο πέραν του έτους, ο δε τρίτος πέραν της τριετίας. Η εταιρεία προσέφυγε στο Διοικητικό Πρωτοδικείο που επικύρωσε την πράξη επιβολής εισφορών. Στην συνέχεια προσέφυγε στο Συμβούλιο της Επικρατείας αιτούμενη την αναίρεση της πρωτόδικης απόφασης.

Σκεπτικό : Α) Από τις διατάξεις του Ν. 1846/1951 προκύπτει ότι οι αλλοδαποί που παρέχουν στην Ελλάδα κατά κύριο επάγγελμα εξαρτημένη εργασία επ' αμοιβή υπάγονται κατ' αρχήν υποχρεωτικά και αυτοδίκαια

στην κοινωνική ασφάλιση, εκτός εάν απασχολήθηκαν ή πρόκειται να απασχοληθούν για χρονικό διάστημα μικρότερο του έτους ή μικρότερο της τριετίας, εφόσον στην τελευταία αυτή περίπτωση έχουν αρμοδίως ισόχρονη παράταση της μη ασφαλίσιμης απασχόλησης. Άρα μόνη η πάροδος έτους ή τριετίας σύμφωνα με τις διακρίσεις του νόμου αρκεί για να χαρακτηριστεί η απασχόληση του αλλοδαπού στην Ελλάδα μη πρόσκαιρη, συνεπαγομένη την ασφάλιση του κατά τις διατάξεις του νόμου. **Β)** Από τις ίδιες διατάξεις προκύπτει ότι η απασχόληση του αλλοδαπού στην Ελλάδα σε εργασία ασφαλιστέα κατά το νόμο πέραν του έτους ή της τριετίας και σύμφωνα με τις διακρίσεις που ορίζονται στο νόμο συνεπάγεται την υπαγωγή του αλλοδαπού στην ασφάλιση για ολόκληρο το χρονικό διάστημα της απασχόλησής του και όχι μόνο για το υπερβαίνον τα προαναφερόμενα χρονικά όρια. **Γ)** Η αναιρεσείουσα εταιρεία επικαλούμενη το άρθρο 4 ΑΚ πρόβαλε τον λόγο ότι οι αλλοδαποί υπάγονται στην διάταξη του άρθρου 3 παρ. 1 του Α.Ν. 1846/1951, με την οποία εξαιρούνται της ασφάλισης του νόμου τα πρόσωπα που παρέχουν είτε αποκλειστικά είτε όχι εργασία ο χρόνος της οποίας υπολογίζεται ως συντάξιμος κατά τις διατάξεις της ισχύουσας για το Δημόσιο συνταξιοδοτικής νομοθεσίας αφού απασχολούνται από το Δημόσιο του κράτους καταγωγής τους και υπάγονται στην κοινωνική ασφάλιση του Κράτους αυτού. Το Δικαστήριο έκρινε όμως ότι η διάταξη του άρθρου 4 ΑΚ σύμφωνα με την οποία ο αλλοδαπός απολαμβάνει τα αστικά δικαιώματα του ημεδαπού αφορά μόνο στα αστικά δικαιώματα και όχι τα απορρέοντα από την συνταξιοδοτική νομοθεσία.

0151

ΣτΕ 2637/1982 (Α΄ Τμήμα)

Κοινωνική ασφάλιση αλλοδαπού – Διάρκεια απασχόλησης αλλοδαπού

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2, 4 παρ. 1 του Α.Ν. 1846/1951 «περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων» (ΦΕΚ 179, τ. Α΄).

Πραγματικά περιστατικά : Η Τοπική Διοικητική Επιτροπή του ΙΚΑ εξέδωσε σε βάρος επιχείρησης που απασχολούσε αλλοδαπό μισθωτό πράξη επιβολής εισφορών μετά συναφούς πράξης επιβολής πρόσθετης επιβάρυνσης λόγω της ασφαλιστέας απασχόλησης του. Ο αλλοδαπός απασχολείτο στην εταιρεία από το 1969 έως το 1978 διακεκομμένα και για διαστήματα που δεν υπερβαίνουν κατ' ανώτατο χρονικό διάστημα το έτος. Η εταιρεία προσέφυγε ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου της Αθήνας, που επικύρωσε τις προαναφερθείσες πράξεις του ΙΚΑ, με το σκεπτικό ότι ο ανωτέρω αλλοδαπός έπρεπε να τακτοποιηθεί ασφαλιστι-

κώς για την απασχόλησή του εντός του ως άνω χρονικού διαστήματος δεχόμενο ότι κατά την έννοια των διατάξεων του Α.Ν. 1846/1951 η ασφάλιση των αλλοδαπών στην Ελλάδα είναι ισότιμο δικαίωμα με αυτό των ημεδαπών εργαζομένων, επιπλέον δε παρέχεται στους πρώτους το δικαίωμα μη υπαγωγής τους στην ασφάλιση, εφόσον η εργασία τους είναι πρόσκαιρη, δεν δύναται δε τόσο ο ασφαλιστικός φορέας όσο και ο εργοδότης να αποκλείουν της ασφάλισης τον αλλοδαπό προβάλλοντας την ένσταση της πρόσκαιρης απασχόλησής του, καθόσον η εξαίρεση αυτή από την ασφάλιση ετέθη υπέρ του αλλοδαπού. Μετά την απόρριψη της προσφυγής της σε πρώτο βαθμό η εταιρεία αιτήθηκε στο Συμβούλιο της Επικρατείας την αναίρεση της πρωτοβάθμιας απόφασης.

Σκεπτικό : Το Δικαστήριο έκρινε ότι κατά την έννοια της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του Α.Ν. 1846/1951 πλην των εντός των ορίων της χώρας παρεχόντων εξαρτημένη εργασία έναντι αμοιβής, υπάγονται υποχρεωτικά στην ασφάλιση του ΙΚΑ και οι αλλοδαποί από την πρώτη ημέρα της απασχόλησής τους στην Ελλάδα, εφόσον η εργασία τους δεν είναι πρόσκαιρη, αλλά πρόκειται να διαρκέσει στην Ελλάδα πέραν του έτους. Όταν όμως η διάρκεια της απασχόλησής τους στην Ελλάδα είναι αμφίβολη, εξαρτώμενη από αστάθμητα κριτήρια, και περιορίζεται σε χρονικά διαστήματα κατώτερα του έτους, τα πρόσωπα αυτά δεν υπάγονται στην ασφάλιση του Ιδρύματος και μόνον εάν αυτά συμπληρώσουν στην Ελλάδα διαρκή ετήσια απασχόληση υπάγονται στην ασφάλιση από την έναρξη του έτους της διαρκούς ετήσιας απασχόλησής τους στην Ελλάδα και όχι αναδρομικά από την αρχική απασχόλησή τους στη χώρα μας. Κατά τη γνώμη όμως της μειοψηφίας η ερμηνευόμενη διάταξη του Α.Ν. 1846/1951 αποκλείει στο να αποκλείονται από την ασφάλιση στο ΙΚΑ όσοι από τους αλλοδαπούς προσέρχονται στην Ελλάδα για να απασχοληθούν επί περιορισμένο, μέχρι έτους κατ' αρχήν, χρονικό διάστημα. Συνεπώς, οι προσερχόμενοι για να απασχοληθούν για μεγαλύτερο του έτους χρονικό διάστημα υπάγονται στην ασφάλιση, έστω και εάν η κατά τη διάρκεια του πρώτου έτους απασχόλησή τους δεν ήταν συνεχής και αδιάλειπτη, εφόσον όμως οι διακοπές της απασχόλησης οφείλονται, κατά την κρίση του δικαστηρίου της ουσίας, σε δικαιολογημένη αιτία και δεν μαρτυρούν εγκατάλειψη της πρόθεσής τους για μονιμότερη απασχόληση στην Ελλάδα. Κατά μείζονα δε λόγο η επίμαχη διάταξη είναι εφαρμοστέα, υπό την ανωτέρω έννοια και όταν η έστω μη συνεχής απασχόληση του αλλοδαπού διήρκεσε επί περισσότερα του ενός έτη.

Το Δικαστήριο αναίρεσε την προσβαλλόμενη απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών.

0152**ΣτΕ 1318/1990 (Α΄ Τμήμα)**

Κοινωνική ασφάλιση αλλοδαπού – Διάρκεια σύμβασης εξαρτημένης εργασίας – Η έλλειψη άδειας εργασίας και παραμονής του αλλοδαπού δεν θίγει το κύρος της κοινωνικής ασφάλισης.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 2, 4 παρ. 1, 26 παρ. 11 του Ν. 1846/1951 «Περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων» (ΦΕΚ 179, τ. Α΄).

Άρθρα 6 και 13 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων», όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 26 παρ. 2 του Ν. 1346/1983 « Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων της Εργατικής Νομοθεσίας και ρύθμιση διαφόρων θεμάτων» (ΦΕΚ 287, τ. Α΄ και ΦΕΚ 46, τ. Α΄).

Πραγματικά περιστατικά : Ο αλλοδαπός Λ.Α.Μ. υπέβαλε στο ΙΚΑ δήλωση απασχόλησης – καταγγελία, σύμφωνα με την οποία απασχολήθηκε σε ταβέρνα αρχικά ως λαντζιέρης και μετά ως ψήστης για συνολικό διάστημα τεσσάρων ετών. Κατά τη διάρκεια της απασχόλησής του δεν ήταν ασφαλισμένος στο ΙΚΑ. Από σχετικό έλεγχο που διενήργησαν τα όργανα του ΙΚΑ προέκυψε η απασχόληση του αλλοδαπού από τα εξής στοιχεία : α) από βεβαίωση του εργοδότη θεωρημένη από την Αστυνομία, σύμφωνα με την οποία ο ανωτέρω αλλοδαπός εργαζόταν στην επιχείρησή του και είχε άδεια παραμονής, β) από έγγραφο του Γραφείου Επιθεώρησης Εργασίας στο οποίο κατέφυγε ο ανωτέρω αλλοδαπός για μισθολογικές διαφορές, σύμφωνα με το οποίο ο εκπρόσωπος του εργοδότη παραδέχθηκε ότι ο εν λόγω αλλοδαπός είχε λάβει όλες τις παροχές, γ) από δήλωση του εργοδότη στην Πρεσβεία της χώρας καταγωγής του στην Ελλάδα, με την οποία βεβαιώνει την απασχόληση του ανωτέρω αλλοδαπού στην επιχείρησή του και δ) από δήλωση του εκπροσώπου της επιχείρησης, όπου εργάστηκε ο αλλοδαπός από την οποία προκύπτει ότι δεν ήταν ασφαλισμένος στο ΙΚΑ, επειδή ο εργοδότης νόμιζε πως αφού ο εργαζόμενος ήταν αλλοδαπός δεν είχε υποχρέωση ασφάλισης στο ΙΚΑ. Με βάση τα ανωτέρω στοιχεία και τη διαπίστωση ότι ο ανωτέρω αλλοδαπός δεν ήταν καταχωρημένος στα μητρώα του ΙΚΑ, ούτε ο εργοδότης είχε τηρήσει τα προβλεπόμενα από τη νομοθεσία κοινωνικής ασφάλισης στοιχεία εκδόθηκαν σε βάρος του εργοδότη πράξη επιβολής εισφορών και επιβολής πρόσθετων εισφορών για την ασφαλιστική τακτοποίηση του εν λόγω αλλοδαπού για ολόκληρο το χρονικό διάστημα που δήλωσε στην καταγγελία του. Ο εργοδότης άσκησε ένσταση στο ΙΚΑ που έγινε εν μέρει δεκτή με απόφαση της Τοπικής Διοικητικής Επιτροπής του Ιδρύματος. Το ΙΚΑ άσκησε προσφυγή κατά της απόφασης αυτής ενώπιον του Διοικητικού

Πρωτοδικείου, που αποφάσισε την εν μέρει ακύρωση της απόφασης της Τοπικής Διοικητικής Επιτροπής. Ο εργοδότης προσέφυγε στο Συμβούλιο Επικρατείας αιτούμενος την αναίρεση της απόφασης του Διοικητικού Πρωτοδικείου. Ενώπιον του Δικαστηρίου ισχυρίστηκε ότι κακώς δέχθηκε το Διοικητικό Πρωτοδικείο ότι ομολόγησε την απασχόληση του εργαζόμενου αλλοδαπού και ότι η βεβαίωση που είχε θεωρήσει στο Αστυνομικό τμήμα είχε εκδοθεί για να χορηγηθεί στον αλλοδαπό άδεια εργασίας και παραμονής που τελικά δεν του χορηγήθηκε. Επίσης επικαλέστηκε ότι ο προσδιορισμός του ύψους των οφειλομένων εισφορών κατά την ανεξέλεγκτη κρίση των οργάνων του ΙΚΑ αντίκειται στο άρθρο 8 του Συντάγματος γιατί στερεί τον εργοδότη από το φυσικό του Δικαστή, αφού δεν μπορεί να ανατρέψει τη σχετική κρίση των οργάνων του ΙΚΑ, όσο και αν είναι αυθαίρετη ή λανθασμένη. Τέλος ισχυρίστηκε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου είναι αναιρετέα γιατί από το Ν. 4310/1929 όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 1346/1983 η σύμβαση εργασίας με αλλοδαπούς είναι πάντοτε βμηνης διάρκειας, που μπορεί να ανανεωθεί με νέα σύμβαση της ίδιας διάρκειας και άρα η απασχόληση του αλλοδαπού είναι πάντα πρόσκαιρη και δεν οδηγεί στην υπαγωγή του στην ασφάλιση του ΙΚΑ κατά τα οριζόμενα στην διάταξη του άρθρου 4 παρ. 1 του Α.Ν. 1846/1951, αφού διαρκεί λιγότερο από ένα έτος.

Σκεπτικό : Α) Από το συνδυασμό των διατάξεων του Α.Ν. 1846/1951 και του Ν. 4310/1929 όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 1346/1983 συνάγεται ότι και οι αλλοδαποί που παρέχουν στο ελληνικό έδαφος εξαρτημένη εργασία υπάγονται, πλην της περίπτωσης όπου η απασχόληση είναι πρόσκαιρη κατά την έννοια του άρθρου 4 παρ. 1 του α.ν. 1846/1951, υποχρεωτικώς και αυτοδικαίως στην ασφάλιση του ΙΚΑ. Τούτο δε ανεξαρτήτως του αν ο παρέχων εξαρτημένη εργασία αλλοδαπός έχει εφοδιαστεί με την προβλεπόμενη από τις διατάξεις του Ν. 4310/1929 άδεια εργασίας, αφού η έλλειψη της άδειας αυτής συνεπάγεται μεν την επιβολή κυρώσεων στον εργοδότη και στον αλλοδαπό, δεν επιδρά όμως επί του κύρους της ασφαλιστικής σχέσεως με το ΙΚΑ. Β) Όσον αφορά τους ισχυρισμούς της αναιρεσείουσας ότι κακώς εκτίμησε το Διοικητικό Πρωτοδικείο ως ομολογία τα αποδεικτικά στοιχεία από τα οποία προέκυπτε η απασχόληση του αλλοδαπού στην επιχείρηση το Δικαστήριο έκρινε ότι είναι अपαράδεκτοι γιατί πλήττουν την ανέλεγκτη αναιρετικώς εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων από το δικαστήριο της ουσίας. Γ) Το Δικαστήριο έκρινε απορριπτέο ως αβάσιμο τον ισχυρισμό της αναιρεσείουσας ότι δηλαδή ο προσδιορισμός του ύψους των οφειλομένων εισφορών κατά την ανεξέλεγκτη κρίση των οργάνων του ΙΚΑ αντίκειται στο άρθρο 8 του Συντάγματος γιατί στερεί τον εργοδότη από το φυσικό του Δικαστή αφού αυτός ελέγχεται από τα διοικητικά δικαστήρια κατόπιν προσφυγής

του εργοδότη, στην κρινόμενη δε περίπτωση το δικάσαν πρωτοδικείο έκρινε ότι νομίμως προσδιορίστηκε το ύψος των ενδίκων εισφορών με βάση, αφενός μεν το χρόνο απασχόλησης που προέκυψε από τα προσαχθέντα ενώπιόν του αποδεικτικά στοιχεία και αφετέρου το ύψος των ημερομισθίων που αναγράφονταν στην καταγγελία του αλλοδαπού. Σημειώνεται δε ότι ως προς τα στοιχεία αυτά η αναιρεσείουσα δεν επικαλείται ότι είχε προβάλει στο δικαστήριο της ουσίας συγκεκριμένους ισχυρισμούς τους οποίους αυτό δεν εξέτασε. Δ) Το Δικαστήριο απέρριψε τον ισχυρισμό της αναιρεσείουσας ότι δηλαδή σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία η εργασία των αλλοδαπών στην Ελλάδα είναι πάντοτε πρόσκαιρη και δεν οδηγεί στην υπαγωγή του στην ασφάλιση του ΙΚΑ, αφού διαρκεί λιγότερο από ένα έτος. Στη συνέχεια έκρινε ότι ο ισχυρισμός αυτός είναι αβάσιμος γιατί ο Ν. 4310/1929 όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 1346/1983 δεν αναφέρει πουθενά ότι η σύμβαση εξαρτημένης εργασίας με αλλοδαπούς διαρκεί υποχρεωτικώς μόνον έξη μήνες, αλλά θεσπίζει υποχρέωση των μεν αλλοδαπών να εφοδιάζονται πριν αναλάβουν εργασία με προηγούμενη άδεια εργασίας, των δε εργοδοτών να μην προσλαμβάνουν αλλοδαπούς που στερούνται άδειας εργασίας, η έλλειψη όμως της οποίας δεν επιδρά στην υπαγωγή στην ασφάλιση του ΙΚΑ.

Το Δικαστήριο απέρριψε την αναίρεση επιβεβαιώνοντας την απόφαση του Διοικητική Πρωτοδικείου.

Σημείωση : ομοίου περιεχομένου και η 1319/1990 (Α΄ Τμήμα)

0153

ΜπρΑθηνών (Εκούσια Δικαιοδοσία) 3518/1993¹

Διεθνές δίκαιο – Το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι κατοχυρώνεται και για τους αλλοδαπούς – Υπεροχή των διεθνών συμβάσεων – Αναγνώριση σωματείου με μέλη πολίτες της Αλβανίας.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 11, 14 και 16 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

Ν. 2400/1996 (ΦΕΚ 96, τ. Α΄)

Άρθρα 5 παρ. 2, 12, 25, 28 παρ. 1 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 107 ΕισΝΑΚ

Άρθρα 78 επομ. ΑΚ

Άρθρα 739, 740 παρ. 1 περ. α΄ και 787 ΚΠολΔ

¹ Δημοσιευμένη στο ΝοΒ 43, σελ. 231 με ενδιαφέρουσες παραπομπές σε νομολογία. Επίσης ΜπρΑθ 4300/1996 ΝοΒ 45 – 253 με ενδιαφέροντα σχολιασμό και παραπομπές στη νομολογία για το ζήτημα της αναγνώρισης του δικαιώματος των αλλοδαπών να ιδρύουν και να διοικούν σωματεία στην Ελλάδα.

Πραγματικά περιστατικά : Οι αιτούντες πολίτες της Αλβανίας κατέθεσαν αίτηση για αναγνώριση σωματείου με την επωνυμία «Εκπολιτιστικός Σύλλογος Ελλήνων Σπουδαστών εκ Βορείου Ηπείρου». Κατέθεσαν στο Δικαστήριο τα προβλεπόμενα από το άρθρο 79 ΑΚ έγγραφα από τα οποία αποδεικνύεται ότι τηρήθηκαν όλες οι προϋποθέσεις που τάσσει ο νόμος για την αναγνώριση του σωματείου, του οποίου ο σκοπός κατά το καταστατικό του είναι: «η συνένωση όλων των εν Ελλάδι εκ Βορείου Ηπείρου και Ελληνικής καταγωγής προερχομένων σπουδαστών και φοιτητών σε μία ευρύτερη ενιαία εκπολιτιστική και συναδερφική – σπουδαστική ένωση, για τη διατήρηση και ανάπτυξη του Ελληνικού πνεύματος και παντός είδους αλληλεγγύης μεταξύ τους, την προστασία, υποστήριξη και προαγωγή των πολιτιστικών και σπουδαστικών συμφερόντων των μελών και μέσω των ανωτέρω γενικά η ανάπτυξη και πρόοδός τους με την πολιτιστική συνένωση του σπουδαστικού Ελληνισμού της Βορείου Ηπείρου που σπουδάζει σε ανώτερες και ανώτατες σχολές της Ελλάδας με τη μητέρα Ελλάδα».

Σκεπτικό : **Α)** Το άρθρο 12 του Συντάγματος κατοχυρώνει το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι στους Έλληνες. Κατά τη διάταξη του άρθρου 25 του Συντάγματος τα δικαιώματα του ανθρώπου, ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. Αυτή η εγγύηση παρέχεται στην έκταση του άρθρου 5 παρ. 2 δηλαδή «... χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων». Ενώ λοιπόν φαίνεται κατ' αρχήν ότι η συνταγματική προστασία του άρθρου 12 παρέχεται μόνο στους Έλληνες, το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι σε όλες τις μορφές, συνεπώς και το δικαίωμα συμμετοχής στη διοίκηση ενός σωματείου κατοχυρώνεται και για τους αλλοδαπούς υπό τους όρους του άρθρου 12 του Συντάγματος («... τηρώντας τους νόμους ...»). **Β)** Το άρθρο όμως 107 ΕισΝΑΚ ορίζει ότι όσοι διοικούν σωματεία πρέπει να είναι Έλληνες πολίτες και στην περίπτωση όπου μετέχουν αναγκαστικά και αλλοδαποί απαιτείται τούτο να επιτραπεί με διάταγμα που υπόκειται σε ανάκληση και εφόσον οι αλλοδαποί μετέχουν στη διοίκηση του σωματείου σε ίσο αριθμό με τους Έλληνες. Έτσι σύμφωνα με το άρθρο 107 ΕισΝΑΚ επιτρέπεται η συμμετοχή αλλοδαπών στη διοίκηση των σωματείων, αλλά μόνον υπό προϋποθέσεις. **Γ)** Από τις διατάξεις των άρθρων 11, 14 και 16 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών προκύπτει ότι με αυτές καθιερώνεται ρητά η ισότητα στην απόλαυση του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι, χωρίς καμία διάκριση λόγω εθνικής προέλευσης, οι μόννοι δε περιορισμοί που μπορούν να επιβληθούν αφορούν στην πολιτική δραστηριότητα των αλλοδαπών ή αποτελούν αναγκαία μέτρα για την εθνική και δημόσια ασφάλεια, την προάσπιση της

υγείας και της ηθικής ή την προστασία των δικαιωμάτων και των ελευθεριών τρίτων. Δ) Κατ' εφαρμογή του άρθρου 28 παρ. 1 του Συντάγματος η Ευρωπαϊκή Σύμβαση υπερισχύει της διάταξης του άρθρου 107 του ΕισΝΑΚ αφού η τελευταία είναι διάταξη μικρότερης τυπικής ισχύος και άρα υποχωρεί έναντι των σχετικών διατάξεων του διεθνούς δικαίου. Ο όρος της αμοιβαιότητας που τάσσεται από τη διάταξη του άρθρου 28 παρ.1 του Συντάγματος δεν έχει εφαρμογή επί διεθνών συνθηκών που έχουν άμεσο αντικείμενο την αναγνώριση θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών στις οποίες είτε έχει υποκατασταθεί η αρχή της αλληλεγγύης και της ισότητας, είτε υπάρχει σύστημα συλλογικής καταχωρήσεως ή εγγυήσεως των ανειλημμένων υποχρεώσεων από όλα τα Συμβαλλόμενα Κράτη, όπως συμβαίνει στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση. Η αρχή της αμοιβαιότητας έχει θέση μόνο σε διμερείς διεθνείς συμβάσεις ή πολυμερείς, που στην πραγματικότητα αποτελούν πλέγμα διμερών σχέσεων. Συνεπώς, είναι επιτρεπτή η συμμετοχή αλλοδαπών στη διοίκηση του σωματείου του οποίου είναι μέλη εφόσον ο σκοπός του δεν είναι πολιτικός και υπό τους προαναφερθέντες περιορισμούς του τάσσει η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών. Το Δικαστήριο κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του έλαβε υπόψη ότι ο σκοπός του σωματείου δεν είναι κερδοσκοπικός, ούτε αντίθετος στους νόμους που ισχύουν, την ηθική και τη δημόσια τάξη. Εξάλλου, ο σκοπός του δεν είναι πολιτικός, γεγονός που θα μπορούσε να δημιουργήσει κώλυμα συμμετοχής αλλοδαπών στη διοίκηση του σωματείου.

Το Δικαστήριο αναγνώρισε το σωματείο.

0154

ΜΠρΑθηνών (Εκούσια δικαιοδοσία) 6776/1997¹

Διεθνές δίκαιο – Το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι κατοχυρώνεται και για τους πρόσφυγες – Υπεροχή των διεθνών συμβάσεων – Αναγνώριση σωματείου με μέλη πρόσφυγες αναγνωρισμένους από το Ελληνικό Κράτος.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 15 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 «περί του Καθεστώτος των Προσφύγων»

Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρα 11, 14 και 16 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

Ν. 2400/1996 (ΦΕΚ 96, τ. Α')

Άρθρα 5 παρ. 2, 12, 25, 28 παρ. 1 του Συντάγματος 1975/1986

¹ Αδημοσίευτη.

Άρθρο 107 ΕισΝΑΚ

Άρθρα 78 επομ. ΑΚ

Άρθρα 739, 740 παρ. 1 περ. α' και 787 ΚΠολΔ

Πραγματικά περιστατικά : Οι αιτούντες, πρόσφυγες αναγνωρισμένοι από το Ελληνικό Κράτος σύμφωνα με τα οριζόμενα στη διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων ζήτησαν από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει το σωματείο με την επωνυμία «Σύλλογος Αλλοδαπών Προσφύγων στην Ελλάδα». Κατά τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο του Δικαστηρίου κατέθεσαν όλα τα έγγραφα που ορίζονται στο άρθρο 79 ΑΚ.

Σκεπτικό : Από τις διατάξεις των άρθρων 12, 5 παρ. 2 και 25 του Συντάγματος, 4 του ΑΚ, 11, 14 και 16 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (η οποία κυρωθείσα από την Ελλάδα αποτελεί εσωτερικό δίκαιο με αυξημένη τυπική ισχύ σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ.1 του Συντάγματος), του άρθρου 15 της Σύμβασης της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων και του άρθρου 78 ΑΚ προκύπτει ότι οι αλλοδαποί δικαιούνται να απολαμβάνουν του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι με την προϋπόθεση ότι η άσκηση του δικαιώματός τους αυτού δεν έχει πολιτικό χαρακτήρα και δεν θέτει σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη, ασφάλεια, υγεία και ηθική της χώρας. Το Δικαστήριο έλαβε υπόψη του ότι οι αιτούντες, όντας πρόσφυγες, αποτελούν ιδιαίτερη κατηγορία αλλοδαπών στους οποίους έχει αναγνωρισθεί το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και σύμφωνα με το άρθρο 15 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων η Ελλάδα υποχρεούται, σχετικά με το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι να επιφυλάσσει στους πρόσφυγες που διαμένουν νόμιμα στο έδαφος της την μάλλον ευμενή μεταχείριση που αναγνωρίζεται υπό τις ίδιες συνθήκες και στους πολίτες αλλοδαπού Κράτους. Το Δικαστήριο κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του έλαβε υπόψη ότι ο σκοπός τους σωματείου κατά το καταστατικό είναι μη κερδοσκοπικός, σύμφωνος με τους νόμους που ισχύουν, την ηθική και τη δημόσια τάξη και ειδικότερα : η ένωση όλων των αναγνωρισμένων από τις αρμόδιες ελληνικές αρχές προσφύγων που διαμένουν στην Ελλάδα, η ενημέρωσή τους για το νομικό καθεστώς τους και για τις κοινωνικές συνθήκες διαβίωσής τους στην Ελλάδα, η δημιουργία αλληλεγγύης μεταξύ των μελών του και η διοργάνωση δραστηριοτήτων και προγραμμάτων, η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και των σχετικών φορέων για τα θέματα προσφύγων, η συνεργασία με παρόμοιες οργανώσεις του εσωτερικού και του εξωτερικού, η επιδίωξη για την αναβάθμιση του νομικού καθεστώτος που διέπει τους πρόσφυγες και η βελτίωση των συνθηκών της ζωής τους με σκοπό την κοινωνική και πολιτιστική ένταξή τους στην Ελλάδα.

Το Δικαστήριο αναγνώρισε το σωματείο.

0155

ΜΠΡΑθηνών (Εκούσια δικαιοδοσία) 2380/1996¹

Δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι – Ίδρυση πολιτιστικού σωματείου από αλλοδαπούς – Έννοια κανόνων δημόσιας τάξης και χρηστών ηθών – Προστασία της διεθνούς ειρήνης της χώρας – Ασαφής ο καθορισμός του σκοπού του υπό ίδρυση σωματείου.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 11, 14 και 16 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

Ν. 2400/1996 (ΦΕΚ 96, τ. Α')

Άρθρα 12 και 28 παρ. 1 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 80 ΑΚ

Άρθρο 107 ΕισΝΑΚ

Άρθρο 336 ΚΠολΔ

Άρθρο 141 ΠΚ

Πραγματικά περιστατικά : Οι αιτούντες ζητούν από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει την ίδρυση σωματείου του σκοπός είναι: α)... β) «η συμβολή στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής της Μαύρης Θάλασσας», γ) «η διατήρηση και η ανάπτυξη των κοινών πολιτιστικών στοιχείων που ενώνουν τους Μαυροθαλασσίτες και ιδιαίτερα της ιστορίας, των μνημείων, των εθίμων και των παραδόσεων», δ) ... ε) « η ανάπτυξη των δεσμών, η διάδοση του πνεύματος αλληλεγγύης και κατανόησης, η προσωπική καλλιέργεια των μελών του συλλόγου, καθώς και η εξασφάλιση της δυνατότητας έκφρασης των ιδεών των μελών ανεξάρτητα πολιτικών, κοινωνικών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων», στ) «η διατήρηση, ενίσχυση και ανάπτυξη της εθνικής και ιστορικής μνήμης των Μαυροθαλασσιτών». Στο άρθρο 3 του καταστατικού του υπό ίδρυση σωματείου απαριθμούνται τα μέσα για την πραγματοποίηση του σκοπού, για την εκτίμηση του οποίου είναι χρήσιμη η αναφορά τους. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 3 του καταστατικού «οι παραπάνω σκοποί του συλλόγου επιτυγχάνονται με ..., με τη σύσταση τοπικών επιτροπών του Συλλόγου σε περιοχές της Μαύρης Θάλασσας, καθώς και του εξωτερικού, όπου υφίσταται έντονο το Μαυροθαλασσίτικο στοιχείο, με τη συμμετοχή στις πολιτιστικές και λοιπές πνευματικές εκδηλώσεις του δημοσίου βίου, με τη λήψη κάθε νόμιμης και πρόσφορης δράσης για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων του Μαυροθαλασσιτών, με μορφωτικές ανταλλαγές, με διεθνείς επαφές, με συνεργασία και συμμετοχή σε διεθνείς

¹ Δημοσιευμένη σε ΕλλΔ 40, σελ.450.

οργανώσεις και οργανισμούς που υπηρετούν την ειρήνη και τη δημοκρατία, και γενικά με κάθε τρόπο που μπορεί να προωθήσει τους σκοπούς του συλλόγου».

Σκεπτικό : **A)** Το άρθρο 12 παρ. 1 του Συντάγματος κατοχυρώνει το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι για τους Έλληνες πολίτες. Σύμφωνα με τις παραγράφους 2 και 3 του ίδιου άρθρου τα σωματεία και ενώσεις μπορούν να διαλυθούν για παράβαση του νόμου. Επομένως, η ελευθερία της ενώσεως (και μάλιστα όχι μόνο της συστάσεως αλλά και της λειτουργίας της ενώσεως) τελεί υπό τη γενική επιφύλαξη του νόμου. Η γενική επιφύλαξη του νόμου έχει το νόημα ότι ούτε η ελευθερία συστάσεως, ούτε η ελευθερία λειτουργίας μιας ενώσεως ή ενός σωματείου απαλλάσσουν από τις δεσμεύσεις (επιταγές και απαγορεύσεις) των γενικών νόμων, είτε αυτές αφορούν επιτευκτέους σκοπούς είτε τα εφαρμοστέα μέσα. Ότι επομένως απαγορεύεται από το νόμο στο άτομο καθ' εαυτό δεν επιτρέπεται στην ένωση ατόμων, η δε ελευθερία ενώσεως δεν περιλαμβάνει την ελευθερία επιδιώξεων παράνομων σκοπών ή την χρησιμοποίηση παρανόμων σκοπών ή την χρησιμοποίηση παρανόμων μέσων ή εν γένει την παραβίαση του κοινού δικαίου. Συνεπώς, η υπό του Συντάγματος εγγύηση του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι δεν αποκλείει τη ύπαρξη ορίων στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι, εν σχέσει (όχι προς τα πρόσωπα αλλά ως) προς τους επιδιωκόμενους σκοπούς. Δύναται το δίκαιο να απαγορεύει ωρισμένους σκοπούς χαρακτηριζόμενους *lato sensu* ως παράνομους ή αθέμιτους και να καταστήσει παράνομο ή αθέμιτο το επιδιώκον αυτούς σωματείο. Περαιτέρω, η ρήτρα της παραγράφου 1 του άρθρου 12 του Συντάγματος, που επιβάλλει την υποχρέωση των ασκούντων το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι να τηρούν τους νόμους του Κράτους, έχει την έννοια ότι ο καταστατικός σκοπός και η δραστηριότητα της ενώσεως ή του σωματείου πρέπει να μην αντιβαίνουν σε διατάξεις, που θεσπίζουν για λόγους δημοσίου συμφέροντος και μέσα στα συνταγματικά όρια, περιορισμούς στη δραστηριότητα γενικά κάθε φυσικού ή νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου. **B)** Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 12 παρ. 1 του Συντάγματος και 11 της από 4.11.1950 διεθνούς συμβάσεως της Ρώμης «περί προασπίσεως των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών» συνάγεται ότι, το κατ' ενάσκηση του παρεχομένου με τη συνταγματική διάταξη και τη Διεθνή Σύμβαση της Ρώμης σχετικού δικαιώματος δημιουργούμενο σωματείο, μη κερδοσκοπικού σκοπού, δεν επιτρέπεται να επιδιώκει σκοπό που αντίκειται στη δημόσια τάξη. Ως κανόνες δημόσιας τάξης την εφαρμογή των οποίων δεν μπορεί να αποκλείσει η ιδιωτική βούληση νοούνται εκείνες οι διατάξεις του αναγκαστικού δικαίου που συγκροτούν τα θεμέλια του κρατικού, κοινωνικού και οικονομικού συστήματος της χώρας. Στην έννοια της δημόσιας τάξης

εμπεριέχεται ως έννοια υπάλληλος και εκείνη των χρηστών ηθών. Μια ανθρώπινη δράση μπορεί να θεωρηθεί αντίθετη προς τα τελευταία, στο μέρος που αντιστρατεύεται τις ιστορικοεξελικτικά διαμορφωμένες ηθικοκοινωνικές αντιλήψεις, οι οποίες είναι αναγνωρισμένες από την έννομη κοινότητα ως βασικές προϋποθέσει ευταξίας. Είναι φανερό ότι η δημόσια τάξη και τα χρηστά ήθη ως έννοιες από τη φύση τους ρευστές υπόκεινται εις μεταβολή κατά τη διαδρομή του χρόνου. Γ) Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 11, 14 και 15 της Σύμβασης της Ρώμης «δια την προάσπισιν των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών» προκύπτει ότι με αυτές καθιερώνεται ρητά η ισότητα στην απόλαυση του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι, χωρίς καμία διάκριση, ούτε λόγω εθνικής προέλευσης, οι μόνιμοι δε περιορισμοί που μπορούν να επιβληθούν, μπορούν να αναφέρονται στην πολιτική δραστηριότητα των ξένων ή να αποτελούν αναγκαία μέτρα για την εθνική και δημόσια ασφάλεια, την προάσπιση της υγείας ή της ηθικής ή την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών τρίτων. Συνεπώς μέσα σ' αυτά τα πλαίσια θα μπορούσε να περιοριστεί η άσκηση του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι επί των αλλοδαπών βάσει του άρθρου 107 ΕιΝΑΚ που ορίζει ότι «όσοι διοικούν σωματεία πρέπει να είναι Έλληνες πολίτες». Δ) Το Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη τα αναφερόμενα περί του σκοπού στοιχεία στο άρθρο 2 του καταστατικού του υπό ίδρυση σωματείου, ως αποτελούντα και το σκοπό του, αποφαινεται ότι δεν καθίσταται καθόλου γνωστό το περιεχόμενο της μνημονευόμενης στο άρθρο αυτό, εθνικής και ιστορικής μνήμης των Μαυροθαλασσιτών, έτσι ώστε να είναι δυνατό να διατυπωθεί εάν αυτή αντιβαίνει στην εθνική και ιστορική μνήμη των Ελλήνων. Εξάλλου η διατύπωση στο άρθρο 3 του καταστατικού «με τη λήψη ... κάθε πρόσφορης δράσης», «καί γενικά με κάθε τρόπο που μπορεί να προωθήσει τους σκοπούς του Συλλόγου» είναι δυνατόν, ενδεχομένως, να οδηγήσουν με την τυχόν αναγνώριση του υπό ίδρυση σωματείου σε έκνομη δραστηριότητα αυτού ή των μελών του, η οποία δεν θα αναγνωρίζει κανένα όριο. Το Δικαστήριο, σύμφωνα με το άρθρο 226 ΚΠολΔ λαμβάνει υπόψη αυτεπάγγελτα τις γνώσεις που αντλεί από τα πορίσματα της κοινής πείρας και αντίληψης. Με βάση τα κατωτέρω πασίγνωστα γεγονότα, δέχεται το Δικαστήριο τα εξής : «ότι η Μαύρη Θάλασσα βρίσκεται στη Μεσόγειο Θάλασσα, μεταξύ Ευρώπης και Μ. Ασίας και βρέχει τις ακτές της Ρωσίας, της Ρουμανίας, της Βουλγαρίας και της Τουρκίας. Έλληνες θαλασσοπόροι του 6^{ου} και 5^{ου} π.Χ. αιώνα ονόμαζαν τη Μαύρη Θάλασσα Άξεινο Πόντο, που σημαίνει αφιλόξενη θάλασσα, ενώ στις αρχές του 1^{ου} την ονομάζουν Εύξεινο Πόντο (φιλόξενη θάλασσα). Τον 9^ο έως 10ο αιώνα οι Άραβες την ονομάζουν Ρωσική θάλασσα. Από τον 15^ο αιώνα οι Τούρκοι την έλεγαν Καραντενίς, δηλαδή μαύρη, κακή θάλασσα. Η Μαύρη Θά-

λασσα παίζει σπουδαίο ρόλο στις μεταφορές. Ο εμπορικός στόλος της Μαύρης Θάλασσας είναι επιφορτισμένος με τη διακίνηση τεράστιων θαλασσιών φορτίων της Ρωσίας. Η Μαύρη Θάλασσα έχει μεγάλη οικονομική σημασία, εκτός από τη Ρωσία και για τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και την Τουρκία» (Α.Μ. Μουράμτσεφ, Μουράτοφ Μ.Β. Ιστορία της Λεκάνης της Μαύρης Θάλασσας σε σχέση με την ανάπτυξη των γύρω περιοχών», Εγκυκλοπαίδεια ΠΑΠΥΡΟΣ, υπό το λήμμα Μαύρη Θάλασσα, Μεγάλη Σοβιετική Εγκυκλοπαίδεια Τομ. 21, σελ. 99 επ). Εξάλλου και η φράση «εθνική και ιστορική μνήμη των Μαυροθαλασσιτών» που περιλαμβάνεται στο άρθρο όπου καθορίζεται ο σκοπός του σωματείου είναι ασαφής και μπορεί να δημιουργηθεί σύγχυση, δεδομένου ότι έχουμε στην περιοχή αυτή εγκατάσταση λαών με διαφορετική μεταξύ τους εθνικότητα και ιστορικές παραδόσεις. Ε) Το Δικαστήριο κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του έλαβε υπόψη του και άλλες ασάφειες που περιλάμβανε το καταστατικό του υπό ίδρυση σωματείου, όπως ασάφειες περί των μελών του σωματείου, περί του δικαιώματος υποβολής υποψηφιότητας στις θέσεις του διοικητικού συμβουλίου, περί της δυνατότητας ίδρυσης παραρτημάτων, περί της μεταβίβασης της περιουσίας του.

Το Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ως νόμω αβάσιμο επειδή από τα κενά που υπάρχουν σε διάφορα σημεία του καταστατικού, και ιδίως από το σκοπό του υπό ίδρυση σωματείου που δεν καθορίζεται με σαφήνεια, καθίσταται ανέφικτος ο δικαστικός έλεγχος σχετικά με το εάν το υπό ίδρυση σωματείο επιδιώκει σκοπό που να αντίκειται στη δημόσια τάξη της χώρας και τους νόμους γενικά.

0156

ΑΠ 815/1991¹

Η έλλειψη της άδειας εργασίας καθιστά άκυρη τη σύμβαση εργασίας – Αβάσιμη η αξίωση αποζημίωσης (διαφυγόντα κέρδη) από αδικοπράξια λόγω αδυναμίας σύναψης εργασίας από το ζημιωθέντα που δεν είχε την απαιτούμενη από το Ν. 1975/1991 άδεια εργασίας – Ευνοϊκές ρυθμίσεις εργασίας για τους ομογενείς από την Αλβανία και την πρώην Σοβιετική Ένωση υιοθετημένες με εγκύκλιο που είναι αντίθετη με μεταγενέστερο νόμο – Έθιμο.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 17 παρ. 4, 23 παρ. 1 και 36 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α΄).

Άρθρα 1, 3, 174 και 180 ΑΚ

¹ Δημοσιευμένη στο ΝοΒ 46, σελ. 521 με ενδιαφέρον σχόλιο.

Πραγματικά περιστατικά : Ο ενάγων, ομογενής από τη Βόρειο Ήπειρο, εργαζόταν παράνομα στην Ελλάδα, χωρίς άδεια παραμονής. Προσέφυγε στο Δικαστήριο όπου, μεταξύ άλλων ζητούσε να του καταβληθεί αποζημίωση ως διαφυγόν κέρδος. Το Εφετείο απέρριψε ως μη νόμιμο το αίτημά του αυτό και στην συνέχεια άσκησε αναίρεση.

Σκεπτικό : **Α)** Οι εγκύκλιοι του Υπουργείου Εργασίας σύμφωνα με τις οποίες οι ομογενείς από την Αλβανία (Βορειοηπειρώτες) καθώς και οι Έλληνες Πόντιοι από την πρώην Σοβιετική Ένωση, δεν απαιτείται να είναι εφοδιασμένοι με άδεια εργασίας αλλοδαπού, επειδή αποτελούν ελληνικό πληθυσμιακό στοιχείο και δεν εφαρμόζονται γι' αυτούς οι διατάξεις περί αλλοδαπών, δεν έχουν ισχύ νόμου ώστε να δεσμεύουν τα δικαστήρια. **Β)** Κατά τις διατάξεις των άρθρων 17 παρ. 4, 23 παρ. 1 και 36 του Ν. 1975/1991, η άσκηση οποιουδήποτε επαγγέλματος ή η ανάληψη οποιασδήποτε εργασίας από αλλοδαπό απαγορεύεται, εκτός εάν ο ενδιαφερόμενος έχει εφοδιασθεί με σχετική άδεια από τον Υπουργό Εργασίας ή άλλη εξουσιοδοτημένη από αυτόν αρχή. Με κοινή απόφαση του Υπουργών Εξωτερικών, Εθνικής Άμυνας, Εσωτερικών, Οικονομικών, Εργασίας και Δημόσιας Τάξης καθορίζονται οι προϋποθέσεις, η διάρκεια και η διαδικασία δικαιώματος εισόδου, διαμονής και εργασίας των ομογενών. Μέχρι να εκδοθούν τα προεδρικά διατάγματα και οι υπουργικές αποφάσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις του παρόντος, εξακολουθούν να εφαρμόζονται οι αντίστοιχες σχετικές διατάξεις που ρυθμίζουν τα συναφή θέματα, εφόσον δεν αντίκεινται στον παρόντα νόμο. Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει, ότι και για τους αλλοδαπούς ομογενείς, εφόσον δεν έχει εκδοθεί η κοινή υπουργική απόφαση με την οποία καθορίζονται οι προϋποθέσεις διαμονής και εργασίας τους, έχει εφαρμογή η διάταξη του άρθρου 23 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 και για την ανάληψη οποιασδήποτε εργασίας στην Ελλάδα πρέπει και αυτοί να είναι εφοδιασμένοι με σχετική άδεια από τον Υπουργό Εργασίας ή άλλη εξουσιοδοτημένη αρχή, η έλλειψη της οποίας καθιστά άκυρη τη σύμβαση εργασίας. **Γ)** Κατά την αναγνωριζόμενη από το άρθρο 1 ΑΚ έννοια του εθίμου, ως στοιχεία αυτού απαιτούνται μακρά και ομοιόμορφη άσκηση, καθώς και κοινή συνείδηση ή θέληση περί της αναγκαιότητας του εφαρμοζόμενου κανόνα δικαίου. Κατά το άρθρο 23 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 η ανάληψη οποιασδήποτε εργασίας από αλλοδαπό σε ελληνικό έδαφος απαγορεύεται εκτός εάν ο ενδιαφερόμενος έχει εφοδιαστεί με την σχετική άδεια από τον Υπουργό Εργασίας ή άλλη εξουσιοδοτημένη από αυτόν αρχή, ενώ κατά το άρθρο 36 του ίδιου νόμου από το χρόνο ισχύος του (4.6.1992) καταργείται κάθε διάταξη γενική ή ειδική, που αντίκειται στις διατάξεις ή ρυθμίζει θέματα που αποτελούν αντικείμενό του. Ενόψει αυτών, η ύπαρξη εθιμικού κανόνα δικαίου, κατά τον οποίο για τους ομογενείς αλλοδαπούς δεν απαιτείται άδεια ερ-

γασίας στην Ελλάδα αποκλείεται, λόγω καταργήσεως από το χρόνο ισχύος του παραπάνω νόμου κάθε διατάξεως που ρυθμίζει αυτό το αντικείμενο και αδυναμίας έκτοτε λόγω του βραχέως χρονικού διαστήματος να δημιουργηθεί έθιμο.

Το Δικαστήριο απέρριψε την αναίρεση.

0157

ΕφΑθηνών 1713/1997¹

Τραυματισμός αλλοδαπού, παράνομα εργαζόμενου στην Ελλάδα – Ανικανότητα προς εργασία – Δεν είναι νόμιμο το αποζημιούμενο λόγω της αδικοπραξίας διαφυγόν κέρδος γιατί αυτό θα αποκομιζόταν με τρόπο αντίθετο από τα οριζόμενα σε απαγορευτική διάταξη του νόμου – Οι διατάξεις περί εφοδιασμού των αλλοδαπών με άδεια εργασίας είναι δημοσίας τάξης – Σύμφωνα με το άρθρο 4 ΑΚ δεν αποκλείεται η διαφορετική μεταχείριση αλλοδαπού και ημεδαπού στο πεδίο του ουσιαστικού δικαίου.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 13 παρ. 1 του Ν. 4310/1929 «περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων», (ΦΕΚ 287, τ. Α΄).

Άρθρο 2 παρ. 1 εδ. στ΄ του Α.Ν. 46/1936 «Περί συστάσεως Υφυπουργείου Εργασίας» (ΦΕΚ 379, τ. Α΄).

Άρθρα 4, 914, 929 εδ. α΄, 298 εδ. β΄ ΑΚ.

Πραγματικά περιστατικά : Ο εκκαλών εξήλθε από το Νοσοκομείο περί τα τέλη του 1994 και μέχρι το Φεβρουάριο του 1995 η κατάσταση του δεν είχε βελτιωθεί ώστε να μπορεί να απασχοληθεί σε οποιαδήποτε εργασία, και μάλιστα σε εκείνη του ελαιοχρωματιστή, στην οποία απασχολείτο πριν από το ατύχημα στην Ελλάδα, χωρίς όμως να έχει εφοδιασθεί με άδεια εργασίας όπως απαιτείται για όλους τους αλλοδαπούς. Προσέφυγε στην Δικαιοσύνη αιτούμενος ως αποζημίωση (διαφυγόν κέρδος) το ποσό που θα κέρδιζε εάν εργαζόταν ως ελαιοχρωματιστής στην Ελλάδα με πιθανότητα και κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων. Για τη θεμελίωση του κονδυλίου του διαφυγόντος κέρδους ο ενάγων και νυν εκκαλών επικαλέστηκε τη διάταξη του άρθρου 4 ΑΚ.

Σκεπτικό : Α) Το Εφετείο επικύρωσε την πρωτόδικη απόφαση με την οποία το αίτημά του είχε απορριφθεί ως μη νόμιμο. Το Δικαστήριο έκρινε το γεγονός ότι ο ενάγων και νυν εκκαλών απασχολείτο πριν το ατύχημα στην Ελλάδα χωρίς όμως να έχει εφοδιασθεί με άδεια εργασίας όπως απαιτείται για όλους τους αλλοδαπούς από τις δημοσίας τάξεως διατάξεις των άρθρων 13 παρ. 1 του Ν. 4310/1929 και 2 παρ. 1 εδ. στ΄ του

¹ Δημοσιευμένη σε ΕλλΔ 39 (1998), σελ. 605.

A.N. 46/1936. Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 914, 929 εδ. α' και 298 εδ. β' ΑΚ στο αποζημιούμενο, λόγω αδικοπραξίας, διαφυγόν κέρδος του παθόντος δεν περιλαμβάνεται και το κέρδος που αυτός θα αποκόμιζε κατά τρόπο αντίθετο σε απαγορευτική διάταξη νόμου, αφού στην περίπτωση αυτή δεν μπορεί να γίνει λόγος για κέρδος προσδοκώμενο κατά τη συνήθη (κανονική) πορεία των πραγμάτων. **Β)** Η διάταξη του άρθρου 4 ΑΚ εισάγει την αρχή της εξομοίωσης του αλλοδαπού προς τον ημεδαπό από άποψη ιδιωτικού διεθνούς δικαίου και δεν καθιερώνει ταυτότητα πραγματικής μεταχείρισης του αλλοδαπού προς τον ημεδαπό. Δεν αποκλείεται δηλαδή η διαφορετική μεταχείριση αλλοδαπού και ημεδαπού στο πεδίο του ουσιαστικού δικαίου.

Το Εφετείο επικύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση του Πρωτοδικείου.

0158

ΕφΠειραιά 459/1988¹

Το κοινωνικό δικαίωμα εργασίας των αλλοδαπών – Το κράτος δεν υποχρεούται να διασφαλίσει την ελευθερία της εργασίας των αλλοδαπών, που προστατεύεται συνταγματικά ως ατομικό δικαίωμα – Συνθήκες εργασίας των αλλοδαπών εργαζομένων στην Ελλάδα – Ισότητα της αμοιβής των αλλοδαπών εργαζομένων με αυτή των ημεδαπών για εργασία ίσης αξίας.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 5 παρ 1 και 22 παρ. 1 εδ. β' του Συντάγματος 1975/1986.

N. 1376/1983: «Μέτρα για την αντιμετώπιση της ναυτιλιακής κρίσεως και συναφείς διατάξεις (ΦΕΚ 96, τ. Α').

Αποφάσεις 70114/4894 και 70114/3841 του Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας «Κύρωση συλλογικής σύμβασης εργασίας πληρωμάτων ποντοπόρων πλοίων 4500 τόνων DW και άνω» (ΦΕΚ 369/12.6.1984, τ. Β' και ΦΕΚ 346/31.5.1985, τ. Β' αντίστοιχα).

Πραγματικά περιστατικά : Τον Οκτώβριο του 1983 καταρτίστηκε συμφωνία μεταξύ της Εθνικής Ένωσης Ναυτικών της Σρι Λάνκα και της Ένωσης Ελλήνων Εφοπλιστών. Με τη συμφωνία αυτή καθορίζεται το ύψος των αποδοχών των ναυτικών της Σρι Λάνκα, που ναυτολογούνται σε ελληνικά ποντοπόρα ελληνικά πλοία. Η διμερής αυτή συμφωνία υιοθετήθηκε κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 1 του Ν. 1376/1983 περί μέτρων για την αντιμετώπιση της ναυτιλιακής κρίσης: κατατέθηκε στο Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας στις 9.11.1983 και ίσχυσε ως τις 21.10.1985. Με βάση αυτήν τη συμφωνία οι τρεις εκκαλούντες – ενάγοντες ναυτικοί από τη Σρι Λάνκα ναυτολογήθηκαν το 1984 σε ποντοπόρο

¹ Δημοσιευμένη στο ΝοΒ 36, σελ. 932.

φορτηγό πλοίο με ελληνική σημαία, του οποίου πλοιοκτήτρια είναι αλλοδαπή εταιρεία. Στο πλοίο αυτό εργάστηκαν μέχρι την 5^η Ιουλίου 1985, οπότε αποναυτολογήθηκαν. Καθ' όλη τη διάρκεια της ναυτολόγησής τους οι ενάγοντες αμοίβονταν με τις συμφωνηθείσες αποδοχές, που ορίζονται από την προαναφερόμενη διμερή σύμβαση. Όμως, οι αμοιβές τους αυτές ήσαν κατώτερες από τις αντίστοιχες αμοιβές που ελάμβαναν οι Έλληνες ναυτικοί που εργάζονταν στις ίδιες ειδικότητες και με τα ίδια προσόντα, στο ίδιο πλοίο, κατά τον ίδιο χρόνο και υπό τις ίδιες συνθήκες. Δηλαδή, οι Έλληνες συνάδελφοι των αλλοδαπών εναγόντων για ίση εργασία ελάμβαναν μεγαλύτερες αποδοχές που προβλέπονταν από τις ισχύουσες κατά τα έτη 1984 και 1985 ελληνικές συλλογικές συμβάσεις πληρωμάτων ποντοπόρων φορτηγών πλοίων. Οι τρεις αποναυτολογηθέντες πολίτες της Σρι Λάνκα προσέφυγαν ενώπιον του Πρωτοδικείου Πειραιά επικαλούμενοι παραβίαση του άρθρου 22 παρ. 1 του Συντάγματος. Το Πρωτοδικείο αντιπαρήλθε τον ισχυρισμό τους αυτόν και έκρινε ότι ίσχυε για τις αμοιβές τους μόνον η προαναφερθείσα διμερής συμφωνία και απέρριψε κατ' ουσία την αγωγή ως προς τα κεφάλαια περί αμοιβών των αλλοδαπών εναγόντων (διαφορές αποδοχών). Οι ενάγοντες προσέφυγαν στο Εφετείο Πειραιά.

Σκεπτικό : Α) Το Εφετείο έκρινε ότι το άρθρο 22 παρ. 1 του Συντάγματος που καθιερώνει το κοινωνικό δικαίωμα εργασίας ορίζει ότι «η εργασία αποτελεί δικαίωμα και προστατεύεται από το Κράτος, που μεριμνά για τη δημιουργία συνθηκών απασχόλησης όλων των πολιτών και για την ηθική και υλική εξύψωση του εργαζομένου αγροτικού και αστικού πληθυσμού. Όλοι οι εργαζόμενοι, ανεξάρτητα από φύλο ή άλλη διάκριση, έχουν δικαίωμα ίσης αμοιβής για παρεχόμενη εργασία ίσης αξίας». Το δικαίωμα αυτό δεν πρέπει να συγχέεται με την ελευθερία εργασίας ως ατομικό δικαίωμα (άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος). Τα συνταγματικά προστατευόμενα κοινωνικά δικαιώματα δεν αναφέρονται, κατ' αρχήν, στους αλλοδαπούς και επομένως το κοινωνικό δικαίωμα προς εργασία, που προστατεύεται από το κράτος ανήκει μόνο στους Έλληνες πολίτες και όχι στους αλλοδαπούς. Αντίθετα, το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 22 του Συντάγματος αναφέρεται σε όλους τους εργαζόμενους που βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια, ανεξάρτητα φύλου ή άλλης διάκρισης, δηλαδή χωρίς διάκριση φύλου, εθνικότητας, φυλής ή γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων. Ως ευρισκόμενοι εντός της ελληνικής επικράτειας θεωρούνται όχι μόνον οι αλλοδαποί που διαμένουν επί ελληνικού εδάφους, υπό στενή έννοια, αλλά και εκείνοι που εργάζονται σε ελληνικά πλοία ή αεροπλάνα. **Β)** Επομένως, το Κράτος δεν είναι υποχρεωμένο να μεριμνήσει για τη δημιουργία συνθηκών απασχόλησης χάριν των ανέργων αλλοδαπών που περιφέρονται στην Ελλάδα.

Όταν όμως αυτοί οι αλλοδαποί εργάζονται νόμιμα στην Ελλάδα, δικαιούνται να αξιώσουν ίση με τους ημεδαπούς αμοιβή για ίσης αξίας παρεχόμενη εργασία. Εξάλλου το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 22 του Συντάγματος περιέχει κανόνα δημοσίας τάξεως και συνεπώς δεν είναι δυνατή η συμφωνία μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών με την οποία καθιερώνεται παρέκκλιση από την εφαρμογή της αρχής της ισότητας αμοιβής για ίσης αξίας παρεχόμενη εργασία.

Το Δικαστήριο αποφάσισε την εξαφάνιση της εκκαλούμενης απόφασης.

0159

Ελεγκτικό Συνέδριο 1245/1997 (Ολομέλεια)

Δικαίωμα συνταξιοδότησης κατά μεταβίβαση ομογενούς από τη Βόρεια Ήπειρο, πολίτη Αλβανίας, χήρας Έλληνα πολίτη – Δημόσιο συμφέρον – Μόνον οι Έλληνες πολίτες γίνονται δεκτοί σε όλες τις δημόσιες λειτουργίες, εκτός από τις εξαιρέσεις που εισάγονται με ειδικούς νόμους.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 4 παρ. 4 του Συντάγματος 1975/1986 (άρθρο 3 παρ.2 του Συντάγματος του 1952).

Άρθρο 1 του Ν.Δ. 3832 της 15/23.8.1958 «Περί συμπληρώσεως του Ν.Δ. 2923/1954 περί ιεραρχίας και προαγωγών των αξιωματικών και των τριών κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων» (ΦΕΚ 159, τ. Α').

Άρθρο 4 του Ν. 1518/1985 « Καταβολή της σύνταξης των δημοτικών και κοινοτικών υπαλλήλων και υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ. καθώς και της χορηγίας των δημάρχων και προέδρων κοινοτήτων από το Δημόσιο Ταμείο και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 30, τ. Α').

Α.Ν. 599/1968 «Περί της διαδικασίας κανονισμού των συντάξεων του Δημοσίου» (ΦΕΚ 258, τ. Α').

Άρθρο 2 του Ν.Δ. 1872/1942 «Περί ιδρύσεως Οργανισμού Μαθητικής Πρόνοιας» (ΦΕΚ 263, τ. Α'), όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 2 του Ν. 1974/1952 «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως των ισχυουσών διατάξεων περί απονομής συντάξεως εις τους υπαλλήλους των Δήμων, Κοινοτήτων κλπ.» (ΦΕΚ 3, τ. Α) και άρθρο 28 παρ. 1 εδ. β' του Ν.Δ. 1872/1942'.

Άρθρο 63 παρ. 1 περιπτ. β' του Α.Ν. 1854/1951 «Περί απονομής των πολιτικών στρατιωτικών συντάξεων» (ΦΕΚ 182, τ. Α'), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9 παρ. 1 του Ν.Δ. 4605/1966 (άρθρο 63 παρ. 1, περιπτ. β' του Π.Δ. 1041/1979 «Περί αυξήσεως των συντάξεων του Δημοσίου, αναπροσαρμογής αυτών κατόπιν της εφαρ-

μογής του ενιαίου μισθολογίου και άλλων τινών συνταξιοδοτικών διατάξεων», ΦΕΚ 244, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά : Η εκκαλούσα, πολίτης της Αλβανίας και ελληνικής καταγωγής, χήρα αποβιώσαντος δημοτικού συνταξιούχου και Έλληνα πολίτη άσκησε έφεση ενώπιον του ΙΙ^{ου} Τμήματος του Δικαστηρίου κατά πράξης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους με την οποία απορρίφθηκε το αίτημά της για κανονισμό σ' αυτή σύνταξης κατά μεταβίβαση του αποβιώσαντος συζύγου της, δημοτικού συνταξιούχου και Έλληνα πολίτη. Η απόρριψη έγινε με την αιτιολογία ότι η εκκαλούσα δεν δικαιούται σύνταξη σε βάρος του Δημοσίου Ταμείου γιατί είναι πολίτης Αλβανίας και δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια. Το Δικαστήριο, ενώπιον του οποίου επικαλέστηκε και απέδειξε την ελληνική καταγωγή της και το θρήσκευμά της (χριστιανή ορθόδοξη) απέρριψε με την απόφαση του 599/1995 την έφεση κρίνοντας ότι η χήρα του θανόντος δημοτικού υπαλλήλου δικαιούται σύνταξη κατά μεταβίβαση και ότι το δικαίωμα σε σύνταξη ή καταβολή αυτής δεν δύναται να ασκηθεί αν ο δικαιούχος αποβάλει την ελληνική ιθαγένεια ή αποκτήσει ξένη. Άρα προϋπόθεση για την άσκηση του γεννημένου συνταξιοδοτικού δικαιώματος ή για την καταβολή της κανονισθείσας σύνταξης είναι η ύπαρξη της ελληνικής ιθαγένειας του δικαιούχου, η ρύθμιση δε αυτή δεν αντίκειται σε καμία διάταξη του ισχύοντος Συντάγματος και η εφαρμογή ειδικών διατάξεων που έχουν θεσπιστεί με διακρατικές συμβάσεις, κυρωμένες με νόμο ή που αφορούν τους πολίτες κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν μπορεί να επεκταθεί σε όλους γενικώς τους πολίτες των άλλων κρατών έστω και αν έχουν ελληνική καταγωγή γιατί οι εξαιρετικές και ειδικές αυτές ρυθμίσεις δεν έγιναν κατά τρόπο αυθαίρετο, αλλά επιβλήθηκαν από λόγους κοινωνικο-οικονομικούς και γενικότερου δημόσιου συμφέροντος. Η ενδιαφερόμενη ζήτησε την αναίρεση της απόφασης που εξέδωσε επί της έφεσής της το Δικαστήριο, επικαλούμενη εσφαλμένη εφαρμογή του νόμου.

Σκεπτικό : Το Δικαστήριο ερμηνεύοντας τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 4 του Συντάγματος του 1975/1986 και 1 του Ν.Δ. 3832/1958 έκρινε ότι κατ' αρχήν μόνον Έλληνες πολίτες διορίζονται νομίμως σε δημόσιες θέσεις. Κατ' εξαίρεση και βάσει ειδικών νόμων, είναι δυνατός ο διορισμός, εκτός των άλλων, και βορειοηπειρωτών ομογενών, χωρίς να απαιτείται η προσαγωγή πιστοποιητικού ελληνικής ιθαγένειας, με την προϋπόθεση ότι θα αποδεικνύεται με άλλο τρόπο η ιδιότητά τους ως Ελλήνων το γένος και τη συνείδηση. Και τούτο, διότι, όπως αναφέρεται στην Εισηγητική έκθεση του ως άνω διατάγματος η ρύθμιση αυτή αποσκοπεί στην άρση του κωλύματος της έλλειψης Ελληνικής ιθαγένειας για διορισμό σε δημόσιες θέσεις και σε οργανισμούς δημοσίου δικαίου των βορειοηπειρωτών που εξαναγκάζονταν να καταφύγουν στην Ελλάδα, λόγω των ειδι-

κών συνθηκών που υπήρχαν στην Αλβανία, και οι οποίοι, στερούμενοι της Ελληνικής ιθαγένειας δεν μπορούσαν να εξεύρουν εργασία για τη συντήρηση τόσο των ιδίων όσο και των οικογενειών τους, ευρισκόμενοι έτσι σε «δεινή θέση». Κατά συνέπεια, δικαίωμα σύνταξης από το Δημόσιο Ταμείο έχει τόσο ο ίδιος ο, κατ' εξαίρεση διορισθείς σε δημόσια θέση, βορειοηπειρώτης, όσο και η οικογένειά του, χωρίς τα μέλη αυτής να πρέπει να έχουν την Ελληνική ιθαγένεια.

Το Δικαστήριο αναίρεσε την προσβαλλόμενη απόφαση του Ι^ο Τμήματος.

Σημείωση : Η υπόθεση αναπέμφθηκε στο Ι^ο Τμήμα του Δικαστηρίου που με την απόφαση **108/1998** αποφάσισε την εξαφάνιση της προσβαλλόμενης πράξης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους κρίνοντας ότι συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις για την χορήγηση σύνταξης κατά μεταβίβαση στην αναιρεσείουσα, ως χήρας Έλληνα πολίτη.

0160

Ελεγκτικό Συνέδριο 1617/1998 (Ι^ο Τμήμα)

Το συνταξιοδοτικό δικαίωμα του δημοσίου υπαλλήλου και των κατά μεταβίβαση δικαιουμένων σύνταξη μελών της οικογένειάς του είναι περιουσιακό δικαίωμα προστατευόμενο και από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Αλλοδαπή, σύζυγος αποβίωσαντος Έλληνα πολίτη δημοσίου υπαλλήλου δικαιούται σύνταξη κατά μεταβίβαση με τους ίδιες προϋποθέσεις που θεσπίζονται και για τις Ελληνίδες χήρες συζύγους – Προστασία του γάμου και της οικογένειας.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 1 παρ. 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ν.Δ. 53/1974, (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Άρθρα 28 παρ.1 και 21 παρ. 1 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 4 ΑΚ

Άρθρο 4 του Ν.Δ. 3370/1955 «Περί κυρώσεως του Κώδικος της Ελληνικής Ιθαγενείας», ΦΕΚ 258, τ. Α'.

Άρθρο 63 παρ. 1 περ. β' του Π.Δ. 1041/1979 «Περί κωδικοποίησης ως εις ενιαίον κείμενον υπό τον τίτλον : Κώδιξ Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων των ισχυουσών διατάξεων περί απονομής των πολιτικών και στρατιωτικών συντάξεων» (ΦΕΚ 292, τ. Α').

Πραγματικά περιστατικά : Η εκκαλούσα, πολίτης της Αιθιοπίας και χήρα Έλληνα πολιτικού υπαλλήλου (δασκάλου) προσέβαλε ενώπιον του Δικαστηρίου πράξη του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους με την οποία απορρίφθηκε αίτησή της για κανονισμό σύνταξης κατά μεταβίβαση

με την αιτιολογία ότι δεν θεμελιώνει συνταξιοδοτικό δικαίωμα εφόσον δεν έχει Ελληνική ιθαγένεια.

Σκεπτικό : **Α)** Το Δικαστήριο εκτίμησε ότι σύμφωνα με την Ελληνική νομοθεσία (άρθρο 63 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων και άρθρο 4 του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει) η άσκηση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος προϋποθέτει την ύπαρξη Ελληνικής ιθαγένειας στο πρόσωπο του δικαιούχου και επομένως η χήρα του αποβιώσαντος υπαλλήλου, που δεν απέκτησε με το γάμο της την ελληνική ιθαγένεια δεν δικαιούται εκ του λόγου αυτού σύνταξη κατά μεταβίβαση. **Β)** Όμως λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 1 παρ. 2 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το άρθρο 14 της Σύμβασης που από την κύρωσή τους έχουν αυξημένη τυπική δύναμη έκρινε ότι τα Συμβαλλόμενα κράτη πρέπει να εξασφαλίζουν σε όλα τα εξαρτώμενα από τη δικαιοδοσία τους πρόσωπα, ανεξάρτητα από την εθνικότητά τους, την προστασία των κατοχυρωμένων από τη Σύμβαση και τα Πρόσθετα Πρωτόκολλα αυτής δικαιωμάτων και ότι δεν επιτρέπονται διακρίσεις βασιζόμενες μόνο στο στοιχείο της εθνικότητας χωρίς να δικαιολογούνται αντικειμενικά, ή να εξυπηρετούν δημόσια ωφέλεια. Επομένως, η προστασία κάθε περιουσιακού δικαιώματος, και ως τέτοιο νοείται και το συνταξιοδοτικό δικαίωμα του δημοσίου υπαλλήλου και των κατά μεταβίβαση δικαιουμένων σύνταξης μελών της οικογένειάς του πρέπει να εξασφαλίζεται και σύμφωνα με το άρθρο 4 ΑΚ για τους μη έχοντες την Ελληνική ιθαγένεια με τις ίδιες προϋποθέσεις υπό τις οποίες κατοχυρώνεται για τους Έλληνες πολίτες, ενώ η θέσπιση από τη νομοθετική εξουσία διακρίσεων βάσει της εθνικότητας του δικαιούχου αποτελεί διαφοροποίηση στερούμενη αντικειμενικής και εύλογης αιτιολογίας, απαγορευόμενη από τις προαναφερθείσες διατάξεις των διεθνών κειμένων. **Γ)** Άλλωστε, η άρνηση χορήγησης σύνταξης σε σύζυγο αποβιώσαντος Έλληνα δημοσίου υπαλλήλου εκ μόνου του λόγου ότι αυτή είναι αλλοδαπή θα αντέκειτο και στο άρθρο 21 παρ. 1 του ισχύοντος Συντάγματος με το οποίο κατοχυρώνεται η προστασία του γάμου και της οικογένειας, ως οικογένεια δε προστατευόμενη από την ανωτέρω συνταγματική διάταξη είναι και αυτή που δημιουργείται μεταξύ Ελλήνων και αλλοδαπών ανεξάρτητα από την απόκτηση ή μη τέκνων. **Δ)** Με βάση τα προαναφερόμενα, η αλλοδαπή σύζυγος αποβιώσαντος Έλληνα πολίτη δημοσίου υπαλλήλου δικαιούται σύνταξη κατά μεταβίβαση με τις ίδιες προϋποθέσεις που θεσπίζονται για τις Ελληνίδες χήρες συζύγους γιατί η διάταξη του άρθρου 63 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων, που προβλέπει ως πρόσθετη προϋπόθεση της συνταξιοδότησης της χήρας και την κτήση απ' αυτήν της Ελληνικής ιθαγένειας, είναι ανίσχυρη ως αντιβαίνουσα στις ανωτέρω υπερνομοθετικής

ισχύος διατάξεις του Συντάγματος και της Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, και ως εκ τούτου ανεφάρμοστη.

Το Δικαστήριο αποφάσισε την εξαφάνιση της προσβαλλόμενης απόφασης του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

IV. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗΣ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΥ - ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑ

0161

ΑΠ 714/1996¹

Για να διορισθεί διερμηνέας θα πρέπει ο κατηγορούμενος να δηλώσει τη μη επαρκή γνώση της Ελληνικής γλώσσας ή εκείνος που διευθύνει τη συζήτηση να το διαπιστώσει με οποιοδήποτε τρόπο

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 171 παρ. 1 δ' ΚΠΔ

Πραγματικά περιστατικά : Ο κατηγορούμενος ιταλικής καταγωγής καταδικάστηκε από το Τριμελές Πλημμελειοδικείο της Θεσσαλονίκης για συκοφαντική δυσφήμιση και εξύβριση. Κατά τη διαδικασία ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου δεν δήλωσε άγνοια ή μη επαρκή γνώση της Ελληνικής γλώσσας, αλλά ούτε και ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου διαπίστωσε κάτι τέτοιο για να διορισθεί διερμηνέας. Άσκησε αναίρεση κατά της καταδικαστικής απόφασης επικαλούμενος μεταξύ άλλων απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας επειδή στην πρωτοβάθμια δίκη δεν είχε διορισθεί διερμηνέας.

Σκεπτικό : Το Δικαστήριο έκρινε ότι στις απόλυτες ακυρότητες του άρθρου 171 παρ. 1 δ' του ΚΠΔ που προκαλούνται από τη μη τήρηση των διατάξεων που καθορίζουν την υπεράσπιση του κατηγορούμενου συγκαταλέγεται και ο μη διορισμός διερμηνέα για την εξέταση του κατηγορούμενου που δεν γνωρίζει επαρκώς την Ελληνική γλώσσα. Για να διορισθεί όμως διερμηνέας πρέπει ο κατηγορούμενος να δηλώσει τη μη επαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσας ή εκείνος που διευθύνει τη συζήτηση να το διαπιστώσει με οποιοδήποτε τρόπο.

Το Δικαστήριο αποφάσισε την απόρριψη του πρώτου λόγου αναίρεσης που αφορούσε στην ακυρότητα της διαδικασίας λόγω έλλειψης διερμηνέα.

0162

ΠλημΘεσσαλονίκης 544/1997 (βούλευμα)²

Ο κατηγορούμενος απολογήθηκε με τη συνδρομή διερμηνέα, που του εξήγησε τα δικαιώματά του – Οι εκθέσεις σύλληψης και κατάσχεσης αναφέρουν ότι διερμηνεύθηκε πιστά το περιεχόμενο τους και φέρουν υπογραφή του διερμηνέα

Εφαρμοστέο δίκαιο :

¹ Δημοσιευμένη σε Ποιν.Χρ. ΜΖ', σελ. 963.

² Δημοσιευμένο σε Ποιν.Χρ. ΜΖ', σελ. 698.

Άρθρο 6 παρ. 3, εδ. α', ε' της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α')

Άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρα 171 1 δ', 23 ΚΠΔ

Πραγματικά περιστατικά : Ο κατηγορούμενος υπέβαλε αίτηση ακυρότητας της διαδικασίας λόγω μη διερμηνεύσεως του αποδεικτικού υλικού (εκθέσεις σύλληψης, έρευνας, κατάσχεσης κλπ) πριν την απολογία του στα πλαίσια της κατ' άρθρο 243 παρ. 2 ΚΠΔ αστυνομικής ανάκρισης. Επικαλείται παραβίαση του άρθρου 233 του ΚΠΔ και ότι επήλθε απόλυτη ακυρότητα κατ' άρθρο 171 παρ. 1 δ' του ΚΠΔ. Και μάλιστα, όχι μόνο της λήψης απολογίας από τον ανακριτικό υπάλληλο, αλλά και κάθε προγενέστερης ή μεταγενέστερης άμεσης και συναφούς δικονομικής πράξης, όπως της κλήσης του προς απολογία ενώπιον του αρμόδιου Ανακριτή, του εντάλματος προσωρινής κράτησής του κλπ. Από την έκθεση σύλληψης του προκύπτει ότι οι ανακριτικοί υπάλληλοι εξήγησαν πριν την απολογία στον κατηγορούμενο «όλα τα εκ των άρθρων 100-105 και 273 ΚΠΔ δικαιώματά του» και ότι αυτός «δήλωσε ρητά ότι παραιτείται όλων ... και ότι επιθυμεί να απολογηθεί αμέσως άνευ συνηγόρου...». Μνεία περί μεταφρασμένης στη βουλγαρική γλώσσα ανακοινώσεως προς τον κατηγορούμενο των εγγράφων της δικογραφίας δεν υπάρχει στο προοίμιο της απολογίας, ούτε συντάχθηκε χωριστή έκθεση, αλλά μόνο παρά πόδας των εκθέσεων συλλήψεως, έρευνας – κατασχέσεως, και ζυγίσεως των ναρκωτικών ουσιών υπάρχει η υπογραφή του διερμηνέως, ενώ στο πέρας αυτών αναφέρεται μόνον ότι υπεγράφησαν (από τους ανακριτικούς υπαλλήλους, τον διερμηνέα και τον κατηγορούμενο) αφού προηγουμένως διερμηνεύθηκαν στον τελευταίο.

Σκεπτικό : Το Συμβούλιο έκρινε αβάσιμο το λόγο ακυρότητας της διαδικασίας γιατί όπως προκύπτει από την προανακριτική απολογία του αιτούντα ενώπιον του αρμόδιου ανακριτικού υπαλλήλου, αυτός που δεν γνωρίζει την Ελληνική γλώσσα απολογήθηκε με τη συνδρομή διερμηνέα, ο οποίος εξήγησε στον αιτούντα τα δικαιώματά του και ιδίως ότι δικαιούται να παρίσταται με συνήγορο, ο δε αιτών δήλωσε ότι παραιτείται όλων των δικαιωμάτων του και επιθυμεί να απολογηθεί αμέσως και χωρίς συνήγορο. Αλλά και στις σχετικές εκθέσεις σύλληψης, έρευνας και κατάσχεσης και στο τέλος αυτών αναφέρεται ότι διερμηνεύθηκε πιστά το περιεχόμενο τους και υπογράφονται από τον διερμηνέα.

Η εν μέρει αντίθετη πρόταση του Αντεισαγγελέα Γ. Σκιαδαρέση έχει ως προς το λόγο της ακυρότητας λόγω παραβίασης των άρθρων 171 και 233 ΚΠΔ ως εξής :

« Όπως συνάγεται από τον συνδυασμό των άρθρων 105, 104, 101 παρ. 1 και 233 ΚΠΔ (όπως το πρώτο αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 παρ. 2 εδ. α΄ του Ν. 2408/1996 και όπως το δεύτερο συμπληρώθηκε με το άρθρο 3 του Ν. 2145/1993) και 6 παρ. 3 εδ. α΄, ε΄ του Ν.Δ. 53.1974 Περί Συμβάσεως των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και στα πλαίσια της αστυνομικής κατ΄ άρθρο 243 παρ.2 ΚΠΔ ανακρίσεως, ο κατηγορούμενος πριν την απολογία του δικαιούται να μελετήσει ο ίδιος ή ο συνήγορός του τα έγγραφα της δικογραφίας και να λάβει αντίγραφα ύστερα από γραπτή αίτησή του και με δική του δαπάνη. Ο ανακριτικός υπάλληλος υποχρεούται να του εξηγήσει την κατηγορία και τα δικαιώματά του, μεταξύ των οποίων και το προαναφερθέν (άρθρα 103 και 273 παρ.2 ΚΠΔ, όπως το τελευταίο αντικαταστάθηκε με το άρθρο 34 παρ. 4 του Ν. 2172/1993), οπότε βέβαια εναπόκειται στον ίδιο εάν θα το ασκήσει παραιτούμενος ή όχι από αυτό. Επί πλέον όμως ο ανακρίνων – προκειμένου να προστατευθεί και ο στερούμενος συνηγόρου κατηγορούμενος (ΑΠ 41/81 Ποιν.Χρ. ΛΑ΄435 – Πρακτικά Συνεδρίου Αναθεώρησης Επιτροπής Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, έκδοση Υπουργείου Δικαιοσύνης, τόμος Γ΄, 1959, σελ. 95) υποχρεούται να του ανακοινώσει το περιεχόμενο των εγγράφων της δικογραφίας, δηλ. «ν΄ αναπτύξει, να εκθέσει» σ΄ αυτόν τις εναντίον του ενδείξεις για να δυνηθεί να υπερασπίσει τον εαυτό του (Μπουρόπουλος, «Κώδικας Ποινικής Δικονομίας», τ. Α΄, 1957, σελ. 148 – Ζησιάδης, «Ποινική Δικονομία», τ. Β΄ 1977, σελ. 240), να αναλύσει το περιεχόμενο των εγγράφων και καταθέσεων και λοιπών στοιχείων (Στάϊκος, «Ερμηνεία Ποινικής Δικονομίας» τ. Α΄, 1951, σελ. 372). Είναι αυτονόητο ότι το ως άνω δικαίωμα πληροφόρησης μπορεί να εξασφαλίσει το δικαίωμα ακροάσεως του κατηγορουμένου (άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος) που ασκείται με την απολογία του, μόνο όταν αυτός έχει τη δυνατότητα να λάβει γνώση του αποδεικτικού υλικού κατά τρόπο κατανοητό. Επομένως, εάν ο φορέας του δικαιώματος δεν είναι σε θέση να κατανοήσει το αποδεικτικό υλικό, επειδή αγνοεί την Ελληνική γλώσσα, θα πρέπει «να τύχει δωρεάν παραστάσεως διερμηνέως» (άρθρο 6 παρ. 3 στ΄ του Ν.Δ. 53/1974), ο οποίος – πλην των λοιπών – θα μεταφράσει την άνω προφορική ανακοίνωση του ανακρίνοντος. Προς απόδειξη της κατά το άνω μεταφρασμένης ανακοινώσεως πρέπει να συνταχθεί σχετική έκθεση είτε χωριστή, κατά τους όρους των άρθρων 148 – 153 ΚΠΔ, είτε να συμπεριληφθεί τέτοια στο προοίμιο της απολογίας του κατηγορουμένου. Εάν ουδόλως λάβει χώρα μεταφρασμένη κατά τα άνω ανακοίνωση, τότε λόγω παραβάσεως του άρθρου 101 παρ. 1 ΚΠΔ επέρχεται απόλυτη κατ΄ άρθρο 171 ε δ΄ ΚΠΔ ακυρότητα (ΑΠ 1181/88, Ποιν. Χρ. ΛΘ΄, 111) της διαδικαστικής πράξεως της απολογίας του κατηγορουμένου (ΕφΑθηνών 278/1952 ΘΕΜ. ΞΓ΄, σελ. 324, Ζησιάδης, ο.π. σελ. 240, σημ. 83), ενώ

εάν πράγματι έλαβε χώρα τέτοια ανακοίνωση, η μη νομότυπη σύνταξη της σχετικής εκθέσεως, δεν μπορεί να ανατρέψει το γεγονός της τηρήσεως του δικαιώματος της πληροφόρησης του κατηγορούμενου και να οδηγήσει σε ακυρότητα, αλλά καθιστά δυσχερή την απόδειξη αυτής της τηρήσεως». Ο Αντεισαγγελέας λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία του φακέλου έκρινε ότι « επιχειρήθηκε να συνενωθούν στο ίδιο έγγραφο δύο εκθέσεις, αυτές της συλλήψεως και της διερμηνεύσεώς της ή της έρευνας / κατασχέσεως και της διερμηνεύσεώς της κλπ., πλην όμως ανεπιτυχώς αφού κατ' άρθρο 153 ΚΠΔ δεν μνημονεύεται το όνομα και το επώνυμο του διερμηνέως, γεγονός που καθιστά την περί διερμηνεύσεως έκθεση σχετικώς άκυρη (Δέδες, «Ποινική Δικονομία», 1978, σελ. 210), σημειούμενου πάντως ότι η επίσης ελλείπουσα κατ' άρθρο 236 ΚΠΔ όρκιση του διερμηνέα δεν τάσσεται επί ποινή ακυρότητας (ΑΠ 18/1981, Ποιν.Χρ. ΛΑ', 423 – Ζησιάδης, ο.π. 162). Θεωρούμε σαφές ότι πρόκειται περί μερικής ακυρότητας, εις τρόπον ώστε η ακυρότητα της εκθέσεως διερμηνεύσεως, ουδόλως πλήττει τις καθ' όλα έγκυρες εκθέσεις συλλήψεως, έρευνας – κατάσχεσης και ζυγίσεως, το περιεχόμενο των οποίων, ανεξαρτήτως των προαναφερθέντων, ανακοινώθηκε πράγματι αμέσως μετά τη σύνταξή τους, στον κατηγορούμενο και μάλιστα στην γλώσσα που εννοεί, όπως τούτο σαφώς συνάγεται όχι μόνο από τη συνυπογραφή του στις άνω εκθέσεις, αλλά και από το περιεχόμενο της απολογίας του ενώπιον των αστυνομικών ανακριτικών υπαλλήλων. Ας σημειωθεί μάλιστα ότι ο κατηγορούμενος στην μετά συνηγόρου σαφώς έγκυρη και μη προσβαλλομένη απολογία του ενώπιον του Ανακριτή Θεσσαλονίκης, ουδόλως αφίσταται των ισχυρισμών της προανακριτικής του απολογίας.

Ο λόγος που καθιστά απολύτως άκυρη κατ' άρθρο 171 παρ. 1 δ' ΚΠΔ την από ... προανακριτική απολογία του κατηγορούμενου είναι η μη ανακοίνωση σ' αυτόν (καίτοι εστερείτο συνηγόρου και είχε παραιτηθεί του δικαιώματος να λάβει αυτοπροσώπως γνώση των εγγράφων της δικογραφίας) των καταθέσεων των δύο αστυνομικών μαρτύρων κατηγορίας... με δεδομένο μάλιστα ότι η σχετική ανακοίνωση προβλέπεται ως υποχρέωση του ανακρίνοντος, θα μπορούσε να αντιληχθεί ότι ο κατηγορούμενος έχοντας αντίστοιχο με την τελευταία δικαίωμα, όταν παραιτείται από αυτό καθιστά εκ των πραγμάτων ανενεργό τη σχετική υποχρέωση, αφού δεν ανακοινώνει κανείς κάτι σε κάποιον που δεν θέλει. Θεωρούμε το τελευταίο ορθό μόνο στο μέτρο που μνημονεύεται ρητή και συγκεκριμένη εναντίωση του κατηγορουμένου, οπότε πράγματι de facto καθίσταται ανενεργός η σχετική υποχρέωση του ανακρίνοντος, τούτου όμως ουδόλως συμβαίνοντος στην περίπτωση της γενικής παραιτήσεως του κατηγορούμενου από τα δικά του δικαιώματα...».

0163**ΑΠ 609/1998¹**

Η παράλειψη αναγραφής στα πρακτικά της δίκης ότι ο διερμηνέας που διορίστηκε διερμηνεύσε στους κατηγορούμενους που αγνοούσαν την ελληνική όλα όσα έγιναν κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο επιφέρει απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο – Η παραβίαση των υπερασπιστικών δικαιωμάτων του κατηγορούμενου αποτελεί λόγο αναίρεσης.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 171 εδ. δ', 233, 236 παρ. 1, 510 παρ. 1 εδ. α' ΚΠΔ

Πραγματικά περιστατικά : Με την έναρξη της δίκης και με την εκφώνηση των ονομάτων των κατηγορουμένων διορίστηκε σύμφωνα με το 233 ΚΠΔ διερμηνέας αυτών που δεν γνώριζαν την Ελληνική γλώσσα, ο οποίος και ορκίστηκε ότι θα ερμηνεύσει επακριβώς από την Ελληνική στην Αλβανική, που ομιλούν οι κατηγορούμενοι, και αντιστρόφως, όλα όσα θα γίνουν κατά τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο. Οι κατηγορούμενοι καταδικάστηκαν για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών και για το αδίκημα της παράνομης εισόδου στην Ελλάδα. Ένας εκ των κατηγορουμένων αιτήθηκε την αναίρεση της εκδοθείσας απόφασης επειδή παραβιάστηκαν τα υπερασπιστικά του δικαιώματα.

Σκεπτικό : Το Δικαστήριο εξέτασε τα πρακτικά και την προσβαλλόμενη απόφαση και διαπίστωσε ότι σε κανένα σημείο των πρακτικών και της απόφασης δεν γίνεται μνεία ότι διερμηνεύθηκαν στους κατηγορούμενους όλα όσα έγιναν κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο. Ειδικότερα, δεν προκύπτει εάν διερμηνεύθηκαν και μάλιστα σωστά στους κατηγορούμενους οι ανακοινώσεις από τον διευθύνοντα τη συζήτηση για τα οριζόμενα στο άρθρο 358 ΚΠΔ δικαιώματά τους, η ανάπτυξη της κατηγορίας από τον Εισαγγελέα, οι καταθέσεις των εξετασθέντων μαρτύρων, η ανάγνωση των εγγράφων, η απολογία των κατηγορουμένων, η πρόταση του Εισαγγελέα για την ενοχή τους και για την επιβλητέα ποινή, καθώς και η απόφαση του δικαστηρίου περί της ενοχής τους και της επιβλητέας ποινής καθειρξέως των 13 ετών για τις πράξεις της παράβασης του νόμου περί ναρκωτικών και της φυλάκισης των 12 μηνών για την πράξη της λαθραίας εισόδου τους στην Ελλάδα.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω το Δικαστήριο αποφάσισε την αναίρεση της προσβαλλόμενης απόφασης για απόλυτη ακυρότητα που συνέβη κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο.

¹ Δημοσιευμένη στο ΝοΒ 46, σελ. 1126.

**V. ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΕΙΣΟΔΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ
ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΕΥΘΥΝΗ – ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΩΝ**

0164

ΣτΕ 2146/1995 (Δ' Τμήμα)

Διευκόλυνση εισόδου παράνομων αλλοδαπών στην Ελλάδα – Καταδίκη του μεταφορέα – Δήμευση του αυτοκινήτου με το οποίο διευκολύνθηκε η είσοδος των λαθρομεταναστών στην Ελλάδα – Κατάσχεση της άδειας κυκλοφορίας του αυτοκινήτου – Η κατασχεθείσα άδεια κυκλοφορίας δεν είναι επιδεκτική δημεύσεως.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά : Ο αιτών καταδικάστηκε από ποινικό δικαστήριο επειδή διευκόλυνε την προώθηση και μεταφορά στο εσωτερικό της χώρας αλλοδαπών, στερουμένων νόμιμων ταξιδιωτικών εγγράφων. Συγκεκριμένα, ως οδηγός μεταφορικού μέσου, επιβατηγού αυτοκινήτου δημοσίας χρήσεως, επιβίβασε στο αυτοκίνητό του πέντε λαθρομετανάστες και τους μετέφερε στην Αθήνα, διευκολύνοντας έτσι την προώθησή τους στο εσωτερικό της χώρας. Επιπλέον, το ως άνω Δικαστήριο διέταξε τη δήμευση του παραπάνω αυτοκινήτου καθώς και της άδειας κυκλοφορίας του. Ο αιτών άσκησε έφεση κατά της καταδικαστικής αυτής απόφασης : το δευτεροβάθμιο δικαστήριο διατήρησε τη δήμευση του αυτοκινήτου, «ήρε την κατάσχεση» της άδειας κυκλοφορίας του επίμαχου αυτοκινήτου και διέταξε την απόδοσή της στον αιτούντα. Κατόπιν αυτού ο αιτών ζήτησε από το Τμήμα Συγκοινωνιών της Νομαρχίας του τόπου κατοικίας του να γίνει «κάθε νόμιμη ενέργεια». Η Διοίκηση απάντησε ότι δεν είναι δυνατή η αντικατάσταση του δημευθέντος αυτοκινήτου του αιτούντος με άλλο επιβατηγό αυτοκίνητο δημοσίας χρήσεως. Ο αιτών προσέφυγε κατά της πράξης αυτής ενώπιον του Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών προβάλλοντας ότι αφού ήρθη η κατάσχεση της επίμαχου άδειας κυκλοφορίας, πρέπει αυτή να του αποδοθεί προκειμένου να τη χρησιμοποιήσει για την κυκλοφορία άλλου αυτοκινήτου. Η προσφυγή αυτή απορρίφθηκε και ο αιτών προσέφυγε στο Δικαστήριο για την ακύρωση της αρνητικής διοικητικής πράξης.

Σκεπτικό : Το Δικαστήριο έκρινε ότι κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 33 παρ.1 του Ν. 1975/1991 η δυνάμει δικαστικής απόφασης δήμευση του μεταφορικού μέσου λόγω συνδρομής των αύτοθι αναφερομένων αδικημάτων έχει ως συνέπεια τη λήξη ισχύος της άδειας κυκλοφο-

ρίας του μέσου αυτού. Περαιτέρω, λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα της υπόθεσης, απεφάνθη ότι ο προβαλλόμενος από τον αιτούντα λόγος ακύρωσης σύμφωνα με τον οποίο παράνομα η Διοίκηση αρνείται την απόδοση της άδειας κυκλοφορίας, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος, καθόσον η κατ' εφαρμογή του άρθρου 33 του Ν. 1975/1991 δήμευση, δυνάμει της καταδικαστικής εφετειακής απόφασης, του αυτοκινήτου του αιτούντα, είχε ως συνέπεια να απωλέσει την ισχύ της η σχετική άδεια κυκλοφορίας. Εξάλλου νόμιμα η Διοίκηση απέρριψε το αίτημα του αιτούντα παρά το γεγονός ότι το Εφετείο ήρε την κατάσχεση της επίμαχης άδειας κυκλοφορίας, γιατί η άρση αυτή είχε την έννοια ότι η εν λόγω άδεια δεν ήταν επιδεκτική δημεύσεως.

Το Δικαστήριο απέρριψε την κρινόμενη αίτηση επιβεβαιώνοντας την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη.

0165

ΑΠ 275/1994¹

Διευκόλυνση εισόδου και προώθηση λαθρομεταναστών στο ελληνικό έδαφος – Ευθύνη οδηγού επιβατηγού αυτοκινήτου δημοσίας χρήσεως – Πραγματική και συγγνωστή πλάνη – Αιτιολογία δικαστικής απόφασης.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 93 παρ. 3 του Συντάγματος 1975/1991

Άρθρο 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρο 18 παρ. 2 του Ν. 1903/1990 «Για την τροποποίηση διατάξεων του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, που κυρώθηκε με το Ν. 614/1977 (ΦΕΚ 167, τ. Α') και άλλων διατάξεων» (ΦΕΚ 142, τ. Α')

Άρθρα 30 και 31 ΠΚ

Άρθρα 139 και 510 παρ. 1 εδ. δ' του ΚΠΔ.

Πραγματικά Περιστατικά : Ο κατηγορούμενος, οδηγός επιβατηγού αυτοκινήτου δημοσίας χρήσεως (ταξί), με έδρα το Άργος επιβίβασε στο αυτοκίνητό του στο Καλπάκι δύο Αλβανούς πολίτες που στερούνταν ταξιδιωτικών εγγράφων διευκολύνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη μεταφορά και την προώθησή τους στο εσωτερικό της χώρας, εισέπραξε δε για τη μεταφορά τους από το Καλπάκι στα Ιωάννινα το ποσό των 5.000 δρχ. ενώ με βάση τη σχετική υπουργική απόφαση έπρεπε να εισπράξει το ποσό των 3.020 δρχ, δηλαδή εισέπραξε κόμιστρο 1980 δρχ. πλέον του κανονικού. Το δικαστήριο τον καταδίκασε για το αδίκημα της διευκόλυνσης με-

¹ Δημοσιευμένη σε Ποιν. Χρ. ΜΔ', σελ. 472.

ταφοράς και προώθησης λαθρομεταναστών στο εσωτερικό της χώρας και για παράβαση του Ν. 1903/1990. Ενώπιον του Εφετείου ισχυρίστηκε ότι ο γιος του δουλεύει το ταξί, αλλά επειδή ήταν άρρωστος το πήρε για να μεταφέρει τους Αλβανούς στην Κακαβιά και ότι στο γυρισμό, στο Καλπάκι τον σταμάτησε ένα αντρόγυνο με μικρά παιδιά και τον παρεκάλεσαν να τους μεταφέρει στο Νοσοκομείο των Ιωαννίνων, γιατί ήταν άρρωστα τα παιδιά. Επικαλέστηκε άγνοια για την παράνομη είσοδο και παρουσία της οικογένειας στην Ελλάδα καθώς και άγνοια νόμου. Ειδικότερα υποστήριξε : «Δεν έχω ακούσει τίποτα ούτε και ήξερα ότι απαγορευόταν να μεταφέρω λαθρομετανάστες». Το Εφετείο επιβεβαίωσε την πρωτοβάθμια απόφαση και στη συνέχεια ο εκκαλών ζήτησε την αναίρεση της απόφασης στον Άρειο Πάγο επικαλούμενος έλλειψη ειδικής εμπειριστατωμένης αιτιολογίας της απόφασης.

Σκεπτικό : Το Δικαστήριο κατ' αρχήν αναφέρθηκε στις προϋποθέσεις της ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας των δικαστικών αποφάσεων όπως υπαγορεύεται από τα άρθρα 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 ΚΠΔ. Στην συνέχεια έκρινε ότι από τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 33 που υπαγορεύθηκε από την ανάγκη ανακοπής της αθρόας εισόδου λαθρομεταναστών στο Ελληνικό έδαφος προκύπτει ότι ως διευκόλυνση εισόδου λαθρομεταναστών η οποία καθιερώνεται ως αυτοτελής έγκλημα νοείται όχι μόνον η παρεχόμενη σε αυτούς βοήθεια κατά τη στιγμιαία διέλευσή τους από την οροθετική γραμμή των συνόρων της Ελλάδας με ξένο κράτος, αλλά και η με οποιονδήποτε τρόπο διευκόλυνση της περαιτέρω, χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις προώθησής τους στο Ελληνικό έδαφος. Οι ισχυρισμοί του κατηγορούμενου περί πραγματικής και συγγνωστής πλάνης κρίθηκαν από το Δικαστήριο αόριστοι γιατί δεν αναφέρθηκε σε κάποιο συγκεκριμένο συστατικό όρο της αντικειμενικής υπόστασης του διωκόμενου εγκλήματος του άρθρου 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 και δεν προσδιορίζονται οι ειδικές περιστάσεις και τα πραγματικά περιστατικά που δημιούργησαν την πεπλανημένη εντύπωση ότι εδικαιούτο να προβεί σε μεταφορά των εν λόγω λαθρομεταναστών, διευκολύνοντας την προώθησή τους στο εσωτερικό της χώρας, χωρίς επιπλέον, ως προς το συγγνωστό της πλάνης να επικαλείται ειδικές συνθήκες, συναφείς με την προσωπικότητά του, τις ικανότητές του και ότι παρά την καταβολή της επιβαλλομένης επιμέλειας δεν μπορούσε να διαγνώσει το άδικο της πράξης του.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση του Εφετείου διελάμβανε την ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία και απέρριψε την αίτηση αναίρεσης.

0166

ΑΠ 1540/1994¹

Προώθηση στο εσωτερικό της χώρας αλλοδαπών χωρίς δικαίωμα εισόδου στο Ελληνικό έδαφος – Είσοδος χωρίς άδεια σε αμυντική περιοχή που έχει χαρακτηριστεί ως επιτηρούμενη ζώνη – Η προώθηση στο εσωτερικό της χώρας περισσότερων προσώπων μια φορά και με το ίδιο μεταφορικά μέσο συνιστά αληθή κατ' ιδέα συρροή εγκλημάτων και όχι πραγματική ή φαινομένη συρροή – Αιτιολογία δικαστικής απόφασης.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 93 παρ. 3 του Συντάγματος

Άρθρο 33 παρ.1 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α')

Άρθρα 26 παρ. 1, 27, 53 και 94 παρ. 1 ΠΚ

Άρθρο 5 παρ. 1 και 7 του Α.Ν. 376/1936 «Περί μέτρων ασφαλείας οχυρών θέσεων» (ΦΕΚ 546, τ. Α'), σε συνδυασμό με το Π.Δ. 604/1982 «Καθορισμός των ορίων αμυντικής περιοχής αρμοδιότητα Γενικού Επιτελείου Στρατού» (ΦΕΚ 118, τ. Α')

Άρθρα 139 και 510 παρ. 1 δ' ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Οι κατηγορούμενοι παρέλαβαν από έναν Τούρκο, του οποίου τα στοιχεία ταυτότητας δεν εξακριβώθηκαν, στην παρέμβρια περιοχή «Πόρου» Φερρών Έβρου, δέκα επτά πολίτες του Πακιστάν και ένα της Ινδίας, που προέρχονταν από την Τουρκία και δεν είχαν δικαίωμα εισόδου στο ελληνικό έδαφος. Με σκοπό το παράνομο κέρδος τους επιβίβασαν σε φορτηγό αυτοκίνητο ιδιωτικής χρήσεως και τους προώθησαν στο εσωτερικό της χώρας με τελικό προορισμό την Αθήνα αντί αμοιβής 1800 δολαρίων ΗΠΑ για κάθε προωθούμενο στο Ελληνικό έδαφος αλλοδαπό. Επιπλέον, κατά την τέλεση της αξιόποινης πράξης της προώθησης παράνομων αλλοδαπών στο εσωτερικό της χώρας οι κατηγορούμενοι παραβίασαν τα μέτρα ασφαλείας που είχαν διαταχθεί από το νόμο και την αρμόδια αρχή, αφού καταλήφθηκαν σε θέση που έχει χαρακτηριστεί ως «επιτηρούμενη ζώνη» χωρίς να έχουν εφοδιασθεί όπως είναι υποχρεωμένοι με άδεια των αρμοδίων αρχών ασφαλείας, θεωρημένη από τις αστυνομικές και στρατιωτικές αρχές αυτής της περιοχής του Έβρου. Το Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο έκρινε τους κατηγορούμενους ένοχους και τους καταδίκασε. Προσέφυγαν στο Εφετείο που επιβεβαίωσε την πρωτοβάθμια απόφαση και στην συνέχεια άσκησαν αναίρεση ενώπιον του Αρείου Πάγου, όπου μεταξύ των άλλων επικαλέστηκαν εσφαλμένη εφαρμογή και ερμηνεία του άρθρου 94 ΠΚ.

¹ Δημοσιευμένη σε Ποιν. Χρ. ΜΔ', σελ. 1273.

Σκεπτικό : Το Δικαστήριο έκρινε ότι από τη διάταξη του άρθρου 33 παρ.1 του Ν. 1975/1991 προκύπτει ότι προώθηση των λαθρομεταναστών στο εσωτερικό της χώρας νοείται εκείνη που πραγματοποιείται μετά τη διέλευσή τους από την οροθετική γραμμή των συνόρων της Ελλάδας με ξένο κράτος από το οποίο πραγματοποιείται η είσοδός τους. Αντικειμενικώς, απαιτείται η προώθηση υπό την ως άνω έννοια στο εσωτερικό της χώρας προσώπων που δεν έχουν δικαίωμα να εισέλθουν στο Ελληνικό έδαφος ή των οποίων έχει απαγορευθεί η είσοδος, και υποκειμενικώς δόλος που περιέχει την θέληση της παραγωγής των πραγματικών περιστατικών που απαρτίζουν την προώθηση στο εσωτερικό των προσώπων αυτών και τη γνώση ότι αυτά δεν δικαιούνται να εισέλθουν στην Ελλάδα σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία ή ότι απαγορεύεται σε αυτά η είσοδος. Περαιτέρω από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 και 94 ΠΚ συνάγεται, κατά την άποψη που επικράτησε στο δικαστήριο ότι η προώθηση στο εσωτερικό της χώρας περισσότερων προσώπων μια φορά και με το ίδιο μεταφορικό μέσο συνιστά αληθινή κατ' ιδέα συρροή εγκλημάτων και όχι πραγματική ή φαινομενική συρροή νόμων, αφού η προώθηση των περισσότερων προσώπων, δηλαδή η τέλεση των περισσότερων αυτών εγκλημάτων πραγματοποιήθηκε με μια υλική πράξη και όχι με περισσότερες. Κατά τη γνώμη όμως ενός μέλους του Δικαστηρίου στην περίπτωση αυτή δεν πρόκειται για κατ' ιδέαν αληθινή συρροή, αλλά για πραγματική συρροή περισσότερων του ενός εγκλήματος πραγματωθέντων με περισσότερες πράξεις, για την οποία εφαρμόζεται η διάταξη της 94 παρ. 1 ΠΚ. Και τούτο, διότι κρίσιμο σημείο δεν είναι ο αριθμός των διαδρομών που εξετέλεσε το χρησιμοποιηθέν μεταφορικό μέσο για την πραγματοποίηση της προώθησης των πολλών λαθρομεταναστών στο εσωτερικό της χώρας, αλλά η «διευκόλυνση της προώθησής τους, η οποία αποτελεί σύνθετη ενέργεια για κάθε πρόσωπο που συνάπτει ξεχωριστή σύμβαση μεταφοράς, μέρος της οποίας (ενέργειας) συνιστά και η χρησιμοποίηση του μεταφορικού μέσου».

Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι το Εφετείο ερμήνευσε και εφάρμοσε εσφαλμένα την ουσιαστική ποινική διάταξη της παραγρ. 1 του άρθρου 94 ΠΚ και αναίρεσε την προσβαλλόμενη απόφαση μόνον ως προς τη διάταξή της για την συνολική ποινή που επιβλήθηκε στους κατηγορούμενους. Σύμφωνα με την άποψη της μειοψηφίας πρέπει να απορριφθεί και ο λόγος της αναίρεσης που αφορά στην ερμηνεία και εφαρμογή της παραγρ. 1 του άρθρου 94 ΠΚ.

0167

ΑΠ 1584/1994¹

Προώθηση στο εσωτερικό της χώρας αλλοδαπών χωρίς δικαίωμα εισόδου στο ελληνικό έδαφος – Αυτουργός του αδικήματος οδηγός ΚΤΕΛ – Ευθύνη του ελεγκτή του λεωφορείου του ΚΤΕΛ – Συγγνωστή πλάνη – Κυρώσεις μεταφορέων – Αιτιολογία δικαστικής απόφασης.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 93 παρ. 3 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α΄)

Άρθρο 7 παρ. 4 του Π.Δ. 133/1991 «Γενικός Κανονισμός Προσωπικού Ταμείων Εισπράξεως Λεωφορείων (ΚΤΕΛ)» (ΦΕΚ 53, τ. Α΄)

Άρθρα 21, 26 παρ. 1, 27, 31 παρ. 2 ΠΚ

Άρθρα 139 και 510 παρ. 1 δ΄ ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Ο κατηγορούμενος, οδηγός λεωφορείου ΚΤΕΛ καταδικάστηκε από το Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο επειδή συνελήφθη να διευκολύνει την προώθηση και μεταφορά στο εσωτερικό της χώρας. Συγκεκριμένα επιβίβασε στο υπεραστικό λεωφορείο του ΚΤΕΛ που εκτελούσε δρομολόγιο στην γραμμή Άρτας – Θεσσαλονίκης 31 Αλβανούς πολίτες που στερούνταν νόμιμα ταξιδιωτικά έγγραφα. Προσέβαλε την απόφαση ενώπιον του Εφετείου, όπου επικαλέστηκε ότι ενήργησε κατόπιν συγγνωστής νομικής πλάνης, που οφείλετο σε έγγραφο του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, απευθυνόμενο στον Πρόεδρο του ΚΤΕΛ, στο οποίο διαλαμβάνεται ότι το άρθρο 33 του Ν. 1975/1991 δεν εφαρμόζεται στους οδηγούς λεωφορείων που εκτελούν δρομολόγια τακτικής γραμμής και επιβιβάζονται σε αυτά λαθρομετανάστες για τους οποίους εκδίδονται τα νόμιμα εισιτήρια. Το Εφετείο επιβεβαίωσε την απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου και ο καταδικασθείς οδηγός του λεωφορείου των ΚΤΕΛ άσκησε αναίρεση ενώπιον του Άρειου Πάγου, επικαλούμενος ότι αίρεται ο άδικος χαρακτήρας της πράξης, λόγω της παρουσίας στο λεωφορείο του ελεγκτή που επιβίβασε τους λαθρομετανάστες και ότι ενήργησε κατόπιν συγγνωστής νομικής πλάνης.

Σκεπτικό : Α) Το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 καθιερώνει αυτοτελές έγκλημα που είναι η από τις παραμεθόριες περιοχές προώθηση στο εσωτερικό της χώρας προσώπων που έχουν εισέλθει παράνομα στο έδαφος της με την χρήση οποιουδήποτε μεταφορικού μέσου και επομένως και με τα υπεραστικά λεωφορεία του ΚΤΕΛ. Κατά τη ρητή και χωρίς διακρίσεις διατύπωση της άνω διάταξης, αυτουργοί του εγκλήματος τούτου είναι οι οδηγοί των μεταφορικών μέσων και

¹ Δημοσιευμένη σε Ποιν. Χρ. ΜΔ΄, σελ. 1372.

επομένως και ο οδηγός του λεωφορείου του ΚΤΕΛ, όταν η μεταφορά ή η προώθηση γίνεται μ' αυτό. Αντίθετη δε ρύθμιση δεν διαλαμβάνεται στις διατάξεις του Π.Δ. 133/1991 «Γενικός Κανονισμός Προσωπικού Ταμείων Εισπράξεως Λεωφορείων (ΚΤΕΛ)» και μάλιστα στο άρθρο 7 παρ. 4 αυτού, που αναφέρεται στα καθήκοντα του ελεγκτού για τον έλεγχο των εισιτηρίων και στην εκτέλεση από τον οδηγό των καθηκόντων του. Αντικειμενικώς απαιτείται προώθηση με την άνω έννοια, στο εσωτερικό της χώρας προσώπων που έχουν εισέλθει παράνομα στο έδαφός της, χωρίς να ασκεί επιρροή, προκειμένου για λεωφορεία, αν αυτή γίνεται με το νόμιμο κόμιστρο ή χωρίς αυτό, η δε επιδίωξη παράνομου κέρδους αποτελεί επιβαρυντική περίπτωση της παραγρ. 3 του άρθρου 33 του Ν. 1975/1991. Υποκειμενικώς απαιτείται δόλος του δράστη οδηγού, που συνίσταται στη γνώση ότι τα μεταφερόμενα πρόσωπα έχουν εισέλθει παράνομα στη χώρα και τη θέληση προώθησής τους στο εσωτερικό. Εξάλλου, για την εφαρμογή της διάταξης του 21 ΠΚ απαιτείται όπως α) ο προστάξας να είναι αρχή, ιδιότητα την οποία δεν έχει ο ελεγκτής του ΚΤΕΛ κατά τις διατάξεις του Π.Δ. 133/1961 και β) ο προστασσόμενος να μην δικαιούται να ερευνήσει το κατ' ουσία νόμιμο της διδομένης σ' αυτόν εντολής, προϋπόθεση που επίσης δεν συντρέχει κατά τις ως άνω διατάξεις. Επομένως, δεν αίρεται ο άδικος χαρακτήρας της πράξης του οδηγού του λεωφορείου από την παρουσία σ' αυτό ελεγκτή του ΚΤΕΛ και από τον ίδιο επιβίβαση των λαθρομεταναστών και την έκδοση εισιτηρίων. **Β)** Επειδή η έλλειψη της ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας των δικαστικών αποφάσεων υπάρχει και όταν δεν εκτίθενται σ' αυτήν με πληρότητα, σαφήνεια και χωρίς αντιφάσεις, τα πραγματικά περιστατικά στα οποία στηρίχθηκε η κρίση του δικαστηρίου για τη συνδρομή των αντικειμενικών και υποκειμενικών στοιχείων του εγκλήματος για το οποίο κηρύχθηκε ένοχος ο κατηγορούμενος και το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη του κατά την κρίση της υπόθεσης τον ισχυρισμό του κατηγορουμένου ότι ενήργησε κατόπιν συγγνωστής νομικής πλάνης το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάσισε την αναίρεση της απόφασης του Εφετείου γιατί η αιτιολογία της δικαστικής απόφασης πρέπει να εκτείνεται και στους αυτοτελείς ισχυρισμούς του κατηγορουμένου όπως είναι η διάταξη περί νομικής πλάνης του άρθρου 31 παρ. 2 ΠΚ, κατά την οποία η πράξη δεν καταλογίζεται στο δράστη εάν αυτός πίστεψε λόγω πλάνης ότι είχε δικαίωμα να τελέσει την πράξη και η πλάνη του αυτή ήταν συγγνωστή.

Το Δικαστήριο αναίρεσε την προσβαλλόμενη απόφαση του Εφετείου λόγω έλλειψης ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας όσον αφορά τον ισχυρισμό του κατηγορουμένου ότι ενήργησε κατόπιν συγγνωστής νομικής πλάνης.

0168**ΑΠ 357/1996¹**

Προώθηση λαθρομεταναστών στο εσωτερικό της χώρας – Κυρώσεις μεταφορέων – Αιτιολογία δικαστικής απόφασης.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 93 παρ. 3 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α').

Άρθρα 139 και 510 παρ. 1 δ' ΚΠΔ.

Πραγματικά Περιστατικά : Ο κατηγορούμενος συνελήφθη να προωθεί στο εσωτερικό της χώρας οκτώ αλλοδαπούς που δεν είχαν δικαίωμα εισόδου σ' αυτήν και καταδικάστηκε από το Εφετείο για παράβαση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 33 του Ν. 1975/1991. Όμως ούτε στο αιτιολογικό, ούτε στο διατακτικό της απόφασης μνημονεύονταν ότι οι αλλοδαποί δεν είχαν δικαίωμα εισόδου στο ελληνικό έδαφος. Άσκησε αναίρεση ενώπιον του Αρειου Πάγου επικαλούμενος έλλειψη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας της δικαστικής απόφασης.

Σκεπτικό : Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 τιμωρούνται με τις αναφερόμενες σ' αυτό ποινές, εκτός άλλων, οι οδηγοί κάθε είδους μεταφορικού μέσου που προωθούν στο εσωτερικό της χώρας αλλοδαπούς, που σύμφωνα με τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας δεν έχουν δικαίωμα εισόδου στο Ελληνικό έδαφος. Για τη θεμελίωση της ποινικής ευθύνης που θεσπίζεται με τη διάταξη αυτή απαιτείται να πρόκειται για αλλοδαπούς που δεν τήρησαν τις νόμιμες διατυπώσεις εισόδου στην ελληνική επικράτεια. Το στοιχείο αυτό πρέπει να αναφέρεται στην καταδικαστική απόφαση, ότι προέκυψε από τις αποδείξεις, άλλως υπάρχει έλλειψη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας της δικαστικής απόφασης.

Το Δικαστήριο αναίρεσε την προσβαλλόμενη απόφαση του Εφετείου λόγω έλλειψης ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας.

0169**ΑΠ 590/1996²**

Λαθραία μεταφορά αλλοδαπών σε ελληνικό έδαφος – Κυρώσεις μεταφορέων – Πραγματική συρροή του αδικήματος – Αιτιολογία δικαστικής απόφασης.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

¹ Δημοσιευμένη σε Ποιν. Χρ. ΜΣΤ', σελ. 1701.

² Δημοσιευμένη σε Ποιν. Χρ. ΜΖ', σελ. 957.

Άρθρο 93 παρ. 3 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α΄).

Άρθρα 139 και 510 παρ. 1 δ΄ ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Οι κατηγορούμενοι συνελήφθησαν να μεταφέρουν στη χώρα λαθραία αλλοδαπούς. Καταδικάστηκαν από το Εφετείο για το αδίκημα της παρ. 1 του άρθρου 33 του Ν. 1975/1991. Στην απόφασή του το Δικαστήριο δεν αναφέρει τα πραγματικά περιστατικά που συνιστούν την αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος και ιδιαίτερα τον αριθμό των μεταφερθέντων αλλοδαπών, του χρησιμοποιηθέντος μέσου, της συμμετοχικής δράσης ενός εκάστου των κατηγορουμένων, ως προς τη μεταφορά του συνόλου των αλλοδαπών και της εν γένει επί μέρους δραστηριότητας, αφού κατά τα διαλαμβανόμενα στο διατακτικό χρησιμοποιήθηκαν δύο πλοίαρια και ήταν φυσικά αδύνατον και οι τέσσερις κατηγορούμενοι να ασκούσαν συγχρόνως καθήκοντα διακυβέρνησης των πλοιαρίων δια των οποίων έλαβε χώρα η μεταφορά των αλλοδαπών εντός των ορίων της ελληνικής επικράτειας.

Σκεπτικό : Από τη διάταξη του άρθρου 33 παρ. 1 του Ν. 1975/1991 προκύπτει ότι, προκειμένου ο νομοθέτης να προστατεύσει την ελληνική επικράτεια από αλλοδαπούς, οι οποίοι αυθαίρετα και κατά τρόπον αθέατον εισέρχονται στο ελληνικό έδαφος και διακινούνται χωρίς επιτήρηση, θεσμοθετείται ποινικό αδίκημα, στο οποίο υπάγονται όσοι μεταφέρουν αλλοδαπούς με οποιοδήποτε μέσο, εφόσον δεν τηρήθηκαν οι σχετικές διαδικασίες. Η αντιμετώπιση μιας συνεχούς συλλογικής προσπάθειας ορισμένων προσώπων να μεταφέρουν αλλοδαπούς, χωρίς την άδεια των αρμοδίων αρχών εντός των ελληνικών συνόρων, με άμεση συνέπεια να προκαλούνται δυσμενείς καταστάσεις και προβλήματα διαμονής και αντιμετώπισης θεμάτων επιβίωσης, υποχρέωσε το νομοθέτη να λάβει αυστηρά μέτρα, μεταξύ των οποίων και την εκ των υστέρων καταστολή δι' επιβολής ποινής, ως μέσου αποτρεπτικού για το μέλλον κάθε περαιτέρω συναφούς ενεργητικότητας. Προδιαγράφονται στο νόμο ειδικής μορφής επιβαρυντικές περιστάσεις, μεταξύ των οποίων η τέλεση κατ' επάγγελμα ή ο σκοπός παράνομου κέρδους, αφού με τον τρόπο αυτό εκδηλώνεται η ενδιάθετη βούληση παραβίασεως της διάταξης με υλοποίηση της ενεργείας και με ταυτόχρονη απόκτηση οικονομικού κέρδους, το οποίο παρωθεί το πρόσωπο να δράσει επωφελώς. Υπάρχει δε έλλειψη αιτιολογίας της δικαστικής απόφασης όταν δεν εκτίθενται τα προκύψαντα από τη διαδικασία πραγματικά περιστατικά, τα αποδεικτικά μέσα από τα οποία συνήχθησαν τα περιστατικά και οι σκέψεις με τις οποίες υπήχθησαν στις εφαρμοσθείσες διατάξεις. Στην προσβαλλόμενη απόφαση δεν αναφέρονται

τα πραγματικά περιστατικά που συνιστούν την αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος ούτε μεταξύ άλλων ο αριθμός των μεταφερθέντων αλλοδαπών ενόψει της κατά νόμο συρροής του αδικήματος.

Το Δικαστήριο αναίρεσε την προσβαλλόμενη απόφαση του Εφετείου λόγω έλλειψης ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας.

0170

ΑΠ 630/1996¹

Πρώτηση και διευκόλυνση εισόδου λαθρομεταναστών στο ελληνικό έδαφος – Κυρώσεις μεταφορέων – Αιτιολογία δικαστικής απόφασης.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 93 παρ. 3 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 19 παρ. 2 του Ν. 4310/1929 «Περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου, διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων», όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 19 παρ. 2 εδ. α' και γ' του Ν. 1941/1991 «Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 287, τ. Α' και ΦΕΚ 41, τ. Α')

Άρθρο 18 παρ. 1 του Ν. 1903/1990 «Για την τροποποίηση των διατάξεων του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, που κυρώθηκε με το Ν. 614/1977 (ΦΕΚ 167, τ. Α') και άλλων διατάξεων» (ΦΕΚ 142, τ. Α' Άρθρο 2 ΠΚ

Άρθρα 139 και 510 παρ. 1 δ', ε' του ΚΠΔ

Πραγματικά Περιστατικά : Ο κατηγορούμενος συνάντησε κοντά στα Ελληνο-αλβανικά σύνορα έναν αριθμό Αλβανών πολιτών που είχαν εισέλθει στο ελληνικό έδαφος χωρίς να έχουν τα απαιτούμενα έγγραφα και συμφώνησαν να τους βρει μέσο να μεταφερθούν στο εσωτερικό της χώρας. Για το σκοπό αυτό συμφώνησε με το δεύτερο κατηγορούμενο, οδηγό και ιδιοκτήτη φορτηγού αυτοκινήτου ιδιωτικής χρήσης και αφού πήραν από τους λαθρομετανάστες ως αμοιβή το ποσό των 25.000 δρχ. για κάθε άτομο, τους επιβίβασαν στο φορτηγό αυτοκίνητο και προσπάθησαν να αποκρύψουν την παρουσία τους με την τοποθέτηση «τελάρων» στο άνοιγμα της καρότσας. Στη συνέχεια ξεκίνησαν για τα Ιωάννινα. Όταν όμως έφθασαν στο σταθμό ελέγχου στο Καλπάκι, ο πρώτος κατηγορούμενος που προπορευόταν με το ταξί που οδηγούσε γύρισε προς τα πίσω για να προειδοποιήσει το δεύτερο. Η κίνηση έγινε αντιληπτή από τα αστυνομικά όργανα, που τον ακολούθησαν, και συνέλαβαν τους κατηγορούμενους και τους λαθρομετανάστες που συνολικά ήσαν 106 άτομα. Η προσβαλλόμενη απόφαση αντιφάσκει αφού στο αιτιολογικό της αναφέρει

¹ Δημοσιευμένη σε Ποιν. Χρ. ΜΖ', σελ. 1134.

ότι οι κατηγορούμενοι έναντι αμοιβής προώθησαν αλβανούς λαθρομετανάστες στο εσωτερικό της χώρας μετά την είσοδό τους στο ελληνικό έδαφος, στο δε διατακτικό της δέχεται ότι από κοινού διευκόλυναν την είσοδό τους στην ελληνική επικράτεια. Οι κατηγορούμενοι άσκησαν αναίρεση κατά της απόφασης του Εφετείου, αιτούμενοι την εξαφάνισή της λόγω εσφαλμένης εφαρμογής ουσιαστικής ποινικής διάταξης και έλλειψης ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας.

Σκεπτικό : Επί της προκειμένης περίπτωσης εφαρμοστέος τυγχάνει ο Ν. 4310/1929, όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 1941/1991, αφού ο Ν. 1975/1991 άρχισε να ισχύει τον Ιούνιο του 1992 ενώ το φερόμενο αδίκημα διαπράχθηκε τον Μάρτιο του 1992. Ο προϊσχύσας νόμος είναι ευμενέστερος από τον ισχύοντα 1975/1991. Εξάλλου, σύμφωνα με το Ν. 1903/1990 διαπράττει αδίκημα ο οδηγός κάθε οχήματος που διενεργεί επιβατικές μεταφορές με κόμιστρο που έχουν ανατεθεί σε άλλον φορέα ή πρόσωπο. Έλλειψη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας υπάρχει όταν δεν εκτίθενται στην προσβαλλόμενη απόφαση με πληρότητα, σαφήνεια και χωρίς αντιφάσεις τα πραγματικά περιστατικά στα οποία στηρίχθηκε η κρίση του δικαστηρίου για τη συνδρομή των αντικειμενικών και υποκειμενικών στοιχείων του εγκλήματος, οι αποδείξεις που τα θεμελίωσαν και οι νομικοί συλλογισμοί με τους οποίους έγινε η υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών που αποδείχθηκαν στην ουσιαστική ποινική διάταξη που εφαρμόστηκε. Συντρέχει δε περίπτωση εσφαλμένης εφαρμογής ουσιαστικής ποινικής διάταξης που ιδρύει λόγο αναίρεσης όχι μόνον όταν το δικαστήριο της ουσίας δεν υπάγει σωστά τα πραγματικά περιστατικά που έχει δεχθεί στη διάταξη που εφαρμόστηκε, αλλά και όταν η διάταξη αυτή παραβιάστηκε εκ πλαγίου για το λόγο ότι έχουν εμφοιλοχωρήσει στο πόρισμα της απόφασης, που περιλαμβάνεται στο συνδυασμό του διατακτικού προς το σκεπτικό και ανάγεται στα στοιχεία και την ταυτότητα του εγκλήματος, ασάφειες, αντιφάσεις ή λογικά κενά, με αποτέλεσμα να καθίσταται ανέφικτος ο έλεγχος από τον Άρειο Πάγο της ορθής ή μη εφαρμογής του νόμου, οπότε η απόφαση στερείται νόμιμης βάσης. Κατά την κρίση της υπόθεσης του Ανώτατο Δικαστήριο διαπίστωσε ότι δεν διευκρινίζεται ούτε στο σκεπτικό, ούτε στο διατακτικό της απόφασης πώς έγινε η διευκόλυνση της εισόδου των μεταφερθέντων από τους κατηγορούμενους αλβανών λαθρομεταναστών στο ελληνικό έδαφος, ούτε αν οι κατηγορούμενοι διευκόλυναν την είσοδό τους στην Ελλάδα ή εάν τους προώθησαν στο εσωτερικό της χώρας.

Το Δικαστήριο αποφάσισε την αναίρεση της απόφασης λόγω εσφαλμένης εφαρμογής του νόμου και έλλειψης ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας.

0171

ΑΠ 1582/1997¹

Προώθηση και διευκόλυνση εισόδου λαθρομεταναστών στο ελληνικό έδαφος – Εξασφάλιση καταλύματος για απόκρυψη σε αλλοδαπούς χωρίς δικαίωμα εισόδου στη χώρα – Απασχόληση αλλοδαπού χωρίς άδεια εργασίας – Κυρώσεις μεταφορέων – Αιτιολογία δικαστικής απόφασης.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 93 παρ. 3 του Συντάγματος 1975/1986.

Άρθρο 33 παρ. 1 και 7 του Ν. 1975/1991 «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 184, τ. Α').

Άρθρο 510 παρ. 1 ΚΠΔ.

Πραγματικά περιστατικά : Ο κατηγορούμενος, ενώ γνώριζε ότι οι αναφερόμενοι στο διατακτικό αλβανοί πολίτες στερούνταν νόμιμων ταξιδιωτικών εγγράφων και δεν είχαν κατά νόμο δικαίωμα εισόδου στην Ελλάδα οδηγώντας με το δημοσίας χρήσεως φορτηγό αυτοκίνητο, ιδιοκτησίας του, πήγε στην αγροτική περιοχή της κοινότητας Φανού του νομού Κιλκίς και παρέλαβε αυτούς. Αφού τους επιβίβασε στο αυτοκίνητό του τους μετέφερε στην Αξιούπολη του νομού Κιλκίς, προκειμένου να τους απασχολήσει σε κτηνοτροφική μονάδα που διατηρούσε στην περιοχή αυτή. Με τον τρόπο αυτό διευκόλυνε τη μεταφορά τους και περαιτέρω προώθησή τους στο ελληνικό έδαφος. Το Εφετείο, αφού απέρριψε τον ισχυρισμό του κατηγορούμενου ότι δεν γνώριζε πως τα μεταφερόμενα προς απασχόληση στην κτηνοτροφική του μονάδα άτομα ήσαν αλλοδαποί τον κήρυξε ένοχο του αδικήματος που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 33 του Ν. 1975/1991. Ο καταδικασθείς άσκησε αναίρεση κατά της καταδικαστικής απόφασης.

Σκεπτικό : Α) Το Δικαστήριο έκρινε ότι από τις παραγράφους 1 και 7 του άρθρου 33 του Ν. 1975/1991 προκύπτουν τα εξής : α) ότι προϋποθέσεις της αντικειμενικής υπόστασης του προβλεπόμενου από την παρ. 1 αδικήματος είναι η μεταφορά από το εξωτερικό στην Ελλάδα αλλοδαπών που δεν έχουν δικαίωμα εισόδου στο ελληνικό έδαφος ή η προώθηση ή διευκόλυνση της μεταφοράς τους ή η εξασφάλιση καταλύματος προς απόκρυψη, της δε υποκειμενικής υπόστασης η ύπαρξη δόλου, που συνίσταται στη γνώση των στοιχείων της πράξης και τη θέληση της παράβασης αυτών και β) ότι προϋποθέσεις της αντικειμενικής υπόστασης του προβλεπόμενου από την παρ. 7 αδικήματος είναι η απασχόληση του αλλοδαπού στην ημεδαπή, χωρίς αυτός να έχει άδεια εργασίας, της δε υποκειμενικής υπόστασης η ύπαρξη δόλου που συνίσταται στη γνώση των

¹ Δημοσιευμένη σε Ποιν.Χρ. ΜΗ', σελ. 498.

στοιχείων αυτής της πράξης και τη θέληση παράβασής τους. Ειδικότερα, στην τελευταία περίπτωση, αν η μεταφορά των αλλοδαπών γίνεται από ορισμένο σημείο (πόλη ή χωριό όπου ήδη οι αλλοδαποί έχουν εγκατασταθεί και προσφέρουν την εργασία τους) στον τόπο εργασίας εκείνου που τους μεταφέρει, στοιχειοθετείται το αδίκημα που προβλέπεται από την παρ. 7 του άρθρου 33 του Ν. 1975/1991, εφόσον έτσι η βουλευτική ενέργεια του μεταφέροντος εξαντλείται αποκλειστικά στη συγκεκριμένη εργασιακή σχέση με τον αλλοδαπό, για την οποία έγινε ειδική πρόβλεψη με την εν λόγω διάταξη και δεν αναφέρεται στη διευκόλυνση της μεταφοράς του για την περαιτέρω παραμονή του στη χώρα, όπως προβλέπεται στην παρ. 1 του ίδιου άρθρου. **Β)** Ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι το Εφετείο διέλαβε στην προσβαλλόμενη απόφαση ασαφείς και αντιφατικές αιτιολογίες σε σχέση με τα πραγματικά περιστατικά για τα οποία κήρυξε τον κατηγορούμενο ένοχο. Ειδικότερα, ενώ ρητά δέχεται ότι ο κατηγορούμενος μετέφερε με το αυτοκίνητό του τους αναφερόμενους αλλοδαπούς, προκειμένου να τους απασχολήσει στην κτηνοτροφική του μονάδα, που διατηρεί στην Αξιούπολη του νομού Κιλκίς, πράξη που στοιχειοθετεί το αδίκημα που προβλέπεται στην παρ. 7 του άρθρου 33 του Ν. 1975/1991, στη συνέχεια, χωρίς την παράθεση άλλων πραγματικών περιστατικών που να στοιχειοθετούν το αδίκημα της παρ. 1 του ίδιου άρθρου και νόμου, δέχεται αντιφατικά ότι ο κατηγορούμενος με την ίδια ενέργεια διευκόλυνε τη μεταφορά και την περαιτέρω προώθηση των εν λόγω αλλοδαπών στο ελληνικό έδαφος, πράξη για την οποία τον κήρυξε ένοχο.

Ο Άρειος Πάγος αποφάσισε την αναίρεση της προσβαλλόμενης απόφασης.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΑΛΛΗΛΑΠΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ
Η έννοια της «ιδιαιτέρας κοινωνικής ομάδας» στον ορισμό
του πρόσφυγα: απόφαση Ward

0172

Ανώτατο Δικαστήριο του Καναδά (1993, 2. SCR.689)

P.F. Ward κατά Καναδά.

Παρεμβαίνοντες στη δίκη υπέρ του προσφεύγοντα :

Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες,

Επιτροπή Μετανάστευσης και Προσφύγων

Καναδικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες

Μετανάστευση – Καθεστώς του πρόσφυγα – «Ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα» – Πολιτική γνώμη – Ο βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης είναι αναγκαίο στοιχείο για την αξιολόγηση και τον καθορισμό του αιτήματος αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα – Ο αιτών, πρώην μέλος Ιρλανδικής τρομοκρατικής οργάνωσης καταδικάστηκε σε θάνατο από αυτήν λόγω της συνενοχής του σε απόδραση ομήρων της οργάνωσης – Ο αιτών είναι πολίτης της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου – Η ευθύνη του Κράτους ως προϋπόθεση δίωξης – Είναι η τρομοκρατική οργάνωση «ιδιαιτέρη κοινωνική ομάδα» ; - Βάρος απόδειξης για τη βούληση προστασίας της χώρας ιθαγένειας.

Πραγματικά περιστατικά : Ο προσφεύγων P.F. Ward, γεννήθηκε στη Βόρειο Ιρλανδία το 1955. Το 1983 κατετάγη εθελοντικά στον Εθνικό Ιρλανδικό Απελευθερωτικό Στρατό. Κατά τη γνώμη του ο Εθνικός Ιρλανδικός Απελευθερωτικός Στρατός είναι σκληρή παραστρατιωτική οργάνωση, περισσότερο βίαιη από τον Ιρλανδικό Δημοκρατικό Στρατό (IRA), που λειτουργεί με στρατιωτικό πρότυπο και αυστηρή πειθαρχία. Πριν καταταγεί ως εθελοντής είχε χάσει κάθε επαφή με την οργάνωση αυτή, την οποία υποστήριζε. Καταδικάστηκε για το αδίκημα της κατοχής όπλων, συμμετοχής σε παράνομη εισαγωγή αντικειμένων στη Βόρειο Ιρλανδία και σε πράξεις τρομοκρατίας. Ομολόγησε ότι λόγω της διαρκούς αναταραχής στη Βόρειο Ιρλανδία ο κόσμος είναι αναγκασμένος να «παίρνει θέση» για να προστατεύει τα μέλη της οικογένειάς του και ότι κατετάγη στον Εθνικό Ιρλανδικό Απελευθερωτικό Στρατό λόγω της επιθυμίας του να προστατεύσει την οικογένειά του κυρίως από τον Ιρλανδικό Δημοκρατικό Στρατό. Το πρώτο καθήκον που του ανετέθη όταν κατετάγη στον Στρατό ήταν να φρουρεί δύο ομήρους της οργάνωσης σε ένα αγρόκτημα που βρισκόταν στην επικράτεια της Δημοκρατίας της Ιρλανδίας. Μια μέρα μετά την ανάθεση της υπηρεσίας αυτής η οργάνωση στην οποία

ήταν μέλος διέταξε την εκτέλεση των ομήρων. Όμως δεν ήθελε να συμμετάσχει στην εκτέλεση αθώων ομήρων και αντιμετώπισε «κρίση συνείδησης». Έτσι αποφάσισε να απελευθερώσει τους ομήρους και εκτέλεσε με επιτυχία αυτήν την απόφασή του χωρίς να αποκαλυφθεί στην οργάνωση. Λίγο αργότερα η αστυνομία πληροφορήθηκε από κάποιο μέλος της οργάνωσης Εθνικός Ιρλανδικός Απελευθερωτικός Στρατός ότι κάποιο μέλος της βοήθησε τους ομήρους να διαφύγουν. Η οργάνωση υποπτεύθηκε τον Ward, που συνελήφθη και βασανίστηκε. Αν και ποτέ δεν παραδέχθηκε το ρόλο που έπαιξε στην απόδραση των ομήρων η οργάνωση αποφάσισε μέσω των εσωτερικών διαδικασιών της να τον καταδικάσει σε θάνατο. Όμως κατάφερε να διαφύγει και ζήτησε την προστασία της αστυνομίας. Η αστυνομία τον ανέκρινε και σε βάρος του απαγγέλθηκε κατηγορία για συμμετοχή σε ομηρία, στηριγμένη στα δακτυλικά αποτυπώματα που βρέθηκαν στο αγρόκτημα όπου εκρατούντο οι όμηροι.

Ο Ward εξέφρασε στην αστυνομία τις ανησυχίες του για την ασφάλεια της γυναίκας του και των παιδιών του. Η αστυνομία παρακολούθησε την οικογένειά του για να διαπιστώσει ότι είχαν συλληφθεί όμηροι από τα μέλη της οργάνωσης στην οποία ήταν μέλος ως ένδειξη προειδοποίησης προς τον Ward να μην ομολογήσει στην αστυνομία και να μην παρέχει αποδείξεις για τα μέλη και τις δραστηριότητες της οργάνωσης.

Ο Ward καταδικάστηκε για το αδίκημα της ομηρίας σε φυλάκιση τριών ετών. Δεν ομολόγησε για τη δράση και τα μέλη των μελών της οργάνωσης και ποτέ δεν παραδέχθηκε δημόσια ότι είχε συνδράμει τους ομήρους να αποδράσουν. Λίγο πριν αποφυλακιστεί ζήτησε τη βοήθεια του διευθυντή των φυλακών για να προστατευθεί από τα μέλη της οργάνωσης Εθνικός Ιρλανδικός Απελευθερωτικός Στρατός. Ο διευθυντής με τη βοήθεια της αστυνομίας φρόντισε για την έκδοση Ιρλανδικού διαβατηρίου στο όνομα του Ward και αγόρασε αεροπορικό εισιτήριο για τον Καναδά. Ο Ward έφθασε στο Τορόντο το Δεκέμβριο του 1985 και ζήτησε άδεια εισόδου στη χώρα ως τουρίστας. Το Μάιο του 1986 υπεβλήθη σε ανάκριση και υπέβαλε αίτημα ασύλου. Το αίτημά του στηρίχθηκε στο βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης λόγω της συμμετοχής του σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, αυτή του Εθνικού Ιρλανδικού Απελευθερωτικού Στρατού. Ο Υπουργός Εργασίας και Μετανάστευσης του Καναδά απέρριψε το αίτημά του και ο Ward προσέφυγε στην Επιτροπή της Υπηρεσίας Μετανάστευσης αιτούμενος την επανεξέτασης της υπόθεσής του. Η Επιτροπή έκρινε ότι ο Ward είναι πρόσφυγας. Ο Γενικός Εισαγγελέας του Καναδά προσέφυγε ενώπιον του Ομοσπονδιακού Εφετείου κατά της απόφασης της Επιτροπής αιτούμενος την ακύρωσή της. Το Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση της Επιτροπής με την οποία ο Ward είχε ανα-

γνωρισθεί πρόσφυγας. Στην συνέχεια ο Ward προσέφυγε στο Ανώτατο Δικαστήριο του Καναδά.

Ο προσφεύγων ενώπιον του Ομοσπονδιακού Εφετείου Υπουργός πρόβαλε τρία βασικά επιχειρήματα : α) η Επιτροπή δεν εξέτασε αν ο Εθνικός Ιρλανδικός Απελευθερωτικός Στρατός αποτελεί «ιδιαιτέρας κοινωνική ομάδα» κατά την έννοια του άρθρου 1 Α της Σύμβασης της Γενεύης του 1951, β) η Επιτροπή έσφαλε όταν έκρινε ότι δεν απαιτείται κρατική ευθύνη στη «δίωξη» που αναφέρεται στον ορισμό του πρόσφυγα και γ) έσφαλε κρίνοντας ότι οι μόνες χώρες ιθαγένειας του WARD είναι η Βόρειος Ιρλανδία και η Δημοκρατία της Ιρλανδίας. Στη δίκη ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου του Καναδά παρενέβησαν το Γραφείο της Υπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες στον Καναδά, η Επιτροπή Μετανάστευσης και Προσφυγών και το Καναδικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες. Τα θέματα που εξετάστηκαν από το Ανώτατο Δικαστήριο ήσαν τα ακόλουθα : Α) Δίωξη και Κρατική Ευθύνη και ειδικότερα : 1) το στοιχείο της κρατικής ευθύνης είτε στην άμεση δίωξη είτε με μη κρατική δίωξη ή η αδιαφορία αντίδρασης στις δραστηριότητες των οργάνων δίωξης αποτελεί αναγκαίο στοιχείο για να καθορισθεί η απουσία της βούλησης του αιτούντα να υποβάλει εαυτόν στην προστασία της χώρας καταγωγής του ; 2) κρίνεται ότι ο αιτών άσυλο δεν μπορεί να υπαχθεί στην προστασία του κράτους καταγωγής του μόνον όταν είναι εν τοις πράγμασι αδύνατο να αναζητήσει την προστασία του κράτους αυτού ; Β) Η συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα και ειδικότερα : 1) ποια είναι η έννοια της φράσης «ιδιαιτέρας κοινωνική ομάδα» του άρθρου 1 Α της Σύμβασης της Γενεύης ; 2) υπάρχει βάση για την εξαίρεση κάποιων μορφών κοινωνικών ομάδων λόγω των στόχων τους ή των παράνομων μεθόδων που εφαρμόζουν τα μέλη τους ; Γ) Η λιποταξία ή η απόσχιση από μια πολιτικο-στρατιωτική οργάνωση για λόγους συνείδησης μπορεί να στοιχειοθετήσει αίτημα ασύλου λόγω βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης που οφείλεται στις πολιτικές πεποιθήσεις του αιτούντα ; Δ) Η ερμηνεία του ορισμού του πρόσφυγα της Σύμβασης του 1951 από την πλειοψηφία του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου είναι σύμφωνη με τον Καναδικό Νόμο ; Ε) όταν αποδεικνύεται ότι ο αιτών έχει περισσότερες από μια ιθαγένειας, υποχρεούται να αποδείξει ότι δεν δύναται ή δεν επιθυμεί να απολαμβάνει την προστασία κάθε χώρας την οποίας έχει την ιθαγένεια σύμφωνα με τον ορισμό του πρόσφυγα ;

Σκεπτικό : Το Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε ότι κατ' αρχήν είναι χρήσιμο να εξερευνηθεί η αιτιολογική βάση του καθεστώτος της διεθνούς προστασίας των προσφύγων, γιατί έτσι διευκολύνεται η ερμηνεία των ειδικότερων όρων της υπόθεσης που πρέπει να ερμηνευθούν. Το διεθνές προσφυγικό δίκαιο δημιουργήθηκε για να καλύψει το κενό που δημιουρ-

γεί η απουσία προστασίας που κάθε πολίτης δικαιούται από το κράτος του οποίου έχει την ιθαγένεια. Μ τον θεσμό της διεθνούς προστασίας των προσφύγων η διεθνής κοινότητα αναγνωρίζει ότι ενδέχεται όσοι διώκονται να επιθυμούν την προστασία του κράτους της ιθαγένειάς τους, πριν την σχετική υποχρέωση προστασίας αναλάβουν άλλα κράτη. Για το λόγο αυτό ο J. Hathaway χαρακτηρίζει το προσφυγικό καθεστώς ως «υποκατάστατο προστασίας», που ενεργοποιείται μόνον όταν δεν υπάρχει εθνική προστασία. Υπό το φως των παρατηρήσεων αυτών θα εξετασθούν και θα ερμηνευθούν τα ιδιαίτερα στοιχεία του ορισμού του πρόσφυγα, όπως αποτυπώνονται στη Σύμβαση του 1951.

Α) ΔΙΩΞΗ και ΚΡΑΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ : Η δίωξη που ισχυρίζεται ο προσφεύγων προέρχεται από μη κρατικά όργανα, τον Εθνικό Ιρλανδικό Απελευθερωτικό Στρατό. Η κυβέρνηση της Ιρλανδίας δεν εμπλέκεται. Σ' αυτήν την υπόθεση θα πρέπει λοιπόν να απαντηθεί το ερώτημα αν η κρατική εμπλοκή αποτελεί προϋπόθεση της δίωξης, σύμφωνα με τον ορισμό της Σύμβασης. Πρώτον, αποτελεί προϋπόθεση της δίωξης να προέρχεται από το κράτος ; Δεύτερον, έχει σημασία αν οι περί ασύλου ισχυρισμοί στηρίζονται στην «αδυναμία» ή στην «έλλειψη βούλησης» του διωκόμενου ; Η απάντηση και στα δύο ερωτήματα είναι αρνητική. Ένα τρίτο στοιχείο είναι ο καθορισμός του «βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης». Ο Εισαγγελέας υποστηρίζει ότι η κρατική ευθύνη αποτελεί προϋπόθεση του στοιχείου της δίωξης, παραδέχθηκε όμως ότι η αδυναμία του κράτους να προστατεύσει τους πολίτες του από τη δίωξη είναι επαρκής προϋπόθεση του ορισμού της Σύμβασης. Παραδέχθηκε επίσης ότι η κυβέρνηση της Ιρλανδίας είναι «ανίκανη» να προστατεύσει τον προσφεύγοντα. Εξάλλου υποστήριξε στη συνέχεια ότι ο προσφεύγων δεν απέδειξε ότι δεν μπορούσε να τον προστατεύσει από τη δίωξη το Ηνωμένο Βασίλειο. Όσον αφορά το δεύτερο ζήτημα υποστήριξε ότι όταν ο αιτών άσυλο ισχυρίζεται ότι δεν «επιθυμεί» να απολαμβάνει την προστασία της χώρας καταγωγής του θα πρέπει να αποδείξει ότι ο δικαιολογητικός λόγος αυτής της στάσης του ανάγεται στη σφαίρα της κρατικής ευθύνης (που, παραδέχθηκε, μπορεί να διευρυνθεί έως την «ανικανότητα» του κράτους να προστατεύει τους πολίτες του). Και καταλήγει ότι η κρατική ευθύνη δεν αποτελεί προϋπόθεση της δίωξης όταν ο πρόσφυγας υποστηρίζει ότι δεν «δύνανται» να αναζητήσει την προστασία της χώρας καταγωγής του. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι ο ορισμός της δίωξης πρέπει να είναι «ουδέτερος», χωρίς ως προαπαιτούμενο την κρατική ευθύνη. Δέχθηκε επίσης ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ του «δεν δύναται» και «δεν επιθυμεί», αλλά η έλλειψη της βούλησης του αιτούντα άσυλο να απολαμβάνει την προστασία της χώρας καταγωγής του σχετίζεται με τη δίωξη που ορίζεται ουδέτερα. Η έλλειψη της επιθυμίας του αιτούντα άσυλο να απολαμβάνει την

προστασία του κράτους καταγωγής του σε συνδυασμό με την ανικανότητα του κράτους να τον προστατεύσει από τη δίωξη θεμελιώνει ουσιαστικά το αίτημα ασύλου. Εξετάζοντας τις θέσεις του προσφεύγοντα και του Εισαγγελέα διαπιστώνει κανείς ότι διαφέρουν μόνον ως προς αν αποτελεί στοιχείο της δίωξης η αδυναμία του κράτους να προστατεύει τους πολίτες του. Η πραγματική διαφορά μεταξύ των μερών έγκειται στο γεγονός ότι ο προσφεύγων δεν επιθυμεί να επιστρέψει στην Ιρλανδία, ούτε στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Με την παρέμβασή του το Καναδικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες συμφωνεί ότι ο ορισμός της Σύμβασης δεν απαιτεί από τον αιτούντα άσυλο να αποδείξει την αδυναμία του κράτους καταγωγής του να τον προστατεύσει από διωκτικές ενέργειες μη κυβερνητικών οργάνων. Πρόκειται για στοιχείο που εμπεριέχεται στον ορισμό και δεν προκύπτει από τον όρο «δεν επιθυμεί». Οι όροι «δεν δύναται» και «δεν επιθυμεί» αναφέρονται στην κατάσταση του αιτούντα άσυλο που βρίσκεται εκτός της χώρας καταγωγής του και αφορά τη σχέση του με τις προξενικές αρχές της πατρίδας του. Το Γραφείο της Υπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες που παρενέβη στη δίκη υποστηρίζει ότι η διάκριση μεταξύ του «δεν δύναται» και «δεν επιθυμεί» δεν έχει καθοριστική σημασία στην υπό κρίση υπόθεση, ότι η κρατική ευθύνη δεν αποτελεί προϋπόθεση της εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα και ότι το κρίσιμο ερώτημα είναι αν ο αιτών άσυλο «δεν δύναται» ή «δεν επιθυμεί» να απολαμβάνει την προστασία των Αρχών της χώρας καταγωγής του επειδή το κράτος είναι «ανίκανο» να τον προστατεύσει. Υποστηρίζει τη θέση της Επιτροπής Μετανάστευσης ότι δηλαδή η έλλειψη προστασίας ενδέχεται να αποτελεί επαρκή αποδεικτική βάση για την τεκμηρίωση του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης του αιτούντα άσυλο. Η Επιτροπή Μετανάστευσης που παρενέβη στη δίκη υποστήριξε ότι η κρατική ευθύνη δεν αποτελεί προϋπόθεση για την εφαρμογή του ορισμού του πρόσφυγα και επέμεινε στη θέση ότι η ερμηνεία του ορισμού του πρόσφυγα, όπως αποτυπώνεται στη Σύμβαση πρέπει να είναι ευέλικτη ώστε να μπορεί να ανταποκρίνεται στην εξατομικευμένη εξέταση των αιτημάτων ασύλου στα πλαίσια των διαφορετικών συνθηκών του σύγχρονου κόσμου που προκαλούν προσφυγικές καταστάσεις.

Συμπερασματικά, τα μέρη στην παρούσα δίκη συμπεριλαμβανομένου και του Γενικού Εισαγγελέα του Καναδά φαίνεται να συμφωνούν ότι το Ομοσπονδιακό Εφετείο έσφαλε κρίνοντας ότι ο φόβος του αιτούντα πρέπει να οφείλεται στη σφαίρα δράσης του κράτους. Συμφωνούν επίσης όλα τα μέρη και είναι ιδιαίτερα σημαντικό, ότι η αδυναμία του κράτους να προστατεύσει τους πολίτες του αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο του ορισμού του πρόσφυγα αν και διαφοροποιούνται ως προς την επίδρασή

του στον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα. Σύμφωνα με τη Σύμβαση: « ο όρος πρόσφυγας εφαρμόζεται επί παντός προσώπου όπερ συνεπεία ... δεδικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να απολαύη της προστασίας της χώρας ταύτης, ή εάν μη έχον υπηκοότητα τινά και ευρισκόμενον ... εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους αυτού διαμονής, δεν δύναται ή λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να επιστρέψει εις ταύτην...». Φαίνεται λοιπόν ότι το ερώτημα που γεννάται αφορά στο «βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο διώξης». Είναι το πρώτο στοιχείο που ο αιτών άσυλο υποχρεούται να αποδείξει. Ό, τι ακολουθεί πρέπει «να οφείλεται» σ' αυτόν το φόβο. Ο ορισμός δημιουργεί δύο κατηγορίες αιτούντων άσυλο : η μια περιλαμβάνει τους αιτούντες άσυλο που βρίσκονται εκτός της χώρας της οποίας έχουν την ιθαγένεια και λόγω του φόβου διώξης δεν δύναται να απολαμβάνουν την προστασία της και η δεύτερη αυτούς που δεν επιθυμούν να απολαμβάνουν την προστασία της. Ανεξάρτητα λοιπόν από το εάν ο αιτών άσυλο «δεν δύναται» ή «δεν επιθυμεί» να απολαμβάνει την προστασία της χώρας καταγωγής του το κρίσιμο στοιχείο είναι αν ο φόβος διώξης είναι «βάσιμος και δικαιολογημένος». Σε αυτό το στάδιο θα πρέπει να αξιολογηθεί η αδυναμία του κράτους καταγωγής να προστατεύσει τους πολίτες του. Και η εξέταση αυτού του ζητήματος είναι εν μέρει αντικειμενική. Αν το κράτος δύναται να προστατεύει τον αιτούντα άσυλο, τότε ο φόβος του αντικειμενικά εξεταζόμενος δεν είναι βάσιμος και δικαιολογημένος. **Από το κείμενο της Σύμβασης δεν προκύπτει η προϋπόθεση της κρατικής ευθύνης ως πηγή ή βάση της διώξης.**

Η άποψη ότι η κρατική ευθύνη δεν αποτελεί προϋπόθεση για το βάσιμο του αιτήματος ασύλου ενισχύεται από την ιστορική ερμηνεία της διάταξης, την άποψη των αρμοδίων αρχών και την ακαδημαϊκή σκέψη. Κατ' αρχήν τα μέρη υποστηρίζουν ότι δεν υπάρχει απόδειξη ότι κατά τις Προπαρασκευαστικές Εργασίες της Διάσκεψης για τη Σύμβαση του 1951 οι εμπνευστές της εννοούσαν διώξη σε συσχετισμό με την κρατική συνέργεια. Το σχέδιο της διάταξης που πρότεινε ο αντιπρόσωπος των ΗΠΑ στην Διάσκεψη αναφέρεται μόνον στην εξαίρεση από τον ορισμό της Σύμβασης «όσων αναχωρούν ή ... έχουν ήδη εγκαταλείψει την χώρα καταγωγής τους ή προηγούμενης συνήθους διαμονής για λόγους προσωπικούς». Το αναθεωρημένο σχέδιο της διάταξης που πρότεινε ο αντιπρόσωπος του Ηνωμένου Βασιλείου στη Διάσκεψη δεν χαρακτηρίζει καθ' οιονδήποτε τρόπο τη λέξη «διώξη», αν και αναφέρεται στις κρατικές αρχές απαιτώντας όπως «ο αιτών άσυλο δεν επιθυμεί να επιτρέψει σ' αυτήν τη χώρα για βάσιμος και επαρκείς λόγους ή ότι οι αρχές αυτής της χώρας δεν

του επιτρέπουν να επιστρέψει σ' αυτήν». Το γεγονός ότι παραλείπεται η αναφορά στην κρατική δράση δεν είναι καίριο. Το θέμα προφανώς δεν συζητήθηκε ποτέ και από τη γραμματική ερμηνεία της διάταξης δεν προκύπτει ότι απαιτείται η κρατική δράση ως προϋπόθεση της δίωξης.

Η ιστορία της υιοθέτησης της Σύμβασης δεν παρέχει επαρκείς εξηγήσεις για τον αποκλεισμό της κρατικής ευθύνης, ως προϋπόθεσης εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα. Όμως άλλες πηγές στηρίζουν αυτήν την άποψη. *Οδηγός για το ζήτημα αυτό είναι η παράγραφος 65 του Εγχειριδίου της Υπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες για τα Κριτήρια και τις Διαδικασίες Καθορισμού του Καθεστώτος του Πρόσφυγα. Αν και δεν δεσμεύει τυπικά τα Συμβαλλόμενα στη Σύμβαση Κράτη, το Εγχειρίδιο έχει υιοθετηθεί από τα κράτη που είναι μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής του Προγράμματος της Υπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, συμπεριλαμβανομένου και του Καναδά, και βασίζεται στη νομολογία των Συμβαλλομένων Κρατών. Στην παράγραφο 65 του Εγχειριδίου αναφέρεται :*

«Η δίωξη κανονικά συνδέεται με πράξεις των αρχών της χώρας. Είναι επίσης δυνατό να προέρχεται από τμήματα του πληθυσμού που δεν σέβονται τα όρια που έχουν θεσπιστεί από τους κανόνες δικαίου στη συγκεκριμένη χώρα. Μια τέτοια περίπτωση μπορεί να συνιστά η θρησκευτική μισαλλοδοξία που καταλήγει σε δίωξη σε μια χώρα που – ενώ κατά τα άλλα έχει κοσμικό καθεστώς – μεγάλα τμήματα του πληθυσμού της δεν σέβονται τις θρησκευτικές πεποιθήσεις των γειτόνων του. Όταν γίνονται σοβαρές πράξεις δυσμενούς μεταχείρισης ή άλλου επιθετικού χαρακτήρα από τον κατά τόπους όχλο, είναι δυνατό να χαρακτηρισθούν ως δίωξη, εάν εν γνώσει γίνονται ανεκτές από τις αρχές ή εάν οι αρχές αρνούνται ή αποδεικνύονται ανίκανες να προσφέρουν αποτελεσματική προστασία»

Η θέση της Υπατης Αρμοστείας, σύμφωνα με το εγχειρίδιο είναι ότι οι ενέργειες των ιδιωτών, σε συνδυασμό με την αδυναμία του κράτους να προστατεύει τους πολίτες του συνιστούν «δίωξη».

Η канаδική νομολογία υιοθετεί όλο και συχνότερα την άποψη ότι η κρατική ευθύνη στη δίωξη δεν αποτελεί προαπαιτούμενο της εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα. Υπενθυμίζονται δύο πρόσφατες αποφάσεις του Ομοσπονδιακού Εφετείου. Στην υπόθεση Rajudeen κατά Υπουργού Απασχόλησης και Μετανάστευσης (1984) το Δικαστήριο φαίνεται ότι υιοθετεί την άποψη ότι η αδυναμία του κράτους να προστατεύει τους πολίτες του εμπεριέχεται στην κρατική ευθύνη. Η υπόθεση αφορούσε αιτούντα άσυλο από τη Σρι Λάνκα, που υπέστη δίωξη από συμπατριώτες του

λόγω των θρησκευτικών του πεποιθήσεων. Η αστυνομία της Σρι Λάνκα αδιαφορούσε για τη δίωξη. Ο Δικαστής Heald που εξέφρασε την άποψη της πλειοψηφίας έκρινε ότι δεν είναι απαραίτητο η δίωξη να προέρχεται από κρατικά όργανα. Όσον αφορά το γεγονός ότι ο αιτών άσυλο «δεν επιθυμούσε να απολαμβάνει την προστασία της χώρας καταγωγής του» έκρινε ότι η αδιαφορία της αστυνομίας δικαιολογούσε τη διστακτικότητα του αιτούντα άσυλο να ζητήσει την προστασία της. Ο Δικαστής Stone υποστήριξε :

«Προφανώς, δεν μπορεί να θεωρηθεί κάποιος πρόσφυγας κατά την έννοια της Σύμβασης, μόνον επειδή υπέφερε στην πατρίδα του από την κακοήθη συμπεριφορά των συμπατριωτών του. Κατά τη γνώμη μου, για να εφαρμοσθεί ο ορισμός του πρόσφυγα η δίωξη που επικαλείται ο αιτών άσυλο θα πρέπει να προέρχεται ή να υποστηρίζεται από το κράτος και συνίσταται είτε σε συμπεριφορά που εκδηλώνεται άμεσα από αυτό και αφορά τους πολίτες του είτε στην ενσυνείδητη ανοχή της συμπεριφοράς των ιδιωτών είτε στην άρνηση ή αδυναμία προστασίας των πολιτών από αυτήν την συμπεριφορά».

Κατά την άποψη του Δικαστή Stone υπάρχει κρατική ευθύνη, αλλά λαμβάνεται υπόψη η ευρεία έννοια του όρου ώστε να περιλαμβάνει την αδυναμία του κράτους να προστατεύει τους πολίτες του από την ιδιωτική δίωξη.

Στη δεύτερη υπόθεση Surujpal κατά Υπουργού Απασχόλησης και Μετανάστευσης (1985) οι αιτούντες άσυλο ισχυρίστηκαν ότι διώχθηκαν από μη κρατικά όργανα επειδή ήσαν μέλη της αντιπολίτευσης. Ζήτησαν την προστασία της αστυνομίας, αλλά αυτή δεν τους παρεσχέθη. Στην προφορική κρίση του ο Δικαστής MacGuigan τόνισε την «ευθύνη της αστυνομίας» στη δίωξη που υπέστησαν οι αιτούντες άσυλο. Η πλειοψηφία στην υπόθεση αυτή επικαλέστηκε αυτήν την φράση ως απόδειξη της άποψης ότι το ορθό κριτήριο είναι ο βαθμός της κρατικής εμπλοκής στη δίωξη. Ο Δικαστής MacGuigan παρατήρησε ότι η κρίση που διατύπωσε αφορούσε τα πραγματικά περιστατικά που εξέταζε στην υπό κρίση υπόθεση και φαίνεται ότι δεν προτίθετο να δημιουργήσει ένα κριτήριο, αλλά περιέγραψε τα στοιχεία της υπόθεσης. Κατά την άποψή του, «η κρατική ευθύνη» είναι έννοια επαρκώς ευρεία ώστε να περιλαμβάνει και την αδυναμία του κράτους να προστατεύει τους πολίτες του.

Η άποψη αυτή υιοθετήθηκε και στην υπόθεση Zalzali κατά Υπουργού Απασχόλησης και Μετανάστευσης (1991) στην οποία ο Δικαστής Dickey επικαλέστηκε στηριζόμενος στην άποψη που εκφέρεται στο Εγχειρίδιο της Έπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες την αδυναμία του κράτους να προστατεύει τους πολίτες του.

Η νομολογία των ΗΠΑ, που είναι επίσης Συμβαλλόμενο στη Σύμβαση Μέρους δέχεται την ερμηνεία ότι ο «βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης» περιλαμβάνει ενέργειες μη κρατικών οργάνων όταν το κράτος δεν δύναται ή δεν επιθυμεί να προστατεύσει τον αιτούντα άσυλο από αυτές. Στην υπόθεση McMulleen κατά της Υπηρεσίας Πολιτογράφησης και Μετανάστευσης (1981) το Εφετείο ερμήνευσε τον όρο «πιθανότητα δίωξης» αποφασίζοντας αν μπορούσε να απελαθεί ο λιποτάκτης του προσωρινού Ιρλανδικού Δημοκρατικού Στρατού. Έκρινε ότι ο όρος αυτός περιλαμβάνει τη «δίωξη που ασκείται από την κυβέρνηση ή από ομάδα που η κυβέρνηση αδυνατεί να ελέγξει». Την αρχή αυτή επιβεβαίωσε στη συνέχεια στις υποθέσεις Artiga Turcios (1987), Arteaga (1988), Estrada-Posadas (1991).

Η διεθνής κοινότητα είναι μια δεύτερη πατρίδα διαφυγής για τον διωκόμενο, ένα υποκατάστατο πατρίδας, μια εναλλακτική προσέγγιση όταν απουσιάζει η τοπική προστασία. Η δικαιολογητική βάση του διεθνούς προσφυγικού δικαίου δεν είναι μόνον η ανάγκη παροχής καταφυγίου σε όσους διώκονται από το κράτος, αλλά ευρύτερη, η παροχή ασύλου σε όσους η πατρίδα τους δεν δύναται να προστατεύσει ή δεν προστατεύει από τη δίωξη. Η στενή έννοια του όρου κρατική δίωξη εμπεριέχεται στην ευρεία, αλλά οι συντάκτες της Σύμβασης εννοούσαν την ευρεία. Η αδυναμία του κράτους να προστατεύει τους πολίτες του από δίωξη που οφείλεται σε έναν από τους λόγους που αναφέρονται στον ορισμό του πρόσφυγα αποτελεί παράλειψη προστασίας.

Αρα, η δίωξη ως στοιχείο του ορισμού του πρόσφυγα κατά τη Σύμβαση περιλαμβάνει καταστάσεις όπου το κράτος δεν είναι εν στενή έννοια συνένοχο στη δίωξη, αλλά είναι αδύναμο να προστατεύσει τους πολίτες του.

Οι όροι «δεν δύναται» και «δεν επιθυμεί»

Συνεχίζοντας στην ερμηνεία του ορισμού του πρόσφυγα το Ανώτατο Δικαστήριο του Καναδά έκρινε ότι σωστά απεφάνθη το Ομοσπονδιακό Εφετείο ότι οι όροι «δεν δύναται» και «δεν επιθυμεί» έχουν διαφορετικό νόημα και ότι ομοιάζουν μόνον επιφανειακά. Ο όρος «δεν δύναται» σημαίνει πραγματική αδυναμία και ο όρος «δεν επιθυμεί» σημαίνει ότι δεν αναζητάται για κάποιο λόγο η κρατική προστασία, αν και δεν είναι αδύνατο να παρασχεθεί. Κατ' αρχήν φαίνεται ότι η διάκριση αυτή είναι σαφής, αλλά είναι και δυσδιάκριτη.

Σχετική απόδειξη, που συμβάλλει στην ερμηνεία αυτών των όρων παρέχουν οι Προπαρασκευαστικές της Σύμβασης Εργασίες. Η έκθεσης της πρώτης ad hoc Επιτροπής για την Ανιθαγένεια και τα Συναφή Θέματα της 17^{ης} Φεβρουαρίου 1950 περιλάμβανε σχέδιο Σύμβασης που περιείχε

ορισμό του «πρόσφυγα» εννοιολογικά όμοιο με αυτόν που υιοθετήθηκε από τη Σύμβαση της Γενεύης. Όμως, το σχέδιο αναφερόταν σε αιτούντες άσυλο που «δεν επιθυμούσαν» την προστασία του κράτους που δικαιούνταν να αναζητήσουν, ενώ ο όρος «δεν δύναται» αφορούσε τους ανιθαγενείς ή απάτριδες. Η Επιτροπή σχολίασε το κείμενο αυτό στις Προπαρασκευαστικές Εργασίες ως εξής :

«Η Επιτροπή συμφωνεί ότι στην υποπαράγραφο ... και άρα στο σχέδιο της Σύμβασης ο όρος «δεν δύναται» αφορά κατ' αρχήν τους ανιθαγενείς ή απάτριδες πρόσφυγες, αλλά αφορά και αυτούς που έχουν ιθαγένεια στους οποίους το κράτος αρνείται να χορηγήσει διαβατήρια ή οποιαδήποτε άλλη προστασία. Ο όρος «δεν επιθυμεί» αφορά τους πρόσφυγες που αρνούνται να δεχθούν την προστασία της κυβέρνησης του κράτους του οποίου έχουν την ιθαγένεια».

Έτσι καθορίστηκε το κριτήριο διάκρισης μεταξύ των προσφύγων, που είναι πολίτες κάποιου κράτους και των ανιθαγενών. Αλλά, όταν επανεξετάστηκε ο ορισμός και υιοθετήθηκε ο όρος «δεν δύναται» χρησιμοποιήθηκε τόσο για τους πολίτες κάποιου κράτους όσο και για τους ανιθαγενείς. Η Επιτροπή Μετανάστευσης υποστηρίζει ότι η αναθεώρηση αποδεικνύει ότι ο όρος «δεν δύναται» μπορεί να εφαρμοστεί στους πολίτες μιας χώρας και ότι η διάκριση μεταξύ του «δεν δύναται» και «δεν επιθυμεί» είναι πλέον δυσδιάκριτη. Την άποψη αυτή εκφράζει και η θέση της Ύπατης Αρμοστείας, όπως αυτή αποτυπώνεται στις παραγράφους 98 έως 100 του Εγχειριδίου για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων :

« 98. Η αδυναμία υπαγωγής σε ανάλογη προστασία υπονοεί συνθήκες πέραν της θέλησης του ενδιαφερομένου. Είναι ενδεχόμενο π.χ. να κωλύεται η χώρα της ιθαγένειας, εξαιτίας πολέμου, εμφυλίου πολέμου ή άλλων σοβαρών ταραχών, να παράσχει προστασία ή η προστασία της να είναι αναποτελεσματική. Εξάλλου, μπορεί η χώρα της ιθαγένειας να αρνήθηκε στον αιτούντα την παροχή προστασίας. Η άρνηση αυτή της προστασίας επιβεβαιώνει ίσως ή ενισχύει το φόβο δίωξης του αιτούντος και είναι δυνατό να συνιστά πράγματι στοιχείο δίωξης.

99. Το τι συνιστά άρνηση προστασίας πρέπει να καθορίζεται σύμφωνα με τις συνθήκες της κάθε περίπτωσης. Εάν φαίνεται ότι ο αιτών έχει στερηθεί υπηρεσίες (π.χ. άρνηση χορήγησης εθνικού διαβατηρίου ή ανανέωσης της ισχύος του ή παρακώλυση της εισόδου του στην επικράτεια της χώρας του) που παρέχονται κανονικά στους συμπολίτες του, τούτο

μπορεί να συνιστά άρνηση προστασίας σύμφωνα με τον ορισμό.

100. Ο όρος *δεν επιθυμεί* αναφέρεται σε πρόσφυγες που αρνούνται να δεχθούν την προστασία που παρέχει η Κυβέρνηση της χώρας της ιθαγενείας. Εξειδικεύεται δε από τη φράση «λόγω του φόβου τούτου». Όταν ένα πρόσωπο επιθυμεί να υπαχθεί στην προστασία της χώρας του, η επιθυμία του αυτή θα ήταν κανονικά ασυμβίβαστη με τον ισχυρισμό ότι βρίσκεται έξω από τη χώρα εξαιτίας «δεδικαιολογημένου φόβου διώξεως». Όταν η προστασία της χώρας της ιθαγενείας του είναι εφικτή και δεν υπάρχει αιτία, θεμελιωμένη σε δικαιολογημένο φόβο για την άρνησή της, ο ενδιαφερόμενος δεν έχει την ανάγκη διεθνούς προστασίας και συνεπώς δεν είναι πρόσφυγας».

Η θέση αυτή είναι απόλυτα εναρμονισμένη με τον ορισμό της Σύμβασης. Όσον αφορά τον όρο «δεν δύναται» φαίνεται ότι η πραγματική αδυναμία συνιστά μέσο περιορισμού του ορισμού, αλλά δεν είναι και το μοναδικό. Έτσι, η αναποτελεσματική κρατική προστασία εμπεριέχεται στις έννοιες «δεν δύναται» και δεν «δεν επιθυμεί». Στην υπό κρίση υπόθεση οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα θα μπορούσαν να έχουν υπαχθεί σε μια από τις δύο κατηγορίες. Έτσι η διάκριση του Ομοσπονδιακού Εφετείου δεν είναι καθοριστικής σημασίας για την παρούσα υπόθεση.

Η πλειοψηφία του Ομοσπονδιακού Εφετείου αν και ασαφής ως προς το σημείο αυτό, φαίνεται να υποστηρίζει ότι ο όρος «δεν δύναται» προϋποθέτει μη κρατική ευθύνη, ενώ ο όρος «δεν επιθυμεί» προϋποθέτει κρατική ευθύνη. Η διάκριση αυτή δεν αντανακλάται στο κείμενο του ορισμού του πρόσφυγα. Όπως υποστήριξε ο Δικαστής MacGuigan ως μειοψηφία η διάκριση πρέπει να αναζητηθεί στο ζήτημα της έννοιας της κρατικής ευθύνης. Όλα τα μέρη στην υπό κρίση υπόθεση συμφωνούν ότι η κρατική ευθύνη εμπεριέχει την αδυναμία του κράτους να προστατεύει τους πολίτες του. Αλλά ακόμα και αν γινόταν δεκτή η διάκριση του Εφετείου, αυτή δεν αποκλείει τους ισχυρισμούς του αιτούντα άσυλο από την εφαρμογή του ορισμού του πρόσφυγα.

Το Ομοσπονδιακό Εφετείο έχει ήδη κρίνει αυτή τη διχοτόμηση στην υπόθεση *Zalzalí* κατά Καναδά (Υπουργού Απασχόλησης και Μετανάστευσης). Στην υπόθεση αυτή ο αιτών, πολίτης του Λιβάνου, ισχυριζόταν φόβο δίωξης από μια από τις παραστρατιωτικές ομάδες που δραστηριοποιούνταν στη χώρα. Οι διώκτες του δεν ήταν κρατικά όργανα. Όμως το Εφετείο έκρινε ότι υπαγόταν στο πεδίο εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα. Το Δικαστήριο δέχθηκε τη διάκριση των όρων «δεν δύναται» και «δεν επιθυμεί» όπως και στην απόφασή του στην εξεταζόμενη υπόθε-

ση, και κατέληξε ότι η κρατική ευθύνη αποτελούσε αναγκαία προϋπόθεση της δίωξης μόνον στα πλαίσια του όρου «δεν επιθυμεί». Το Δικαστήριο διαπίστωσε στη συνέχεια ότι ο αιτών άσυλο «δεν εδύνατο» να αναζητήσει την προστασία της κυβέρνησης του Λιβάνου, αφού η κυβέρνηση της χώρας αυτής δεν υπήρχε στην πραγματικότητα κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου που μαινόταν στην χώρα.

Ο Δικαστής Dicaire κατέληξε, ότι υπάρχει δίωξη κατά την έννοια του ορισμού του πρόσφυγα, όταν δεν υπάρχει ενοχή, συνενοχή ή συμμετοχή του Κράτους. Η άποψή του βασίζεται στον όρο «δεν δύναται» του ορισμού, όπως εκφράσθηκε και στην εξεταζόμενη υπόθεση. Όμως, από τα επιχειρήματά του προκύπτει, ότι δεν θα εφάρμοζε την ίδια ανάλυση προκειμένου για τον όρο «δεν επιθυμεί». Υπογραμμίζει, ότι το σκεπτικό του Εφετείου στην παρούσα υπόθεση πρέπει να εφαρμοσθεί με «εξαιρετική προσοχή» και στο συμπέρασμα που διατυπώνει για την κρατική ευθύνη κατ' αρχήν δεν αναφέρεται στη διάκριση μεταξύ των όρων «δεν επιθυμεί» και «δεν δύναται». Όμως, τα επιχειρήματά του βασίζονται σ' αυτή.

Ο Δικαστής Dicaire ανέτρεξε σε πολλές πηγές προκειμένου να καταλήξει ότι η δίωξη μπορεί να προέρχεται και από τους συμπατριώτες του αιτούντα άσυλο, όταν η κυβέρνηση αδυνατεί να προστατεύσει το θύμα από τις ενέργειές τους.

Το Καναδικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και η Επιτροπή Μετανάστευσης ανέπτυξαν επιχειρήματα, σύμφωνα με τα οποία δεν υπάρχει ανάγκη δικαστικού σχολιασμού των όρων «δεν επιθυμεί» και «δεν δύναται». Όπως υποστήριξε το Συμβούλιο είναι σαφής η διάκριση μεταξύ της αδυναμίας του Κράτους να προστατεύσει τους πολίτες του που βρίσκονται στην επικράτειά του (η οποία κρίνεται στα πλαίσια της ανάλυσης του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης) και αυτής του αιτούντα άσυλο, ο οποίος «δεν δύναται» να απολαμβάνει την προστασία του κράτους καταγωγής του, που αφορά τη σχέση του όταν βρίσκεται μακριά από την πατρίδα του.

Το αν ο αιτών άσυλο «δεν επιθυμεί» ή «δεν δύναται» να απολαμβάνει την προστασία της χώρας, της οποίας έχει την ιθαγένεια, είναι αδιάφορο κατά την εξέταση της κρατικής ευθύνης ως προϋπόθεση της δίωξης. Η διάκριση μεταξύ αυτών των στοιχείων του ορισμού της Σύμβασης βασίζεται στο αίτημα του αιτούντα άσυλο για παροχή προστασίας: στην περίπτωση του «δεν δύναται» το κράτος αρνείται προστασία στον αιτούντα άσυλο, ενώ στην περίπτωση του «δεν επιθυμεί» ο αιτών άσυλο επιλέγει να μην προσεγγίσει το κράτος λόγω φόβου του, που οφείλεται σε έναν από τους εξαντλητικά αναφερόμενους λόγους φόβου δίωξης, που αποτυπώνονται στον ορισμό του πρόσφυγα. Σε καμία από αυτές τις περιπτώσεις η κρατική συμμετοχή στη δίωξη δεν αποτελεί προαπαιτούμενο. Το επίπε-

δο συμμετοχής του κράτους στη δίωξη εξετάζεται στα πλαίσια της εξέτασης του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης.

Εξέταση του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης

Στο Εφετείο ο Δικαστής Urie φαίνεται να αντιτάχθηκε στην άποψη της Επιτροπής και στο συσχετισμό που διατύπωσε μεταξύ των διαφόρων εννοιών, που εμπεριέχονται στον ορισμό. Ειδικά, η Επιτροπή δέχθηκε τη σχέση της απροθυμίας του αιτούντα άσυλο με την αδυναμία του κράτους να τον προστατεύσει, και συνέδεσε τον όρο «δεν επιθυμεί» με το βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης. Το πρόβλημα για τον Δικαστή Urie πηγάζει από το συμπέρασμα της Επιτροπής, ότι η παράλειψη κρατικής προστασίας δημιουργεί τεκμήριο δίωξης και στοιχειοθετεί τον βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης του αιτούντα άσυλο. Αν και δεν αναφέρεται, η άποψη της Επιτροπής όσον αφορά αυτό το τεκμήριο παραπέμπει ευθέως στον Goodwill Gill.

Ο Δικαστής Urie φαίνεται να κρίνει ότι η Επιτροπή έσφαλε εκτιμώντας με τρόπο αλγεβρικό τις διάφορες προτάσεις και έτσι το όλο σκεπτικό στην προσβαλλόμενη απόφαση φαίνεται να περιστρέφεται σε κύκλο. Κατά την άποψή του η Επιτροπή ανέπτυξε μια σχέση αιτίας – αιτιατού μεταξύ του γεγονότος, ότι ο αιτών άσυλο δεν επιθυμεί να απολαμβάνει την προστασία της χώρας της οποίας έχει την ιθαγένεια, και της δίωξης, συνδέοντας και τις δύο έννοιες με την εξέταση του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης του αιτούντα άσυλο. Όμως, ο Δικαστής Dicarv που συμμετείχε στη σύνθεση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Zalzalί σχολίασε τη θέση που εξέφρασε ο Urie :

Στην υπόθεση WARD ο Δικαστής Urie υποστήριξε, ότι είναι σημαντικό να αποφευχθεί η σύγχυση «καθορισμού της δίωξης και της αναποτελεσματικής προστασίας» και ότι «οι δύο έννοιες πρέπει να αντιμετωπίζονται και να πληρούνται ανεξάρτητα η μία από την άλλη». Αλλά στην πραγματικότητα φαίνεται, ότι εξέφρασε την άποψη, ότι δεν πρέπει η μια (αναποτελεσματική προστασία) να αποτελεί τεκμήριο της άλλης (δίωξη). Βέβαια δεν εννοεί, ότι αυτές οι δύο έννοιες είναι ασύνδετες στα πλαίσια της ερμηνείας του ορισμού του πρόσφυγα. Για να καθορισθεί, ποιος είναι πρόσφυγας, θα πρέπει να αναλυθεί, να εξετασθεί και να ερμηνευθεί ο ορισμός στο σύνολό του, υπό το φως όλων των στοιχείων του.

Όσον αφορά τις απόψεις των Δικαστών Dicarv και Urie δεν καθίστανται σαφές ότι η Επιτροπή συσχέτισε τις έννοιες με τρόπο αλγεβρικό, τουλάχιστον, όπως το αντιλαμβάνεται ο Δικαστής Urie.

Είναι σαφές, ότι η αιχμή της ανάλυσης είναι η αδυναμία του κράτους να προστατεύει τους πολίτες του: είναι κρίσιμο στοιχείο ο καθορισμός του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης και άρα το αντικειμενικά εύλογο του γεγονότος ότι δεν επιθυμεί να αναζητήσει την προστασία του κράτους καταγωγής του. Ο Goodwin Gill στις απόψεις του οποίου στηρίχθηκε η Επιτροπή αναφέρει :

«Η παράλειψη προστασίας και ο φόβος δίωξης είναι στοιχεία αλληλένδετα μεταξύ τους. Καθίσταται σαφές ότι ο διωκόμενος δεν απολαμβάνει την προστασία της χώρας καταγωγής του, ενώ η απόδειξη της παράλειψης προστασίας σε εσωτερικό ή εξωτερικό επίπεδο μπορεί να αποτελέσει τεκμήριο για την πιθανότητα προστασίας και το βάσιμο και δικαιολογημένο χαρακτήρα του φόβου δίωξης».

Έχοντας καθορίσει το φόβο δίωξης του αιτούντα άσυλο, η Επιτροπή μπορούσε να συμπεράνει, ότι είναι πιθανή η δίωξη και ότι ο φόβος είναι βάσιμος και δικαιολογημένος, όταν μάλιστα λείπει η κρατική προστασία. Το τεκμήριο αποτελεί τον πυρήνα της υπόθεσης, που είναι η πιθανότητα της δίωξης. Το σκεπτικό αυτό είναι ορθό, εάν η Επιτροπή κρίνει, ότι υπάρχει νόμιμος φόβος και διαπιστώνει την αδυναμία του κράτους να τον εξαλείψει με την παροχή αποτελεσματικής προστασίας. Έχοντας καθορίσει την ύπαρξη του φόβου και την αδυναμία του κράτους να προστατεύει τους πολίτες του, δεν αποτελεί υπερβολή το συμπέρασμα, ότι ο φόβος δίωξης είναι βάσιμος και δικαιολογημένος. Βέβαια, η δίωξη πρέπει να είναι πραγματική – το τεκμήριο δεν μπορεί να στηριχθεί σε μη πραγματικά γεγονότα – αλλά ο βάσιμος και δικαιολογημένος χαρακτήρας του φόβου μπορεί να καθορισθεί με την εφαρμογή αυτού του τεκμηρίου.

Στην παρούσα υπόθεση το τεκμήριο είχε καίρια σημασία για την Επιτροπή, η οποία έκρινε ότι ο προσφεύγων είναι αξιόπιστος μάρτυρας, αποδεχόμενη, ότι εξέφρασε νόμιμο φόβο δίωξης. Αφού η αδυναμία της Ιρλανδίας να προστατεύσει τον WARD αποδείχθηκε με την ομολογία των κρατικών οργάνων για την αναποτελεσματικότητά τους, η Επιτροπή είχε τα απαραίτητα στοιχεία για να συμπεράνει το βάσιμο και δικαιολογημένο χαρακτήρα του φόβου δίωξης. Αυτή η θέση της Επιτροπής είναι ορθή και επαρκής για τον καθορισμό του φόβου δίωξης στην παρούσα υπόθεση. Γενικότερα, τι ακριβώς πρέπει να κάνει ο αιτών άσυλο για να αποδείξει το φόβο δίωξης; Όπως προαναφέρθηκε το κριτήριο είναι διττό : α) ο φόβος δίωξης του αιτούντα πρέπει να είναι υποκειμενικός – εξατομικευμένος και β) αυτός ο φόβος πρέπει να είναι αντικειμενικά βάσιμος και δικαιολογημένος. Αυτό το κριτήριο εφαρμόστηκε από το Δικαστή Heald στην προαναφερθείσα απόφαση Rajudeen:

«Το υποκειμενικό στοιχείο αφορά την ύπαρξη φόβου δίωξης στο πρόσωπο του πρόσφυγα. Το αντικειμενικό στοιχείο απαιτεί να εκτιμηθεί με τρόπο αντικειμενικό ο φόβος του πρόσφυγα, ώστε να καθορισθεί, αν υπάρχει ισχυρή βάση γι' αυτόν το φόβο».

Στην υπό κρίση υπόθεση το μόνο πραγματικό θέμα είναι το αντικειμενικό κριτήριο. Η Επιτροπή έκρινε ότι η ομολογία του WARD είναι αξιόπιστη, καθορίζοντας έτσι το υποκειμενικό σκέλος. Το θέμα είναι κατά πόσο ο φόβος που εκφράζει αιτιολογείται αντικειμενικά.

Ο αιτών άσυλο – προσφεύγων υποχρεούται να αναζητήσει την κρατική προστασία, όταν ισχυρίζεται, ότι «δεν επιθυμεί» να απολαμβάνει την προστασία του κράτους καταγωγής του λόγω της αδυναμίας του να τον προστατεύσει; Η Επιτροπή Μετανάστευσης έκρινε, ότι, όταν δεν υπάρχει απόδειξη κρατικής ευθύνης, η κρατική αναποτελεσματικότητα και αδυναμία προστασίας δεν αρκεί καθεαυτή για να στηριχθεί η αίτηση ασύλου. Όπως αναφέρει ο καθηγητής J. Hathaway:

Προφανώς δεν ευσταθεί ο ισχυρισμός περί παράλειψης κρατικής προστασίας, όταν δεν δόθηκε στην κυβέρνηση η ευκαιρία να απαντήσει σε κάποια μορφή δίωξης υπό συνθήκες, όπου η προστασία θα μπορούσε να έχει παρασχεθεί: ο πρόσφυγας μπορεί να αποδείξει το βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης, όταν οι επίσημες αρχές δεν τον διώκουν, εάν αρνούνται ή είναι αδύναμες να του παρέχουν την προσήκουσα προστασία από τους διώκτες του ... όμως πρέπει να αποδείξει, ότι αναζήτησε την προστασία τους, όταν είναι πεπεισμένος, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, ότι οι επίσημες αρχές – εφόσον μπορεί να απευθυνθεί σε αυτές – δεν αναμείχθηκαν άμεσα ή έμμεσα, επίσημα ή άτυπα στη σε βάρος του δίωξη (Υπόθεση Jose Maria da Silva Moreira – 1987).

Η διαπίστωση αυτή δεν ισχύει σε όλες τις περιπτώσεις. Τα περισσότερα κράτη θα ήσαν πρόθυμα να παρέχουν προστασία εάν αξιολογείτο αντικειμενικά ότι δεν είναι ικανά να την παρέχουν αποτελεσματικά. Επιπλέον, θα αποτελούσε πλήγμα στο σκοπό της διεθνούς προστασίας αν ο αιτών άσυλο προκειμένου να αποδείξει την αναποτελεσματικότητα της κρατικής προστασίας της χώρας καταγωγής του έπρεπε να διακινδυνεύσει τη ζωή του.

Αυτό το κριτήριο του φόβου δίωξης θα πρέπει να διατυπωθεί ως εξής: η παράλειψη του αιτούντα να απευθυνθεί στο κράτος καταγωγής του αναζητώντας την προστασία του θα επηρέαζε αρνητικά το αίτημά του μόνο στις περιπτώσεις όπου η κρατική προστασία «θα μπορούσε εύκολα να παρασχεθεί». Η διαφορετικά: ο αιτών δεν υπάγεται στο πεδίο εφαρμο-

γής της Σύμβασης όταν αντικειμενικά δεν είναι εύλογο να μην έχει αναζητήσει την προστασία των αρχών της πατρίδας του, διαφορετικά δεν απαιτείται όπως ο αιτών απευθυνθεί στο κράτος αναζητώντας προστασία.

Το επόμενο ερώτημα είναι πως, σε πρακτικό επίπεδο, ο αιτών άσυλο αποδεικνύει την αδυναμία του κράτους να προστατεύει τους πολίτες του και πόσο εύλογη είναι η άρνηση του αιτούντα άσυλο να αναζητήσει την προστασία της χώρας καταγωγής του. Στην υπό κρίση υπόθεση η απόδειξη αυτού του ζητήματος δεν είναι αναγκαία, καθώς οι αντιπρόσωποι των κρατικών αρχών παραδέχθηκαν την αδυναμία τους να προστατεύσουν τον προσφεύγοντα. Όταν όμως δεν υπάρχει παρόμοια ομολογία του κράτους καταγωγής του αιτούντα άσυλο, θα πρέπει να παρέχει σαφής και αξιόπιστη επιβεβαίωση της αδυναμίας του κράτους να προστατεύει τους πολίτες του. Παραδείγματος χάρη, ο αιτών άσυλο πρέπει να αποδείξει, ότι υπάρχουν περιπτώσεις παράλειψης προστασίας από τις Αρχές του κράτους καταγωγής του και σε άλλους συμπατριώτες του ή άλλα περιστατικά, που τον αφορούν προσωπικά, όπου η κρατική προστασία ήταν απύσασα. Αν δεν υπάρχουν αποδείξεις, το αίτημα απορρίπτεται, καθώς τα Κράτη – κατά τεκμήριο – κατ' αρχήν προστατεύουν τους πολίτες τους. Η προστασία των πολιτών είναι η πεμπτουσία της εθνικής κυριαρχίας. Εφόσον δεν υπάρχει κατάσταση κρατικής διάλυσης, όπως αναγνωρίστηκε για το Λίβανο στην υπόθεση Zalzalí, τεκμαίρεται, ότι το Κράτος δύναται να προστατεύει τους πολίτες του.

Η απόφαση του Ομοσπονδιακού Εφετείου στην υπόθεση Satiacum αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της περίπτωσης, όπου τεκμαίρεται, ότι το κράτος είναι ικανό να προστατεύει τους πολίτες του και ο αιτών άσυλο κατ' αντικειμενική κρίση, χωρίς βάσιμο λόγο παρέλειψε να αναζητήσει την προστασία του κράτους καταγωγής του. Σε αυτήν την υπόθεση, ένας Αμερικανός πολίτης, Ινδιάνος στην καταγωγή, που καταδικάστηκε από το Ομοσπονδιακό Δικαστήριο των ΗΠΑ για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου, διέφυγε, πριν φυλακιστεί, στον Καναδά. Ένα χρόνο αργότερα συνελήφθη στον Καναδά και ζήτησε άσυλο. Ισχυρίστηκε, ότι φοβόταν δίωξη, που συνίστατο σε κίνδυνο κατά της ζωής του, αν φυλακίζόταν σε ομοσπονδιακή φυλακή. Το Ομοσπονδιακό Εφετείο του Καναδά έκρινε, ότι ο φόβος δίωξης που ισχυρίστηκε, δεν πληρούσε το αντικειμενικό στοιχείο του φόβου δίωξης, καθώς τεκμαίρεται ότι το δικαστικό σύστημα των ΗΠΑ, όσον αφορά την μεταχείριση των πολιτών είναι αποτελεσματικό. Το Δικαστήριο έκρινε :

Αφού ο αιτών δεν προέβαλε και δεν απέδειξε εξαιρετικές συνθήκες κατά την συνεδρίαση του Δικαστηρίου που εξετάζει υποθέσεις που υπάγονται στη Σύμβαση της Γενεύης του 1951, καθώς και υποθέσεις έκδοσης, η καναδική δικαιοσύνη

δέχεται το τεκμήριο της δίκαιης και ανεξάρτητης δικαστικής διαδικασίας στην αλλοδαπή χώρα. Στην περίπτωση ενός μη δημοκρατικού κράτους η απόδειξη του εναντίου ενδέχεται να είναι εύλογη, αλλά όταν πρόκειται για δημοκρατικό κράτος, όπως είναι οι ΗΠΑ η απόδειξη του εναντίου πρέπει να αφορά ουσιαστικό ζήτημα απότομο παραδείγματος χάρι στη διαδικασία επιλογής των ενόρκων σε μια Πολιτεία ή στην ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης ή στο περί δικαίου αίσθημα των ιδίων των δικαστών.

Αν και αυτό το τεκμήριο επιβαρύνει το βάρος απόδειξης του αιτούντα, δεν πλήττει την ουσία της Καναδικής νομοθεσίας περί παροχής ασύλου στους πρόσφυγες. Το τεκμήριο ενδυναμώνει τη δικαιολογητική βάση της διεθνούς προστασίας ως υποκατάστατο της εθνικής όταν αποτελεί τη μοναδική εναλλακτική λύση για τον αιτούντα άσυλο. Η αίτηση ασύλου δεν σημαίνει ότι επιτρέπεται στον ενδιαφερόμενο να αναζητήσει προστασία καλύτερη από αυτήν που ήδη απολαμβάνει.

Αρα, η κρατική ευθύνη δεν είναι προαπαιτούμενο της δίωξης, είτε στην περίπτωση, που ο αιτών άσυλο «δεν επιθυμεί», είτε στην περίπτωση, που «δεν δύναται» να απολαμβάνει την προστασία της χώρας καταγωγής του. Ο υποκειμενικός φόβος δίωξης, σε συνδυασμό με την αδυναμία του κράτους να προστατεύει τους πολίτες του αποτελεί τεκμήριο του βάσιμου και δικαιολογημένου χαρακτήρα του φόβου δίωξης. Ο κίνδυνος διευρυμένης εφαρμογής αυτού του τεκμηρίου μειώνεται με την προϋπόθεση της σαφούς και αξιόπιστης μαρτυρίας / απόδειξης της αδυναμίας του κράτους να προστατεύει τους πολίτες του. Αναγνωρίζεται, ότι αυτό το συμπέρασμα διευρύνει τον κύκλο των εν δυνάμει προσφύγων πέρα από τις περιπτώσεις, όπου εκφράζεται φόβος δίωξης από τις επίσημες κυβερνητικές αρχές της χώρας καταγωγής τους. Αφού η δίωξη στοχεύει τον αιτούντα άσυλο για τους λόγους που εξαντλητικά απαριθμούνται στον ορισμό του πρόσφυγα, η ταυτότητα του δράστη της δίωξης δεν εξαιρεί αυτές τις περιπτώσεις από το πεδίο διεθνών υποχρεώσεων του Καναδά σε αυτόν τον τομέα.

Β) ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ:

Σύμφωνα με τον ορισμό του πρόσφυγα ο βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης πρέπει να οφείλεται στους εξαντλητικά απαριθμούμενους λόγους «της φυλής, της θρησκείας, της εθνικότητας, της συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή στις πολιτικές πεποιθήσεις». Ο προσφεύγων στηρίζει το αίτημά του για άσυλο στο βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης, που κινδυνεύει να υποστεί αν επιστρέψει στη Βόρειο Ιρλανδία από τον Εθνικό Ιρλανδικό Απελευθερωτικό Στρατό, δηλαδή στη συμμετοχή του σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα. Το πρώτο ζήτημα, που πρέπει να

εξεταστεί, είναι αυτό της «ιδιαιτέρη κοινωνικής ομάδας» και εάν αυτός ο λόγος δώξης καλύπτει τα μέλη του Εθνικού Ιρλανδικού Απελευθερωτικού Στρατού.

Ο καθορισμός της κατηγορίας της «ιδιαιτέρη κοινωνικής ομάδας» στην υπό κρίση υπόθεση επιχειρήθηκε για πρώτη φορά από το Ομοσπονδιακό Εφετείο. Η Επιτροπή Μετανάστευσης δεν έθιξε το ζήτημα, κρίνοντας προφανώς ότι ο Εθνικός Ιρλανδικός Απελευθερωτικός Στρατός αποτελεί ιδιαιτέρη κοινωνική ομάδα. Η άποψη της πλειοψηφίας του Ομοσπονδιακού Εφετείου υιοθέτησε αυτή την έννοια του όρου εξαιρώντας «ομάδες που στοχεύουν στην προαγωγή των σκοπών τους με τρομοκρατική δράση [και] με την ανατροπή της νόμιμα αναδεδειγμένης εξουσίας». Ο Δικαστής MacGuigan από την άλλη πλευρά όρισε ευρέως το πεδίο εφαρμογής αυτού του όρου συμπεριλαμβάνοντας «κάθε σταθερή ένωση προσώπων με κοινούς στόχους». Το πεδίο εφαρμογής της έννοιας της «ιδιαιτέρη κοινωνικής ομάδας» εκτείνεται μεταξύ αυτών των δύο ακραίων απόψεων, αλλά και πάλι δεν εμπίπτει σ' αυτό η συμμετοχή του Ward στον Εθνικό Ιρλανδικό Απελευθερωτικό Στρατό.

Η καναδική νομολογία δεν δια φωτίζει ιδιαίτερα την ερμηνεία του όρου «ιδιαιτέρη κοινωνική ομάδα», γιατί η εφαρμογή αυτού του όρου ήταν αποσπασματική και εξατομικευμένη. Έτσι δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για μια γενικότερη ερμηνεία αυτής της κατηγορίας. Πρόσφατα το Ομοσπονδιακό Εφετείο άρχισε να εφαρμόζει ένα κριτήριο με σκοπό να βρει έναν μέσον όρο ανάμεσα στις δύο θέσεις που διατυπώθηκαν από την πλειοψηφία και τη μειοψηφία του Ομοσπονδιακού Εφετείου. Πρόκειται για τις υποθέσεις Cheung κατά Υπουργού Απασχόλησης και Μετανάστευσης (1993) και Mayers κατά Καναδά (Υπουργού Απασχόλησης και Μετανάστευσης - 1992). Οι διεθνείς και αλλοδαπές πηγές είναι ιδιαίτερα σημαντικές για τη μελέτη του όρου «ιδιαιτέρη κοινωνική ομάδα» και ιδιαίτερα για την αξιολόγηση του κριτηρίου που πρότεινε πρόσφατα το Ομοσπονδιακό Εφετείο. Η μελέτη της καναδικής και αλλοδαπής θεωρίας και νομολογίας αποκαλύπτει τρεις προσεγγίσεις του θέματος :

- 1) ο ευρύς ορισμός, όμοιος με αυτόν του Δικαστή MacGuigan, σύμφωνα με τον οποίο η κατηγορία αυτή εφαρμόζεται για να καλυφθεί, το όποιο κενό εμφανίζεται στους υπόλοιπους τέσσερις λόγους, που δικαιολογούν την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα,
- 2) ο εν στενή έννοια ορισμός, όπου το πεδίο εφαρμογής του όρου «ιδιαιτέρη κοινωνική ομάδα» καθορίζεται με περιοριστικούς μηχανισμούς, αναγνωρίζοντας ότι αυτός ο λόγος δεν περιλαμβάνει όλες τις ομάδες προσφύγων, και

- 3) ένας ακόμα στενότερος ορισμός παράλληλος με αυτόν που διατύπωσε η πλειοψηφία του Ομοσπονδιακού Εφετείου, που ανταποκρίνεται στους προβληματισμούς για ηθική και εγκληματικότητα, εξαιρώντας τους τρομοκράτες, τους εγκληματίες και άλλες παρόμοιες ομάδες.

Ειδικότερα, «η ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα» ως δίκτυο ασφαλείας :
 Ο εν ευρεία έννοια ορισμός της «ιδιαιτέρας κοινωνικής ομάδας», που περιλαμβάνει βασικά κάθε ένωση προσώπων με κοινό στόχο, υποστηρίζεται από τον Arthur C. Helton, Διευθυντή του Προγράμματος Πολιτικού Ασύλου της Επιτροπής και Δικηγόρου για τα Διεθνή Ανθρώπινα Δικαιώματα. Το πεδίο εφαρμογής αυτού του όρου, ως λόγου φόβου δίωξης καθορίζεται ως εξής :

« Η βούληση των συντακτών της Σύμβασης του 1951 δεν ήταν η ανακούφιση των κοινωνικών ομάδων από την δίωξη που είχαν ήδη υποστεί, αλλά να διασφαλίσουν τα μέλη της ομάδας από μελλοντικές αδικίες. Η κατηγορία «της κοινωνικής ομάδας» αποτελεί ένα χωνευτήρι που περιλαμβάνει κάθε βάση και τύπο δίωξης που μπορεί να συλλάβει ένας ευφάνταστος νους».

Ο Isi Foighel αναφερόμενος στην κοινωνική ομάδα, την χαρακτηρίζει ως δίκτυο ασφαλείας. «Αυτή η κατηγορία», δηλώνει, «περιλαμβάνει επίσης τους λόγους της φυλής και της εθνικότητας και επιπλέον λειτουργεί ως σφαιρική διάταξη για τις κατηγορίες ατόμων, που νομιμοποιούνται να ζητήσουν την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα με τη διεθνή έννοια, όταν η περίπτωσή τους δεν μπορεί να υπαχθεί σαφώς σε κάποιον άλλον από τους αναφερόμενους λόγους». Αυτή η ερμηνεία χαρακτηρίζει την «ιδιαιτέρας κοινωνική ομάδα» ως μια ένωση προσώπων, κυρίως βάσει της από κοινού θυματοποίησης των μελών της ως αντικειμένων δίωξης.

Αυτός ο εν ευρεία έννοια ορισμός έχει υιοθετηθεί από πολλούς συγγραφείς. Ο Goodwin-Gill στο βιβλίο του “The Refugee in the International Law” αναφέρει, ότι καθοριστικό στοιχείο του ορισμού είναι «ο παράγοντας κοινών ενδιαφερόντων, αξιών η υπόβαθρο, ένας συνδυασμός επιλογών, που τα μέλη της ομάδας δεν μπορούν να ελέγξουν». Απαριθμεί ως κοινά χαρακτηριστικά που συνδέουν τα μέλη μιας ένωσης προσώπων όχι μόνο το εθνικό, πολιτισμικό, γλωσσολογικό, εκπαιδευτικό και οικογενειακό υπόβαθρο, αλλά και παράγοντες όπως είναι η οικονομική δραστηριότητα, οι κοινές αξίες, η εμφάνιση και τα ιδανικά. Ο Daniel Compton περιορίζει την ευρεία έννοια της «ιδιαιτέρας κοινωνικής ομάδας» στην «αναγνωρισμένη από την κοινωνία ομάδα, στην ομάδα της οποίας τα μέλη μοιράζονται κοινές εμπειρίες». Περιστασιακά, είναι αλήθεια, οι συγγραφείς χαρακτηρίζουν την προσέγγιση αυτού του όρου αναφερόμενοι σε

«νόμιμες» ομάδες ή σε «μισσητή» δίωξη. Αλλά το ουσιαστικό ζήτημα είναι κατά πόσο σε μια ομάδα προσώπων που συνδέεται λόγω της κοινής απειλής που αντιμετωπίζει, ανεξάρτητα από το υπόβαθρο, τις συνήθειες ή το καθεστώς των μελών της, πληρούται η προϋπόθεση του φόβου δίωξης λόγω της συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα.

Αυτός ο εν ευρεία εννοία ορισμός βασίζεται στη γέννηση της κατηγορίας της «ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας». Προτάθηκε την τελευταία στιγμή της υιοθέτησης της Σύμβασης από τον Αντιπρόσωπο της Σουηδίας στη Διάσκεψη με σκοπό τη διεύρυνση του ορισμού του πρόσφυγα.

«Κος Petren (Σουηδία)... Κατ' αρχήν η εμπειρία δείχνει ότι μερικοί πρόσφυγες διώχθηκαν επειδή ανήκουν σε ιδιαίτερες κοινωνικές ομάδες. Το σχέδιο της Σύμβασης δεν καλύπτει αυτές τις περιπτώσεις και γι' αυτό θα πρέπει να περιληφθεί διάταξη που να περιλαμβάνει και αυτές τις περιπτώσεις».

Οι υποστηρικτές της φιλελεύθερης προσέγγισης δικαιολογούν τη θέση τους αναφερόμενοι σε αυτήν την περιορισμένη δήλωση, που αφορά στην προσθήκη του όρου στον ορισμό του πρόσφυγα. Ο Grahl Madsen εξηγεί αυτόν τον εν ευρεία εννοία ορισμό παραπέμποντας στη βούληση των συντακτών της Σύμβασης. Αναφέρει :

« Ο λόγος της συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα προστέθηκε από την Συνδιάσκεψη των Πληρεξουσίων ως ύστερη σκέψη. Πολλές από τις περιπτώσεις, που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της καλύπτονται και από άλλους όρους, αλλά η έννοια της κοινωνικής ομάδας εφαρμόζεται ευρύτερα από τη συνδυαστική εφαρμογή των όρων φυλετική, εθνοτική και θρησκευτική ομάδα και για να καλύψει ένα κενό η Συνδιάσκεψη έκρινε ότι θα έπρεπε να αναφερθεί ρητά αυτός ο λόγος δίωξης».

Βέβαια, κατά μια άποψη, την οποία ενστερνίζεται και το Δικαστήριο, οι υποστηρικτές του εν ευρεία εννοία ορισμού της «κοινωνικής ομάδας» υπερβάλουν τις προθέσεις των συντακτών. Το γεγονός, ότι αυτός ο λόγος δίωξης προστέθηκε, για να διευρυνθούν οι περιπτώσεις που υπάγονται στον ορισμό του «πρόσφυγα», ήταν αντίδραση στο Ψυχρό Πόλεμο και αποσκοπούσε στη διασφάλιση του ασύλου για τους καπιταλιστές που διέφευγαν τις διώξεις που υπέφεραν από τα καθεστώτα του Ανατολικού Μπλοκ μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο Daniel Compton κρίνοντας ιστορικά το ζήτημα αναφέρει :

«Τα γνωστότερα παραδείγματα της δίωξης που οφείλεται σε συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα (κατά το χρόνο υιοθέτησης της Σύμβασης) αντλούνται από το χώρο της Ανατολικής Ευρώπης μετά την εμφάνιση των Κομμουνιστικών

καθεστώτων. Στις περιπτώσεις που έκριναν τα ευρωπαϊκά δικαστήρια των Συμβαλλομένων στη Σύμβαση Κρατών Μερών αναγνώρισαν παραδείγματος χάρη την καπιταλιστική ομάδα και τους ανεξάρτητους επιχειρηματίες καθώς και τις οικογένειές τους, που διέφευγαν από την Ανατολική Ευρώπη, ως κοινωνικές ομάδες, στα μέλη των οποίων βάσιμα αναγνωριζόταν το καθεστώς του πρόσφυγα. Ίσως ο Αντιπρόσωπος της Σουηδίας να εννοούσε αυτές τις περιπτώσεις».

Η δίωξη των καπιταλιστών στην περίοδο του Ψυχρού Πολέμου δεν οφειλόταν μόνον στις δραστηριότητές τους, αλλά και στο προηγούμενο καθεστώς που οι Κομμουνιστές ηγέτες τους απέδιδαν. Λαμβάνοντας υπόψη την ιστορική βάση υιοθέτησης του όρου «ιδιαιτέρη κοινωνική ομάδα» ως λόγου δίωξης, ο ορισμός του πρόσφυγα θα πρέπει να καλύπτει αυτές τις περιπτώσεις. Αυτό δεν σημαίνει, ότι το πεδίο εφαρμογής του όρου «ιδιαιτέρη κοινωνική ομάδα» περιορίζεται σε αυτές τις ιστορικές περιστάσεις. Η σημασία αυτού του στοιχείου του «ορισμού του πρόσφυγα» πρέπει να αξιολογηθεί με γνώμονα τις βασικές αρχές της Σύμβασης.

Όπως ήδη αναφέρθηκε το διεθνές προσφυγικό δίκαιο αποτελεί «υποκατάστατο» της εθνικής προστασίας, όταν αυτή δεν παρέχεται. Γι' αυτό το λόγο ο διεθνής ρόλος του χαρακτηρίζεται από περιορισμούς. Οι μηχανισμοί περιορισμού του, όπως υιοθετήθηκαν, αντικατοπτρίζουν το γεγονός, ότι η διεθνής κοινότητα δεν προτίθετο να προσφέρει άσυλο σε όλους τους αναξιοπαθούντες. Η προϋπόθεση της «δίωξης» που ενεργοποιεί τη διεθνή προστασία, παραδείγματος χάρη, καταλήγει στον αποκλεισμό μερικών ομάδων, όπως των οικονομικών μεταναστών, όσων δηλαδή αναζητούν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, των θυμάτων φυσικών καταστροφών, ακόμα και όταν η χώρα καταγωγής τους δεν μπορεί να τους παρέχει βοήθεια, αν και μπορεί να θεωρηθεί ότι οι δύο αυτές περιπτώσεις αξίζουν την προστασία της διεθνούς κοινότητας.

Έτσι, οι συντάκτες της Σύμβασης περιόρισαν τους λόγους του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης στη «φυλή, θρησκεία, εθνικότητα, συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, πολιτικές πεποιθήσεις». Αν και οι Αντιπρόσωποι στη Διάσκεψη προσέθεσαν στους λόγους δίωξης την κοινωνική ομάδα προκειμένου να καλυφθεί κάθε κενό, που δεν καλύπτεται από τους υπόλοιπους τέσσερις, δεν συμπεραίνεται κατ' ανάγκη ότι σ' αυτόν υπάγεται κάθε ένωση προσώπων που συνδέεται με κοινά χαρακτηριστικά. Γιατί αν υποστηριζόταν αυτή η ερμηνεία, η απαρίθμηση των λόγων δίωξης που περιλαμβάνονται στον ορισμό του πρόσφυγα θα ήταν ενδεικτική : ο ορισμός του πρόσφυγα θα έπρεπε να περιοριστεί σε όσους έχουν βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης, χωρίς ιδιαίτερη αναφορά στους λόγους που προκαλούν αυτόν το φόβο. Η απόφαση των συντακτών

να απαριθμήσουν εξαντλητικά τους λόγους δίωξης εκφράζει τη βούλησή τους να λειτουργήσει η Σύμβαση περιοριστικά σε σχέση με τις υποχρεώσεις των Κρατών. Άρα το ζήτημα είναι ο καθορισμός αυτών των ορίων.

Το Εγχειρίδιο της Ύπατης Αρμοστείας για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων δεν αναφέρεται ειδικά σε αυτό το ζήτημα. Στις παραγράφους 77 έως 79 αναφέρεται η έννοια της ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας :

«77. Η *κοινωνική τάξις* περιλαμβάνει συνήθως πρόσωπα με την ίδια καταγωγή, τον ίδιο τρόπο ζωής, το ίδιο κοινωνικό καθεστώς. Η επίκληση φόβου δίωξης για το λόγο αυτό μπορεί συχνά να επικαλύπτεται με τον ισχυρισμό για την ύπαρξη φόβου δίωξης εξαιτίας άλλων λόγων, π.χ. φυλής, θρησκείας ή εθνικότητας.

«78. Η συμμετοχή σε μια τέτοια ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα μπορεί να συνιστά το βαθύτερο αίτιο δίωξης, επειδή δεν υπάρχει εμπιστοσύνη στη νομιμοφροσύνη της ομάδας προς την Κυβέρνηση ή επειδή ο πολιτικός προσανατολισμός, το παρελθόν ή η οικονομική δραστηριότητα των μελών της ή η ύπαρξη της κοινωνικής ομάδας καθ' εαυτήν θεωρούνται εμπόδιο στην πολιτική της Κυβέρνησης.

«79. Η απλή συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα δεν επαρκεί συνήθως για να θεμελιωθεί η αίτηση για το καθεστώς του πρόσφυγα. Σε ειδικές πάντως συνθήκες, είναι δυνατόν η απλή συμμετοχή να δικαιολογεί επαρκώς το φόβο δίωξης».

Η διατύπωση είναι αρκετά γενική και από μια άποψη μπορεί να υιοθετηθεί η ευρεία έννοια του όρου «*ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα*». Αλλά η θέση αυτή δεν είναι αξιόπιστη. Το απόσπασμα αυτό του Εγχειριδίου μπορεί να ερμηνευθεί και στενά. Έτσι, κατά την κρίση του Δικαστηρίου η καλλίτερη προσέγγιση είναι αυτή που στηρίζεται στο περιεχόμενο και το σκοπό της Σύμβασης.

Ο όρος «ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα» περιορίζεται από έννοιες μη διάκρισης

Υπογραμμίζεται ότι η Σύμβαση αποτελεί τη δέσμευση της διεθνούς κοινότητας για τη διασφάλιση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, χωρίς καμία διάκριση. Στο Προοίμιο της Σύμβασης αναφέρεται :

«Τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη ... Έχοντα υπ' όψιν ότι ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών και η Παγκόσμιος Διακήρυξις των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εγκριθείσα υπό της Γενικής Συνελεύσεως την 10ην Δεκεμβρίου 1948, επιβεβαίωσαν την

αρχήν, ότι δέον, όπως οι άνθρωποι απολαύουν των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών άνευ διακρίσεως τινός»

Έτσι καθορίζονται τα όρια του σκοπού που οι Αντιπρόσωποι της Διάσκεψης έθεσαν και συμφώνησαν. Η Σύμβαση εκφράζει γενικά τη βούληση των συντακτών και έτσι παρέχει εγγενή όρια στις περιπτώσεις που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της. Ο καθηγητής J. Hathaway επεξηγεί τη σημασία του γενικού πνεύματος της Σύμβασης για το προσφυγικό δίκαιο :

« Η κυρίαρχη άποψη είναι όμως, ότι το προσφυγικό δίκαιο αφορά ενέργειες, που πλήττουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια καθ' οιονδήποτε τρόπο και το προσήκον κριτήριο για την εφαρμογή της είναι η επίμονη, υποστηριζόμενη και συστηματική άρνηση του πυρήνα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων».

Έτσι τίθενται τα όρια για πολλά στοιχεία του ορισμού του πρόσφυγα της Σύμβασης. Η «δίωξη» παραδείγματος χάρι δεν ορίζεται στην Σύμβαση. Στον όρο αυτό έχει αποδοθεί η έννοια της « επίμονης ή συστηματικής παραβίασης των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων που συνιστά ένδειξη της παράλειψης της εθνικής προστασίας» (καθηγητής J. Hathaway). Ο Goodwin-Gill παρατηρεί ότι «η σφαιρική ανάλυση απαιτεί όπως η γενική έννοια [της δίωξης] συσχετισθεί με την ανάπτυξη του τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εν γένει». Η θέση αυτή αναγνωρίσθηκε πρόσφατα από το Ομοσπονδιακό Εφετείο στην υπόθεση Cheung.

Όμοια, η απαρίθμηση ειδικών λόγων, όπου πρέπει να οφείλεται η δίωξη, για να θεμελιώνεται δικαίωμα διεθνούς προστασίας παραλληλίζεται με την προσέγγιση που έχει υιοθετηθεί από το διεθνές δίκαιο κατά των διακρίσεων. Ο Goodwin-Gill σημειώνει :

«Η αναφορά στη φυλή, στη θρησκεία, στην εθνικότητα, στη συμμετοχή σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα, στις πολιτικές πεποιθήσεις απεικονίζει συνοπτικά τα χαρακτηριστικά των ατόμων και των ομάδων που κρίνεται ότι νομιμοποιούνται να απολαύσουν την ειδική προστασία του καθεστώτος του πρόσφυγα. Οι ίδιοι παράγοντες εμφανίζονται στο γενικό διεθνές δίκαιο στην ανάπτυξη της θεμελιώδους αρχής της μη διάκρισης και συνέβαλαν στην υιοθέτηση και άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων».

Για να αναλυθεί το περιεχόμενο του όρου «ιδιαιτέρα κοινωνική ομάδα» θα πρέπει να εξετασθούν οι έννοιες της διάκρισης. Ο J. Hathaway εξηγεί ότι η επιρροή της αρχής της μη διάκρισης στο προσφυγικό δίκαιο δικαιολογείται από την έκταση του πεδίου εφαρμογής της, δηλαδή από τον αριθμό των προσώπων που υπάγονται στις ευεργετικές διατάξεις της.

« Οι πρώτες συμφωνίες για πρόσφυγες δεν περιλάμβαναν αυτήν την έννοια στέρησης ή της κατηγοριοποίησης των βασικών δικαιωμάτων συμμετοχής, αφού οι πρόσφυγες καθορίζονταν μόνον βάσει ειδικών εθνικών, πολιτικών και θρησκευτικών κατηγοριών συμπεριλαμβανομένων και των αντικομμουνιστών Ρώσων, των Αρμενίων της Τουρκίας, των Εβραίων της Γερμανίας κ.α. Το εν τοις πράγμασι ενιαίο κριτήριο όμως ήταν η περιθωριοποίηση αυτών των ομάδων στα κράτη καταγωγής τους: αδυνατούσαν να απολαμβάνουν στην πατρίδα τους την προστασία των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους. Αυτοί οι πρώτοι πρόσφυγες δεν ήταν απλά αναξιοπαθούντες, αλλά άτομα που αντιμετώπιζονταν δυσμενώς από την κρατούσα στις πατρίδες τους εξουσία. Η έλλειψη ουσιαστικού [κρατικού] ενδιαφέροντος για τη διακυβέρνηση της ιδιαίτερης κοινωνίας τους τούς διέκρινε από τους άλλους και βάσει αυτής νομιμοποιούνταν να αναζητήσουν προστασία εκτός της πατρίδας τους».

Ο τρόπος με τον οποίο αυτές οι ομάδες διακρίνονται στα πλαίσια της αρχής της μη διάκρισης μπορεί να εφαρμοσθεί σε αυτόν τον τομέα του προσφυγικού δικαίου.

Αυτό το ζήτημα του ενδιαφέροντος της διεθνούς κοινότητας για τη διάκριση και τα ανθρώπινα δικαιώματα φαίνεται ότι χαρακτηρίζει τις πρόσφατες εξελίξεις της νομολογίας του Ομοσπονδιακού Εφετείου. Στην υπόθεση *Mayers* κατά Καναδά (Υπουργού Απασχόλησης και Μετανάστευσης) το Δικαστήριο αναθεώρησε την απόφαση της Επιτροπής Μετανάστευσης με αξιόπιστο σκεπτικό. Σύμφωνα με την απόφασή του υπάρχει κάποια απόδειξη βάσει της οποίας το Τμήμα Προσφύγων μπορεί να αναγνωρίσει το καθεστώς του πρόσφυγα στην αιτούσα άσυλο, όταν αυτή ισχυρίζεται φόβο δίωξης λόγω της συμμετοχής της στην ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα των «γυναικών της Τρινιτάντ που υποφέρουν κακοποιήσεις από τους συζύγους τους». Αν και δεν ήταν απόλυτα αναγκαίο για την επανεξέταση αυτής της υπόθεσης ο Δικαστής *Mahoney* εξέτασε εάν αυτή η ομάδα πληρούσε τις προϋποθέσεις εφαρμογής του όρου πρόσφυγα. Έτσι υιοθέτησε το ακόλουθο κριτήριο που πρότεινε στο Δικαστήριο ο συνήγορος της προσφεύγουσας :

«... ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα σημαίνει : 1) ένωση φυσικών ή μη φυσικών [νομικών] προσώπων, 2) με κοινό υπόβαθρο, συνθήκες, κοινωνικό καθεστώς, πολιτική θέση, εκπαίδευση, αξίες, ιδανικά, ιστορική πορεία, οικονομική δραστηριότητα ή συμφέροντα, συχνά αντίθετα με αυτά της κρατούσας κυβέρνησης και 3) με βασικά, εγγενή, अपαράλλακτα χαρακτηριστικά, συνείδηση και αλληλεγγύη ή 4) με κοινό προσωρινό αλλά

ηθελημένο καθεστώς. Η συμμετοχή των μελών στην ένωση πρέπει να είναι τόσο θεμελιώδης για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια τους, ώστε δεν είναι δυνατόν να τους ζητηθεί να την αλλάξουν».

Στην υπόθεση Cheung κατά Υπουργού Απασχόλησης και Μετανάστευσης, το Δικαστήριο έκρινε άμεσα το ζήτημα του καθορισμού της «ιδιαιτέρας κοινωνικής ομάδας» αποφασίζοντας, αν οι γυναίκες της Κίνας, που έχουν περισσότερα του ενός παιδιά και αντιμετωπίζουν τον εξαναγκασμό σε στειρώση εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής αυτού του λόγου δίωξης. Ο Δικαστής Linden εφάρμοσε το κριτήριο που προτάθηκε στην υπόθεση Mayers. Εφαρμόζοντας το κριτήριο αυτό στην υπό κρίση υπόθεση ο Δικαστής Linden έκρινε ότι :

«Είναι σαφές ότι οι γυναίκες της Κίνας που έχουν ένα παιδί και εξαναγκάζονται σε στειρώση πληρούν τις προϋποθέσεις των προαναφερόμενων κριτηρίων και θεωρείται ότι αποτελούν «ιδιαιτέρη κοινωνική ομάδα». Πρόκειται για άτομα, που συνιστούν ομάδα με κοινό καθεστώς και έχουν συμφέρον αντίθετο με αυτό της κυβέρνησής τους. Έχουν μερικά βασικά κοινά χαρακτηριστικά. Όλα τα μέλη αυτής της ομάδας συνενώνονται ή προσδιορίζονται από σκοπό που είναι τόσο θεμελιώδης για την ανθρώπινη αξιοπρέπειά τους ώστε δεν μπορεί να απαιτηθεί να τον αλλάξουν, αφού η παρέμβαση στην ελευθερία της γυναίκας για αναπαραγωγή αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα που βρίσκεται ψηλά στην κλίμακα αξιών μας»

Έτσι ο πυρήνας του ζητήματος αφορούσε το θεμελιώδες δικαίωμα ελέγχου των γεννήσεων.

Η προσέγγιση και ο καθορισμός της έννοιας και του πεδίου εφαρμογής της έννοιας της «ιδιαιτέρας κοινωνικής ομάδας» αναπτύχθηκε περαιτέρω από την ημι-δικαστική Αρχή των ΗΠΑ. Στην υπόθεση Acosta η Επιτροπή Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης των ΗΠΑ εξέτασε το αίτημα ασύλου πολίτη του Ελ Σαλβαδόρ. Ο αιτών ισχυρίστηκε φόβο δίωξης λόγω της συμμετοχής του σε συντεχνιακή οργάνωση οδηγών ταξί. Σύμφωνα με τον αιτούντα τα μέλη της οργάνωσης ήσαν στόχοι των αντικυβερνητικών ανταρτών, επειδή αρνήθηκαν να συμμορφωθούν με τα αιτήματα των τελευταίων να συμμετέχουν σε στάσεις εργασίας. Αφού διαπίστωσε η Επιτροπή ότι η συντεχνιακή οργάνωση δεν αποτελεί «ιδιαιτέρη κοινωνική ομάδα» όρισε την έννοια του όρου με τρόπο που αντανάκλα την κλασσική ανάλυση της αρχής μη διάκρισης :

«Κρίναμε ότι η κοινά αποδεκτή θεωρία του «ίδιου τύπου» είναι η καταλληλότερη για την ερμηνεία της έννοιας της ιδιαιτέρας κοινωνικής ομάδας. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή

οι γενικοί όροι που παρατίθενται σε απαρίθμηση με ειδικούς πρέπει να ερμηνεύονται με τρόπο σύμφωνα με τους ειδικούς. Οι άλλοι λόγοι δίωξης στη Σύμβαση του 1951 και στο Πρωτόκολλο του 1967, που παρατίθενται με τον όρο της συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα είναι η δίωξη λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας και πολιτικών πεποιθήσεων. Καθένας από αυτούς τους όρους περιγράφει τη δίωξη που στοχεύει να πλήξει ένα αμετάβλητο χαρακτηριστικό που είτε ξεπερνά τη δύναμη του ατόμου να το αλλάξει είτε πρόκειται για τόσο θεμελιώδες χαρακτηριστικό για την ταυτότητα ή τη συνείδηση του ατόμου ώστε δεν μπορεί να του ζητηθεί να το απαρνηθεί. Οι υπόλοιποι τέσσερις λόγοι δίωξης που απαριθμούνται στη Σύμβαση και στο Πρωτόκολλο περιορίζουν το καθεστώς του πρόσφυγα στα άτομα, από τα οποία δεν μπορεί να απαιτηθεί είτε λόγω της δράσης τους, είτε λόγω της συνείδησής τους να αποφύγουν τη δίωξη».

Εφαρμόζοντας τη θεωρία αυτή, ερμηνεύουμε τη δράση «δίωξη λόγω συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα» ως δίωξη που στοχεύει ένα άτομο που είναι μέλος ομάδας προσώπων, η οποία χαρακτηρίζεται από κάποιο κοινό, αμετάβλητο γνώρισμα. Το κοινό αυτό χαρακτηριστικό πρέπει να είναι έμφυτο, όπως είναι το φύλο, το χρώμα, οι δεσμοί συγγένειας ή σε κάποιες περιπτώσεις η κοινή ιστορική πορεία ή εμπειρίες όπως είναι η στρατιωτική ηγεσία ή η ιδιοκτησία γης. Το ιδιαίτερο γνώρισμα της ομάδας που τη χαρακτηρίζει καθορίζεται βάσει αυτής της θεωρίας εξατομικευμένα. Όμως, ανεξάρτητα από το κοινό γνώρισμα που καθορίζει την ομάδα πρέπει να υπάρχει ένα που είτε τα μέλη της ομάδας δεν μπορούν να αλλάξουν, είτε δεν μπορεί να απαιτηθεί από αυτά να το απαρνηθούν, γιατί είναι θεμελιώδες για την ατομική τους ταυτότητα ή συνείδηση. Μόνο σε αυτήν την περίπτωση το γεγονός και μόνο της συμμετοχής σε ομάδα εξομοιώνεται με τους άλλους τέσσερις λόγους φόβου δίωξης, σύμφωνα με τη Σύμβαση, κυρίως, όταν πρόκειται για γνώρισμα, που υπερβαίνει τη δύναμη του ατόμου να το αλλάξει, επειδή είναι τόσο θεμελιώδες για την ταυτότητα ή τη συνείδησή του, που δεν μπορεί να απαιτηθεί να το αλλάξει. Καθορίζοντας το περιεχόμενο του όρου «δίωξη λόγω συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα» με αυτόν τον τρόπο εννοούμε, ότι η έννοια του πρόσφυγα περιορίζεται σε άτομα, που είτε δεν δύνανται να αποφύγουν τη δίωξη λόγω της δράσης τους, είτε λόγω της συνείδησής τους δεν μπορεί να απαιτηθεί από αυτά να αποφύγουν τη δίωξη.

Από τον ορισμό εξαιρούνται «ομάδες των οποίων τα μέλη καθορίζονται από γνώρισμα επιδεκτικό αλλαγής ή που δύνανται να αποσχισθούν

από αυτές και στο μέτρο που καμιά από τις επιλογές αυτές δεν απαιτεί απάρνηση θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων» (J. Hathaway).

Η Καναδική νομοθεσία περί προστασίας από τις διακρίσεις όπως αποτυπώνεται στους εθνικούς νόμους και στη νομολογία που παρατέθηκε αν και δεν είναι πλήρως ανεπτυγμένη, αναφέρεται σε παρόμοια κριτήρια. Στην υπόθεση Andrews κατά Law Society of British Columbia κρίθηκε ότι η ανιθαγένεια αποτελεί ανάλογο λόγο διάκρισης, επειδή αφορούσε τα ίδια θεμελιώδη γνωρίσματα με αυτά που αναφέρονται στην Χάρτα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Σε αυτήν την περίπτωση το κοινό γνώρισμα είναι :

«Το γνώρισμα της ιθαγένειας δεν υπάγεται τυπικά στο πεδίο ελέγχου του πολίτη και με αυτήν την έννοια είναι αμετάβλητο. Η ιθαγένεια είναι, τουλάχιστον προσωρινά, χαρακτηριστικό της προσωπικότητας, ανεπίδεκτο αλλαγής με ενσυνείδητη και εκούσια ενέργεια και σε κάποιες περιπτώσεις ανεπίδεκτο αλλαγής εκτός αν το κόστος αλλαγής είναι απαράδεκτο».

Η προσέγγιση των «ανάλογων λόγων» της Χάρτας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων παραλληλίζεται με αυτήν του Ομοσπονδιακού Εφετείου στην πρόσφατη νομολογία του καθώς και με αυτή της Επιτροπής Προσφυγών της Υπηρεσίας Μετανάστευσης των ΗΠΑ, όσον αφορά τον ορισμό της «ιδιαιτέρας κοινωνικής ομάδας» στην αποσαφήνιση της κοινής απειλής, που εξειδικεύεται σε έναν από τους αναφερόμενους λόγους.

Τα κριτήρια αυτά ικανοποιούν το Δικαστήριο. Η υποχρέωση του Καναδά να παρέχει άσυλο σε όσους διαφεύγουν από τις πατρίδες τους είναι περιορισμένη. Οι αλλοδαπές κυβερνήσεις πρέπει να υποχρεωθούν να παρεκκλίνουν του ορισμού που αποδίδουν στον χαρακτηρισμό της συμπεριφοράς των πολιτών τους ως αντικοινωνικής. Ο Καναδάς δεν υπερβαίνει το ρόλο του στη διεθνή σφαίρα δεσμευόμενος, όποτε κάποια ομάδα αποτελεί στόχο δίωξης. Βέβαια, υπάρχουν κάποιες ομάδες, όπου η συμμετοχή των μελών τους σ' αυτές δεν είναι τόσο σημαντική γι' αυτά και θα ήταν προτιμότερο να αποσχισθούν από αυτές πριν δεσμευθεί ο Καναδάς. Ίσως ο πλέον απλουστευμένος τρόπος διάκρισης είναι η διάκριση της ταυτότητας και των ενεργειών του ατόμου σε συγκεκριμένο κράτος. Ως παράδειγμα αναφέρονται τα πραγματικά περιστατικά στην υπόθεση Acosta, όπου ο αιτών άσυλο ισχυρίστηκε φόβο δίωξης, επειδή ήταν μέλος συντεχνίας οδηγών ταξί. Αφού ο αιτών δεν επικαλέστηκε φόβο δίωξης λόγω των πολιτικών του πεποιθήσεων ή το δικαίωμά του στις στοιχειώδεις συνθήκες διαβίωσης τελικά ισχυρίστηκε φόβο δίωξης λόγω του επαγγέλματός του και όχι για θεμελιώδη ή अपαράλλακτα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του.

Το περιεχόμενο που αποδίδεται στον όρο «ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα» κατά την Σύμβαση αξιολογείται στα πλαίσια των βασικών ζητημάτων προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και καταπολέμησης των διακρίσεων, που αποτελούν τη βάση της πρωτοβουλίας της διεθνούς προστασίας των προσφύγων. Τα κριτήρια που αναπτύχθηκαν επ' ευκαιρία των υποθέσεων Mayers, Cheung και Acosta παρέχουν ένα λειτουργικό κανόνα ερμηνείας για τον καθορισμό της έννοιας. Βάσει αυτών οι ιδιαίτερες κοινωνικές ομάδες πρέπει να διακριθούν σε τρεις βασικές κατηγορίες:

- 1) ομάδες που καθορίζονται από अपαράλλακτα γνωρίσματα που δεν είναι δεκτικά αλλαγής,
- 2) ομάδες που τα μέλη τους συνενώνονται εκούσια για λόγους τόσο θεμελιώδεις για την ανθρώπινη αξιοπρέπειά τους, ώστε δεν μπορεί να απαιτηθεί από αυτά να τους απαρνηθούν,
- 3) ομάδες που χαρακτηρίζονται από προηγούμενο ενσυνείδητο καθεστώς που είναι απάράλλακτο λόγω της ιστορικής διάρκειάς τους.

Στην πρώτη ομάδα υπάγονται άτομα που φοβούνται τη δίωξη λόγω φύλου, γλωσσολογικού υπόβαθρου και σεξουαλικών χαρακτηριστικών, ενώ στη δεύτερη όσοι δραστηριοποιούνται στον τομέα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η τρίτη ομάδα αναφέρεται περισσότερο για λόγους ιστορικούς αν και είναι χαρακτηριστική για τις περιπτώσεις καταπολέμησης των διακρίσεων, με την έννοια ότι το παρελθόν κάθε ατόμου είναι απάράλλακτο στοιχείο της προσωπικότητάς του.

Οι εγκληματίες και οι τρομοκράτες εξαιρούνται από την ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα

Σύμφωνα με την άποψη της πλειοψηφίας των Δικαστών του Ομοσπονδιακού Εφετείου το νομικό πλαίσιο της διεθνούς προστασίας των προσφύγων δεν καλύπτει τρομοκράτες όπως είναι τα μέλη του Εθνικού Ιρλανδικού Απελευθερωτικού Στρατού.

«Ο συνήγορος υπογράμμισε τη διάταξη της καναδικής νομοθεσίας, σύμφωνα με την οποία η Χώρα υποχρεούται να εκπληρώνει τις διεθνείς νομικές υποχρεώσεις της έναντι των προσφύγων και να σέβεται την ανθρωπιστική παράδοση, όσον αφορά τους μετακινούμενους πληθυσμούς και τους διωκόμενους. Για να εκπληρωθεί αυτός ο ανθρωπιστικός στόχος πρέπει να αποκλεισθούν από τις κοινωνικές ομάδες που πληρούν τις προϋποθέσεις του ορισμού του πρόσφυγα ομάδες, που με τρομοκρατικές ενέργειες προάγουν τους στόχους τους, εν προκειμένω με στόχο την ανατροπή της νόμιμα εκλεγείσης αρχής. Στην αντίθετη περίπτωση ο Καναδάς θα

αποτελούσε καταφύγιο για όσους ομολογούν, ότι στηρίζουν ή ότι έχουν διαπράξει ή συμμετάσχει σε τρομοκρατικές ενέργειες σε άλλες χώρες, ανεξάρτητα από το αν απαρνούνται την όποια υποστήριξη έχουν παράσχει στους τρομοκράτες».

Ο μηχανισμός που υιοθετεί ο Δικαστής Urie για να εξασφαλίσει τον αποκλεισμό αυτών των ανεπιθύμητων αιτούντων άσυλο συνιστά περιορισμό του πεδίου εφαρμογής του όρου «ιδιαιτέρη κοινωνική ομάδα». Όμως, από το γράμμα της Σύμβασης του 1951 προκύπτει, ότι σε άλλες διατάξεις προβλέπονται και ρυθμίζονται οι ανησυχίες του Δικαστή Urie. Άρα, αυτός ο περιορισμός του πεδίου εφαρμογής της «ιδιαιτέρης κοινωνικής ομάδας» δεν είναι αναγκαίος και καθιστά πλεονάζουσες τις ρητές διατάξεις αποκλεισμού.

Η καναδική νομοθεσία ορίζει ποιες κατηγορίες αιτούντων άσυλο δεν νομιμοποιούνται να εισέλθουν στη χώρα. Αρκετές από αυτές αφορούν την εγκληματικότητα, τη βία και την ανατροπή της κυβέρνησης. Ειδικότερα στον Καναδικό νόμο ορίζεται :

«Απαγορεύεται η είσοδος στη χώρα σε κάθε άτομο που εμπίπτει σε μια από τις παρακάτω κατηγορίες :

γ) εφόσον έχει καταδικασθεί για αδίκημα που είτε διαπράχθηκε στον Καναδά είτε διαπράχθηκε εκτός του καναδικού εδάφους και συνιστά έγκλημα που τιμωρείται κατά την καναδική νομοθεσία κατ' ανώτατο όριο με φυλάκιση δέκα ή και παραπάνω ετών. Εξαιρούνται όσοι ικανοποιούν τις προϋποθέσεις αποκατάστασης και εφόσον έχει παρέλθει 5ετία από την έκτιση της ποινής φυλάκισης, που διατάχθηκε για το αδίκημα,

δ) εφόσον πρόκειται για άτομα για το οποίο βάσιμα πιστεύεται ότι :

ι) θα διαπράξει ένα ή περισσότερα αδικήματα που τιμωρούνται σύμφωνα με την καναδική νομοθεσία μετά από την άσκηση έγκλησης,

ιι) θα δραστηριοποιηθεί σε οποιαδήποτε εγκληματική ενέργεια, που σχεδιάζεται και οργανώνεται από άτομα που δρουν ως ομάδα και προάγουν τη διάπραξη του αδικήματος, η οποία τιμωρείται από την καναδική νομοθεσία μετά από την άσκηση έγκλησης,

ε) εφόσον πρόκειται για άτομο που συμμετείχε ή για το οποίο βάσιμα πιστεύεται, ότι θα συμμετάσχει σε πράξεις κατασκοπείας ή ανατροπής δημοκρατικών κυβερνήσεων, θεσμών ή διαδικασιών, όπως ορίζονται στην καναδική νομοθεσία, εκτός από όσους συμμετείχαν ήδη σε παρόμοιες ενέρ-

γίες αλλά ικανοποιούν τον Υπουργό, δηλαδή η είσοδός τους στην χώρα δεν θα βλάψει τα εθνικά συμφέροντα,

στ) εφόσον πρόκειται για πρόσωπο, για το οποίο βάσιμα πιστεύεται, ότι κατά την παραμονή του στον Καναδά θα δραστηριοποιηθεί ή θα υποκινήσει ενέργειες που αποσκοπούν στη βίαιη ανατροπή οιασδήποτε κυβέρνησης,

η) εφόσον πρόκειται για πρόσωπο για το οποίο βάσιμα πιστεύεται, ότι θα συμμετάσχει σε πράξεις βίας, που μπορούν ή θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τη ζωή ή την ασφάλεια των κατοίκων του Καναδά ή είναι μέλος ή κρίνεται, ότι μπορεί να συμμετέχει σε παράνομες δραστηριότητες οργάνωσης που είναι πιθανό ότι θα πραγματοποιήσει παρόμοιες πράξεις βίας».

Σύμφωνα με άλλη διάταξη της καναδικής νομοθεσίας απαγορεύεται η είσοδος στη χώρα σε πρόσωπα, που καταδικάστηκαν στον Καναδά για αδικήματα που διώκονται κατ' έγκληση ή για τα οποία προβλέπονται συνοπτικές ποινές, εκτός εάν αποδείξουν, ότι αποκαταστάθηκαν και ότι έχει παρέλθει το καθορισμένο από το νόμο χρονικό διάστημα.

Ο αιτών την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα στον Καναδά, που έχει αποδείξει, ότι η περίπτωσή του υπάγεται στον ορισμό του πρόσφυγα της Σύμβασης θα πρέπει, για να εισέλθει στη χώρα, να αποδείξει, ότι δεν emπίπτει σε καμία από τις προαναφερόμενες περιπτώσεις. Αυτές οι ρήτρες αποκλεισμού, που σκοπούν στην πρόληψη της εγκληματικότητας συντάχθηκαν με ιδιαίτερη προσοχή, ώστε να αποτραπεί η είσοδος στην χώρα αιτούντων άσυλο που συνιστούν απειλή για την καναδική κυβέρνηση ή για τη ζωή ή την περιουσία των κατοίκων του Καναδά. Όμως οι διατάξεις αυτές παρέχουν στον Υπουργό Απασχόλησης και Μετανάστευσης τη δυνατότητα να επαναξιολογήσει τη περίπτωση άδειας εισόδου σε αιτούντα άσυλο με ποινικό μητρώο, εφόσον είναι πεπεισμένος ότι έχει αποκατασταθεί. Έτσι, η Καναδική νομοθεσία επέλεξε να μην αντιμετωπίσει κάποιον εγκληματία και την εγκληματική συμπεριφορά του ως λόγο άρνησης του καθεστώτος του πρόσφυγα. Εάν το πεδίο εφαρμογής του όρου «ιδιαιτέρη κοινωνική ομάδα» ερμηνευθεί κατά τρόπο ώστε να αποκλείονται οι εγκληματίες και οι τρομοκράτες, όπως έκρινε το Ομοσπονδιακό Εφετείο, αγνοείται η προαναφερθείσα διάταξη νόμου. Είναι λοιπόν προτιμότερο να αποφευχθεί ο εν λευκώ αποκλεισμός τους αφού προβλέπεται σαφής, ολοκληρωμένη διαδικασία αξιολόγησης αυτής της περίπτωσης των αιτούντων άσυλο.

Εξάλλου ο Καναδάς έχει μεταφέρει στην εσωτερική του νομοθεσία την παράγραφο ΣΤ του άρθρου 1 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 που ορίζει :

«ΣΤ. Αι διατάξεις της Συμβάσεως ταύτης δεν εφαρμόζονται επί προσώπων δια τα οποία υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστευθή τις ότι : α) έχουν διαπράξει εγκλήματα κατά της ειρήνης, έγκλημα πολέμου ή έγκλημα κατά της ανθρωπότητας εν τη εννοία των διεθνών συμφωνιών αίτινες συνήφθησαν επί σκοπώ αντιμετώπισεως των αδικημάτων τούτων, β) έχουν διαπράξει σοβαρόν αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου ευρισκόμενα εκτός της χώρας της εισδοχής πριν ή γίνουν ταύτα δεκτά ως πρόσφυγες υπό της χώρας ταύτης, γ) είναι ένοχα ενεργειών αντιθέτων προς τους σκοπούς και τας αρχάς των Ηνωμένων Εθνών».

Η διατύπωση της εν λόγω διάταξης που αναφέρεται στη «διάπραξη» του αδικήματος είναι ευρύτερη της αντίστοιχης του καναδικού δικαίου που απαιτεί «καταδίκη» για τα αδικήματα. Ο J. Hathaway ερμηνεύει τη ρήτρα αποκλεισμού ως εξής : περιλαμβάνει πρόσωπα που είναι υπόλογα σε άλλο κράτος, επειδή διέπραξαν σοβαρό αδίκημα και τα οποία στοχεύουν να αποφύγουν τη νόμιμη ποινική ευθύνη υποβάλλοντας αίτημα ασύλου. Δηλαδή θεωρεί ότι η υπο- παράγραφος β) της παραγράφου ΣΤ του άρθρου 1 της Σύμβασης της Γενεύης εφαρμόζεται μόνο στους κατηγορούμενους που είναι φυγόδικοι. Υπογραμμίζεται ότι η ερμηνεία που υιοθετεί είναι σύμφωνη με τις Προπαρασκευαστικές Εργασίες της Σύμβασης που αφορούσαν στην αναγκαιότητα συμφωνίας μεταξύ της Σύμβασης περί προσφύγων και του θεσμού της έκδοσης. Υπό το φως αυτής της ερμηνείας ο WARD δεν μπορεί να αποκλεισθεί της εφαρμογής της Σύμβασης και της καναδικής νομοθεσίας, αφού ήδη καταδικάστηκε για τα αδικήματα που κατηγορείται ότι διέπραξε και εξέτισε την ποινή του. Αυτή η θέση όμως απαντά γενικά τις ανησυχίες του εξέφρασε η πλειοψηφία του Ομοσπονδιακού Εφετείου και αποδυναμώνει το επιχείρημα ότι η ηθική και η εγκληματικότητα περιορίζουν τον ορισμό της «ιδιαιτέρας κοινωνικής ομάδας»

Είναι ο Ward μέλος ιδιαιτέρας κοινωνικής ομάδας ;

Εφαρμόζοντας την προηγούμενη ερμηνεία της «ιδιαιτέρας κοινωνικής ομάδας» όπως ήδη υιοθετήθηκε, ο Ward δεν πληρεί τις προϋποθέσεις του ορισμού του πρόσφυγα της Σύμβασης και κατά συνέπεια απαγορεύεται η είσοδός του στον Καναδά αφού δεν συντρέχει βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης από τον Εθνικό Ιρλανδικό Απελευθερωτικό Στρατό στην περίπτωση που αναγκαστεί να επιστρέψει στην Βόρειο Ιρλανδία.

Κατ' αρχήν θα πρέπει να υπαχθούν τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης στο νόμο. Το Ομοσπονδιακό Εφετείο έκρινε ότι ο

Ward δεν είναι πρόσφυγας ως «μέλος του Εθνικού Ιρλανδικού Απελευθερωτικού Στρατού» και στα πλαίσια της συμμετοχής του στην κοινωνική ομάδα που είναι «τα μέλη και πρώην μέλη του Εθνικού Ιρλανδικού Απελευθερωτικού Στρατού». Ο Ward ισχυρίζεται ότι φοβάται τη δίωξη αν αναγκαστεί να επιστρέψει στη Βόρειο Ιρλανδία, γιατί ο Εθνικός Ιρλανδικός Απελευθερωτικός Στρατός θα αποπειραθεί να τον εκδικηθεί για την συμμετοχή του στην απελευθέρωση των ομήρων. Η πράξη αυτή, δηλαδή η απελευθέρωση των ομήρων, διαπράχθηκε από τον προσφεύγοντα στα πλαίσια της συμμετοχής του στον Εθνικό Ιρλανδικό Απελευθερωτικό Στρατό. Ο ίδιος ομολόγησε, ότι φοβάται τη δίωξη από τον Εθνικό Ιρλανδικό Απελευθερωτικό Στρατό λόγω των ανησυχιών της ομάδας, ότι αποκάλυψε στοιχεία που την αφορούν. Ο φόβος αυτός είναι ενεστώς, ανεξάρτητα αν ο Ward τον απαρνήθηκε και αυτομόλησε από τον Εθνικό Ιρλανδικό Απελευθερωτικό Στρατό. Όσο δε για τη δυνατότητα αποκάλυψης μυστικών στοιχείων της οργάνωσης, αυτή ισχύει τόσο για όσους συνεχίζουν να είναι μέλη της όσο και για τα πρώην μέλη. Έτσι η απόσχιση του από την ομάδα δεν επιδρά στο φόβο του. Άρα, ο φόβος του Ward δεν στηρίζεται στο γεγονός, ότι ήταν μέλος του Εθνικού Ιρλανδικού Απελευθερωτικού Στρατού. Το γεγονός, ότι δεν είναι πλέον μέλος της οργάνωσης είναι αποτέλεσμα της δίωξης που φοβάται και όχι η βάση της δίωξης.

Τα μέλη του Εθνικού Ιρλανδικού Απελευθερωτικού Στρατού δεν αποτελούν «ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα». Σύμφωνα με όσα προαναφέρθηκαν «ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα» συνιστούν :

- 1) ομάδες που καθορίζονται από अपαράλλακτα γνωρίσματα που δεν είναι επιδεκτικά αλλαγής,
- 2) ομάδες που τα μέλη τους συνενώνονται εκούσια για λόγους τόσο θεμελιώδεις για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια τους, ώστε δεν μπορεί να απαιτηθεί από αυτά να τους απαρνηθούν,
- 3) ομάδες που χαρακτηρίζονται από προηγούμενο ενσυνείδητο καθεστώς που είναι अपαράλλακτο λόγω της ιστορικής διάρκειάς τους.

Είναι σαφές ότι τα μέλη του Εθνικού Ιρλανδικού Απελευθερωτικού Στρατού δεν χαρακτηρίζονται από σταθερό, εγγενές ή अपαράλλακτο γνώρισμα. Η τρίτη δε κατηγορία της ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας δεν εφαρμόζεται στην υπό κρίση υπόθεση, γιατί η ομάδα είναι συγκροτημένη στο παρόν και η συμμετοχή δεν ισχύει για το διηνεκές λόγω του καθεστώτος του ιστορικού γεγονότος. (Φαίνεται ότι αυτό το σκέλος του ορισμού θα εφαρμόζεται μόνον όταν η ταυτότητα του διώκτη δεν συμπίπτει με αυτήν της κοινωνικής ομάδας, όπως συμβαίνει στην υπό κρίση υπόθεση). Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος, ο Εθνικός Ιρλανδικός Απελευθερωτικός Στρατός είναι μια εθελοντική οργάνωση, που στοχεύει στην επίτευξη συγκε-

κριμένων πολιτικών στόχων με κάθε μέσο, συμπεριλαμβανομένης και της βίας, αλλά αυτός ο στόχος δεν είναι τόσο θεμελιώδης για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια των μελών του, ώστε να συνιστά «ιδιαιτέρα κοινωνική ομάδα». Ο αγώνας ανεξαρτησίας από το Ηνωμένο Βασίλειο και η ένωση με τη Δημοκρατία της Ιρλανδίας είναι ιδιαίτερα σοβαροί πολιτικοί στόχοι για τα μέλη του Εθνικού Ιρλανδικού Απελευθερωτικού Στρατού, αλλά το αίτημα εγκατάλειψης των βίαιων μέσων έκφρασης του και επίτευξης των στόχων του δεν συνιστά απάρνηση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας των μελών του.

Ο φόβος του Ward δεν οφείλεται στη συμμετοχή του στον Εθνικό Ιρλανδικό Απελευθερωτικό Στρατό, Ήταν ο στόχος μιας ιδιαίτερα εξατομικευμένης μορφής δίωξης και δεν φοβάται τη δίωξη λόγω των χαρακτηριστικών της ομάδας του. Ο WARD φοβάται τη δίωξη για ό,τι διέπραξε ως άτομο και όχι λόγω της συμμετοχής του στην ομάδα. Η τελευταία του δημιούργησε φόβο δίωξης λόγω ειδικών περιστάσεων, αλλά ο φόβος του οφείλεται σε δική του ενέργεια, όχι την συμμετοχή του στην ομάδα.

Γ) ΦΟΒΟΣ ΔΙΩΞΗΣ ΛΟΓΩ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΩΝ :

Οι πολιτικές πεποιθήσεις του προσφεύγοντα δεν προβλήθηκαν ως βάση του δικαιολογημένου φόβου δίωξης ούτε στη διαδικασία ενώπιον του Ομοσπονδιακού Εφετείου αλλά ούτε και σ' αυτή της Επιτροπής Προσφυγών. Για πρώτη φορά προβλήθηκαν στο Δικαστήριο από τον υπεύθυνο της συνέντευξης για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα, την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, που εξέφρασε σε σχέση με το ζήτημα αυτό την άποψη ότι «το Ομοσπονδιακό Εφετείο έσφαλε κρίνοντας, ότι ο φόβος του αιτούντα άσυλο στηριζόταν στην συμμετοχή του σε μια οργάνωση». Ο πρόσθετος λόγος έγινε δεκτός από τον προσφεύγοντα ενώπιον της προφορικής διαδικασίας. Σημειώνεται, ότι στην παράγραφο 66 του Εγχειριδίου της Ύπατης Αρμοστείας για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων αναφέρεται, ότι ο αιτών άσυλο φέρει το βάρος της απόδειξης των λόγων δίωξής του. Ο υπεύθυνος της συνέντευξης αποφασίζει, εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις του ορισμού της Σύμβασης. Συνήθως συντρέχουν περισσότερες από μια προϋποθέσεις του φόβου δίωξης. (παράγραφος 67). Αν και το θέμα των πολιτικών πεποιθήσεων του προσφεύγοντα προβλήθηκε στο τελευταίο στάδιο της διαδικασίας, το Δικαστήριο αποφάσισε να το εξετάσει, γιατί η παρούσα υπόθεση αφορά ανθρώπινα δικαιώματα και ο συγκεκριμένος ισχυρισμός είναι καίριας σημασίας για την υπόθεση.

Οι πολιτικές πεποιθήσεις ως αιτιολογική βάση του δικαιολογημένου φόβου δίωξης έχουν οριστεί ως δίωξη προσώπων, επειδή «τις έχουν εκφράσει ή επειδή είναι γνωστό, ότι έχουν πεποιθήσεις αντίθετες ή κριτι-

κής φύσης για την πολιτική της κυβέρνησης ή του κρατούντος κόμματος» (Grahl Madsen). Η δίωξη πηγάζει από την επιθυμία καταστολής κάθε μειωνηφούσας άποψης που αντιμετωπίζεται από τους διώκτες ως απειλή. Σύμφωνα με τον ορισμό του Grahl Madsen ο διώκτης, από τον οποίο διαφεύγει ο αιτών, είναι πάντα η κυβέρνηση ή το κόμμα που είναι στην εξουσία ή τουλάχιστον κάθε κόμμα, το οποίο έχει παράλληλα συμφέροντα με αυτά της κυβέρνησης. Όμως, η διεθνής προστασία των προσφύγων καλύπτει και περιπτώσεις, όπου το κράτος είναι αμέτοχο στη δίωξη, αλλά δεν είναι σε θέση να προστατεύσει τον αιτούντα άσυλο. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο αιτών ενδέχεται να αντιμετωπισθεί ως απειλή από κάποια ομάδα με την οποία δεν συνδέεται ή ακόμα και ως αντικυβερνητικό στοιχείο λόγω των πολιτικών του απόψεων που εκλαμβάνονται ως πραγματικές. Η γενικότερη ερμηνεία του όρου που προτείνει ο Goodwin Gill, ότι δηλαδή «κάθε άποψη για οποιοδήποτε ζήτημα που αφορά τον κρατικό μηχανισμό, την Κυβέρνηση και την πολιτική τους» περιλαμβάνει περιπτώσεις, όπως είναι η υπό κρίση. Δύο διευκρινίσεις πρέπει να διατυπωθούν για αυτόν το λόγο δίωξης. Πρώτον, δεν είναι απαραίτητο στοιχείο η έκφραση των πολιτικών πεποιθήσεων. Σε αρκετές περιπτώσεις δεν παρέχεται στον αιτούντα άσυλο η ευκαιρία να εκφράσει τις πεποιθήσεις του, αλλά αυτές συνάγονται από τις πράξεις του. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι πολιτικές πεποιθήσεις, που συνιστούν τη βάση του δικαιολογημένου φόβου δίωξης του αιτούντα, αποδίδονται σ' αυτόν. Η απουσία λεκτικών εκφράσεων καθιστά δυσκολότερη για τον αιτούντα την απόδειξη της σχέσης μεταξύ των πεποιθήσεων του και της δίωξης που φοβάται, αλλά δεν αποκλείει την προστασία του. Δεύτερον, οι πολιτικές πεποιθήσεις που αποδίδονται στον αιτούντα άσυλο και αποτελούν τη βάση του φόβου δίωξης δεν είναι απαραίτητο να ανταποκρίνονται στις πραγματικές του πεποιθήσεις. Θα πρέπει να εξετασθούν ειδικότερα οι περιστάσεις που αφορούν το διώκτη, αφού η δική του συμπεριφορά προκαλεί το φόβο δίωξης. Οι πολιτικές πεποιθήσεις που αποτελούν την αιτία της δίωξης δεν είναι αναγκαίο να αποδίδονται ορθά στον αιτούντα. Παρόμοιες προϋποθέσεις φαίνεται ότι εφαρμόζονται και στους άλλους λόγους δίωξης που αναφέρονται στον ορισμό του πρόσφυγα.

Ο φόβος του Ward ότι μπορεί να εκτελεσθεί από τον Εθνικό Ιρλανδικό Απελευθερωτικό Στρατό, εάν αναγκαστεί να επιστρέψει στη Βόρειο Ιρλανδία, πηγάζει κατ' αρχήν από την απειλή της ομάδας, ότι θα εκτελέσει την θανατική ποινή, που του επέβαλε μέσω των θεσμικών οργάνων της. Η πράξη, για την οποία καταδικάστηκε ο Ward, ήταν η συμμετοχή του στην απόδραση των ομήρων, που η ομάδα του του είχε αναθέσει να φυλάσσει. Σε αυτήν την πράξη μπορεί να αποδοθεί πολιτική πεποίθηση, που αφορά τα όρια των μέσων, τα οποία χρησιμοποιεί ο Εθνικός Ιρλανδι-

κός Απελευθερωτικός Στρατός για την επίτευξη της πολιτικής αλλαγής, στην οποία στοχεύει. Ο Ward είχε πολλούς λόγους να προβεί στην εκτέλεση της διαταγής εκτέλεσης των ομήρων και μόνον έναν για να ενεργήσει σύμφωνα με τις πεποιθήσεις του, να πράξει ό,τι έπραξε. Αναγνώρισε τον κίνδυνο της σοβαρής αντεκδίκησης από την ομάδα, της οποίας ήταν μέλος αν συλληφθεί. Τούτο προκύπτει από τις απαντήσεις του ενώπιον της Επιτροπής Προσφύγων.

« Ερ. Τι είδους πειθαρχία είναι ;

Απ. Η πειθαρχία είναι, ότι, από τη στιγμή που γίνεται κάποιος μέλος, δεν αποβάλλει αυτήν την ιδιότητα. Και αν κάποιος ξεπεράσει αυτά τα όρια, η μόνη εναλλακτική λύση για την ομάδα είναι η δολοφονία του, η εκτέλεσή του.

Ερ. Δηλαδή, αν κάποιο μέλος της ομάδας δεν ακολουθήσει τη γραμμή της, τι του συμβαίνει ;

Απ. Θα εκτελεσθεί».

Όμως ο προσφεύγων ένοιωθε, ότι η εκτέλεση της διαταγής δολοφονίας των ομήρων ήταν υπερβολική. Περιγράφει τους λόγους, που τον οδήγησαν στην πράξη απελευθέρωσης των ομήρων.

«Ερ. Έτσι σου γνωστοποιήθηκε η διαταγή εκτέλεσης των ομήρων.

Τι έγινε μετά ;

Απ. Βρέθηκα σε αμηχανία.

Ερ. Ναι, και ;

Απ. Συνείδηση και ηθική, όλα περνάνε από το μυαλό, σε αυτές τις καταστάσεις. Ειλικρινά δεν ήθελα να συμμετέχω σε αυτήν την απόφαση.

Ερ. Εξέφρασες σε κάποιον αυτήν την επιθυμία σου ή αυτό το συναίσθημα ;

Απ. Σε έναν μόνον άνθρωπο, που ήταν εκεί. Δεν μπορώ να το κάνω αυτό. Αλλά οι κανόνες είναι κανόνες. Αν εκφράζει κανείς τη γνώμη του σε λάθος ανθρώπους ή αν την εκφράζει πολύ δυνατά, τότε η τύχη του είναι ίδια με αυτή των θυμάτων.

Ερ. Τι έγινε μετά ;

Απ. Σκέφθηκα και εξέτασα πολύ την κατάσταση. Σκέφθηκα τις συνέπειες των διαφόρων πράξεων. Διάφορες σκέψεις πέρασαν από το μυαλό μου και τελικά αποφάσισα, ότι δεν ήθελα να συμμετέχω.

Ερ. Η διαταγή ήταν του Στρατιωτικού Τμήματος της οργάνωσης. Και γνώριζες ότι ήταν ευθύνη σου η προστασία αυτών των ανθρώπων (των ομήρων), και η εκτέλεση της διαταγής. Σωστά ;

Απ. Ναι.

Ερ. Και είχες πρόβλημα. Συνειδητοποίησες, ότι δεν μπορούσες να εκτελέσεις μόνος σου τη διαταγή ;

Απ. Ήσαν αθώοι άνθρωποι... Δεν θα ήταν ήσυχη η συνείδησή μου, αν επέτρεπα την εκτέλεση αυτών των ανθρώπων. Η απόφαση, η δική μου ήταν να προσπαθήσω να τους απελευθερώσω.

Για τον Ward, που πιστεύει, ότι είναι απαράδεκτη η δολοφονία αθώων ανθρώπων ως μέσο επίτευξης της πολιτικής αλλαγής, η απελευθέρωση των ομήρων ήταν η μόνη επιλογή, που συμφωνούσε με τη συνείδησή του. Το γεγονός, ότι απαρνήθηκε ή ότι δεν απαρνήθηκε την υποστήριξή του για τους γενικότερους σκοπούς του Εθνικού Ιρλανδικού Απελευθερωτικού Στρατού, δεν επηρεάζει την κατάσταση. Αυτή η πράξη, από την άλλη πλευρά, τον χαρακτηρίζει ως πολιτικό προδότη στους αγωνιστές μιας παραστρατιωτικής οργάνωσης, όπως είναι ο Εθνικός Ιρλανδικός Απελευθερωτικός Στρατός, που υποστηρίζει την χρήση τακτικής τρομοκρατίας για επίτευξη των στόχων του. Η ενέργειά του δεν ήταν ένα μεμονωμένο γεγονός αποκομμένο από σημαντικές συνέπειες. Από τη σκοπιά του ή από τη σκοπιά της ομάδας στην οποία ανήκε είχε πολιτική σημασία. Η δίωξη που φοβάται πηγάζει από τις πολιτικές του πεποιθήσεις που εκδηλώνονται με αυτήν την πράξη.

Η εφαρμογή αυτού του λόγου στα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης επιβεβαιώνεται, αν αυτά εξεταστούν σε σύγκριση με πρόσφατη απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου των ΗΠΑ σε παρόμοια υπόθεση. Στην υπόθεση INS κατά Elias – Zacarias (1992) ο αιτών άσυλο από τη Γουατεμάλα επικαλέστηκε φόβο δίωξης από αντικυβερνητική αντάρτικη ομάδα, στην οποία αρνήθηκε να προσχωρήσει. Η πλειοψηφία των Δικαστών, όπως εκφράστηκε από τον Δικαστή Scalia δεν πείσθηκε, ότι το κίνητρο του αιτούντα άσυλο ή αυτό που οι αντάρτες χαρακτήρισαν ως κίνητρό του ήταν πολιτικής φύσης.

«Ακόμα και κάποιος που υποστηρίζει ένα αντάρτικο κίνημα, μπορεί να αντισταθεί στη στρατολόγησή του σ' αυτό για διάφορους λόγους – φόβο για μάχες, επιθυμία παραμονής με την οικογένεια και τους φίλους, επιθυμία καλύτερης ζωής, είναι μερικοί από αυτούς. Στη συγκεκριμένη υπόθεση δεν αποδείχθηκε στον προσφεύγοντα πολιτικό κίνητρο, αντίθετα αποδείχθηκε το ενάντιο. Κατέθεσε, ότι αρνήθηκε να στρατολογηθεί στο αντάρτικο, γιατί φοβήθηκε, ότι η κυβέρνηση θα τον εκδικείτο τόσο αυτόν όσο και την οικογένειά του. Αλλά ούτε υπήρχε κάποια ένδειξη, ότι οι αντάρτες λανθασμένα πίστεψαν, ότι η άρνηση του Elias – Zacaria οφειλόταν στις πολιτικές του πεποιθήσεις».

Αντίθετα στην υπόθεση Ward η πράξη του δεν ταιριάζει με άλλο καθαρό κίνητρο. Ήταν ήδη μέλος του Εθνικού Ιρλανδικού Απελευθερωτικού Στρατού. Κάθε φόβος του για αντεκδίκηση από την οργάνωση της

οποίας ήταν μέλος θα μπορούσε να απενεργοποιηθεί με την εκτέλεση της διαταγής δολοφονίας των ομήρων. Το αίτιο, που σημαδεύει την απόφαση δεν άφηνε περιθώριο για αμφιβολία ούτε στον προσφεύγοντα ούτε στην οργάνωση στην οποία ανήκε.

Η αναγνώριση στον Ward του καθεστώτος του πρόσφυγα λόγω φόβου δίωξης, που οφείλεται στις πολιτικές του πεποιθήσεις, ανταποκρίνεται στη θέση του Δικαστή Urie, ο οποίος στο Εφετείο παρατήρησε ότι ήταν παράλογο να του επιτραπεί η παραμονή στον Καναδά, επειδή ενήργησε αντίθετα με τα συμφέροντα της Ιρλανδικής οργάνωσης, στην οποία ανήκε, γιατί «αν υποστηριχθεί αυτή η άποψη καθένας που αποσχίζεται από οποιαδήποτε ομάδα θα μπορεί να υποστηρίξει ότι είναι μέλος ιδιαιτέρας κοινωνικής ομάδας». Η άδεια εισόδου στον Ward βάσει του φόβου δίωξης, που οφείλεται στις πολιτικές του πεποιθήσεις αποτελεί το καίριο θέμα στην υπό κρίση υπόθεση. Δεν μπορεί να απολαμβάνει άσυλο στον Καναδά καθένας που αποσχίζεται από οποιαδήποτε οργάνωση: η διαφωνία του θα πρέπει να οφείλεται στις πολιτικές πεποιθήσεις του. Αυτή η προσέγγιση της υπόθεσης Ward δεν θα επιτρέψει σε μέλος της μαφίας να την επικαλεσθεί νομολογιακά.

Δ) Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΟΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΣΦΥΓΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ 1951 ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ ΤΟΥ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (ΕΦΕΤΕΙΟΥ) ΕΙΝΑΙ ΣΥΜΦΩΝΗ ΜΕ ΤΟΝ ΚΑΝΑΔΙΚΟ ΝΟΜΟ; Το Καναδικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, το οποίο παρεμβαίνει στην υπόθεση ισχυρίζεται, ότι η απόφαση της πλειοψηφίας του Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου θέτει δύο προϋποθέσεις, οι οποίες θα έχουν συνέπειες δυσμενούς διάκρισης σε ιστορικά αδικοκλήμενες ομάδες, όπως είναι οι γυναίκες και τα παιδιά, καθιστώντας τις περιπτώσεις παροχής ασύλου στον Καναδά. Αυτές οι δύο προϋποθέσεις είναι: πρώτον, οι δραστηριότητες της κοινωνικής ομάδας πρέπει να αντιμετωπίζονται ως πιθανοί κίνδυνοι για το κράτος, ώστε να χαρακτηριστεί η ομάδα κοινωνική και δεύτερον να υπάρχει κρατική ευθύνη. Ουσιαστικά, το επιχείρημα αυτό, μπορεί να περιορισθεί με το σκεπτικό, ότι υπάρχουν διαφορετικές συνέπειες, αφού η δίωξη των γυναικών και των παιδιών δεν πληροί πάντα αυτά τα κριτήρια. Κατά τη κρίση του Δικαστηρίου τα επιχειρήματα αυτά δεν είναι πειστικά, αλλά η προσβαλλόμενη απόφαση είναι εσφαλμένη για άλλους λόγους.

Ε) ΔΙΠΛΗ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ: Η ιθαγένεια του Ward, ενόψει του γεγονότος, ότι η Β. Ιρλανδία είναι μέρος του Ηνωμένου Βασιλείου, είναι διπλή, είναι δηλαδή Ιρλανδός και Βρετανός πολίτης. Από την 1.1.1983 αποκτούσαν αυτόματα τη βρετανική ιθαγένεια όλοι οι πολίτες του Ηνωμένου Βασιλείου και των Αποικιών, που δικαιούνταν να παραμείνουν στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά την ημερομηνία αυτή σύμφωνα με τον Κώδικα

Ιθαγένειας του 1981. Κατά την προφορική διαδικασία ο συνήγορος του Ward αποδέχθηκε το λάθος της Επιτροπής και αποδέχθηκε την διπλή του ιθαγένεια του. Έτσι δεν είναι αναγκαίο να εξεταστεί το βάρος της απόδειξης, αλλά πρέπει να υπογραμμισθεί, ότι είναι σωστή η άποψη του Εφετείου, ότι η Επιτροπή έσφαλε αποφαινόμενη, ότι ο Υπουργός φέρει το βάρος της απόδειξης. Και αυτό το βάρος της απόδειξης περιλαμβάνει την έκφραση του βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης σε όλες τις χώρες ιθαγένειας του αιτούντα άσυλο.

Εξετάζοντας τους ισχυρισμούς του πρόσφυγα, που έχει περισσότερες από μια ιθαγένειες, η Επιτροπή υποχρεούται να ερευνήσει, αν ο αιτών άσυλο, δεν δύναται ή δεν επιθυμεί να απολαμβάνει την προστασία κάθε χώρας ιθαγένειάς του. Η παράγραφος 2 του άρθρου 1 Α 2 της Σύμβασης αποτυπώνει το κατάλληλο περιεχόμενο της έννοιας του «πρόσφυγα» κατά τη Σύμβαση.

Στην περίπτωση που κάποιος έχει περισσότερες από μια ιθαγένειες, ο όρος «χώρα ιθαγένειάς του» σημαίνει κάθε χώρα, της οποίας έχει την ιθαγένεια και δεν πρέπει να θεωρείται, ότι δεν προστατεύεται από αυτήν, αν χωρίς ισχυρούς λόγους βάσιμου και δικαιολογημένου φόβου δίωξης, δεν απολαμβάνει της προστασίας μιας από τις χώρες, της οποίας έχει την ιθαγένεια.

Όπως προαναφέρθηκε, η αιτιολογική βάση της διεθνούς προστασίας των προσφύγων, είναι να χρησιμοποιείται ως «υποκατάστατο» της εθνικής προστασίας, όταν η τελευταία είναι απύσχα. Εφόσον υπάρχει εθνική προστασία, αποτελεί τη μοναδική επιλογή του αιτούντα άσυλο. Το γεγονός μη μεταφοράς της παραγράφου αυτής της Σύμβασης στην Καναδική νομοθεσία δεν την καθιστά ανενεργή. Ο καθορισμός του καθεστώτος της Σύμβασης, πλέον συνεπής με αυτό το ζήτημα, απαιτεί την εξέταση της δυνατότητας προστασίας από όλες τις χώρες ιθαγένειας.

Ο προσφεύγων υποστηρίζει, ότι η σχετική καναδική νομοθεσία δεν είναι συναφής με την προϋπόθεση έκφρασης έλλειψης προστασίας σε όλες τις χώρες της ιθαγένειας. Σύμφωνα με την καναδική νομοθεσία αποκλείεται από το καθεστώς του πρόσφυγα, κάθε πρόσωπο που είναι «υπήκοος ή πολίτης μιας χώρας, άλλης από αυτήν από την οποία αναχώρησε ή εκτός της οποίας διαμένει για λόγους φόβους δίωξης».

Ουσιαστικά ο ισχυρισμός του προσφεύγοντα είναι, ότι εάν ορισμός του «πρόσφυγα της Σύμβασης», όπως έχει υιοθετηθεί από την εθνική καναδική νομοθεσία, περιλαμβάνει τα στοιχεία του «δεν δύναται» ή «δεν επιθυμεί» να υπαχθεί στην προστασία κάθε χώρας, της οποίας έχει την ιθαγένεια, τότε αποτελεί πλεονασμό.

Το δικαίωμα σε άσυλο με συνέπεια τη μόνιμη διαμονή στη χώρα ασύλου, αποτελεί μια από τις πολλές συνέπειες που απορρέουν από την

χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Σύμφωνα με την καναδική νομοθεσία ο πρόσφυγας της Σύμβασης δικαιούται παραμονής στον Καναδά, να μην επαναπροωθηθεί σε χώρα όπου έχει βάσιμο και δικαιολογημένο φόβο δίωξης και έχει δικαίωμα εργασίας για όσο διάστημα βρίσκεται στον Καναδά. Καμιά από αυτές τις διατάξεις δεν θέτει ως προϋπόθεση, ότι ο αιτών άσυλο έχει εξαντλήσει την έρευνα για τη δυνατότητα προστασίας του σε κάθε χώρα, της οποίας έχει την ιθαγένεια. Η αξιολόγηση του δικαιολογημένου φόβου του αιτούντα άσυλο σε κάθε χώρα της οποίας έχει την ιθαγένεια στο στάδιο του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα και πριν την αναγνώριση στο πρόσωπό του των προαναφερόμενων δικαιωμάτων του καναδικού νόμου εναρμονίζεται με τη διεθνή προστασία των προσφύγων. Διαφορετικά, ο πρόσφυγας θα επωφελείται δικαιωμάτων, που του αναγνωρίζονται από κάποιο αλλοδαπό κράτος, ενώ θα ήταν πάντα διαθέσιμη η προστασία της πατρίδας του. Η αναφορά του καναδικού νόμου σε άλλες χώρες ιθαγένειας αποσκοπεί πιθανότατα στον έλεγχο την έλλειψης της πρόσβασης του πρόσφυγα σε εθνική προστασία, ειδικότερα στην περίπτωση της αλλαγής των συνθηκών ή νέων αποκαλύψεων, πριν του χορηγηθεί το καθεστώς του μόνιμου κατοίκου.

Όπως ήδη προαναφέρθηκε και όπως παραδέχθηκε ο συνήγορος του προσφεύγοντα ως λάθος, η Επιτροπή κατέληξε ότι δεν μπορούσε να ερευνήσει το ενδεχόμενο της διπλής ιθαγένειας λόγω ανεπαρκών αποδείξεων. Η Επιτροπή σχολίασε όμως, ότι ακόμα και αν συμέρανε, ότι ο αιτών είναι πολίτης και του Ηνωμένου Βασιλείου, πάλι θα κατέληγε στο συμπέρασμα ότι η ζωή του θα κινδύνευε από τον Εθνικό Ιρλανδικό Απελευθερωτικό Στρατό, εάν αναγκαζόταν να επιστρέψει στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Όμως, το συμπέρασμα της Επιτροπής είναι ανεπαρκές στα πλαίσια του καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Δεν απαντά το πραγματικό ερώτημα. Το γεγονός, ότι η ζωή του WARD θα κινδυνεύσει είτε επιστρέψει στην Ιρλανδία, είτε στην Μεγάλη Βρετανία, δεν αμφισβητείται από κανέναν. Το ζήτημα είναι, εάν ο προσφεύγων μπορεί να προστατευθεί από τον κίνδυνο. Η Επιτροπή δεν ερεύνησε το πραγματικό ζήτημα: εάν δηλαδή ο προσφεύγων θα μπορούσε να τύχει προστασίας στην Βρετανία.

Όπως εκτέθηκε ανωτέρω, το βάσιμο και δικαιολογημένο του φόβου δίωξης του αιτούντα μπορεί να στηριχθεί στην «αδυναμία προστασίας», που αξιολογείται σε κάθε χώρα ιθαγένειας. Αφού η Επιτροπή παρέλειψε να ερευνήσει το ζήτημα αυτό, όσον αφορά τη Μεγάλη Βρετανία, η τελική κρίση της για το φόβο δίωξης είναι εσφαλμένη. Το βάσιμο του αιτήματος ασύλου του Ward εξαρτάται από αυτό το ζήτημα. Άρα η υπόθεση πρέπει να παραπεμφθεί στην Επιτροπή, για να εξετάσει εάν ο προσφεύγων μπορεί να προστατευθεί στην Μεγάλη Βρετανία.

Είναι σαφές, ότι η αδυναμία του δεύτερου κράτους ιθαγένειας να προστατεύσει τον αιτούντα μπορεί να στηριχθεί στο γεγονός, ότι ήδη ζήτησε αυτήν την προστασία, την οποία όμως του αρνήθηκαν οι αρχές. Όταν όμως, όπως στην υπό κρίση υπόθεση, ο αιτών άσυλο δεν προσέγγισε το δεύτερο κράτος, εφαρμόζονται οι καθορισθείσες αρχές που αφορούν την πρώτη πατρίδα. Με άλλα λόγια, τεκμαίρεται ότι η Μεγάλη Βρετανία δύναται να προστατεύει τους πολίτες της.

Ένα σημαντικό ζήτημα ωστόσο του τεκμηρίου αυτού είναι οι συνέπειες της ιθαγένειας. Μια από αυτές, όπως σημείωσε ο Δικαστής MacGuigan, είναι το δικαίωμα εισόδου στη χώρα οποτεδήποτε. Ο προσφεύγων απέδειξε, όχι με την μορφή της πραγματογνωμοσύνης, την ύπαρξη Βρετανικής Νομοθεσίας περί Πρόληψης της Τρομοκρατίας (1984). Η νομοθεσία αυτή, όπως ισχύει σήμερα, μετά τις τροποποιήσεις του 1989, παρέχει τη δυνατότητα στην Βρετανική κυβέρνηση να απαγορεύει την είσοδο ή την παρουσία πολιτών της στην χώρα, εάν ο ενδιαφερόμενος πολίτης «έχει μετάσχει στη διάπραξη, προετοιμασία ή πρόκληση πράξεων τρομοκρατίας» που αφορούν το ζήτημα της Βορείου Ιρλανδίας. Αυτά τα αποδεικτικά στοιχεία είναι ικανά για να ανατρέψουν το τεκμήριο της ιθαγένειας, αναδεικνύοντας έτσι την έλλειψη προστασίας του Ward στη Μεγάλη Βρετανία. Η άρνηση εισόδου στην χώρα καταγωγής αναλύεται στην παράγραφο 99 του Εγχειριδίου της Ύπατης Αρμοστείας για τις Διαδικασίες και τα Κριτήρια Καθορισμού του Καθεστώτος των Προσφύγων και αποτελεί παράδειγμα άρνησης προστασίας. Η εφαρμογή αυτού του τεκμηρίου και η απόρριψή του είναι ζητήματα, που πρέπει να εξετασθούν υπό το φως των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης και γι' αυτά πρέπει να αποφασίσει τη Επιτροπή.

Το Δικαστήριο δέχθηκε την προσφυγή του Ward και αποφάσισε την αναπομπή της υπόθεσης στην Επιτροπή Μετανάστευσης και Προσφύγων, ώστε να αξιολογήσει τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα όσον αφορά την έλλειψη προστασίας του στο δεύτερο κράτος ιθαγένειάς του, την Μεγάλη Βρετανία.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΝ
Παροχή δωρεάν νομικής συνδρομής ενώπιον του Αρείου Πάγου
Απόφαση Twalib του
Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

0173

Υπόθεση Twalib κατά της Ελλάδας (9.6.1998)¹

Το δικαίωμα στη χρήση και στην απονομή δικαιοσύνης – Το δικαίωμα του αλλοδαπού κατηγορούμενου να παρίσταται ενώπιον του Αρείου Πάγου με δικηγόρο διορισμένο από το Δικαστήριο – Δικαιώματα υπεράσπισης αλλοδαπού κατηγορούμενου: διερμηνεία.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 5 και 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «δια την Προάσπισιν των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

Ν.Δ. 53/1974 (ΦΕΚ 256, τ. Α΄).

Άρθρο 513 παρ. 3 ΚΠΔ

Άρθρο 201 παρ. 6 του Ν.Δ. 3026/6-8.10.1954 «περί του Κώδικος των Δικηγόρων» (ΦΕΚ 235, τ. Α΄)

Πραγματικά περιστατικά : Στις 16.2.1990 στο αεροδρόμιο της Αθήνας συνελήφθη ο M.G.C. για διακίνηση ναρκωτικών. Στα έγγραφα του βρέθηκε ένας αριθμός τηλεφώνου, που μετά από έρευνα της Αστυνομίας αποκαλύφθηκε ότι ανήκε σε ξενοδοχείο του Πειραιά, όπου διέμενε ο προσφεύγων όταν βρισκόταν στην Ελλάδα. Η Αστυνομία μετέβη στο εν λόγω ξενοδοχείο, όπου βρήκε στον αιτούντα, κάτοχο πλαστού διαβατηρίου. Όμως, φαίνεται ότι δεν βρήκε στην κατοχή του αιτούντα ούτε ναρκωτικά, ούτε κάποιο άλλο στοιχείο ικανό να τον ενοχοποιήσει. Ο προσφεύγων συνελήφθη και οδηγήθηκε την ίδια ημέρα στην Αθήνα, όπου ανακρίθηκε από την Αστυνομία. Σύμφωνα με επίσημη έκθεση της Αστυνομίας ο προσφεύγων δήλωσε ότι δεν κατανοούσε την ελληνική γλώσσα αλλά ότι μιλούσε την αγγλική. Ένας αστυνόμος που μιλούσε την αγγλική γλώσσα διερμήνευε κατά τη διάρκεια της ανάκρισης. Από την έκθεση της Αστυνομίας προκύπτει ότι ο προσφεύγων ανακρίθηκε για τους λόγους της σύλληψής του και για το πλαστό διαβατήριο που βρέθηκε στην κατοχή του. Απάντησε τεκμηριωμένα για τις μετακινήσεις του μετά την απέλασή του από την Ελλάδα (που είχε πραγματοποιηθεί τρεις μήνες πριν τη σύλληψή του) αλλά αρνήθηκε κάθε συμμετοχή του στη διακίνηση ναρκωτι-

¹ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης βλ. The European Court of Human Rights, Reports of Judgments and Decisions No. 77, 1998, σελ. 1415-1450. Για την απόδοση στην ελληνική γλώσσα του πλήρους κειμένου της απόφασης, βλέπε ΠοινΧρ ΜΘ΄, σελ. 79.

κών. Η Αστυνομία τον ανέκρινε και την επομένη πάντα με παρουσία διερμηνέα.

Στις 18.2.1990 ο προσφεύγων παρουσιάστηκε, με τη συνδρομή διερμηνέα, ενώπιον του Εισαγγελέα που άσκησε ποινική δίωξη σε βάρος του για κατοχή πλαστού εγγράφου και για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών. Στη συνέχεια παραπέμφθηκε στον ανακριτή ο οποίος του γνωστοποίησε τις κατηγορίες που τον βαραίνουν. Από την επίσημη έκθεση που συντάχθηκε ενώπιον του ανακριτή προκύπτει ότι τον αιτούντα συνέδραμε δικηγόρος που ομιλούσε την αγγλική και εκτέλεσε και χρέη διερμηνέα. Στις 20.2.1990 ο προσφεύγων παρουσιάστηκε ενώπιον του ανακριτή όπου και απολογήθηκε. Σύμφωνα με τη σχετική επίσημη έκθεση που συντάχθηκε τον αιτούντα συνέδραμε ως διερμηνέας δικηγόρος του Δικηγορικού Συλλόγου της Αθήνας και υπάλληλος του Δικαστηρίου που ομιλούσε την αγγλική. Ο ανακριτής διέταξε την προφυλάκιση του αιτούντα.

Στις 21.6.1991 ο προσφεύγων και τρεις συγκατηγορούμενοί του εμφανίστηκαν ενώπιον του Εφετείου Αθηνών που λόγω της σοβαρότητας της υπόθεσης δικάζει σε πρώτο βαθμό. Ενώπιον του Δικαστηρίου διορίστηκε διερμηνέας. Ο προσφεύγων δήλωσε το όνομα της δικηγόρου του, αλλά επειδή δεν ήταν παρούσα (λόγω απεργίας των δικηγόρων) ζήτησε αναβολή της συζήτησης της υπόθεσης. Ίδιο ήταν και το αίτημα των συγκατηγορούμενων του. Το Δικαστήριο ανέβαλε τη συζήτηση της υπόθεσης.

Ο προσφεύγων και οι συγκατηγορούμενοί του εμφανίστηκαν ενώπιον του Εφετείου στις 12.7.1991. Το Δικαστήριο διόρισε διερμηνέα. Η δικηγόρος του αιτούντα δεν ήταν παρούσα και το Δικαστήριο ζήτησε από τη δικηγόρο ενός εκ των συγκατηγορουμένων του να αναλάβει την υπεράσπισή του. Όπως προκύπτει από τα πρακτικά της δίκης η διορισμένη από το Δικαστήριο δικηγόρος δέχθηκε και της παρασχέθηκε χρόνος για να λάβει γνώση του φακέλου του. Στις 16.7.1991 το Εφετείο κήρυξε τον αιτούντα ένοχο της εισαγωγής και διακίνησης ναρκωτικών και της χρήσης πλαστού εγγράφου. Τον καταδίκασε σε κάθειρξη και σε πρόστιμο 6.000.000 δραχμών για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών και σε οκτάμηνη φυλάκιση για χρήση πλαστού εγγράφου. Ο προσφεύγων άσκησε έφεση.

Η έφεση εκδικάστηκε στις 18.3.1993 ενώπιον του Πενταμελούς Εφετείου, το οποίο διόρισε διερμηνέα για τον αιτούντα. Την υπεράσπιση του ανέλαβε δικηγόρος που διόρισε ανθρωπιστική οργάνωση.

Το Δικαστήριο καταδίκασε τον αιτούντα σε φυλάκιση δώδεκα ετών για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών (συμμετοχή στην εισαγωγή και διακίνηση ναρκωτικών) και σε φυλάκιση τριών μηνών για τη χρή-

ση πλαστού εγγράφου. Επιπροσθέτως τον καταδίκασε σε καταβολή προστίμου ύψους 5.000.000 δραχμών για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών. Το Δικαστήριο απήγγειλε την απόφασή του αυθημερόν, αλλά η καθαρογραφή και η θεώρηση της απόφασης έλαβε χώρα στις 4.5.1993. Από τα πρακτικά της ακροαματικής διαδικασίας προκύπτει ότι ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου ενημέρωσε τους κατηγορούμενους, με τη συνδρομή διερμηνέα, για την προθεσμία άσκησης αναίρεσης.

Ο προσφεύγων άσκησε αναίρεση στις 26.3.1993, συμπληρώνοντας ένα έντυπο που κατέθεσε στις αρχές του σωφρονιστικού καταστήματος όπου εξέτιε την ποινή του. Στο ερώτημα του σχετικού εντύπου για τους λόγους της αναίρεσης ανέγραψε ότι θα τους εξέθετε ο δικηγόρος του μεταγενέστερα. Στο ίδιο έντυπο ανέγραψε το ονοματεπώνυμο του πληρεξούσιου δικηγόρου.

Στις 8.6.1993 με τη συνδρομή των αρχών του σωφρονιστικού καταστήματος όπου εξέτιε την ποινή του ζήτησε ο προσφεύγων από τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου να διορίσει δικηγόρο στα πλαίσια της νομικής συνδρομής για να τον βοηθήσει στην προετοιμασία του δικογράφου της αναίρεσης. Οι αρχές του σωφρονιστικού καταστήματος παρέλαβαν και πρωτοκόλλησαν το σχετικό αίτημα του αιτούντα.

Στις 12.7.1993 ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αναίρεση ως απαράδεκτη επειδή ο προσφεύγων δεν ανέφερε λόγους αναίρεσης.

Στις 4.4.1994 ο προσφεύγων κατέθεσε, μέσω των αρχών του σωφρονιστικού καταστήματος όπου εξέτιε την ποινή του, στον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου μια δεύτερη αίτηση, αναφέροντας την οικονομική του κατάσταση και ερωτώντας το Δικαστήριο για την πρόοδο της υπόθεσής του. Στις 27.4.1994 ενημερώθηκε για την απόρριψη της αναίρεσης.

Ο προσφεύγων προσέφυγε ενώπιον της Επιτροπής του Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στις 6.4.1993. Στο σχετικό έγγραφο του αναφέρει ότι δεν ενημερώθηκε σε γλώσσα κατανοητή σε αυτόν για τις κατηγορίες που του αποδίδονται (άρθρο 5 παρ. 2 της ΕυρΣΔΑ) και ότι δεν τον συνέδραμε διερμηνέας στις πρώτες ανακρίσεις που διεξήχθησαν από την Αστυνομία, από τον Εισαγγελέα και από τον Ανακριτή (άρθρο 6 παρ. 1 και 3(ε) του ΕυρΣΔΑ). Επιπροσθέτως, αναφέρει ότι στο δικηγόρο που διορίστηκε από το Δικαστήριο δεν παρασχέθηκαν ούτε ο αναγκαίος χρόνος, ούτε οι απαραίτητες διευκολύνσεις για να προετοιμάσει την υπεράσπισή του (άρθρο 1 παρ. 1 και 3 (β) της ΕυρΣΔΑ) και ότι δεν έτυχε νομικής συνδρομής για να προετοιμάσει την υπεράσπισή του ενώπιον του Αρείου Πάγου (άρθρο 6 παρ. 1 και 3 (γ) της ΕυρΣΔΑ). Στις 25.2.1997 η υπόθεση παραπέμφθηκε από την Επιτροπή για κρίση στο Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Νόμο βάσιμο : Το δικαίωμα του κατηγορούμενου σε δωρεάν νομική βοήθεια από διορισμένο δικηγόρο αποτελεί ένα από τα στοιχεία της έννοιας της δίκαιης ποινικής δίκης. Στην περίπτωση της έφεσης ή της αναίρεσης, η εφαρμογή των παραγράφων 1 και 3 (γ) του άρθρου 6 εξαρτάται από την διαδικασία που ακολουθείται. Επιβάλλεται να λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των βαθμών δικαιοδοσίας που προβλέπει το εσωτερικό – εθνικό δίκαιο και ο ρόλος του ανώτερου δικαστηρίου.

Σκεπτικό : Α) Επί της παραβίασης του άρθρου παρ. 1 και 3 (β) της ΕυρΣΔΑ. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ενώπιον του Δικαστηρίου ότι ο δικηγόρος του κατά τη συζήτηση της υπόθεσης στον πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας διορίστηκε κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας και ότι του παρασχέθηκε λιγότερο από μια ώρα για να μελετήσει το φάκελό του. Εξάλλου, ο δικηγόρος που διόρισε το δικαστήριο δεν μπορούσε να τον υπερασπιστεί επειδή ήταν επίσης και δικηγόρος των συγκατηγορούμενών του, των οποίων τα συμφέροντα ήσαν αντίθετα με αυτά του προσφεύγοντα. Το Εφετείο αποφάσισε την καταδίκη του και άσκησε έφεση. Το Πενταμελές Εφετείο όφειλε, λαμβάνοντας υπόψη τη διαδικασία ενώπιον του Τριμελούς Εφετείου, να ακυρώσει την καταδίκη του και να διατάξει την εκ νέου εκδίκαση της υπόθεσης. Η Ελληνική Κυβέρνηση υποστήριξε ότι ο δικηγόρος που διορίστηκε για να υπερασπιστεί στον προσφεύγοντα ενώπιον του Εφετείου γνώριζε το φάκελό του αφού υπερασπιζόταν επίσης άλλον συγκατηγορούμενό του. Κατά συνέπεια ο χρόνος που του παρασχέθηκε από το Δικαστήριο για να λάβει γνώση του φακέλου του προσφεύγοντα ήταν επαρκής. Εξάλλου, ούτε ο προσφεύγων, αλλά ούτε και ο δικηγόρος του ζήτησαν από το Δικαστήριο επιπλέον χρόνο για τη μελέτη του φακέλου και ο προσφεύγων δεν διατύπωσε αντιρρήσεις για το διορισμό του δικηγόρου. Το Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δέχεται τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα και διαπιστώνει ότι ως προς το χαρακτήρα δίκαιης διαδικασίας της ποινικής δίκης ο διορισμός του δικηγόρου από το Εφετείο πάσχει, καθόσον οδήγησε σε επιβαρυντική γι' αυτόν έκβαση της δίκης. Το Δικαστήριο εν συνεχεία διαπιστώνει, ότι, όπως προκύπτει από τα πρακτικά της δευτεροβάθμιας κρίσης της υπόθεσης, ο δικηγόρος που διορίστηκε και υπεράσπισε τον προσφεύγοντα ενώπιον του Πενταμελούς Εφετείου δεν πρόβαλε ως λόγο έφεσης τον τρόπο υπεράσπισης του προσφεύγοντα ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, ότι το δευτεροβάθμιο Δικαστήριο κατέληξε στη διατύπωση της δικανικής του κρίσης παρουσία του προσφεύγοντα και του συνηγόρου υπεράσπισής του. Και καταλήγει το Δικαστήριο ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις παραβίασης του άρθρου 6 παρ. 1 και 3 (β) αφού ο προσφεύγων είχε την δυνατότητα να εκθέσει, ως λόγο έφεσης, ενώπιον του δευτεροβάθμιου

δικαστηρίου το ζήτημα του τρόπου εκπροσώπησης του ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου παρ. 1 και 3 (γ) της ΕυρΣΔΑ. Ο προσφεύγων επικαλείται ότι δεν του χορηγήθηκε δωρεάν νομική συνδρομή για την άσκηση αναίρεσης ενώπιον του Αρείου Πάγου. Το Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αναφέρεται στις δυσκολίες εκτίμησης για το αν ο προσφεύγων διέθετε τα οικονομικά μέσα να προσλάβει δικηγόρο για τον υπερασπίσει ενώπιον του Αρείου Πάγου. Πρόκειται για πραγματικό γεγονός και το Δικαστήριο στηρίζεται σε ό,τι εξετέθη ενώπιον της Επιτροπής, η οποία διαπίστωσε την ύπαρξη κάποιων στοιχείων που οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ο προσφεύγων, συνεκτιμώντας και τους περιορισμένους οικονομικούς πόρους του, είχε πραγματικά ανάγκη τη δωρεάν νομική συνδρομή. Το Δικαστήριο κρίνει ότι αυτά τα στοιχεία, παρά το γεγονός ότι δεν είναι καθοριστικά, δημιουργούν την πεποίθηση ότι προσφεύγων είναι άπορος. Εξάλλου, το Δικαστήριο διόρισε και στους δύο βαθμούς δικαιοδοσίας δικηγόρο για να υπερασπίσει τον προσφεύγοντα. Το γεγονός ότι ο προσφεύγων αναγράφει στο δικόγραφο της αναίρεσης το όνομα δικηγόρου δεν σημαίνει ότι είναι σε θέση να πληρώσει για τις παρεχόμενες από αυτόν υπηρεσίες. Τονίζεται επίσης ότι ο προσφεύγων αιτήθηκε δύο φορές τη δωρεάν νομική συνδρομή.

Το Δικαστήριο λαμβάνει επίσης υπόψη του ότι η Επιτροπή αποφάσισε να παράσχει τη αιτήσε του προσφεύγοντα δωρεάν νομική συνδρομή για τη διαδικασία που έλαβε χώρα ενώπιόν της, ο δε προσφεύγων συνεχίζει να απολαμβάνει του δικαιώματος της δωρεάν νομικής συνδρομής και για τη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω και ελλείψει σαφών ενδείξεων περί του αντιθέτου το Δικαστήριο συντάσσεται με το συμπέρασμα της Επιτροπής σύμφωνα με το οποίο ο προσφεύγων στερείται επαρκών μέσων για να πληρώσει δικηγόρο να τον υπερασπίσει ενώπιον του Αρείου Πάγου.

Αναφορικά με το ζήτημα της εξυπηρέτησης των συμφερόντων της δικαιοσύνης στην περίπτωση παροχής δωρεάν νομικής συνδρομής στην ενώπιον του Αρείου Πάγου διαδικασία της αναίρεσης το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο προσφεύγων καταδικάστηκε για εισαγωγή και διακίνηση ναρκωτικών και για χρήση πλαστού εγγράφου. Ενόψει της σοβαρότητας των αδικημάτων για τα οποία καταδικάστηκε ο προσφεύγων και των ποινών που του επεβλήθησαν είναι αναμφισβήτητο ότι τα συμφέροντα της δικαιοσύνης υπαγορεύουν όπως απολάμβανε δωρεάν νομικής συνδρομής για την άσκηση και τη συζήτηση της αναίρεσης ενώπιον του Αρείου Πάγου. Το Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων συνεκτιμά ότι η διαδικασία αναίρεσης είναι εξαιρετικά πολύπλοκη: ο αναιρεσείων αμφισβητεί το

δίκαιο χαρακτήρα της ποινικής διαδικασίας και υποχρεούται να προβάλλει νομικά επιχειρήματα για να πείσει το Δικαστήριο ότι παραβιάστηκαν τα δικαιώματά του ως κατηγορούμενου. Η πολυπλοκότητα αυτής της διαδικασίας επιτείνεται από το γεγονός ότι σύμφωνα με την Ελληνική νομοθεσία τα μέρη παρίστανται ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου με συνήγορο. Επιπλέον, η προετοιμασία των προτάσεων απαιτεί νομική τεχνογνωσία και εμπειρία, καθώς και εξειδικευμένη γνώση των λόγων της αναίρεσης. Λαμβάνεται λοιπόν υπόψη ότι ο προσφεύγων, αλλοδαπός και αγνοώντας την Ελληνική γλώσσα και το Ελληνικό δικαστικό σύστημα, δεν ήταν σε θέση να αναφέρει τους λόγους αναίρεσης στη σχετική έκθεση – έντυπο που συνέταξε – συμπλήρωσε. Για το λόγο αυτό απορρίφθηκε η αναίρεση ως απαράδεκτη.

Κατά συνέπεια, κατέληξε το Δικαστήριο, τα συμφέροντα της δικαιοσύνης επιβάλλουν την παροχή της δωρεάν νομικής συνδρομής στον αιτούντα για την αναίρεση που κατέθεσε ενώπιον του Αρείου Πάγου.

Αναφορικά με τη δυνατότητα που παρέχει το Ελληνικό Δίκαιο για παροχή δωρεάν νομικής συνδρομής το Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων διαπιστώνει ότι σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 513 ΚΠΔ οι διάδικοι παρίστανται στη συζήτηση της αναίρεσης ενώπιον του Αρείου Πάγου με δικηγόρο. Όμως, σύμφωνα με τη νομολογία του Αρείου Πάγου, που επιβεβαιώνεται από το από 23.2.1995 έγγραφο της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου προς το Νομικό Σύμβουλο της Κυβέρνησης ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας δεν προβλέπει την παροχή δωρεάν νομικής συνδρομής για την άσκηση και συζήτηση της αναίρεσης ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Η Ελληνική Κυβέρνηση υποστήριξε ενώπιον του Δικαστηρίου ότι το Διοικητικό Συμβούλιο του Δικηγορικού Συλλόγου μπορεί, κατ' εφαρμογή της διάταξης της παρ. 6 του άρθρου 201 του Κώδικος περί Δικηγόρων να αναθέτει σε Δικηγόρο την παροχή δωρεάν δικηγορικών υπηρεσιών στους κατά την κρίση του Διοικητικού Συμβουλίου του Δικηγορικού Συλλόγου απόρους, αλλά δεν γνωστοποίησε στο Δικαστήριο τον τρόπο εφαρμογής αυτής της διάταξης στην πράξη. Από την πορεία της υπόθεσης προκύπτει ότι ο προσφεύγων δεν ενημερώθηκε γι' αυτήν τη δυνατότητα παροχής δωρεάν νομικής συνδρομής, αλλά ούτε και για το αν η από 8.6.1993 αίτησή του διαβιβάσθηκε στο Διοικητικό Συμβούλιο του Δικηγορικού Συλλόγου με ευνοϊκή επί του αιτήματός του απόφαση¹.

¹ Το δικαίωμα παράστασης του άπορου κατηγορούμενου μετά συνηγόρου ενώπιον των Ελληνικών Δικαστηρίων διασφαλίζεται με το άρθρο 17 «Αυτεπάγγελτος Διορισμός Συνηγόρων» του Ν. 2721/1999 «Τροποποίηση και αντικατάσταση διατάξεων των Ν. 1756/1998 (ΦΕΚ Α', τ. 35), 1729/1987 (ΦΕΚ 144, τ. Α'), του Ποινικού Κώδικα, του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Ελληνική Νομοθεσία δεν προβλέπει τη παροχή δωρεάν νομικής βοήθειας – δικηγορικών υπηρεσιών στους απόρους αναιρεσιόντες. Κατά συνέπεια, στην προκειμένη περίπτωση είναι άνευ σημασίας το γεγονός ότι ο προσφεύγων ζήτησε την παροχή δωρεάν νομικής συνδρομής μετά την εκπνοή της προθεσμίας για την άσκηση αίτησης αναίρεσης.

Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι στην προκειμένη περίπτωση παραβιάστηκε το άρθρο 6 παρ. 1 και 3 (γ) της ΕυρΣΔΑ.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η Ελληνική Νομοθεσία δεν προβλέπει την παροχή δωρεάν νομικής συνδρομής στη διαδικασία άσκησης και συζήτησης της αναίρεσης ενώπιον του Αρείου Πάγου το Δικαστήριο αποφάσισε ομόφωνα ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις παραβίασης του άρθρου 6 παρ. 1 και 3 (γ) της ΕυρΣΔΑ.

Κατά την άποψη μειοψηφίας του Δικαστηρίου (Δικαστές Van Dijk, Makarczyk, Jambrek) **συντρέχει περίπτωση παραβίασης και των διατάξεων των παραγράφων 1 και 3 (β) του άρθρου 6 της ΕυρΣΔΑ.** Η άποψη της μειοψηφίας έχει ως εξής : «Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, στην διαδικασία ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, παρά τη σοβαρότητα του αδικήματος για το οποίο κατηγορείται ο προσφεύγων, δεν παρεσχέθη στο δικηγόρο του αρκετός χρόνος για να λάβει γνώση του φακέλου και να προετοιμάσει την υπεράσπισή του. Το Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη το επιχείρημα του προσφεύγοντα, ότι δηλαδή υπήρχε σύγκρουση συμφερόντων με τους συγκατηγορούμενούς του, διατυπώνει την άποψη ότι δεν μπορεί να αντιταχθεί στο σύντομο χρόνο που δόθηκε στο δικηγόρο του προσφεύγοντα, που διορίστηκε από το Δικαστήριο για να προετοιμάσει την υπεράσπισή του, το επιχείρημα ότι ως δικηγόρος των συγκατηγορούμενων του προσφεύγοντα γνώση του φακέλου του.

Κατά τη γνώμη μου η απόφαση θα μπορούσε – και θα έπρεπε κατά την άποψή μου – να παραπέμψει στη διαπίστωση ότι το Ελληνικό δίκαιο δεν επιτρέπει το διορισμό δικηγόρου που εκπροσωπεί αντικρουόμενα συμφέροντα. Δηλαδή, το γεγονός και μόνο ότι το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο αγνόησε αυτήν την απαγόρευση δημιουργεί αμφιβολίες για τον τρόπο που παρασχέθηκαν στον προσφεύγοντα οι αναγκαίες διευκολύνσεις για να προετοιμάσει την υπεράσπισή του.

Το Δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι υπήρξαν, ως προς τον δίκαιο χαρακτήρα της ποινικής δίκης, σοβαρές παραλείψεις που έπληξαν τη θέση του προσφεύγοντα. Αυτή η μάλλον αυστηρή κριτική

άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 112, τ. Α΄) με το οποίο προστίθεται στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας του άρθρου 96 Α υπό τον τίτλο «Πίνακας διοριστέων δικηγόρων».

προαναγγέλλει τη διαπίστωση παραβίασης των διατάξεων των παραγράφων 1 και 3 (β) του άρθρου 6 της ΕυρΣΔΑ.

Κατά τη διαμόρφωση της δικανικής της σκέψης περί μη παραβίασης των προαναφερόμενων διατάξεων η πλειοψηφία του Δικαστηρίου στηρίχθηκε σε δύο επιχειρήματα.

Κατ' αρχήν, η πλειοψηφία διαπιστώνει ότι δεν προκύπτει από το φάκελο ότι ο δικηγόρος του προσφεύγοντα επικαλέστηκε στην κατ' έφεση δίκη ότι η καταδίκη του οφείλεται σε παράλειψη και ότι έπρεπε να ακυρωθεί η πρωτοβάθμια απόφαση λόγω παραβίασης της εκπροσώπησης του ενώπιον του Πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου, ούτε ότι το δευτεροβάθμιο Δικαστήριο μπορούσε να εξετάσει αυτεπαγγέλτως το ζήτημα της παραβίασης της εκπροσώπησης του προσφεύγοντα ενώπιον του Πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου. Ποιος είναι ο σκοπός αυτού του επιχειρήματος;

Μήπως η πλειοψηφία λάμβανε υπόψη της το επιχείρημα ότι ο προσφεύγων δεν είχε εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα, αφού δεν επικαλέστηκε το ζήτημα αυτό στην κατ' έφεση δίκη; Τότε, θα επρόκειτο για ένα αξιόπιστο μέσο άμυνας της Ελληνικής κυβέρνησης. Αλλά η Ελληνική κυβέρνηση δεν επικαλέστηκε την ένσταση του απαράδεκτου λόγω μη εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων όσον αφορά τις «παραλείψεις της διαδικασίας ενώπιον του Πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου, ούτε ενώπιον της Επιτροπής, ούτε ενώπιον του Δικαστηρίου». Και βεβαίως, δεν εξετάζεται αυτεπάγγελτα από το Δικαστήριο εάν πληρούται η προϋπόθεση της εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων.

Η η πλειοψηφία του Δικαστηρίου εννοεί με το προαναφερόμενο επιχείρημα ότι θα έπρεπε να εξαχθεί το συμπέρασμα από το γεγονός ότι ο προσφεύγων δεν επικαλέστηκε το ζήτημα στην κατ' έφεση δίκη ότι δεν εκτίμησε τις παραλείψεις που έπληξαν τη θέση του; Εάν η τελευταία είναι η σωστή υπόθεση, τότε υποστηρίζω την άποψη ότι ο προσφεύγων θα μπορούσε να αναρωτηθεί εάν η διαδικασία υπεράσπισής του έπληττε ή όχι τη θέση του – άποψη που δεν εκφράστηκε αλλά που θα εξαγόταν από κάποια πραγματικά περιστατικά – και μάλιστα χωρίς αυτό το ερώτημα να είχε αποφασιστική επιρροή για την απόφαση όσον αφορά την ύπαρξη ή την ανυπαρξία παραβίασης της Σύμβασης. Και μάλιστα αφού ο προσφεύγων ξεπέρασε το σκόπελο του παραδεκτού της προσφυγής ενώπιον του Δικαστηρίου όσον αφορά τη συνδρομή των προϋποθέσεων του άρθρου 13 της ΕυρΣΔΑ και αφού το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι παραλείψεις ήταν σοβαρές και μπορούσαν να πλήξουν τη θέση του προσφεύγοντα.

Το δεύτερο επιχείρημα που υποστηρίχθηκε από την πλειοψηφία είναι ότι σύμφωνα με τη διαδικασία ενώπιον του Πρωτοβάθμιου Δικαστηρίου και τις παραλείψεις όσον αφορά το δίκαιο χαρακτήρα της, ο προσφεύγων μπορούσε να προσβάλει στην κατ' έφεση δίκη το σύνολο της

διαδικασίας, που αφορούσε τους κανόνες της δικαιοσύνης. Βέβαια, η πλειοψηφία δεν εξέφρασε με αυτόν τον τρόπο το επιχείρημα αλλά επαναλαμβάνω ότι σύμφωνα με το Δικαστήριο τα ελαττώματα της πρωτοβάθμιας διαδικασίας μπορούσαν να θεραπευθούν με την έφεση. Πως όμως είναι δυνατόν να θεραπευθούν αυτά τα ελαττώματα αν το κατ' έφεση δικάζον Δικαστήριο δεν τα γνωρίζει και κατά συνέπεια δεν αποφαίνεται επ' αυτών; Εάν, σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο, ο κατηγορούμενος έχει δικαίωμα σε δίκη ενώπιον ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου, και ενώπιον δύο βαθμών δικαιοδοσίας που ανταποκρίνονται στις προϋποθέσεις της δίκαιης δίκης, έχει επίσης δικαίωμα σε δύο διαδικασίες που ανταποκρίνονται στις προϋποθέσεις αυτές. Αν η διαδικασία ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου δεν ανταποκρινόταν σε αυτές τις προϋποθέσεις, αυτή η παράλειψη δεν θα θεραπευόταν από μόνο το γεγονός ότι η διαδικασία ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου θα ήταν δίκαιη, γιατί τότε το ζήτημα της δίκαιης διαδικασίας ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου θα στερείτο κάθε περιεχομένου. Το ελάττωμα θα θεραπευόταν αν το δευτεροβάθμιο Δικαστήριο διαπίστωνε τις παραλείψεις όσον αφορά το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, ακύρωνε την απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου και διάτασσε την εκ νέου εκδίκαση της υπόθεσης. Αλλά εν προκειμένω δεν ακολουθήθηκε αυτή η υπόθεση.

Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου όσον αφορά τα ήσσονος σημασίας αδικήματα – σύμφωνα με την οποία η έκδοση απόφασης βάσει διαδικασίας που δεν ανταποκρίνεται στις προϋποθέσεις του άρθρου 6 της ΕυρΣΔΑ θεραπεύεται με την ύπαρξη προσφυγής σε Δικαστήριο που εγγυάται την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 6 – δεν έχει εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση όπου ο προσφεύγων καταδικάσθηκε σε κάθειρξη από το Πρωτοβάθμιο Δικαστήριο και σε δώδεκα χρόνια φυλάκισης από το Εφετείο.

Στην περίπτωση των ποινικών κατηγοριών για σοβαρά αδικήματα, η εγγύηση διευκολύνσεων για την προετοιμασία της υπεράσπισης είναι εξίσου σημαντική με την εγγύηση του ανεξάρτητου και αμερόληπτου δικαστηρίου. Κατά τη γνώμη μου το Δικαστήριο έπρεπε να επικαλεσθεί κατ' αναλογία την υπόθεση *De Cubber*¹ στην οποία έκρινε, λαμβάνοντας υπόψη το σοβαρό ελάττωμα της διαδικασίας ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου « ότι το Εφετείο δεν το θεράπευσε αφού δεν ακύρωσε γι' αυτό το λόγο το σύνολο της πρωτοβάθμιας δικαστικής απόφασης»

Για τους προαναφερόμενους λόγους, τα δύο επιχειρήματα που προβάλει η πλειοψηφία, για να συμπεράνει ότι, παρά τις παραλείψεις που διαπιστώνονται όσον αφορά τη δίκαιη διαδικασία, δεν υπάρχει παραβίαση

¹ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης βλ. EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS, SERIES A, VOL. 86.

των διατάξεων των παραγράφων 1 και 3 (β) του άρθρου 6 της ΕυρΣΔΑ δεν με πείθουν. Τα πραγματικά περιστατικά που εκτέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου δεν παρέχουν, κατά την άποψή μου, κανένα περαιτέρω επιχείρημα για να εξαχθεί το συμπέρασμα αυτό. Εκτιμώ λοιπόν ότι υπάρχει παραβίαση των διατάξεων των παραγράφων 1 και 3 (β) του άρθρου 6 της ΕυρΣΔΑ.

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

0174

Πόρισμα 7727/99/2.1

Απέλαση αιτούντα άσυλο – Διάρκεια εξέτασης του αιτήματος ασύλου – Διερμηνεία – Αιτιολογία αρνητικής διοικητικής πράξης – Αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας σε μέλη της οικογένειας του αιτούντα, από τη Μεγάλη Βρετανία – Κοινοποίηση της απόφασης επί του αιτήματος ασύλου στο Συνήγορο του Πολίτη.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρα 1, 3 και 5 του Π.Δ. 61/1999 «Διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπού πρόσφυγα, ανάκλησης της αναγνώρισης και απέλαση αυτού, έγκριση εισόδου των μελών της οικογένειάς του και τρόπος συνεργασίας με τον εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα» (ΦΕΚ 63, τ. Α΄).

Άρθρο 5 παρ. 2 της Υ.Α. 4803/13/7^α των Υπουργών Εξωτερικών, Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης της 18/26.6.1992 «Καθορισμός λεπτομερειών για την εκτέλεση αποφάσεων απέλασης αλλοδαπών» (ΦΕΚ 407, τ. Β΄).

Πραγματικά περιστατικά : Οι αστυνομικές υπηρεσίες επιχείρησαν την εκτέλεση απόφασης απέλασης σε βάρος του πολίτη της Σρι Λάνκα G.S., ο οποίος ενόσω εκρατείτο στη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αθηνών υπέβαλε αίτηση για την κατ' εξαίρεση επανεξέταση αιτήματος ασύλου, σύμφωνα με το άρθρο 5 του Π.Δ. 61/1999. Στα πλαίσια της εξέτασης του αιτήματός του κατέθεσε πιστοποιητικό του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες από όπου προέκυπτε ότι τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς του έχουν αναγνωρισθεί πρόσφυγες από τις αρμόδιες αρχές της Μεγάλης Βρετανίας.

Πόρισμα : Σύμφωνα με το άρθρο 5 του Π.Δ. 61/1999 «κατ' εξαίρεση ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερομένου δύναται να διατάξει την εξ υπαρχής εξέταση αιτήματος ασύλου, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 2 και 3 του παρόντος διατάγματος, αν προσκομίζονται από τον αιτούντα νέα κρίσιμα αποδεικτικά στοιχεία που αφορούν το πρόσωπο αυτού ή των μελών της οικογένειάς του και τα οποία, αν ήταν γνωστά πριν από την έκδοση της οριστικής απόφασης, θα αποτελούσαν βασικό κριτήριο αναγνώρισής του ως πρόσφυγα».

Εφόσον τέτοια αίτηση επανεξέταση έχει υποβληθεί και **μέχρι της επίδοσης του εγγράφου της απόρριψής της**, η διαδικασία εξέτασης του αιτήματος ασύλου λογίζεται ως εκκρεμής, ώστε τυχόν **απέλαση** ή καθ' οιονδήποτε άλλο τρόπο απομάκρυνση του αλλοδαπού από τη χώρα να

απαγορεύεται, σύμφωνα με το άρθρο 1 του Π.Δ. 61/1999 αλλά και το άρθρο 5 παρ. 2 της υπ' αριθμ. 4803/13/7^α/18-26.6.1992 κοινής απόφασης των Υπουργών Εξωτερικών, Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης.

Ενόψει των ανωτέρω υποχρεούται η Διοίκηση να μεριμνήσει άμεσα για την αποχή των οργάνων της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Αθηνών από κάθε ενέργεια εκτέλεσης της απέλασης του εν λόγω αλλοδαπού, μέχρι την επίδοση σε αυτόν της τυχόν απορριπτικής του αιτήματος επανεξέτασης απόφασης και της προφορικής ανακοίνωσης, σε γλώσσα κατανοητή σε αυτόν, του περιεχομένου της, σύμφωνα με τους όρους της παρ. 3 του άρθρου 3 του Π.Δ. 61/1999. Είναι αυτονόητο βεβαίως ότι τυχόν απορριπτική απόφαση σχετικά με το αίτημα της επανεξέτασης του εν λόγω αλλοδαπού πρέπει να είναι έγγραφη και νομίμως αιτιολογημένη, ώστε να καθίσταται ευχερής ο έλεγχος της νομιμότητάς της από τα διοικητικά δικαστήρια και να εξασφαλίζεται η δικαστική προστασία που η ελληνική έννομη τάξη παρέχει – αδιακρίτως – σε έλληνες και αλλοδαπούς.

Εφόσον ο εν λόγω αλλοδαπός προσκομίσει τα αναγκαία αποδεικτικά στοιχεία, η Διοίκηση θα πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη της, κατά την εξέταση του αιτήματος επανεξέτασης της αρχικής αίτησης ασύλου, το πιστοποιούμενο από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, γεγονός της αναγνώρισης των λοιπών μελών της οικογένειάς του ως πολιτικών προσφύγων από τις αρμόδιες αρχές της Μεγάλης Βρετανίας.

Εν κατακλείδι, ο Συνήγορος του Πολίτη αιτείται από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης την κοινοποίηση της τελικής απόφασης σχετικά με το αίτημα του εν λόγω αλλοδαπού για επανεξέταση της αρχικής αίτησης ασύλου.

0175

Πόρισμα 7188.2.2/5.8.1999

Χορήγηση επιδόματος Ατόμου σε Ειδικές Ανάγκες σε Ιρακινό πρόσφυγα – Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων – άρθρο 28 παρ. 1 Συντάγματος 1975/1986.

Εφαρμοστέο δίκαιο :

Άρθρο 23 της Σύμβασης της Γενεύης «περί του Καθεστώτος των Προσφύγων» - Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ 201, τ. Α')

Άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος 1975/1986

Άρθρο 4 παρ. 5 του Ν. 2477/1997 «Συνήγορος του Πολίτη και Σώμα Επιθεωρητών – Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης» (ΦΕΚ 59, τ. Α').

Υ.Α. Γ4α/Φ225/161/3.2.1989 των Υπουργών Οικονομικών και Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων «Ενοποίηση προ-

γραμμάτων οικονομικής ενίσχυσης ατόμων με ειδικές ανάγκες» (ΦΕΚ 108, τ. Α')

Πραγματικά περιστατικά : Η Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας της Νομαρχίας Αθηνών αρνήθηκε εγγράφως στον Α.Ρ., πολίτη Ιράκ, αναγνωρισμένο από τις αρμόδιες Ελληνικές αρχές πολιτικό πρόσφυγα, τη δυνατότητα καταβολής επιδόματος ως Ατόμου με Ειδικές Ανάγκες καθώς και την εξέταση από την αρμόδια Υγειονομική Επιτροπή. Στο σχετικό έγγραφο της η Νομαρχία υποστηρίζει ότι ο αιτών δεν emπίπτει στον κύκλο των δικαιούχων οικονομικής ενίσχυσης βαριάς αναπηρίας λόγω της ιρακινής υπηκοότητάς του και αναφέρεται σχετικά η Υπουργική Απόφαση Γ4α/Φ225/161/3.2.1989 των Υπουργών Οικονομικών, Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Πόρισμα : Εν προκειμένω κρίσιμη δεν είναι η υπηκοότητα του αιτούντα, αλλά η ιδιότητά του ως αναγνωρισμένου πολιτικού πρόσφυγα από τις αρμόδιες Ελληνικές αρχές βάσει της οποίας με ρητή διάταξη νόμου, δικαιούται τα ίδια επιδόματα κοινωνικής πρόνοιας που λαμβάνουν οι Έλληνες πολίτες.

Συγκεκριμένα, το άρθρο 23 της Σύμβασης της Γενεύης της 28.7.1951 «για τη Νομική Κατάσταση των Προσφύγων» που κυρώθηκε με το Ν.Δ. 3989/1959 (ΦΕΚ Α' 201/1959), ορίζει τα εξής: «Αι Συμβαλλόμενοι Χώροι θα επιφυλάσσουν εις του νομίμως διαμένοντα επί του εδάφους αυτών πρόσφυγας **μεταχείρισιν οίαν και εις τους υπηκόους αυτών**, όσον αφορά την υπό του Δημοσίου παρεχομένην πρόνοιαν και συνδρομήν».

Επισημαίνεται ότι από της κυρώσεώς της η Σύμβαση της Γενεύης υπερισχύει κάθε άλλης αντίθετης διάταξης νόμου (άρθρο 28 παρ. 1 Συντάγματος). Επομένως, η αιτιολογία της πράξης της Διεύθυνσης Κοινωνικής Πρόνοιας της Νομαρχίας Αθηνών δεν έχει νόμιμο έρεισμα καθόσον: α) στηρίζεται στην υπηκοότητα του Α. Ρ. και όχι στην ιδιότητά του ως πρόσφυγα και β) επικαλείται Υπουργική Απόφαση που έρχεται σε αντίθεση με ρητή διάταξη νόμου, κυρωτικού διεθνούς συμβάσεως. Ως διάταξη κατώτερης τυπικής ισχύος, η Υ.Α. δεν είναι εφαρμοστέα εν προκειμένω, επομένως ο αιτών δικαιούται να λάβει το επίδομα με ευθεία εφαρμογή του άρθρου 23 της Σύμβασης και περαιτέρω, με σύμφωνη με το νόμο ερμηνεία του συνόλου των κειμένων διατάξεων, στην κατηγορία των «Ελλήνων» πρέπει να διευκρινιστεί ότι περιλαμβάνονται και οι αναγνωρισμένοι πολιτικοί πρόσφυγες βάσει της ανωτέρω εξομοίωσης που έχει επέλθει με διάταξη ανώτερης τυπικής ισχύος.

Εν κατακλείδι, ο Συνήγορος του Πολίτη παρακαλεί, δεδομένης της κρισιμότητας του θέματος, για την αιτιολογημένη απάντηση της Διεύθυν-

σης Κοινωνικής Πρόνοιας της Νομαρχίας Αθηνών, σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 5 του Ν. 2477/1997.

Συνάντηση Εμπειρογνομόνων με θέμα :
« Παραβιάσεις των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων,
Δίωξη των προσφύγων και μη Κυβερνητικά όργανα δίωξης»
Αθήνα, 17 έως 20 Δεκεμβρίου 1998

Συμπεράσματα και Συστάσεις

1. Η ισχύουσα κατάσταση

Παραδοσιακά, ο κύριος λόγος χορήγησης ασύλου ήταν ο κατάχρησή της κρατικής εξουσίας έναντι των πολιτών, που αντιμετωπίζονταν από τις Κρατικές Αρχές ως αντικαθεστωτικοί. Έτσι, πολλά Κράτη συνέδεσαν την προστασία των προσφύγων με την δίωξη για την οποία ευθύνεται το Κράτος και κάποια από αυτά ενστερνίζονται σταθερά αυτή την άποψη. Θεωρούν ότι η διεθνής προστασία αποτελεί υποκατάστατο της εθνικής προστασίας, στις περιπτώσεις όπου οι αρχές του Κράτους καταγωγής δεν επιθυμούν να παρέχουν την προσήκουσα προστασία στους πολίτες τους εντός και εκτός της επικράτειάς του.

Τα τελευταία χρόνια όμως πολλαπλασιάστηκαν οι περιπτώσεις όπου σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων οφείλονται σε διαφόρων μορφών μη κυβερνητικά όργανα και οι κρατικές αρχές παρουσιάζονται ανίκανες να παρέχουν την προσήκουσα προστασία σε όσους υπάγονται στη δικαιοδοσία τους. Σήμερα, οι αιτίες δημιουργίας των προσφυγικών κυμάτων είναι η δημόσια τάξη, ο αντικαθεστωτικός αγώνας, ο εμφύλιος πόλεμος, η πρακτική των «εθνικών εκκαθαρίσεων» και η γενοκτονία.

Τα Κράτη αντέδρασαν σε αυτήν τη νέα κατάσταση με τρεις διαφορετικούς τρόπους : 1) πολλές χώρες της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής συνεχίζουν να εφαρμόζουν τις περιφερειακές συμβάσεις περί προσφύγων και ασύλου που καλύπτουν τις προαναφερόμενες περιπτώσεις, 2) τα κράτη της Βορείου Αμερικής και μερικά της Ευρώπης και της Ωκεανίας διεύρυναν την ερμηνεία του ορισμού του πρόσφυγα, όπως αυτός αποτυπώνεται στην διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 1^Α της Πολυμερούς Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και πλέον σ' αυτήν υπάγονται οι περιπτώσεις όσων διαφεύγουν την δίωξη όταν η χώρα καταγωγής είναι ανίκανη να παρέχει αποτελεσματική προστασία ή όταν δεν υπάρχει σ' αυτήν κρατική εξουσία, 3) άλλα κράτη της Ευρώπης επιμένουν στην άποψη ότι ο πρόσφυγας διαφεύγει από την πατρίδα του, επειδή φοβάται τη δίωξη που ασκείται από τα κρατικά όργανα. Αναγνωρίζουν, ότι αυτή η προϋπόθεση πληρούται, όταν οι κρατικές Αρχές ενθαρρύνουν, ανέχονται ή συμβάλλουν στις βιαιότητες που οργανώνουν μη κρατικά όργανα ή ελλείπει νόμιμης εξουσίας οι «εν τοις πράγμασι» κυ-

βερνήσεις που ελέγχουν την επικράτεια μόνιμα και σταθερά. Υποστηρίζουν, όμως, ότι δεν είναι πρόσφυγες, όσοι διαφεύγουν καταστάσεις, όπου οι αρχές της χώρας καταγωγής είναι ανίκανες να ελέγξουν μη κρατικά όργανα ή όπου οι κυβερνητικές δομές έχουν καταρρεύσει.

Μια από τις δυσκολίες παροχής διεθνούς προστασίας στους πρόσφυγες που φθάνουν στην Ευρώπη, είναι η στενή ερμηνεία της έννοιας «πρόσφυγας» που έχει υιοθετηθεί από κάποια Ευρωπαϊκά κράτη. Έτσι, οι πρόσφυγες και οι συνήγοροί τους, μετά την απόρριψη του αιτήματος ασύλου και αναζητώντας εναλλακτικές μορφές προστασίας, προσφεύγουν συχνότερα στα όργανα και στα Δικαστήρια, που λειτουργούν κατ' εφαρμογή των διεθνών συμβάσεων προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Τα όργανα που λειτουργούν κατ' εφαρμογή των διεθνών συμβάσεων προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων υποχρεούνται να παίζουν ρόλο διαφορετικό από αυτόν που αρχικά τους είχε ανατεθεί, καθώς σήμερα απασχολούνται περισσότερο με υποθέσεις που αφορούν στο άσυλο. Λαμβάνοντας υπόψη τις ισχύουσες διαφορετικές εθνικές διαδικασίες και τη διάρκεια εφαρμογής τους μέχρι την ολοκλήρωσή τους, πρέπει να διακριθούν δύο ενδεχόμενα: α) πρόσωπα που έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας αναγκάζονται να προσφεύγουν σε διάφορα όργανα αναζητώντας προστασία, που δεν είναι πάντα η χορήγηση ασύλου, ενώ β) πρόσωπα που δεν δικαιούνται διεθνούς προστασίας, προσφεύγουν επίσης στα ίδια όργανα, χρησιμοποιώντας με τρόπο καταχρηστικό τόσο το σύστημα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όσο και αυτό του ασύλου.

Έτσι, οι Κυβερνήσεις και τα Δικαστήρια, συνεχίζουν να εφαρμόζουν τη στενή ερμηνεία του όρου «πρόσφυγας», γνωρίζοντας ότι πολλά πρόσωπα που δεν υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής αυτού του όρου θα παραμείνουν στο έδαφός τους και ενδεχομένως θα υπαχθούν σε κάποιο καθεστώς. Κατά συνέπεια, πρόσωπα τα οποία πληρούν τις προϋποθέσεις χορήγησης του καθεστώτος του πρόσφυγα στερούνται την αναγνώριση όλων των δικαιωμάτων που προστατεύονται από τη Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς του Πρόσφυγα και από άλλα κείμενα ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Οι αιτούντες άσυλο των οποίων το αίτημα απορρίφθηκε αναζητούν κάποιο καθεστώς προστασίας. Από την άλλη τα όργανα που λειτουργούν κατ' εφαρμογή των διεθνών συνθηκών προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου κατακλύζονται από τις σχετικές προσφυγές διαπιστώνοντας ταυτόχρονα στις δομές τους έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού. Η κατάσταση αυτή αντιβαίνει στην αποτελεσματική και δίκαιη λειτουργία των διαδικασιών τους και αυξάνει την πίεση που τους ασκείται με στόχο την εφαρμογή αυστηρότερων κριτηρίων, ισχυρότερων μέσων απόδειξης και αυστηρότερων θεωρητικών απόψεων. Αυτός ο φαύλος κύκλος δεν εξυπη-

ρετεί τα συμφέροντα των αιτούντων άσυλο που δικαιούνται την διεθνή προστασία, των οργάνων των διεθνών συνθηκών ή των κυβερνήσεων και υποσκάπτει τον ανθρωπιστικό χαρακτήρα της προστασίας των προσφύγων. Τελικά, οι κυβερνήσεις κινδυνεύουν να κατακριθούν από την κοινή γνώμη επειδή ακολουθούν πολιτικές που αντιβαίνουν στις δεσμεύσεις τους σε ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Υποχρεούνται να φέρουν το οικονομικό, πολιτικό και κάθε άλλο βάρος που δημιουργείται από τις αναποτελεσματικές και παρατεταμένες διαδικασίες. Επιπλέον η στενή ερμηνεία της έννοιας «πρόσφυγας» η οποία έχει υιοθετηθεί από μερικά κράτη της Ευρώπης στέλνει λάθος μηνύματα σε κράτη άλλων περιοχών της υφηλίου, που ενδέχεται να αποπειραθούν να την ακολουθήσουν.

2. Η έννοια του πρόσφυγα σε καταστάσεις αδυναμίας προστασίας ή απουσίας της κρατικής εξουσίας – η συμβολή του δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο δίκαιο περί προσφύγων

Η ποικιλία των κρατικών πρακτικών, όπως ήδη περιγράφηκε, εξηγείται από δύο διαφορετικές θεωρίες που αφορούν την εννοιολογική βάση της Σύμβασης του 1951. Σύμφωνα με την θεωρία περί **ευθύνης** της δίωξης, δίωξη υπάρχει μόνον όταν η χώρα καταγωγής είναι υπεύθυνη για τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σύμφωνα με τη θεωρία περί **προστασίας**, η έννοια της διεθνούς προστασίας είναι υποκατάστατο της εθνικής προστασίας, στις περιπτώσεις όπου ο ενδιαφερόμενος δεν προστατεύεται για οιονδήποτε λόγο από την χώρα καταγωγής του.

Οι συμμετέχοντες κατέληξαν ότι όλα τα Κράτη πρέπει να υιοθετήσουν τη θεωρία **περί προστασίας** για τους εξής λόγους :

- εναρμονίζεται με τον παραδοσιακά ουδέτερο χαρακτήρα του θεσμού του ασύλου. Η Σύμβαση του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων δεν αποτελεί όργανο αξιολόγησης της ευθύνης των χωρών καταγωγής, αλλά εργαλείο εντοπισμού όσων έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας.

- εάν, όπως υποστηρίχθηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο του Καναδά στην υπόθεση *Ward*, «η διεθνής κοινότητα, ελλείψει τοπικής [εθνικής] προστασίας, προστατεύει τον διωκόμενο, ως τοποτηρητής», τότε αυτή η προστασία πρέπει να ικανοποιεί τις πραγματικές ανάγκες του. Αυτές οι ανάγκες προστασίας σήμερα οφείλονται σε καταστάσεις, όπου η δίωξη προέρχεται από μη κρατικά όργανα.

- τα Κράτη, που αρνούνται την προστασία στους πρόσφυγες στις περιπτώσεις αδυναμίας ή απουσίας της προστασίας τους από την κρατική εξουσία της χώρας καταγωγής τους, αγνοούν τη συνήθη έννοια των όρων του ορισμού του πρόσφυγα που αποτυπώνεται στην παράγραφο 2 του άρθρου 1^A της Σύμβασης του 1951, και εφαρμόζεται : « επί παντός προσώπου ... συνεπεία δικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρη-

σκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων, ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί να απολαύη της προστασίας της χώρας ταύτης». Επίσης δεν λαμβάνουν υπόψη το αντικείμενο και το σκοπό της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

- αγνοούνται οι πρόσφατες εξελίξεις του διεθνούς ποινικού δικαίου, που αποδίδει διεθνή ευθύνη για μερικές πράξεις σε όργανα που δεν είναι κρατικά. Το Καταστατικό του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου αναγνωρίζει, ότι η δίωξη μπορεί να ασκηθεί από μη κρατικά όργανα, ως μέρος της οργανωτικής πολιτικής.

Τελικά η θεωρία περί ευθύνης της δίωξης αγνοεί, ότι η Σύμβαση του 1951 αναγνωρίζει τη σχέση της προστασίας των προσφύγων με τα ανθρώπινα δικαιώματα, αφού στο Προοίμιό της αναφέρονται ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών και η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου «ώστε να διασφαλισθεί στους πρόσφυγες η ευρύτερη δυνατή άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών» [που προστατεύονται από αυτά τα διεθνή κείμενα]. Σχετικά θα πρέπει να υπογραμμισθεί, ότι η νομολογία ανθρωπίνων δικαιωμάτων με την οποία απαγορεύεται και κρίνεται ως απάνθρωπη η επαναπροώθηση, αναγνωρίζει, ότι κανένας δεν μπορεί να επαναπροωθείται στα σύνορα εδαφών, όπου κινδυνεύει σοβαρά, ανεξάρτητα από τον αυτουργό των διωκτικών ενεργειών.

3. Συστάσεις στις Κυβερνήσεις, στα Όργανα των Συνθηκών, στην Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και στο Γραφείο του Ύπατου Αρμοστή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Υπό το φως των προαναφερόμενων συμπερασμάτων όσον αφορά όσους κινδυνεύουν σοβαρά από μη κρατικά όργανα, οι συμμετέχοντες στη Συνάντηση υιοθετούν τις εξής συστάσεις :

α. Κυβερνήσεις

Προτείνεται στις Κυβερνήσεις :

- να υιοθετήσουν, κατά την εξέταση των αιτημάτων ασύλου όσων διαφεύγουν τη δίωξη που οφείλεται σε μη κρατικά όργανα, τη θεωρία περί προστασίας, όπως αναλύεται στην παράγραφο 2 του παρόντος εγγράφου.

- να εξετάσουν το συσχετισμό της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων με άλλα διεθνή κείμενα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που πρέπει να ερμηνεύονται υπό το φως του σύγχρονου

δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των πραγματικών αναγκών προστασίας,

- να επιβεβαιώσουν την ανθρωπιστική φύση της χορήγησης του καθεστώτος του πρόσφυγα και να αποφεύγουν την πολιτικοποίηση του θεσμού του ασύλου,

- να επιτρέπουν σε όλους τους αιτούντες άσυλο την πρόσβαση στις διαδικασίες καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα και να αποφεύγουν να υπαγάγουν στη διαδικασία εξέτασης των προδήλως αβάσιμων ή καταχρηστικών αιτήσεων αιτήματα ασύλου με την μοναδική αιτιολογική βάση, ότι ο κίνδυνος δίωξης στην χώρα καταγωγής προέρχεται αποκλειστικά από μη κρατικά όργανα.

- να επιτρέπουν πρόσβαση στις διαδικασίες καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα σε όλους τους πολίτες των χωρών που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 5 του άρθρου 1Γ της Σύμβασης, ώστε να αναθεωρείται κάθε αλλαγή των περιστάσεων.

- να υιοθετήσουν διαδικασίες για τον εντοπισμό όσων προστατεύονται από το άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, από το άρθρο 3 της Σύμβασης κατά των Βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, και από το άρθρο 7 του Διεθνούς Συμφώνου Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων,

- να συσχετίσουν ορθολογικά τις διαδικασίες ασύλου και τις διαδικασίες καθορισμού θεμάτων που αφορούν στην απαγόρευση επαναπροώθησης, όπως αποτυπώνονται στα κείμενα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

- να διασφαλίσουν :

1. ότι όλες οι διαδικασίες διέπονται από την αρχή της χρηστής διοίκησης με στόχο το δίκαιο και αποτελεσματικό εντοπισμό όσων έχουν ανάγκη προστασίας.

2. ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους με τη βελτίωση του επιπέδου λήψης αποφάσεων και με την υιοθέτηση και παροχή κατάλληλων συμβουλευτικών υπηρεσιών και υπηρεσιών αρωγής σε όλους τους αιτούντες άσυλο.

- να μεριμνήσουν για την εκπαίδευση των αξιωματούχων όλων των βαθμών σε θέματα διεθνούς δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να εξασφαλίσουν την ενημέρωσή τους για τις απόψεις και τα σχόλια που υιοθετούνται από τα όργανα των συνθηκών προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όλοι οι αξιωματούχοι πρέπει να εξοικειωθούν με την προσέγγιση που υιοθέτησε η Επιτροπή κατά των Βασανιστηρίων που θεωρεί, ότι οι αντιφάσεις των ισχυρισμών των θυμάτων βασανιστηρίων είναι φυ-

σιολογικές, όταν δεν δημιουργούν αμφιβολίες για τη γενικότερη αξιοπιστία και ειλικρίνεια του αιτούντα άσυλο,

- να χρησιμοποιούν όσο το δυνατό συχνότερα ιατρικά και άλλα σχετικά πιστοποιητικά, τα οποία εκδίδονται από τους σχετικούς εμπειρογνώμονες, επαγγελματίες, που έχουν την απαιτούμενη ειδική κατάρτιση σε ζητήματα βασανιστηρίων και άλλων τραυματικών εμπειριών,

- να αναζητούν την τεχνική υποστήριξη και να προάγουν το συμβουλευτικό ρόλο της Ύπατης Αρμοστείας, του Γραφείου του Ύπατου Αρμοστή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των άλλων οργάνων των συνθηκών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ώστε να διασφαλίζεται η υιοθέτηση και η εφαρμογή αξιόπιστων και εύλογων διαδικασιών που διέπονται από τις αρχές του διεθνούς δικαίου περί προσφύγων και δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων,

- να υιοθετούν νομοθετικές διατάξεις που διασφαλίζουν τη χορήγηση σε όσους δεν πληρούν τις προϋποθέσεις αναγνώρισης της ιδιότητας του πρόσφυγα, αλλά των οποίων η επαναπροώθηση παραβιάζει τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει στα πλαίσια του διεθνούς δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθεστώτος που εναρμονίζεται στην κατάστασή τους, στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματά τους,

- να συνεχίσουν να παρέχουν προστασία για ανθρωπιστικούς λόγους στα πρόσωπα, των οποίων η επαναπροώθηση δεν απαγορεύεται από το διεθνές δίκαιο,

- να ενισχύσουν την διεθνή δικαιοδοσία και τους μηχανισμούς του ποινικού δικαίου καθώς και τις πρακτικές που προβλέπουν την παραπομπή ενώπιον της δικαιοσύνης, όσων κατηγορούνται για σοβαρές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ακόμα και όταν οι κατηγορούμενοι δεν μπορούν να επαναπροωθηθούν στην χώρα, όπου διαπράχθηκε το αδίκημα,

- να στηρίζουν δραστήρια και ενεργά τα όργανα των συνθηκών, ώστε να εκπληρώνουν τα καθήκοντά τους αποτελεσματικότερα.

β. Όργανα των Συνθηκών

Τα όργανα των συνθηκών ενθαρρύνονται :

- να ενεργήσουν για την πρόσβαση και τη διάδοση της νομολογίας τους,

- να παρέχουν αναλυτική και διαφανή αιτιολογία στις αποφάσεις τους, ώστε να εξασφαλισθεί υψηλότερο επίπεδο συνοχής στις απόψεις τους,

- να ενισχύσουν το διάλογο μεταξύ των οργάνων των συνθηκών και των ειδικών απεσταλμένων και άλλων εξειδικευμένων οργάνων που α-

σχολούνται με παρόμοια θέματα σε περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο και να διασφαλίσουν στενότερη μεταξύ τους συνεργασία,

γ. Γραφείο του Υπατού Αρμοστή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

Προκειμένου να ενισχυθούν τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο, των προσφύγων, όσων αντιμετωπίζουν την επαναπροώθηση, το Γραφείο του Υπατού Αρμοστή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου ενθαρρύνεται :

- να ενισχύσει τους πόρους που θα παρέχουν τη δυνατότητα στα διάφορα όργανα των συνθηκών να ασχολούνται δίκαια και αποτελεσματικά με τις εκθέσεις των Κρατών μερών και τις διαδικασίες εξέτασης των ατομικών προσφυγών που αφορούν στην προστασία των προσφύγων,

- να διασφαλίσει την πληροφόρηση των οργάνων των συνθηκών και άλλων οργάνων που ασχολούνται με θέματα προσφύγων / βασανιστηρίων / και άλλα σχετικά θέματα, ειδικότερα της Υπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες για τις σημαντικές εξελίξεις, νομολογία και πρακτικές, ώστε η προσέγγιση των κοινών ζητημάτων να χαρακτηρίζεται από συνεκτικότητα και ευθυκρισία,

- να διευκολύνει / συντονίζει την διάδοση της πληροφόρησης μεταξύ των διαφόρων οργάνων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και άλλων οργανώσεων, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων και των μη κυβερνητικών οργανώσεων, του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, της Επιτροπής κατά των Βασανιστηρίων κλπ,

- να προάγει την ανάγκη υιοθέτησης και εφαρμογής αποτελεσματικών και δίκαιων διαδικασιών με τη συμβουλευτική, την κατάρτιση και τη διάδοση της πληροφόρησης.

δ. Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες

Το Γραφείο του Υπατού Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες ενθαρρύνεται :

- να συνεχίσει να προάγει την **θεωρία περί προστασίας**, για τους λόγους που αναφέρονται στην παράγραφο 2 του παρόντος εγγράφου,

- να συγκαλεί συναντήσεις με συμμετέχοντες εκπροσώπους των κυβερνήσεων και εμπειρογνώμονες σε πρακτικές που έχουν αναπτυχθεί από τα όργανα των συνθηκών για την προστασία των προσφύγων,

- να υποστηρίξει την σφαιρική γνώση σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων του προσωπικού του Οργανισμού, ενισχύοντας την κατάρτιση και την διαδικασία λήψης αποφάσεων σε αυτόν τον τομέα,

- να εξετάσει περαιτέρω το συσχετισμό του δικαίου περί προσφύγων και με το δίκαιο ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

ε. Μη κυβερνητικές Οργανώσεις και Ακαδημαϊκά Ιδρύματα

Στις προαναφερόμενες συστάσεις καθοριστικό ρόλο παίζουν οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και τα ακαδημαϊκά ιδρύματα. Η έλλειψη χρόνου της παρούσας Συνάντησης εμπόδισε την περαιτέρω εξέταση της σημαντικής αυτής λειτουργίας, που θα πρέπει να εξετασθεί το συντομότερο δυνατό.

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ

- Prof. Peter Thomas Burns, Πρόεδρος της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών κατά των Βασανιστηρίων, Πανεπιστήμιο Κολούμπια, Νομική Σχολή.
- Prof. Walter Kaelin, Καθηγητής Διεθνούς Δικαίου, Πανεπιστήμιο της Βέρνης,
- Prof. Andrew Clapham, Επίκουρος Καθηγητής Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου, Ινστιτούτο Διεθνών Σπουδών, Γενεύη,
- Dr. Joachim Henkel, Δικαστής, Ανώτατο Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο της Γερμανίας, Βερολίνο,
- Frederic Tiberghien, Δικαστής, Συμβούλιο Επικρατείας της Γαλλίας,
- Nuala Mole, Διευθύντρια στην «Δράση για τα Ατομικά Δικαιώματα στην Ευρώπη» (Κέντρο AIRE, Λονδίνο),
- Morten Kjaerum, Διευθυντής στο Δανικό Κέντρο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα,
- Καθηγητής κ. Χρήστος Ροζάκης, Αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων,
- Prof. Martin Scheinin, Καθηγητής Συνταγματικού και Διεθνούς Δικαίου, Διευθυντής του Ινστιτούτου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Μέλος της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών,
- Ιωάννα Μπαπασίκα, Συντονίστρια του Ευρωπαϊκού Δικτύου για το Άσυλο στην Ελλάδα, Διεθνές Συμβούλιο για την Αποκατάσταση των Θυμάτων Βασανιστηρίων,
- Βασίλειος Πατρώνας, Διευθυντής της Ειδικής Νομικής Υπηρεσίας του ΥΠ.ΕΞ. και Πρόεδρος της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων για τα Νομικά Ζητήματα του Εδαφικού Ασύλου, των Προσφύγων και των Ανιθαγενών του Συμβουλίου της Ευρώπης,
- Λίνος – Αλέξανδρος Σισιλιάνος, Επίκουρος Καθηγητής στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Αθήνας, Διευθυντής του Ιδρύματος Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου ,
- Δημήτρης Χριστόπουλος, Ερευνητής στο Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου,
- Karola Paul, Υποδιευθύντρια της Διεύθυνσης για την Ευρώπη της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, Γενεύη,
- Richard Towle, Υπεύθυνος για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Τμήμα Διεθνούς Προστασίας της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες,
- Janvier de Riedmatten, Αντιπρόσωπος του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα,
- Μαρία Σταυροπούλου, Υπεύθυνη Προστασίας Προσφύγων στο Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *

- Αλιβιζάτος Ν.* Το δικαίωμα της παρέμβασης, Το Βήμα, Νέες Εποχές, 9.5.1999
- Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου (Γ. Αρβανίτη)* : Γνωμοδότηση υπ' αριθμ. 2/1998 : Ανήλικοι – Κρατητήρια. Η κράτηση μητέρων με βρέφη στα αστυνομικά τμήματα πρέπει να γίνεται έτσι, ώστε να μη δημιουργείται κίνδυνος για την ψυχική ή σωματική υγεία του ανήλικου, ΝοΒ 46, σελ. 872.
- Αντεισαγγελέας Πρωτοδικών Λάρισσας (Σ. Δασκαλόπουλου)* : Γνωμοδότηση υπ' αριθμ. 58/1993 – Δεν συνιστά παράβαση του άρθρου 33 παρ. 1 Ν. 1975/1991 η μεταφορά λαθρομεταναστών από τα κεντρικά της Ελλάδας προς συνοριακό φυλάκιο – Καθ' ύλην αρμόδιος να αποφανθεί επί της αιτήσεως περί ορισμού μεσεγγυούχου σε κατασχεθέν πράγμα κατά τη διάρκεια της προκαταρκτικής εξετάσεως είναι ο Εισαγγελέας Πλημμελειοδικών και όταν δεν έχει περατωθεί η προκαταρκτική εξέταση – Ορίζεται ως μεσεγγυούχος του κατασχεθέντος αυτοκινήτου ο ιδιοκτήτης αυτού διότι δεν πρόκειται να δυσχεραθεί η ανακάλυψη της αλήθειας, η δε ακινησία του αυτοκινήτου και η μη συντήρηση από τον κάτοχό του μπορούν να επιφέρουν βλάβη σ' αυτόν, Ποιν.Χρ. ΜΛ', σελ. 420.
- Αργυρόπουλος Χρ.* : Θεμελιώδη δικαιώματα και θεμελιώδη σφάλματα, Το Βήμα, Γνώμες, 19.7.1998.
- Αργυρόπουλος Χρ.* : Η Αρχή της Δίκαιης Δίκης στην Οικουμενική Διακήρυξη του ΟΗΕ, ΝοΒ 46, σελ. 1557.
- Αργυροπούλου – Χρυσοχοΐδου Α.* : Παρουσίαση των Διαδικασιών Ασύλου στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εκτός Ελλάδος), Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Αθήνα, Οκτώβριος 1998.
- Βαριδάκη, Α.* : «Διαμονή, Περίθαλψη, Ενσωμάτωση προσφύγων και αιτούντων άσυλο – Τοποθέτηση», Πρακτικά ημερίδας: «Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό το φως των νεότερων εξελίξεων», Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ.171. Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998
- Βενιζέλου Ε.* : Το γενικό συμφέρον και οι περιορισμοί των Συνταγματικών Δικαιωμάτων. Κριτική προσέγγιση των τάσεων της νομολογίας, Εκδόσεις « Παρατηρητής», Θεσσαλονίκη 1990.

* Η βιβλιογραφία, συμπληρωματική αυτής της «Επετηρίδας Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών – Έκδοση 1998» αναφέρεται σε πρόσφατα έργα ελλήνων και ξένων συγγραφέων που αφορούν τις θεματικές που πραγματεύεται η παρούσα έκδοση.

- Βλάχου, Α.* : «Διαμονή, Περίθαλψη, Ενσωμάτωση προσφύγων και αιτούντων άσυλο – Τοποθέτηση», Πρακτικά ημερίδας: «Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό το φως των νεότερων εξελίξεων», Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ.177. Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998
- Βούλαρης Ι.* : Η συνταγματική προστασία του αλλοδαπού, EEN 1980, σελ. 953.
- Black, R., Koser, K.* (Eds) “The end of the refugee cycle ? – Refugee repatriation and reconstruction”, New York etc, Berghahn Books, Refugee and Forced Migration Studies, Vol. 4, 1999
- Γαλανόπουλος Ν.* : “Η Ελλάδα ως χώρα εισόδου σε σχέση με την εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου”, Πρακτικά ημερίδας : “Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό των φως των νεότερων εξελίξεων, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ. 47, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998
- Γεωργακόπουλος, Γ.* : «Διαμονή, Περίθαλψη, Ενσωμάτωση προσφύγων και αιτούντων άσυλο – Τοποθέτηση», Πρακτικά ημερίδας: «Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό το φως των νεότερων εξελίξεων», Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ.167. Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998
- Γιωτοπούλου – Μαραγκοπούλου Α.* : Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Ουσιαστική Ισότητα, ΝοΒ 46, σελ. 1572.
- Chemillier-Gendreau M.* : Η Οικουμενικότητα των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Le Monde Diplomatique / Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, 13.12.1998.
- Δημητράκος Δ.* : Η ασυλία των πρώην δικτατόρων και η νέα παγκόσμια ηθική τάξη, Το Βήμα, Νέες Εποχές, 6.12.1998.
- Διεθνής Αμνηστία – Ελληνική Επιτροπή* : Εκπαίδευση και Ανθρώπινα Δικαιώματα, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 1997.
- Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών* : Η Νομική προστασία των προσφύγων – αιτούντων άσυλο και η Συμβολή των Δικηγόρων, Συλλογή Εισηγήσεων που πραγματοποιήθηκε στο Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών στις 29 Νοεμβρίου 1996.
- Δοκουμετζίδη Γ.* : Προβλήματα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, Εκδόσεις Καστανιώτης, Αθήνα 1997.
- Dona Gamien* : Short guide to the European Convention on Human Rights – 2nd edition (1998), Council of Europe Publishing

- Εισαγγελέας Εφετών Πειραιώς (Ε. Φλωράτος)* : Γνωμοδότηση υπ' αριθμ. 1/1998 : Είναι δυνατή η βραχύχρονη παραμονή στην χώρα αλλοδαπού η άμεση απέλαση του οποίου διετάχθη με δικαστική απόφαση, εφόσον η απέλαση αυτή δεν μπορεί για οποιονδήποτε πραγματικό ή νομικό λόγο να πραγματοποιηθεί αμελλητί, Ποιν.Χρ. ΜΗ', σελ. 693.
- Εισαγγελέας Πρωτοδικών Πατρών (Α. Ζύγουρας)* : Η διάταξη του άρθρου 1700 ΑΚ δεν έχει εφαρμογή επί αλλοδαπού που καταδικάστηκε από ελληνικό ποινικό δικαστήριο, ΝοΒ 36, σελ. 405.
- Ελευθεριάδης Π.* :
Τα όρια της διεθνούς δικαιοσύνης, Το Βήμα, Νέες Εποχές, 7.2.1999.
Εθνικές εκκαθαρίσεις και διεθνής κοινωνία, Το Βήμα, Νέες Εποχές, 9.5.1999.
- Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες* :
Η Νομική προστασία των προσφύγων – αιτούντων άσυλο και η συμβολή των Δικηγόρων, Συλλογή Εισηγήσεων της Ημερίδας που πραγματοποιήθηκε στον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών στις 29 Νοεμβρίου 1996.
Η πολιτική κατάσταση στην χώρα προέλευσης των προσφύγων : Ιράκ, Ιράν, Αφγανιστάν, Τουρκία, Αθήνα, Σεπτέμβριος 1998
Παρουσίαση των διαδικασιών ασύλου στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εκτός Ελλάδος), Αθήνα, Οκτώβριος 1998
- Ζημιανίδης, Δ.* : «Η απέλαση αλλοδαπών και, ιδίως, κοινοτικών υπηκόων, συνεπεία καταδίκης για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών», Ποιν.Δικ. 5/1999, σελ. 1 επ.
- Habermas J.* : Νομιμοποίηση μέσω των δικαιωμάτων του ανθρώπου, Το Βήμα, Νέες Εποχές, 26.4.1998.
- Ηλιοπούλου – Στράγγα Τ.*
Η εκτέλεση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ζητήματα Διεθνούς και Εθνικού Δικαίου, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1996.
Η υπόθεση Αμπντουλλάχ Οτσαλάν και η διεθνής προστασία κατά των βασανιστηρίων, ΔτΑ, 1/1999, σελ. 119.
- Καλαντζή, Ευστ.* : «Προώθηση στην αγορά εργασίας – Τοποθέτηση», Πρακτικά ημερίδας: «Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό το φως των νεότερων εξελίξεων» Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ. 153, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998.
- Καραγιαννίδη Β.* : Μειονότητες και Κοινοτικό Δίκαιο, ΝοΒ 46, σελ. 1584.

- Καγωμενάκης, Στ.* : «Διαδικασία ασύλου», Πρακτικά ημερίδας: «Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό το φως των νεότερων εξελίξεων» Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ. 129, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998.
- Κονιδάρη Μ* : Η Ελευθερία της Θρησκείας, Το Βήμα, Νέες Εποχές, 6.12.1998
- Council of Europe* :
Greek status report, RHDI, 2/1997, Ed. Ant. N. Sakkoulas
Human Rights today – European Legal Texts (1999), Council of Europe Publishing
In our hands : the effectiveness of human rights protection 50 years after the Universal Declaration (1998), Council of Europe Publishing
- Κρανιδιώτη Γ.* : Η Ελλάδα και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Το Βήμα, 20.12.1998
- Κρανιδιώτη, Μ.* : «Διαμονή, Περίθαλψη, Ενσωμάτωση προσφύγων και αιτούντων άσυλο – Τοποθέτηση», Πρακτικά ημερίδας: «Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό το φως των νεότερων εξελίξεων», Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ.167. Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998 «Διαμονή, Περίθαλψη, Ενσωμάτωση προσφύγων και αιτούντων άσυλο – Τοποθέτηση», Πρακτικά ημερίδας: «Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό το φως των νεότερων εξελίξεων», Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ.179. Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998
- Κρουσταλάκη Ε.* : Η εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των αποφάσεων των οργάνων της στην Ελληνική έννομη τάξη – Ελληνική θεωρία και πράξη, Υπεράσπιση 3, σελ. 363.
- Kushner, T., Knox K.*: “Refugees in an age of genocide”, London etc, Frank Gas, 1999.
- Λαλιώτου Ι.* : Γιατί μας τρομάζουν οι μετανάστες, Το Βήμα, Νέες Εποχές, 10.1.1999
- Μανουσάκη Αν.* : «Προώθηση στην αγορά εργασίας – τοποθέτηση», Πρακτικά ημερίδας: «Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό το φως των νεότερων εξελίξεων» Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ. 149, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998.

- Μαυροειδής, Κωνστ.* : «Διαδικασία ασύλου – τοποθέτηση», Πρακτικά ημερίδας: «Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό το φως των νεότερων εξελίξεων» Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ. 145, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998.
- Mitrou L.* : A data protection law for Greece. A few introductory remarks – Law 2472/1997 on the protection of individuals with regard to the processing personal data, RHDI, 2/1997, Ed. Ant. N. Sakkoulas
- Μπόση Μ.* : Ελλάδα και Τρομοκρατία, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1996.
- Μυλωνάς Ιπ.* : Η Εύλογη Διάρκεια μιας Ποινικής Δίκης – ή πως η Ελληνική Ποινική Δικαιοσύνη αδυνατεί να εφαρμόσει την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ΝοΒ 46, σελ. 1579.
- Μυλωνάς Ιπ.* : Η πρόσταση νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1995.
- Νάσκου – Περράκη, Π.* : «Αίτηση χορήγησης ασύλου και διαδικασία αναγνώρισης προσφυγικής ιδιότητας στην Ελλάδα – Μια σφαιρική θεώρηση υπό το φως των νεότερων εξελίξεων (άρθρα 24 και 25 του Ν. 1975/1991, όπως τροποποιήθηκαν από τα άρθρα 1 και 2 του Ν. 2452/1996), ΕΕΕυρΔ, 1998, τ. 1.
- Νούτσος Π.* : Ο Αποκλεισμός των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Το Βήμα, Νέες Εποχές, 14.2.1999.
- Nicholson, F., Twomey, P., (Eds):* “Current issues of UK Asylum Law and Policy”, Aldershot etc, Ashgate, 1998.
- Nicholson, F., Twomey, P., (Eds):* “Refugee rights and realities”, Cambridge, CUP, 1999.
- Οικονομίδης Αντ.* : Πως φθάσαμε στη Διακήρυξη, Το Βήμα, Νέες Εποχές, 6.12.1998.
- Παπασιώπη Πασιά, Ζ.* : «Δυνατότητες εργασίας προσφύγων και αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα», Πρακτικά ημερίδας: «Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό το φως των νεότερων εξελίξεων» Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ. 99, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998.
- Παραράς Π.* : Σύνταγμα και Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Κείμενα – Βιβλιογραφία – Παρατηρήσεις, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1996.
- Περράκης Στ.* “Νεότερες εξελίξεις στα θέματα ασύλου και προσφύγων στα πλαίσια της ΕΕ” Πρακτικά ημερίδας : “Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό των φως των νεότερων εξελίξεων, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και

Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ. 27 Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998

Perrakis St:

Cadre Normatif du Conseil de l' Europe : L' action hellénique, RHDI, 2/1997, Ed. Ant. N. Sakkoulas.

“Kurdish refugees, illegal immigrants in Europe : dimensions of the problem and solution in Hermes, Greece today, No. 20, 1998, p. 6.

Ράντος, Αθ. : «Ο έλεγχος της νομιμότητας πράξεων των διοικητικών αρχών που αφορούν πρόσφυγες από το Συμβούλιο της Επικρατείας» Πρακτικά ημερίδας : “Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό των φως των νεότερων εξελίγων, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ. 71 Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998

Ροζάκης, Χ. : Η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε μια μεταβαλλόμενη Ευρώπη, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 1994.

Ρούκουνας Ε. : Αντιστάσεις στο όνομα ενός συμβόλου, Το Βήμα, Νέες Εποχές, 6.12.1998.

Riedmatten J. : «Προσωρινή προστασία και άλλες επικουρικές μορφές προστασίας», Πρακτικά ημερίδας : “Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό των φως των νεότερων εξελίξεων”, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ. 33, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998

Σαρμά, Ι. : Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και της Επιτροπής, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα 1998.

Σιδέρης Δ.

«Διοικητική και δικαστική απέλαση αλλοδαπών και πολιτικών προσφύγων», Ποιν. Χρ. ΜΖ', σελ. 1233.

«Η παράνομη είσοδος προσφύγων στη χώρα και ο επιβαλλόμενος δικαστικός έλεγχος της κράτησής τους από τις Διοικητικές – Αστυνομικές Αρχές», Πρακτικά ημερίδας: « Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό το φως των νεότερων εξελίξεων» Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ. 83, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998.

Σισιλιάνος Α.- Α. : Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου 50 χρόνια μετά, ΝοΒ 46, σελ. 1545.

Σιταρόπουλος, Ν. : Σύγχρονο ελληνικό προσφυγικό δίκαιο και πράξη με ειδική αναφορά στις δυνατότητες ενεργοποίησης της Ευρωπαϊκής

- Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΣΔΑ) για την προστασία προσφύγων και αιτούντων άσυλο, Υπεράσπιση 1998, σελ. 981.
- Σούλρας Π. : Φιλοπαίγμονες εν ου παικτοίς, Το Βήμα, Νέες Εποχές, 3.5.1998.
- Σουμερλής, Κ. : Η πολιτική κατάσταση στη χώρα προέλευσης των προσφύγων : Ιράκ, Ιράν, Αφγανιστάν, Τουρκία, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Αθήνα, Σεπτέμβριος 1998.
- Σπινέλλης Δ. : Πορίσματα από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Ποιν.Χρ. ΜΗ', σελ. 5.
- Σταυρίδη, Τζ. : «Διαδικασία ασύλου – Τοποθέτηση», Πρακτικά ημερίδας: « Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό το φως των νεότερων εξελίξεων» Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ. 141, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998.
- Σταύρος, Στ. : « Ο νέος ρόλος του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα δικαιώματα του ανθρώπου και ζητήματα νομολογίας», Πρακτικά ημερίδας: « Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό το φως των νεότερων εξελίξεων» Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ. 63, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998.
- Σταυροπούλου, Μ. : «Διαδικασία ασύλου – Τοποθέτηση», Πρακτικά ημερίδας: « Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό το φως των νεότερων εξελίξεων» Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ. 136, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998.
- Συκιώτου - Ανδρουλάκη, Α. : «Προοπτικές και προβληματισμοί για την προστασία των προσφύγων στην Ελλάδα: το σχέδιο του προεδρικού διατάγματος για τον καθορισμό της διαδικασίας ασύλου», Πρακτικά ημερίδας: « Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό το φως των νεότερων εξελίξεων» Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ. 115, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998.
- Shah, P., Doebbler, C.F. (Eds) : “United Kingdom Asylum Law in its European Context”, London, Platinium, 1999.
- Τάχος Α. Ι. : Δίκαιο της Δημόσιας Τάξης, Εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1990.
- Ταυρή, Αλ. : «Πρώθηση στην αγορά εργασίας – Τοποθέτηση», Πρακτικά ημερίδας: « Η Προστασία των Προσφύγων στην Ελλάδα υπό το φως των νεότερων εξελίξεων» Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, σελ. 161, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998.

- Τιβέριος Μ.* : Οι «Οτσαλάν» της αρχαιότητας, Το Βήμα, Νέες Εποχές, 14.3.1999.
- Τσαδήρας, Αλ.* : «Νεότερες νομολογιακές εξελίξεις σχετικά με την απέλαση κοινοτικών υπηκόων από κράτος μέλος» (υπό δημοσίευση), ΕΕΕυρΔ, 1/1999, σ. 97 – 119.
- Φατούρος Αργ.* : Το δικαίωμα στον πολιτισμό, Το Βήμα, Νέες Εποχές, 6.12.1998.
- Χιώλος Κ.* :
- Η συνταγματική αρχή της προηγούμενης ακροάσεως του ενδιαφερομένου υπό τη διοικήσεως προ της λήψεως δυσμενούς διοικητικού μέτρου, Αρμ. 42, σελ. 191.
 - Η αναγνώριση υπό του ΔΙΚΑΤΣΑ της ισοτιμίας τίτλου σπουδών αλλοδαπών, ΝοΒ 41, σελ. 1144.
- Χρυσανθάκης Χ.* :
- Ο δικαιοδοτικός μηχανισμός της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ΕΔΔΔ 35, σελ. 231
 - Ο ελληνικός μηχανισμός παροχής δικαστικής προστασίας υπό το φως της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Δ 22, σελ. 809.
- Χρυσόγονος Κ.* : Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκουλας, Αθήνα, 1998

**ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΣΧΕΤΙΚΕΣ
ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ**

- AMNESTY INTERNATIONAL, www.amnesty.org
- AMNESTY INTERNATIONAL GREEK SECTION, <http://behemoth.compulink.gr/index.htm>
- CANADIAN COUNCIL FOR REFUGEES, www.net/~ccr/
- CENTER FOR INTERNATIONAL AND EUROPEAN LAW ON IMMIGRATION AND ASYLUM, www.uni-konstanz.de/FuF/ueberfak/fzaa/welcome.html
- CENTER FOR MIGRATION STUDIES, <http://cmsny.org>
- CENTRE D' INFORMATION ET D' ETUDES SUR LES MIGRATIONS, <http://members.aol.com/ciemparis>
- CENTRE FOR REFUGEE STUDIES (Canada), www.yorku.ca/research.crs
- CENTRE FOR MIGRATION LAW, www.jur.kun.nl/rit/cmr
- DANISH REFUGEE COUNCIL, www.drc.dk/indexeng.htm
- DUTCH REFUGEE COUNCIL, www.vluchtenlingenwerk.nl
- EUROPEAN COUNCIL OF REFUGEES AND EXILES, www.ecre.org
- EUROPEAN COURT ON HUMAN RIGHTS, www.dhcour.coe.fr
- EUROPEAN DOCUMENTATION CENTRE AND OBSERVATION ON MIGRATION AND ETHNIC RELATIONS (EDCOMER), www.wecomer.org/edcomer
- FORCED MIGRATION PROJECTS, www.soros.org/migrate.htm
- FRANCE TERRE D' ASILE, www.ftda.net
- GREEK COUNCIL FOR REFUGEES, www.gcr.gr
- HUMAN RIGHTS WATCH, www.hrw.org
- IMMIGRATION AND REFUGEE BOARD OF CANADA, www.irb.gc.ca
- INTER-GOVERNMENTAL CONSULTATIONS ON ASYLUM, REFUGEE AND MIGRATION POLICIES IN EUROPE, N. AMERICA AND AUSTRALIA, www.igc.ch
- MINORITY RIGHTS GROUP, www.minorityrights.org
- INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR THE STUDY OF FORCED MIGRATION, www.uni-bamberg.de/~ba6ef3/iasfm.htm
- INTERNATIONAL CENTER FOR MIGRATION, ETHNICITY AND CITIZENSHIP, www.newschool.edu/icmec
- INTERNATIONAL HELSINKI FEDERATION FOR HUMAN RIGHTS, www.ihf-hr.org

- INTERNATIONAL MIGRATION POLICY PROGRAM, www.ceip.org/migrat.htm
- INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION, www.iom.ch
- MIGRATION DIALOGUE, <http://migration.ucdavis.edu>
- MIGRATION POLICY GROUP, www.fhit.org/mpg
- MIGRATION RESEARCH UNIT, www.geog.ucl.ac.uk/mru_main
- MIGRINTER, www.mshs.univ-poitiers.fr/migrinter
- ORGANISATION MONDIALE CONTRE LA TORTURE, www.omct.org
- PRO ASYL, www.proasyl.de
- REFUGEE COUNCIL (UK), www.gn.apc.org/brcslproject/
- REFUGEE COUNCIL OF AUSTRALIA, www.refugeecouncil.org.au
- REFUGEE REVIEW TRIBUNAL, www.austlii.edu.au/other/rrt/
- REFUGEE STUDIES PROGRAM, www.qeh.ox.ac.uk/rsp
- SOUTHERN AFRICA MIGRATION PROJECT, <http://info.queensu.ca/samp>
- US COMMITTEE FOR REFUGEES, www.refugees.org
- UNHCR, www.unhcr.ch
- ZDWF (ZENTRALE DOKUMENTATIONSSTELLE DER FREIEN WOHLFAHRSPFLEGE FUER FLUECTHLINGE), www.koeln-online.de/zdwf/

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Έτος 1934

Αριθμ. 31

Έτος 1936Αριθμ. 496
602**Έτος 1948**

Αριθμ. 1174

Έτος 1960

Αριθμ. 1947

Έτος 1966

Αριθμ. 2438

Έτος 1974

Αριθμ. 2528

Έτος 1982Αριθμ. 2599
2637**Έτος 1985**

Αριθμ. 2168

Έτος 1987Αριθμ. 218
1582
3149**Έτος 1989**Αριθμ. 295
2190
2879
3720**Έτος 1990**Αριθμ. 665
1318
1319**Έτος 1991**Αριθμ. 1101
3603**Έτος 1993**Αριθμ. 738
1417**Έτος 1995**Αριθμ. 31
1379
2146
4807
5208**Έτος 1996**Αριθμ. 927
1651
4407
5682**Έτος 1997**Αριθμ. 157
485**ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΝΑΣΤΟΛΩΝ****Έτος 1998**Αριθμ. 110
746

ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ**Έτος 1994**

Αριθμ. 275
1540
1584

Έτος 1996

Αριθμ. 357
590
630
714
1067

Έτος 1997

Αριθμ. 815
1582

Έτος 1998

Αριθμ. 609

Έτος 1999

Αριθμ. 1498

ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ**Έτος 1997**

Αριθμ. 1245

Έτος 1998

Αριθμ. 108
1617

ΕΦΕΤΕΙΩΝ

ΕφΠειραιά 459/1988
ΕφΠατρών 130/1994
ΕφΘεσσαλονίκης 762/1996
ΕφΑθηνών 1713/1997

ΠΛΗΜΜΕΛΕΙΟΔΙΚΕΙΩΝ

ΠλημΘεσσαλονίκης 544/1997
ΜονΠλημΣαμου 1546/1998

ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΩΝ

ΜονΠρΑθηνών 3518/1993
ΜονΠρΑθηνων 2380/1996
ΜονΠρΑθηνών 6776/1997

**ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ**

Υπόθεση Twalib κατά Ελλάδα

**ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΑΝΩΤΑΤΟΥ
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΚΑΝΑΔΑ**

Υπόθεση Ward κατά Καναδά